Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

De verbo mirifico

Reuchlin, Johannes

[Basel], nach 21. Apr. 1494

urn:nbn:de:bsz:31-272239

Visual Library

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

~~Pc 424~~
× Pc 41

1 in Pc 41 H. *7526 – AN 397

2 in Pc 41 H. *12924 – AN 398

3 in Pc 41 H. *13880. – AN 396

Seruata ad reliquos Germanos. Quorum princeps fuit Capnion. Vir magnę
fame, sed oratio redolebat suum seculum adhuc horridig impolitusqz. Qualis
et Iacobus Vuimphelingus et si qui sunt huig similes, quorum opera tamen
non parum utilitatis adfert Germanicę studijs. Quangam hic in nepote
suo quodam modo reputat Iacobo Spiegelio.

De Verbo Mirifico

In laudem diſertiſſimi atq; trium principalī linguarū peritiſſimi uiri Ioannis Reuchlin Phorcenſis: librorūq; quos de Verbo Mirifico nuper edidit: cōmendaticia Conradi Leontorij Mulbrunnenſ. Epiſtola.

Conradus Leontorius: Iacobo Vinpbelingo. S.P.

Capnionis encomium

Q Primum a te Moguntiaco diſceſſi: ſtatim in meipſo ſum expertus uulgatum apud Gallos noſtros ,puerbiū: Nuſq; cum amico ſatis nec præſens: nec abſens. Præſens enim cum eſſem: nō ſatis te pro noſtra amicitia ſum uſus: qđ amātibus omnib⁹ accidere ſolet: qui in digreſſu ſentiunt ſe plæraq; omiſiſſe: quæ ſe facturos aut dicturos animo deſtinauerāt. Sed quod omiſi: reſartient litterulæ: quarum cōmercio utinam ſæpius tecū eſſem. Colloquebamur de libello clarorum uirorum domini Spanbemenſ. quem impreſſioni Baſilæam datū eſſe dicebas. Interrogaui de doctore Ioanne Reuchlin: eſſet ne inſertus: qđ ipſum cum ſubdubitares: negareſq; ſum demiratus. Quem enim i omni genere doctrinæ hac tempeſtate clariorem exiſtimare poſſes: ſi tibi penitus eſſet familiaris & notus: reperires neminē. Eū ergo non ſine magna iniuria & iactura germani nominis præteribitis tuq; abbaſq; tu⁹. Eſt enim triū linguarū peritiſſim⁹ interpres: Græcæ: Hebraicæ & Latinæ. Adde etiam ſi uis Gallicæ: quā Aurelianis dū iuris ſtudio nauaret operā perdidicit. Tranſtulit plæraſq; oratiōes adoleſcens: quarum aliquæ niſi fallor ſūt Xenophontis in Socratis defenſionē cōfictæ. Cōdidit carmina multa & iucunda: cōſcripſit plæraſq; epiſtolares diſputationes: quas ſentētijs Græcorū etiā hebræorū referſit. Vt autem hebræorū ſecreta dogmata penetraret: multis annis enixiſſime laborauit: atq; ita omnē eorum bibliothecam euoluit: ut quem hebræor⁹ ſibi opponas: nō facile reperies. Hac ingenij & doctrinæ fœlicitate & ubertate inductus: ad ſcribendū dialogum ſe cōtulit: quem Capnion: ſeu de uerbo Mirifico inſcripſit: quo nihil unq; uidi: nec facundi⁹: nec mirabilius. In tris autem libros diuidit. Primus omnia ſecreta philoſophiæ ſub nomine Sidonij explicat. Secūd⁹: Baruchiā iudæū omnia illa ſecreta nomia & portentifica & alia multa hebræorū enodantem confingit. Tertius Capnionē: fidem chriſtianā ex præſcriptis duobus approbantē & demonſtrantē inducit: Vbi omia uerba mirifica ad nomē leſus ita applicat: ut illud ineffabile tetragramaton: iam effabile factum eſſe demonſtret. Quē ſi legeris dialogum: affirmabis nullū: neq; philoſophū: neq; iudæum: neq; chriſtianū Ioanni Reuchlin iure præferri poſſe. Hunc talē non omnibus Italis opponere nobis fuerit perpetuus pudor. Quare mi Iacobe cum Auguſtam ſim petiturus: & neſciam quo tempore Baſilæā peruenia: uelim ſumma cura & diligētia ſcribas Ioanni Amorbachio impreſſori: ut in Catalogo: ſuum Ioanni Reuchlin Phorceñ. locū aſſignet. Vale mi iucūdiſſime Iacobe lætus & fœlix. Spiræ. xj. kal'. Maias. M. cccc. xciiij.

Argm lib. d verbo mirifico

PRAEFATIO

IOANNIS REVCHLIN PHORCENSIS IN LIBROS CAPNION VEL DE VERBO MIRIFICO PRAEFATIO.

Rerum arcanarũ curioſi quidã exploratores camerarie Dalburgi: antiſtes Vangionũ ſacratiſſime: quos & recõditæ uerboꝝ uires: & abſtruſæ uocum energiæ: & diuini ſecretorũ nominũ characteres ſollicitãt: ætate noſtra (quãtum uidere mihi recte uideor) nõ parum ſecedere ab antiquiſſimis principũ philoſophoꝝ ueſtigijs deprehenduntꝫ: & circa mirabilium effectuum pleniſſimas myſteriorũ operationes: ſæpe multumq; aberrare: hac potiſſimum de cauſa qꝫ uel caduca figurarũ obſcuritate oblitterata uel deprauatione librariorũ peruerſa & mendoſa: ea ſacræ illius philoſophiæ ſymbola: & ueneranda ſupnaturaliũ uirtutũ ſignacula: nedum intelligi: ſed nec legi queant. Quare tedio plærisq; ac inerti fruſtra defatigatione affecti: tam laudabile cõtemplandi genus: uel horrendo fugiunt: uel negligendo iandiu cœptũ deſerũt. Vnde ductus ego incredibili quodã gratificandi ſtudio: & nimiꝝ amore ſingulari: erga omnis bonæ artis columen: egregium loannẽ lapidanũ theologiæ doctorem: tam monaſtica Carthuſiẽſiũ uita q̃ editione librorꝝ inſignem: atq; primũ cuius ferulæ manus ſubdiderim in exercitamẽtis humanioribus inſtituẽdus. Addam adhuc & utriuſq; iuriſcõſultiſſimũ & politioribus litteris ornatiſſimũ uirum antiqua mihi obſeruatum amicitia Sebaſtianũ Brant argentinenſem: Et item ingenio præſtantem & miro characterum artificio nobilem ac uarijs diſciplinis eruditum loannem Amorbacchiũ: Vtroſq; in hominũ doctiſſimorum litteraria republica clariſſimos: ut neſcias fama ne geſtorum: an ciuitate illuſtriores. Sunt enim nõ mediocri Baſileæ inter ſummos ciues laude. Tantorũ igitur uirorum motus ingẽti amicitiæ uinculo: tantas auſus ſum tenebras & tam obfuſcata ſacratorum: imo ſecretorum uerboꝝ latibula ingredi: & quaſi de adytis oraculorũ & uetuſtiſſimæ philoſophiæ penetralibus: exponere noſtro ſæculo quãtum nobis memoria ſuppetit: Vniuerſa ferme nomina: quibus ſupiori ætate ſapientes homines & miraculoſis operationibꝰ prædiți utebantꝫ in ſacris: ſiue pythagorica fuerint & uetuſtiorum philoſophorũ ſacramẽta: ſiue hebræorum chaldeorũq; barbara memoracula: ſeu chriſtianoꝝ deuota ſupplicia: quæ de illorũ libris atq; linguis: in hoc opere prompta cernere licet. Quod iccirco nomini tuo dedicauimꝰ: quoniã ſacra ſacris debentur: & maxime ſacerdotia ſacerdotũ principibus: quali tu dignitate cæteris ante ſtas: non ſolum ob magnitudinẽ ditionis atq; potentiæ: cuius tu cumulatiſſime diues es: uerũetiã propter inenarrabilem uariarum litterarum peritiã: cuius teſtis eſt bibliotheca illa tua: latinis: græcis & hebraicis uoluminibus referta: Vnꝰ germaniæ noſtræ theſaurus quo ſum uti ſolitus ſemper pro animi mei ſententia. Trium igitꝫ philoſophoꝝ: de Verbo mirifico: diſputationẽ accipe: quos inter ſe (ut ſectarũ cõtrouerſia cogere debuit) altercantes finxi: quo magis eluceſcat occulta ſacroꝝ nominũ proprietas. De quibus & de tot numero atq; tantis: unum tandem ſupreme quidem mirificum beatificũq; nobis eligendi facilior præſtetꝫ occaſio. Et ut breui argumento rem omnẽ cognoſcas: Sidonius de ſchola Epicuri primũ putatus: deinde inuentus in nullius uerba iuraſſe: omnifariã philoſophus: cupiditate diſcendi peregre proficiſcitꝫ: poſt multa ingreſſus Sueuiam: philoſophos duos in oppido Phorcen cõuenit: Baruchiam hebræum: & Capnionem chriſtianũ: cum quibus de uarijs diſciplinis: atq; mox de ipſa diuinaꝝ & humanarum rerum ſcientia diſſerit: de opinione: de fide: de miraculis: de uirtutibus uerborum & figuraꝝ: de arcanis opationibus & myſterijs ſignaculorum. Hoc modo uniuerſarũ gentium: quæ aliqua excellenti polleant philoſophia: aut nõ

illiberalibus cerimonijs & ſacrata nomina & conſecrati characteres in quæſtionem incidunt: fit enumeratio ſymbolorũ: a ſingulis pro ſuæ ſectæ ritu diligenter: uſq; dum Capnion in libro tertio: uix tandem ex omnibus ſacris: unũ Ihsub nomẽ colligit: in quod omniũ ſacroꝝ uirtus ſiue poteſtas refertur: qđ eſt ſemp & ſup omnia benedictũ. At nũc ipſum Sidoniũ audiamus.

IOHANNIS REVCHLIN PHORCENSIS CAPNION VEL DE VERBO MIRIFICO: LIBER PRIMVS.

IDONIVS. Siqd eſt omniũ in natura humana uſpiã amice Baruchia tuq; Capnion: uterq; gades atq; meta ĩcredibilis deſiderij: & aſylum longe pſequentis me admiratiõis meæ (uobis enim iubentibus & auſcultantibus ſolis libet intrepide loqui) quod perpetuã nobis uoluptatẽ pariat: unũ hoc & omne ut opiner cõſtat eſſe: nihilq; fere aliud q̃ noua quotidie ac noſtro ſenſui pegrina quædam: uel alias alio tempore: ſeu aliter atq; iam pridem ſenſæ fuerint: res ipſas percipere: quod animũ noſtrũ amœnitatis auidum: ſemp admirando quodã oſtẽto: nuperrime ad experiundi allicere uoluntatẽ: & in opus quãtũcũq; arduũ propellere ſolet: quo facile crediderim ut non modo auitum genus meũ (quod plane fuit multis ſæculis: atq; nunc omniũ rerũ peritia extat pcelebre) uerũ & uniuerſam Sidona: unde mihi & nomẽ & origo eſt: atq; adeo totã patriam: uel iocũda nouitas: uel ſtupenda antiqtas: in q̃uis dulces: attamẽ duros labores incitauerit. Ab æuo nãq; ſoliti ſũt Phœnices & uariarũ regionũ indagini: & nouarũ rerum ſtudijs: ſupra q̃ dici poſſit indulgere: qui ſuapte diligentia primi litteras inuenerũt: quarũ beneficiũ apud græcos fortaſſe non ingratos uiros collocarũt. Et poſt exquiſitã numerorũ rationẽ terras & cælos menſi ſunt. Naturaliũ item & bellicarum artiũ expertiſſimi. Ad extremũ: ſemper ea gens & mores hominũ multorũ uidit & urbes: quæ res in maximã ei terraꝝ parti gloriã ceſſit ac præ cæteris ingens preconiũ. Pace enim uĩa maiores ego meos nimis forſitan laudo: ſed uincit amor patriæ: ſeq; nihilominus prodit ipſa ueritas. Nam & de atomis dogma illud antiquũ: cuiuſdã mei quõdam popularis uiri Sidonij primũ fuit Mochi nomine: ldq; ante res Troianas: ut pernoſcatis quãtum induſtria: quãtum ingenijs multorumq; negociorũ inueſtigationib⁹ Phœnices præſtiterint: quippe quod ne Lucano quidẽ hiſtorico magis q̃ poeta: clam fuit: ita canente: Phœnices primi famæ ſi creditur: auſi Mãſurã rudibus uocẽ ſignare figuris. Nondum flumineas memphis cõtexere biblos Nouerat: & ſaxis tantũ uolucreſq; feræq;: Sculptaq; ſeruabant magicas animalia linguas. Eorũ ego monumẽta laudis & ueſtigia ſequendi cupidus: ad quæ (ut natura fieri ſolet) me tandem duxit paterni quoq; ſanguinis ꝓfluuium: iam annis non paucis: inter multa mari terraq; uerſatus ſum: optimos quoſq; ſermonũ rerumq; artifices quæritans: ut hinc quid dicerẽ audirem: inde cernerẽ quid agendum ſit. Nec enim patria ſolum mea: totaue tripolis uicinia cõtentus fui: recte diuerſarum atq; potius uniuerſarũ artium magiſtra: quãq̃ nunc barbarico cœpit ritu torqueri. Sed abij: exceſſi: euaſi: erupi longius: poſt libanum & Syriam plus peragrãdo q̃ Menelaus ille: qui Telemachum & Piſiſtratũ hoſpites: uerſibus iſtis de ſua pegrinatione certiores fecit. Sum non pauca quidẽ paſſus: multiſq; periclis Nauib⁹ adueniens octauũ labor in annũ Vſq; Cyprũ: poſt

Phœnicē Aegyptiaq; arua: Inde p Aethiopas: & Sidonios: & Erēbos: Ac Liby/
en: ubi cornigeri pabulant & agni. Sic mihi non defuit in tam longo earūdem
uiarū discrimine labor: quouscq; relicta primū Britānia: deinde Gallia: tum Rhe/
no ductore in Germaniā iteri concessum est: ambos ut uos sapientes uiderem:
atq; probarē nō tam oculis q̄ auribus. Ego enim Plautinū illud ita cōuerterim:
Pluris est auritus testis unus q̄ oculati decem: in cognoscendis præsertim homi
nibus philosophis: quales accepi uos esse fama undiquaq; celebratissimos. Et ut
primū de te liceat dicere Caption: quē patria Phorcensem: ex uarijs librorum
atq; tabularum tuarum inscriptionibus esse acceperā: stupenti mihi sæpius mul
to q̄ ulla de re alia: qđ philosophiā sylvestris Sueuia funderet: Tū erant itineris
quidam comites abstrusarum artium mecū studiosi: qui responderent: nō fore
creditu difficile: asperitatem eam: posse quādam præstantem indolem gignere:
cōmemorantes Ratisspontanum quondam antistitem: græca lingua Polyphe/
mum: Gentilicia uero Albrechtum cognomento magnū: qui non tantū Aristo
telem: sed & alios peripateticæ philosophiæ sectatores primarios: superare ui/
sus sit: tamen in Sueuia & ortum & altum. Quod egoipse ita fuisse cognoui. Le
geram enim iam aliquot insignes libros: ab eo uiro latine conscriptos: ob singu/
larem eorum excellentiam in græcam linguam præter solitum traductos. De/
nique non uanas: non fragiles credendi rationes in medium adduxere: quod
uestrates alio facile migrent: & propter uictus tenuitatem: & propter agrorum
colendorum molestiam: & propter inopiam pecuniarum. Iungam ipse denuo
quod ea regio nequeat abundantibus esse mercibus assueta. Iccirco migranti/
bus Sueuis: arbitrabor optimorum præceptorum semper copiam affore: quo/
niā ad optima quæque loca migrandum sit ijs qui sterilia fugiunt. Itaque quod
doctrina: eloquentia: cōsilio polles: non inde est quod ex sylua natus sis. quam
quondā aut Bacenas aut orciniam: nunc nigram uocant. Sed ut extuis audio:
quia nō modo antiquam Parrhisiorum Lutheciam: uerūetiam pene uniuersa
Galliæ & Germaniæ: nō nulla Italiæ gymnasia: Romamq; caput studiorū per/
lustraueris: Quāq̄ uidere mihi: uideor aptitudinē Phorcensis agri: non nihil in/
genijs indigenarū conferre: idq; uerū esse: litteratorū hominū ingens numerus
inde genitorum facit. Non enim multo minorem genitalis conditionis uim ha/
bet patria q̄ pater ipse: si Porphyrio creditur. Habetis sermonem bene longū
aduenæ hominisq; peregrini: qui de uestra regione disserere conetur. Sed ut
eius me loci: unde alteri genus: alteri fuga est: haud segnem putetis indagato/
rem esse: Commodum utique fuerit: ne obmittam quidem hoc ipsum: quod in
Phœnicia de monumentorū ueterum doctissimis autoribus cōpertum habui.
Nam in Troiæ olim non tam bello q̄ pugna: constat Phorcyn iuniorem: Phry
gij exercitus ducem fuisse: Homeri testimonio: qui in nauium enumeratione
sic ait: Phorcys ille phrygū ductor fuit Ascaniusq;. Aduersa itaque fortuna dū
Ilium caderet: coacti sunt qui uitam seruassent: ex innumeris pauci superstites:
alias sibi sedes quærere: alia regna sperare. Igitur Aeneas cū Ascanio periculo/
rumq; socio Phorcyde: q̄ plurimis etiam reliquis Italiam petunt. Sed Ascanius
cum sub Albano monte oppidum conderet: & quisque sibi manendi locū alius
alibi destinaret: Is se demum Phorcys iunior: superioris Phorci qui Sardiniæ
Corsicæq; rex: ab Atlante quondam uictus: & in mare submersus perhibetur:
ex Euryale nepos: per Italiam & Insubres: Germaniam ingressus: & traiecto in/
genti lacu inter Istri & Rheni fontes: per faciliora loca montanasq; planicies
aduersus solem occidētem tendit: Vbi fluuium offendit limpidissimū & pisca/
torium: eiusq; in ripa imbecille tugurium. Ad quod: se lassum trabens uestigiū:
senex quidam corripuit: grauatus annis & totus baculo incumbens: qui cum

Phorcyn in tam deserto nemore: cum tanta familiæ copia incedere uidisset: exterritus: parum abesse putabat quin spiritum omnē emitteret. Phorcydi autem quærenti quid hoc fluentum uocaret: Senex ipse respōdit: Aeneas nomē esse: Tū attonitus eo nomine Phorcys: uersaq; ad flumen facie: mox subintulit: Tu ne ille Aeneas: quē Dardanio Anchisæ Alma Venꝰ Phrygij genuit Simoentis ad undā? Quos uersus posthac Maro Virgilius in suā Aeneida trāstulit: peregrina uetustate delectatus. Hic itaq; sumpsit omen & sortem aduena: manendum sibi fore: cœpitq; multitudinē suam hortari ne diuinum oraculum cōtemnerent: quod in Troiani antistitis nomine deprehendisset. Nam quibus Aeneas iandudū baud modicis interuallis eēt relictis: eis iam sese liquido alter Aeneas ostēderet. Dux igit̄ Phrygius: & animo & more regio: cūctus iussit ut quātū quiq; conari possent: arborum undique roborib⁹ erutis: ex deserto campestrem agrum efficerent. Quo in loco breue oppidum & arcem extruxit: quā de suo & aui nomine: Phorcen appellauit: tantū extat ab illo grauissimo & sanctissimo atq; omni laude & honore dignissimo uiro Aeneas dilectus: ut ad solā uocē: quia fluuius Aeneas diceret: sedendum ei quasi ad perpetuum Troiani Aeneæ monumentū eligeret. Accessu itaque temporis: cum de mediocri familia: populus copiosus fieret: & cœptæ habitatiōis angustia: uicinas syluas cædere: arua colere: uicos ædificare: ac urbes educere cogeret: aiunt illum præter tam rustica q̄ urbana: multa etiā alia istuc oppida fundasse: quorum singula nominibus singulis tam matris q̄ materterarū ad æternam prosapiæ memoriam notauit: quæ partim edax abolere uetustas: partim cōmutare barbarorum immodestia nititur. Nam quod quondam Euryale: iam Aurelium: quod Stheno antea: nunc Sthein: quod Scylla: Scell dicitur: quod olim Medusa: id superiori ætate in nouam arcem cōmutatum est. Sic Gorgoneæ Phorcynides (quarum lata ē fama & uetustissima cōmemoratio) fertili hac gleba: hoc situ loci amœno hui⁹ oppidi Capnion: id est ortus tui sulco: in sempiterna omniq; æuo duratura hominū memoria conseruant̄: Et ne deesset quoq; posteris: Ascanij socij reducis atq; collegæ sui diutinū monumētū: cœpit etiā ei⁹ urbis cogitatione: quā idē sub Albano monte sulcabat in orbē: ipse sibi quiddā exædificare: quod pari nomine longam Albam uocauit: Id nomen hodie permanet a Phorce intra scd̄m lapidem. Ita uidistis originis uestræ tabellam me pingere Eudoxi more: quasi aliquam nautarū chartam: quatenus eo cognitionis nos ducat: credi posse tantos uiros in omni doctrina ornatissimos: quā q̄ diuersæ sectæ: tamen uno cespite natos: quorum cōuersationem plus q̄ aurum: argentū: uniones: & omnia pretiosa: iandiu singulari desyderio quæsieram in his sentibus & saltibus: in hac ipsa Sueuia inueniri. Nunc quid huc accesserim: animū aduertite. Post loquēdi: dicendi: sentiendiq; artes: quibus sub ferula sum initiatus: deinde post disciplinas numerandi atq; metiendi: quas liberiori spiritu hausi: ducebar admiratione rerum tam in terra q̄ in æthere ad naturalia documenta: quibus omnē uitæ meæ cursum cōsummare statueram: Quia de moribus (quam partem aliqui philosophiæ putant) ego parum existimabam dandum opere. Neq; illam nimia ingenij occupatione dignā arbitror: qd̄ usus ipse moralis: obseruatione consuetudinis: & cōmuni uitæ cōuersatione constet: quam minæ blandimentaq; pueros: uindicta maiores doceat: non nihil etiam natiua uirtutibus ipsis industria tribuit: quæ doceri studeriq; nequeuūt: sed ut ut expostulat cuiusq; regiōis institutio: inualescunt. Vnde uidemus id quod hic uirtus dicit̄: alibi uitium baberi pro incolarū opinionibus. Sic ius esse aio: nihil aliud q̄ quod homines uolunt. Ciuilitatē itaq; iurisq; prudentiā: in sola uulgi aut iudicū persuasione contineri: mea sententia est: siue tu id oratoria eloquētia: seu muneribus aut blāditijs effi-

cias:dūmodo mulceat qui iuri dicendo præest. Apud Vlpianū: absq; cōtroue/
sia uirū cōsultissimū:legitur Barbarius quidā Philippus:cū seruus fugitiuus esset
Romæ præturam petijsse: tum prætor designatus: & prætura tādem functus
est:receptūq; fuit:nihil eorū reprobari:quæ seruus in tātæ dignitatis uelamēto
gesserat. Idem grauis autor de statu hominum: hæc posteritati scripta reliquit:
Ingenuū accipi debere: etiā eum de quo sententia lata est: q̄is reuera fuerit li/
bertinus:quia res iudicata ꝓ ueritate accipit:Et Paulus Romanorū peritissim⁹
iuris:ait:Hodie,ꝓpter usum imperatorū:si in argēto relatū candelabrū sit argē/
teum:argenti quoq; esse: nō aūt supellectilē:quoniā error ius faciat. Quod igit
uel populo uel principi seu regi: hoc est iudici placuit: tum per cōsuetudinē: tū
per cōstitutiones legis habet uigorē. Nā ut Iulianus inquit: Cū ipse leges nulla
ex alia causa nos teneant: q̄ qđ iudicio populi receptæ sunt:& populus lege re/
gia omne imperiū & potestatē in regē cōtulit:liquido apparet omnē iurisprudē
tiā ex uoluntate hominū sola pendere: quæ si est suffragatrix bonoꝝ & maloꝝ
subiugatrix:bona res dicit:& publica & priuata. Sin aliter:cōtraria:Propt iniq̄
em̄ quæ populo uel probāte uel tolerante fiunt: Hesiodus in operū & dierum
libro:cum multa de regibus & iudicibus iusticiaq; scripsisset:tandē uoluit plebē
sæpe luere peccata regum:id est iudicū: Vniuersos quippe iudices:nō solū ipse:
uerūtiā & Homer⁹ & cuncta quidē antiquitas: reges nominauit:quorū insigne
iurisditionis sceptrū geritur: Cui⁹ teste fuerit aduersum Agamemnonē Achil/
lis nobile illud iuramentū sex aut septē Iliadis uersibus explicatum: Non apud
imperitos:sed ut ego arbitror & mecū longe plures:in hominū doctissimorū &
humanissimorū cōspectu loquor: quos non lateat: tam celebrē illā & uulgatam
iuris exercitationē:& a quæstuarijs ingenti precio licitatā:& a cōtrouersiarū cō
sultoribus plusq̄ diuinā prope habitā:nullius uel mediocris momenti: quasi ar/
tem aliquā sellulariā:aut cerdonicā rectius estimari: præsertim homini libenter
ad res altas & dignissimas summa laude intendenti:ac non potius fragilia:cadu
ca:fluxa & inania:gloriæ:pulchritudinis: diuitiarū:ætatis ludibria quælibet ad/
miranti. Citabit (si uultis)isti sermoni grauis & sanctus testis & autor ualde bo/
nus Cicero: qui ante tribunalia defendere ausus est meam in ea causa opinio/
nem:etiā auscultante & inuito Seruio: qui se tum aliquem doctum in iure ciuili
putabat. Oro te Capnion: quietiā in eiusdem professionis officina sudasse usq;
ad coronā & laurum diceris: Quod ornamentū: quæ dignitas:quæ gratia:quæ
admiratio sita est in eo studio:quod tam tenui hominū opinione pendet:in sin/
gulis lr̄is atq; interpunctionib⁹ uerborū occupata: qđ omniū factionū autoritas
& iniuriarū robur:& iurgiorū incendiū: & iniquitatis fomentū esse conclamat
ab omnib⁹: non dico plebeis tantū: uerūetiam nobilib⁹: quod solū inania magi/
stratuū nomia: & quotidiano timore plenissimos bonores mercēnariaq; lucra:
& diuitias nemini sapienti appetendas:sibi metā figit:& ꝓpterea multoꝝ inimi
citias suis cultoribus aperte conciliat:quib⁹ tot Antonij:tot Catilinæ ob os uer/
sant: & animū quietis appetentē nō sinūt esse quietū? Deinde non est difficile
nosse:qđ ab omnib⁹ seruat:qđ uero nō uicatim obseruat:id nō esse ius phibēt.
Cur ergo admirabor tantopere:qđ mecū qlibet lanij:coci:sartores:piscatores:
aucupes:uenatores nouerint? Magnū uobis ne uidet scire nomē cuiusq; legis
& ad omnē euentū applicare? Cur nō maioris estimabitis unguētariū:quē a re/
ponēdo apothecariū uocāt: scire uniuersa tabernæ suæ uascula:pyxidas:urce/
olos:pateras:ciathos:phialas: aromata:pigmēta:pharmaca? Aut sutorē memi
nisse quālibet formā cuiq; pedi addere: simul & subulas quoq; acus:forfices:di/
gitalia nō obliuisci? Quæ oia usus:exercitatio:necessitas & urgēs i reb⁹ægestas
edocet:& qñq; boꝝ filia:fames bruta cogit: Quis expediuit plithaco suū chære

picaſq; docuit noſtra uerba conari? Magiſter artis ingenijq; largitor uẽter: negatas artifex ſequi uoces: ut ait Satyrus ille. Igitur qđ non ꝓpter ſe diſcitur: ſed ꝓpter diurnũ uictus humani cõmerciũ: ꝓpter terrenas cõcupiſcẽtias: humanæ menti extraneas: quo nã id ego pacto philoſophiæ ſacratiſſimæ tanq̃ membrũ adiungã: ſine quo manca uideri poſſit: ut qui pede caret claudus nominet: & q̃ lingua mutus? Omitto hæc: neſcio enim quæ procella: quis me fluct⁹ huc deriuauit. Redeo unde digreſſus eram. Nam omnẽ ego uitæ meæ curſum in contemplatione rerum naturalium cõſummare ſtatui: ex qua ſola oritur quã uere ſcientiam dicere poſſumus. Cætera enim aut inſtrumenta ſunt ſciẽtiæ: aut ſupputationum diſciplinæ: aut cõmunis eſtimationis uſus: aut figmenta cogitationum: de rebus quas abſq; corpore ac materia ſubſiſtere opinantur: & proptera ſimplices nominant: eæ cũ nõ ſint uſq̃: tamen eſt genus hominum qui non ſatiantur de rebus ſenſui noſtro ſe offerentibus ſcientiam abſumere: quæ falli falle req; non poteſt: ſed onerant mentem cogitatione quorũdam tenuiſſimorum flatuum: & ſeparatarum formarum: quæ quoniam in natura nõ ſunt: ſed ſupra naturam eſſe putantur: iccirco metaphyſica uocant. Hæc ego non eo conſilio diſputo ut homines eruditos redarguam: quãq̃ reprehendendi uidentur: ſi ritum ſciendi quo fonte hauriatur: & qua ſemita procedat: æqua lance põdere/mus. De quo Ariſtotelem tuum loqui ſinas optime Capnion: in cuius te palæſtra plurimum exercuiſſe atq; inde gymnici certaminis exacto tempore: inſignem tiaram: & aureos annulos te tuliſſe ferunt. Nam Baruchias hic magis (ut audio) Pythagorã ſequi dicit: & ſi quis alius uixit antiquior Magus. Stagirites itaq; illæ in reſolutoriorꝫ poſteriorũ libro ſecũdo: ad extremũ prope: in hanc tamẽ ſententiã expoſuit: quæ ut arbitror non nihil huc quadrant. Audite ambo: ſi forte latine ſatis explicare poſſum. Eſt enim (ut ſcitis) & græce nimiũ ſentico/ſus Ariſtoteles & umbroſus & etiã ſcaber: nec niſi a ſuis uoluit intelligi. Verba illius ſunt huiuſcemodi. Ex ſenſu pullulat quã dicimus memoriã: ex memoria uero ſæpius eiuſdẽ rei obtenta: naſcit peritia. Plures enim numero memoriæ: una eſt peritia. Ex peritia autẽ uel ex toto in anima quieſcente uniuerſali uniuſcuiuſdã de pluribus abſumpti: quod quidem in ſingulis unum inerit illis idem: artis principiũ oritur & ſcientiæ. Audiſtis Ariſtotelẽ: cui haud abſimile Afrani⁹ quõdã poeta & lepide & prudẽter: nec min⁹ uere: in libro cui Sellæ inſcriptio eſt: de ſcientiarũ ſcaturigine prodidit hoc uerſo. Vſus me genuit: mater peperit memoria. Igitur cũ ſcientiã adepturos uti oporteat artubus & ſenſuũ inſtrumentis: ſine quibus ignorare cõtingit uniuerſa. Nec enim cæcus colores nouit: nec ſurdus uerſuũ meſuras aut citharæ modũ: iam erit neceſſe: res ſolũ corporeas nos poſſe cõprehendere: quãdo de corpore id quod tenuiſſimũ eſt: perpetuo quodã fluere manat ad ſenſuũ noſtrorũ foramina: deinde idipſum iugi motu remotoq; ocio: ipſa in ꝑalamũ ſuũ imaginatio introducit: in qua rerum formæ in hominũ intelligentiã reſplendent: ut ab unda ſtante radius in pupillam flexus: quæ omnia corpora ſunt & corporũ fluores. Vnde mihi rectius Empædocles dixiſſe uiſus eſt: quod ſimili ſimile cognoſcim⁹. Nec mora nec requies interdatur ulla fluendi: Perpetuo quoniã ſentim⁹: ut ait Lucretius: quippe etẽ uarij ſenſus animãtibus inſunt: quorũ quiſq; ſuã proprie rem percipit in ſe. Cur proprie? Nam cætera uel fallunt uel fallunt: quæ ſcire quis ſe putat nullis ſenſibus adiutus. Sed Hercle uerentem ne peregrina uobis nimis ſuggeram: reducere me conatur Epicuri ſagax interpres ille: Quin pars inquit horum maxima fallit: propter opinatus animi quos addimus ipſi: pro uiſis ut ſint quæ non ſunt ſenſibus uiſa. Nam nihil egregius q̃ res eſt cernere apertas. Id illi non conſyde/

rant: qui ſupra naturam ſcandare conantur: & in artum deſiliunt: unde pedem referre nequeant: qui præter tot nata in tanta huius mundi uniuerſitate: tamē etiam circa figmenta deſudant: circa nuda entia quæ uocant: & ſpecies rerum circa diuina immobilia: circa ſubſiſtentias: circa dignitates primas rationis: circa principia: circa ſubſtantias numinum ſimpliciſſimas: incorporales: extra cæli domiciliū cōmorātes: & illic optimā quādam uitam ducentes: quæ omnia (poetis autoribus) ut auriū oblectamēta: & auiditatis noſtræ uariorū negociorum ſemp cupidiſſimæ ſolatia: p ſingulari quadā & ſpecioſa fingēdi arte ſunt reperta. Omnes itaq; & dij & diuina talia meditantes: ualeāt: cubitū eant: dormiant noctem totā. Homero iudice: unū louem ſomn⁹ nō tangat: quaſi cætera ſupercæleſtia nihil ſint. Is ſolus eſſe poſſit: de quo tamen aperte nihil ſcimus: ſed tantū ſomniare uidemur: quale ſatis ut mihi uidet prudenter idem poeta inſinuat: quādo ſomniū Agamemnoni miſſum: louis eſſe nunciū deſcribit. Quicqd enim de loue cognoſcim⁹ ſomnio ſimillimū eſt. At qui de dignitatibus: de principijs quid ſentiamus? quorum haud inepti peripatetici quos nunc & maxime omnis Germania & ſolos: ſpretis reliquis nobiliſſimis autoribus ſectatur: non eſſe ſcientiam contendunt: eo quod ſcientia & demonſtratione omni notiora ſint: quippe a quibus omnis ſcientia pendeat: & principij non ſit principium: quoniā ipſum eſt ante omnia. Nec tamen ignotum id eſſe decebit: quo cuncta luceſcūt apparent & ſciuntur. Vnde igitur principia cognoſcemus? Ex ſenſu. Audi Ariſtotelem rurſus tuum Capnion: in locorum primo uolumine: cum ait: Si cui dubium eſſe uelit: nix omnis alba ſit nec ne: Senſibus indiget. Igitur fides quæ ſcientibus nobis ex principijs eſt: in rebus naturæ ſenſuiq; ſubiectis cōſtat uniuerſa: quare nihil eorum quæ non fuerint corpori & materiæ connexa: intra ſcientiæ limites iurē clauditur. Quod ſi hoc eſt: una ſufficiet rerum cognitio: quam græci phyſicam: uos naturalem philoſophiam uocare conſueuiſtis: quæ conditiones eorum quæ uere ſūt & ſine uelamine a nobis percipiunt: illorumq; cauſas: effectus: tempora: loca: modos: euēta: integritates & partes inueſtigat atq; rimatur. Vnde tremor terris: qua ui maria alta tumeſcunt: Obijcib⁹ ruptis: rurſuſq; in ſeipſa reſidant. Defectus ſolis uarios lunæq; labores. Vnde hominum genus & pecudum ſimul imber & ignes: Arcturum pliadas hyadas geminoſq; triones: Quid tantū oceano properent ſe tingere ſoles Hiberni: uel quæ tardis mora noctibus obſtet. Omnia ſpeculatrix naturarū phyſica complectitur: quibus ſe toto æuo doctiſſimi quiq; oblectare ualeant mirandum in modum. Eius gratia: quod ex me audiſtis antea per multa loca & locorum pericula uerſatus ſum: ut miranda natura uiderem: & uel auditu caperem: in ipſamq; ſum Indiam profectus: ſi cernere poſſem quæ illic quāq; raro tamen aliquotiens planis oculis uideri feruntur monſtroſa & prodigijs ſimilia: Martichoras: aquam auream: Magnetem lapidem: Pantarbam: Pygmæos: Sciapodas: Tigridem: Phœnicē auem: Margaritas: & item Ichthyophagos. Deinde per Africam: ut gētem aſpicerem: quæ canem pro rege habet: cuius motu imperia ſibi augurantur. Mitto alia quæ ſperare: non autem intueri quiueram principes unoculos: Anthropophagos: Cynocephalos: quorum omnium maxima pars fabuloſa eſt. Fontium etiā & riuorū: partim uera ſūt quæ dicunt: partim fictionib⁹ adornata. In aſphaltide bitumē reuera gignit. Sed qđ nihil in eo iudææ lacu mergi dicit: pfecto ei⁹ cōtrariū aliqn reperit. In dodone louis fons: & extinctas faces accendit: & accēſas extinguit. Hammonis inter diu friget: noctu feruet. Inſula contra Tiniauum ſita: fontibus calidis ſcatet: in ipſo mari q & cū mari creſcūt atq; minuunt: idipſū cū Tergeſtinis hominib⁹ expert⁹ ſum. Lynceſtis aqua uini modo temulentos

facit: Quin & apud ueſtrates Sueuiæ populos: ſuper amnem phiſiſium Geppiniæ oppidi: fons quaſi ſapore uini fluit. Ipſe me nō dicā dies: ſed annus deficiet: ſi naturæ ſingula miracula recenſere cupiam: quæ tamen haud clam uobis ſunt. Etenim quod ex hominibus eruditiſſimis accepi: tantū uos abundare uariis & litterarū & rerū experimentis: ut nihil uel tam minimū: uel tam maximū ſit: qđ uos fugiat: aut locis uiſum: aut libris cognitū: eo facile conijcio fruſtra me multa de mirabilibus prædicare: cum qđ ego pro nouitate ſtupeo: id uos, p ueſtri frequētia ſolitū habeatis & quotidianū: At ego ſine cōtrouerſia pro uno in Germania miraculo: uoſ ipſos quæro: qua uirtute: qua doctrina uiros q̄ graues q̄ ſanctos q̄ omniū optima de uobis iudicia: ſupra q̄ dici poteſt exuperantes: quale in ipſo ingreſſu: in foribus ipſis: & ſalutationis initio ſatis exploratū teneo: quæ uultuū diuina figura: quis lepos in uerbis: quæ in me ſuſcipiendo humanitas: q exactæ ſapiētiæ ſæpe interiecti ſermones: uniuerſi mores perfectiſſimos uiros oſtēdūt: Incredibile eſt q̄ gaudeam ueſtro frui colloquio doctiſq; uerbis ornata & perpolita oratione: & dignis cognitu atq; auditu ſententijs: ut tam liberali: tam munifica ueſtri cōuerſatione tot tantoſq; : tot itinerib⁹ ſuſceptos labores lenire atq; ſedare: uel potius omnino leuare poſſim. Tum copia dictorum percitus BARVCHIAS: audi Capnion inquit: quē partū Sidon edidit. Nam ita facile crediderim: quæ is de Phœnicibus magna prædicat: iſti modo uideant: qui iam totum ferme orientē ignorātiæ barbariæq; damnent: cum neſcio quem Scythām aut quos Sauromatas: aiant humanitatis & doctrinæ hoſtes: eam inuaſiſſe regionem atq; tenere: ut ne futurus ſit ſuperſtes qui artes colat. Sed tu in quantos me Sidoni ſtupores cogis eloquētia tua? At ille: Parū extat in me Baruchia qđ tanti facis. Fruſtra enim extollere niteris: quæ ipſe in me minutiſſima cognoui. Et caue ſatis ne iuſte: tam anguſtis uerbis meis eloquentiæ nomen indideris. Quid enim hac noſtra oratiuncula uix tandem expreſſimus aliud q̄ punicæ gentis aptiſſimā ingenij conditionem: id quod cunctæ quidem hiſtoriæ tradūt: & res propalam extat. Sueuiæ quoq; ueſtræ laudem attigi: cui⁹ ambo locupletes orbi teſtes eſtis: neq; ullo præter uos ſpectaculo erit opus. Poſtea ut multiloquētis fert linguæ cōſuetudo: quidam furor excidit ore: uidelicet niſi naturā ſenſibilem: nihil eſſe dignum arte ſeu diſciplina. Et ſi non de nullis rebus (ſicuti Socrates eſtimabat) at ſaltem de his ipſis quæ naturæ ſubiacent: & ſenſui patēt: erit potiſſimū id quod uocam⁹ ſcientiam. Nam de diuinis ego arbitror nullam homini cōceſſam eſſe ueram cognitionem. Quem cum ſermonem Baruchias interpellaret: Sidoni doctiſſime inquit: & ut puto uir omniū optime: quod longe præſtantius eſt: Ignoſce. Nam innata mihi quædam prope loquētiæ temeritas præuenire me facit Capnionē hunc uenerandæ probitatis hominē: & litterarum quoddam pelagus ac ætatis noſtræ diuinū ſpecimen: obq; id in iſta mihi diſputatione iure præferendum. Sed uetus mos eſt: ut q̄ quiſque balbutit maxime: tam geſtiat loqui maxime: nec ullis patet dicendi campus magis q̄ ignaris: quod & mihi accidit: ut cum tu diſſeras: ego præiſto uulgatæ ſapientiæ uiro ſilētia rumpā. At feras æquo animo Capnion. Tum is: At tu perge libere: atq; pertexe quod exorſus es. Itaque q̄ multa pergnauiter & diſerte de multis reb⁹ dixiſti Sidoni Baruchias inquit: ſupra q̄ noſtrates philoſophi ſolent: qui ut quidā graculi: totos dies de omni negocio: uno tamē barbarico ſtrepitu garrire nō ceſſant: nullis adhibitis ornamētis: nullo eloquētiæ flore: nec oratoris ullo munere: ut non de ſacratiſſima phia: ſed de prophano uulgi cōmercio: de ſub haſta pignorū licitatiōe: de bacchantiū tumultu: de leuiſſimoꝝ cōuitio: de baiaꝝ cōtumelijs agi putares: quoꝝ ego cōſuetudine: ſil'e quoq; contagiū & parē labem contraxi: ut haud iniuria mihi Tyndarei uerſiculum obieceris: apud Horeſtem

Euripidis ſcriptũ: Viuas barbare: cum ſis uetulus inter barbaros. Tamen ut ut res eſt: libenter & fortaſſe conſulto miſſa faciam: quæ de patria: de te: de nobiſ ipſis diſſeruiſti cum hoc refellere noſtri amborum boneſtas: iſtud claritudo tua: illud orbis terrarum fama probibeat: augere autem oratione quæ laudi bus extuliſti: & non opis ſit noſtræ: ne noctuã Athenas ut eſt græcorũ adagiũ. Quod uero tantum luminis in corporibus: tot & tam uarijs quolibet momẽto exortis ſalo procellæ ac turbini ſubiectis: & materiæ ipſi corruptiõis matri quotidianoq; motui & inconſtantiæ cobærentibꝰ: tantũ firmitudinis: tantũ ueritatis reperiſti ut de nulla re niſi ſenſibili ſcientiam oriri credas: ualde admiror qui nihil æque contrarium exiſtimem ſynceræ perfectæq; ſcientiæ: q̃ hoc ſolum quod tu nominas ſenſibile. Puto autem id quod corpori apparet: quod ut aie bas ad ſenſuum noſtrorum foramina: quodam fluore permanat: non ſine tenuiſſimis quibuſdam uelleribus aera tranſmigrantibus: uſq; dum ad corpora noſtra pertingant. Quis enim poſſet animi radius ſuper ea aera ſic mobili: ut ſunt naturæ omnes res quas extrinſecus homines ſentiunt: uel tranquille ſtare: uel inconcuſſe reflecti: ut tam illuſtre in nobis diuinæ humanitatis: aut humanæ diuinitatis opus inde confieret? Non eſſe nego quandam de rebus eiuſmodi doctrinam: opinionem: iudicium. Diſcernimus ab aqua glaciem: & iudicamus iſtã fluidam: hanc diuturniorem: tametſi hanc ex iſta nudius ortam: & iſtam poſtridie in hanc diſſolui paratam. Sed quod cõſtans & perpetua de ijs ſcientia queat ſubſiſtere: id quidem pernego: non ſolum Pythagora duce: cuius me tu aſſeclam uoluiſti: quod in partem bonoris libenter recipio: cum intelligam a Platone ſummo illo uiro & quaſi philoſophorum deo: Pythagoræ diſcipulos fuiſſe tanti eſtimatos: quod ſolius Philolai Pythagorici libellos: quãq; pauper: tamen decem milibus denarium mercari non deſtiterit. Sed annuit etiam Ariſtoteles eo nobis in negocio: cuius patricinio fœliciter utimur. In primo nanq; poſterioris reſolutionis uolumine: cum pluribus egiſſet qualis in ſciendo cauſa nobis eligenda ſit: & quis ſcire probe: & quis docticulus apparere uideatur: adiuxit. Itaque cuius ſimpliciter ſit ſcientia: idipſum habere aliter eſt impoſſibile. Quod ne a Platone quidem alienũ extat: qui poſteaq; mundum in primum intelligibilem: & ſcd̃m ſenſibilem partitus eſſet: addiderat illum per mentẽ cum ratione iudicari: hunc uero per opinionem non ſine ſenſu. Vide quem tu Epicurum ſecteris: ex umbratili oratione ſuper puluerẽ cuncta ædificantem. Ego tam magnis patronis facile unicam. Etſi mihi turpe uideri non debet: a te tanto uiro: cæteris ingenio: doctrina: integritate: præſtante unici: refelli: coargui: qui noſtrorum ſæpe maiorum edicto: philoſophica (uel ſummotenus ut aiunt) ſum probibitus attingere: Ac iccirco Germania: quãq; religioſos: tamen parum doctos Hebræos nutrit quoniam ſtudioſis: potius abhorrendum a philoſophis: q̃ per incuriam aut potius curioſitatem in errores cadendum eſſe perſuadent: quorum eos potiſſimum credunt autores. Sed feci quod ſolent auidi: ut quãto deterrerer amplius: tanto haurirem feruentius: pro circũſtantiarum oportunitate: pro tempore & pro meo captu tamen. Itaque & Ariſtotelem me quandoq; legiſſe fateor: & Platonem introſpexiſſe: unde illud quod ante tibi citaui prodijt. Et ſine ijs quoq; hoc idem me credere feciſſet atq; facit: tanta omnium etiam maximorũ uirorũ de rebus naturalibus cũ imortali quadã ſui laude ſcribentiũ diuerſitas: in q̃ uerũ conſiſtere nequit. Omniũ primũ ut a riuulis ad fontẽ pergamꝰ: arbitror te: Capnionẽq; hũc noſtrũ: nõ inficias ituros: uniuerſam rẽ eo mõ cognoſci: quo conſtat eſſe. Nã ſin aliter: falleret opinio: quæ ſecꝰ atq; res eẽt: eã animi obtutibꝰ referret. At habet uniuerſũ: ut ſit: principia ſua etiã Epicuro tuo & Lucretio autoribꝰ: q̃ ait: Oia ſint a principijs ſeiũcta neceſſe ẽ. Et mũdũ

esse ortum:omnigenis ex principijs:Discordia quorum interualla:uias:connexus:pondera:plagas:concursus:motus: turbauit prælia miscens. Igitur omnia pariter ex principijs cognoscimus:ex quibus sunt:quorũ amussi ac regula pendet scientiarum demõstratio:tanq̃ penetralia ex foribus. Ad fores autem cum erratur: quo nam ego pacto crediderim in penetralia recte secessum iri? At errant qui uiam ignorantes: nihilominus pergunt. Ignorant qui circum compita turmatim huc illucq; ruunt: haud uno itinere gradientes: ut quãtum ab uno: tantũ a uero distent. Vis incipiam a Phœnicibus istis tuis:tum prima: tum tanta:ut recte putasti naturæ totius inuestigatione præditis: atq; adeo a Thalete ipso quãq̃ Mileti ciue:tamen & Phœnicũ nobilissimis Cadmo & Agenore prognato:qui ante omnes de rerum natura traditur disputasse: Et si Platoni creditur:primus sapiens uocatus est. Quid tãdem post innumeros conatus suos: & indefessa studia:quapropter & rempublicam & maximos magistratus abiecit? Quid inquã iugiter scrutando inuenit: quod esset hui⁹ illustris machinæ quam cernimus condignum fundamentũ? Audi quæ celebris excogitatio. Aqua est principium uniuersorum. Ex aqua enim omnia prodierunt: & in aquam omnia resoluentur. Nemo nõ dubitat: si maximã banc orbis molem Thaletis iudicio cõmittamus exædificandam: semper nobis illuuiones & undantes stagnationes fore timendas. quippe quod natura (istius sentẽtia) liquentem banc aream suis ædificijs subiecisse perhiberetur: quæ ad quemlibet aquæ motum ruitura sint. Taceo q̃tum aduersus Architectonicæ artem molitur is:qui structuræ domesticæ: palustrem regionem eligit. Sed intenderit quemlibet fluuium Thales:seu (ut ego arbitror) influentiam alicunde quæ sequundarũ causarum etiã fuisse possit exordium:quem Oceanum mihi nominare Homerus uidetur:ubi cecinit:Oceanumq; deum patrem tethynq; parentem. Ab eo tamen ille compopularis suus Anaximãder:primũ doctrinæ eius auditor: deinde i schola successor:opera data longe abijt. Nam ex infinito cuncta pullulare statuit. Addã & tertium Milesium:& eũdem gentilem tuum:quendam Anaximenem:istius Anaximandri discipulum: qui desertis magistri præceptis:ex aere cuncta oriri & in aera quoq; reuerti somniauit. Heraclitus Ephesius contemptor philosophorum & irrisor Homeri: ab exhalantibus suis pulmonibus & calidis uisceribus eructauit rem inauditam litterisque obscuris ac non uulgarijs scriptam reliquit: sterile quoddam elementum quem ignem uocamus: uniuersa gignere atque rursus eo cuncta referri. Frustra igitur Romani Vestam celibatui præposuere. Successit Anaximeni:uir inclytus Anaxagoras:aliquãdiu ciuis Claçomenius:posthac propter philosophiam spreta republica:& omni dignitate popularí:philosophus admodum insignis:multum ille cõsimili participationi tribuit: quã & rerum generationẽ: causamq; putauit. Archelaus Athenensis Apollodori filius (Nam fuit & alius Homericus quidam miles) Is aerem infinitum:dens sum:rebus cunctis præbere causam ut existerent arbitrabat:& propterea physicus dicitur. Sequutus est quidam sol:omnis arcanæ philosophiæ: a quo id artificium nomen primo accepit:Pythagoras Samius: quem non errasse: sed ab alijs dissensisse:uere dixero. Ex numeris enim uniuersa ipse conficit. Eam disciplinam ex nostris didicit: uetustissimã quidẽ illam & Syriæ & Chaldæorũ:quã inde rediẽs græcis posthac uerbis atq; sentẽtijs illustrãdo: admirationem suis hominib⁹ de se præbuit:tantã:ut quo illum appellarẽt nomie dubitarẽt. Cesso laudare principẽ hũc philosophoꝝ:qui priorẽ nõ uidit: secũdum nõ habet: & qđ par laus inueniri a me nlla queat: Et simul ne mihijpsi nimis blãdiri uidear:si extollã eas artes & uirũ quẽ tu ipse me sequi ꝓdidisti: Epicurũ uni tibi laudãdũ

relinquo:quem miror Athenis: ac non potius ruri natum esse. Hic principia rerum affirmauit esse indiuidua corpuscula: & locū inanem. Sed Empædocles ille Agrigentinus:quattuor elemēta enumerat: ex quibus quodlibet nascatur: ignem:aerem: aquam & terrā. Principales uero potestates binas:litem & amicitiam: quarum hæc quidem res conciliat: illa uero dispergit. Initia rerum esse tria docuit Plato Socratis discipulus: Deum:rerumq; formas:& materiam. Ex his quod sentimus primum: resultare figuram: postremo cætera. Nouissimus Alexandro Macedonū rege q̄ artis nobilitate clarior Aristoteles: ex materia ad appetitum formæ per priuationem excitata: res omnes concreuisse uoluit. Quicunq; scd'm hæc aliqua inuenire temptabant: priuationis loco motū quendam statuerunt ad utraq; cogenda efficaciorem. Tu tibi Sidoni præsumes: in tanta tot amplissimorū sua ætate hominū(& ut consuetis tunc nominibus utar) tot sapientum & sapientiæ amatorum diuersitate ac contentione:certam ueritatis fidem posse constare:præsertim cum circa principia tam mirifico certamine pugnatur:ut nescire cogaris:cuinam ex illis palmam deferre:aut herbam dare iuste sancteque debeas? Nondum enim(ut ait Firmianus)descendit aliquis de cælo:qui sententiam de singulorū opinionibus ferat. Sane qui tecum Epicuri mentem probent: inuenias aliquos: Ego: qui mecum pythagoræ dogmata non improbent. Sed abducit nos professionis electio: ut suspitio iudices amoueat:& refragabiles arbitri nō admittamur. Quid igitur? Quænā dicamus esse rerum principia? Certe ingens certamen semper fuit inter clarissimos philosophos: & adhuc sub iudice lis est: quare cum initia nondum certa sint: quæro abste: q̄ ueram de rebus scientiam habitur⁹ sis: quæ ex eiuscemodi ortæ initijs perhibentur? Scire nāque tum nos Aristoteles opinatur:cum rei principia causamque cognoscimus unamquāque & elementa. Nec solum id:uerumetiam & quod ita illius rei causa sit ac non alia aliter. Desine igitur in rebus caducis firmitatem quærere. Glandes porcis cōmitte:bobus fœnum: ranis & coruis sensibile tempestatis præsagium. Bruta mortales & internecioni subiectas res sentiāt: nos altiorib⁹ nitamur:& æterna mente cōplectemur: nō quæ fluxa & fragilia sub cælo: sed quæ sempiterna supra cælos sūt. Nec enim conabor nondū tritis nostrorum hominū auribus ea inculcare:quæ uix exercitatissimi quique intelligant. Dicerēt nāque ab rebus uniuersis me segregare scientiam: quod quidem de naturæ mobilitati subditis uerū dicerent: quippe dum pariter scientiæ perpetuitatē attendimus: naturæq; torrentē illū & instabilē fluuiū:cui⁹ nihil attingimus quolibet tempore nisi punctum. Adeo ne concionator noster desipuit: quisquis tādem ille fuit:qui Ecclesiasten cōscripserit:siue Salomon: seu qd' multi famant Esaias ipse? Quid est inquit quod fuit? Id quod erit. Et pauloante:Generatio præterit & generatio aduenit. Etenim quomodo lauaberis: nisi ligna trāsmutent? Quomodo aleris:nisi receptaculū uitales sucos cōcoctis ac transmutatis cibis & potibus in membra quæq; dispertiat? Pecora stercus: stercora simū:simus gramen:gramina lac:lac quoq; pecus:Cuncta sæculū rotat:ob idq; a sequēdo dictum:qd' sic nata propellit:ut fluctus,pcellam:& dies horam:& hora momentum. Absorbet hoc:ut egerat aliud. Fingit natura semp ne sit ociosa: tanq̄ ex cera modo equū: modo leonē: & eo destructo hominē. Superstes est alter alteri⁹:semperq; secūdus priorē sepelit. Lucilla uerū:post Lucilla. Secūda Maximū:post Secūda. Faustinā Antoninus: post Antoninus. Hoc modo oia. Celer Hadrianū:deinde Celer. Tota qdē Augusti aula:uxor: filia:posteri:maiores:soror: Agrippa:cognati:domestici:amici: Ari⁹:Mecenas:sacerdotes:medici. Toti⁹ aulæ domina mors. Hic tu mihi scientiā ppetuam statuas:ut cognoscam si uere scripserit quisq; de ijs historiā texuit. Hippocrates morbos curans

innumerabiles:mortuꝰ eſt.Heraclitus munꝺũ ignibꝰ cõplens: intercute aq̃ extinctus fertur.Democritũ occiderũt ex ſe nati pedunculi:pene animaliũ minutiſſima turba.Haud ſecus & in alijs anima carẽtibus.Nã bebenus in arborũ genere:modo lignũ:modo lapis eſt:Et penes librũ qui Alkorran apud tuos inſcriptus eſt:quæriť quid primo lignũ? Mox ſpiritꝰ: aiunt. Quod uirga Moyſi:iam lignũ: iam ſerpens:ego paucis tecũ agam:Nec enim tu is es: cui manſa ut nutrices uagientibus pueris ſolent in os inferam.Nihil eſt ſcriptũ:pictum: fictum:qđ te lateat:quare quid hæreã: cum cõſydero noſtra nobis ingenia ad naturã certiſſime ſcrutandã: uires nõ ſuppetere: quin ſemp eiuſmodi noſtræ cogitationi: ſcrupulus inijcitur.Neq; ſpina talo infixa:radicitus euellitur.An noſipſos iactabimus de omni ſpecie rem quãlibet informante ſine falſo iudicaturos:qui nec dum animã noſtram qua uiuimus: ſpiramus:ſentimus: intelligimus: & quid & quomodo ſit perfecte cognoſcimus? De qua re nõ erit pluribus tecũ opus: Tu ipſe noſti quot de eadẽ uarietates extent:quot laberyntbi circũferanť.Epicurꝰ enim quem uiſus es imitari:mixtam ex igni & aere ſpeciẽ:dicit eſſe animã.Inde calor motus & uenti cæca poteſtas.Occipit inde aer:inde omnia mobilitantur. Xenophanes ex terra & aqua.Parmenides extra & igne.Empædocles & Critias ſanguinẽ.Anaximenes aerẽ.Hipparchus ignẽ. Critolaus peripateticus:ex quinta eſſentia conſtare.Democritꝰ ſpiritum mobilẽ atomis inſertum.Zenon: cõcretũ corpori ſpiritũ. Heraclitꝰ phyſicꝰ: ſcintillã ſtellaris ſubſtãtiæ. Heraclitꝰ ponticus:lucem.Hippocrates flatum tenuem per corpus oñe diffuſum.Poſſidonius:Idæam.Pythagoras & Philolaus:harmoniã. Xenocrates:numerum ſe mouentẽ.Plato:eſſentiã ſui motricẽ.Ariſtoteles:Entelechiã:nouũ nomen gloriosus inuenit: hoc eſt formæ perfectionẽ quaſi finem artificis: cuius ſermones de anima tanq̃ mortales refelli debere: maximæ uir integritatis & ampliſſima inter galilæos dignitate clarus:Gregorius ille Naçiançenus:in libro cõtra Eunomianos autor eſt.Ergo qui noſipſos ignoramus:quomodo reliquorũ ſcientiam adipiſci ſperamus? Quanta multitudo præſtantiũ ſcriptorum fuit: & tamẽ uſq; ad Hieronymi Auguſtiniq; tempora: nihil de anima certi quo pedem figere licuiſſet relictũ erat: quod (ut es mecũ omnis ſectæ curioſus explorator) ex lris inuicem miſſis:noſſe forſitan potuiſti.Nam de te Capnion:nihil eſt quod dubitem qui Naçareni dogma ſectaris: cuius bi ambo quaſi duo mundi lumina: ſtudioſiſſimi precones extitere.Habetis de rebus corporeis:ſiue corpori cohærẽtibus:quæ aliquo poſſint mõ ſub ſenſus cadere:ſententiã meã:qđ & ꝓpter celeritatem momenti quo perſtant: quas uelox naturæ torrens confeſtim rapit & alterat: & propter imperitiam principiorum: & abſtruſas cauſarum latebras oculoſq; ueſpertilionũ: & difficillimam inuentionem proximarũ conditionum quas paſſiones nominãt:humana de ijs ſcientia tam repente acquiri:& firmiter ſedere ac fideliter ꝑmanere nequeat. Ante enim(ut eſt Heraclíti ſentẽtia) res mutať:q̃ illi ſuas circũſtantias cogitatione adieceris.Cerno empædoclẽ i ætnæ flammã impetũ facere: & puto me ſcire qđ Empædocles ætnam inſultat: dum hæc uox inter dentes ſtringiť:Empædocles nullus eſt:& tanq̃ de eo qđ nõ eſt: narrabitur fabula:dicentiq; plus crediť:q̃ audienti demonſtrať.Etiã ſi uno momento pronũciare uelis qđ ſciri cupis: ut Lycophron Periandri & Meliſſæ filiꝰ qui ne longo tractu hominẽ eſſe albũ diceret:abſtulit ſubſtantiæ uerbũ: & albũ hominẽ momẽtanea ꝓtiõe appellauit.Profecto ne ſic mundi fluxũ & naturæ rapidũ torrentẽ euitaſti.In omni enim puncto temporis: præſens abijcimus: & ſicuti ſphæra uolucris nunq̃ uno ſtatu manẽt quæcũq; ſunt ingenti boc cõcluſa mũdo:cuius ornatus:a quo græce nomẽ uſurpat:ſola quidẽ uarietas eſt. Semp igniť in motu cũ ſit: ſemp aliter res habet:& ꝓprietas altera alterã pellit. Ita neq;

radius noticiæ reflecti propter turbinē incōcusse poterit: neq; destinari mētis nostræ lumen impetu alterationis totiens interceptū: Quapropter Ecclesiastis sententiā iure ꝓbabim⁹: cū ait: Intellexi qđ omniū operū dei nullā possit homo inuenire rationē eorū quæ fiūt sub sole: Et quāto plus laborauerit ad quærēdū: tanto minus inueniat: etiā si dixerit sapiēs se nosse: non poterit reperire. Hoc ē qđ tu Socratē existimasse dixisti: quāq̄ nō ille nullā uolebat haberi de rebus sci/entiā: qui de tot apud Platonē rebus disputat: sed naturalē quidē nullā: diuinā aūt plurimā. Esse deniq; artes in uita humana ꝓcelebres: quibus agitent mortales: ne torpescant & simul ad rēpublicā priuatāq; non nihil cōducentes: fabrilē: ærariā: domesticā: ciuilē: militarē: rusticā: & quæcūq; similiter ab hominis pru/denti uoluntate pendent: Etenim quæ cū ordinatiōe nostra fiunt: ualebūt cō/stituti loco: in ijs transgressor errabit: qui præceptis ꝑ nos excogitatis nō obtē/perauerit: quæ fortasse præcepimus: expimentis pluribus cōpulsi: aut quādoq; solo arbitrio. Vniuersa hæc uideri: nō sciri putabat Socrates: Quæcūq; autem forent necessaria: iudicabat ea solum a diuinitate petenda. Itaq; qui nihil se scire dixisse uulgo tradit⁹: Is mihi nō natura sed diuino munere cuncta sciuisse uidet⁹: quare suo merito ab Apolline non homine sed deo (ut Sidoni uos poetice per/suadetis) sapientissimus est iudicatus. Suppeterēt nobis ueterum historiæ: nisi iam defessi estis: & maiorū nostroꝝ annales de gestis maxime memorabilibus & rebus lectione dignissimis cōscriptæ: mirandū in modū in eadē opinione adiuuarent: quæ (si rite meminim⁹) de quodā nos Hesiodo certiores faciūt. Is cum pecudū esset pastor in Boetia: & proxime quendā Helicona mōtem: orto sole gregē egisset: audiuit musarū concentū: dulci (ut par erat) modulamie: quippe musarū. Accedēs propius ubi illos diuinos uultus & uetustissimā dearū choreā aspexit: imitari cœpit carmen quo saltabant in numerū. Tum beniuolētes mu/sæ: simplicitatē hominis rusticani nō aspernatæ: lauri ramusculos: & aliquot ca/lamos Ascræo pastori obtulere: quibus acceptis poeticā repente artē adeptus est: nō natura sed deo. Nihil secus & apud Homerū ille Demodocus: & apud Cretenses Minos: quē ferūt a Ioue cūcta didicisse: cū esset ei cū deo in Ida mōte atq; sane in ipsius mōtis antro frequēs cōuersatio: Melesagorā Eleusiniū: Athe/nienses dicere solēt a nymphis doctū: & Epimenidē Cretēsem: longissimo quo/dam somno diuinit⁹. Fuit & in Proconneso philosophus mirificæ imprimis sci/entiæ: Aristeas nomine: cuius animā quandoq; corpus exire: uicissimq; post ui/sa longinqua spacia redire in corp⁹ rumor erat. Is quāq̄ innumerabilia sciuerat: tamen præceptorem non alium: q̄ diuinitatem habuisse creditus est. Sic noster Socrates uir apprime perfectus: & Apollinis (ut ante cōmemorauimus) testi/monio ualde sapiens: tametsi a studio: cura & sollicitudine rerum naturalium abhorrebat: tamē nihil eum in natura fugerat. Idq; ei contigisse stoici affirmant haud humana puestigatione: sed deo assistēte: quem & ipsemet appellauit dæ/moniū: siue uox ea fuerit quā audiuerit: seu species quā uiderit: aut aliud quip/piā quo diuinū humanitus senserit. At uero a uestris ad nr̄a quæ fideliora: me iudice: sunt pergam⁹. Antiquitas ipsa cui⁹ sūmo semp in honore fuit autoritas: tum fama: tum litteris memoriæ prodidit: Gentem hebræam: maioresq; meos: uenerando cultu deum quēdam: cuius nomē (ne consuetudine uilescerēt) uul/go celabāt: multo itinere: anniscq; supra quadraginta per deserta loca: per bispi/das senticosasq; uias: per montes: per ualles: ꝑ aquas sequutos esse: qui tātis per eos paterno cum affectu comitaret⁹: & clemētibus oculis inuiseret: dum illum sancte amarent obseruarentq;. Is itaq; deus: quocūq; tandem religioso cupiat nomie uocari: ad unū extanta multitudine hominū: & ingenti frequentia: unū inquā Moysen: in quo placuit crebra mentis deuotio: per nubem descendit: ut

ei ſeptuaginta uiros adiungeret: qui & diuerſa prudentia reipublicæ magiſtratus gererent:& uarijs artibus quæ agenda forent pro cauſarū ſtatu explicarēt. Sed quoniam id induſtria fieri naturali nequiuit:eo qđ ſupra contendimus:humanā conditionem non eſſe rerum in hoc mundo tanta mutatione uolubiliū undiquaq; capacem: Iccirco de ſpiritu quem Moyſi ante influxerat: etiam ſeptuaginta patricijs diſpenſauit. Cunq; requieuiſſet in eis ſpiritus: prophetarūt: nec ultra ceſſauerunt. De fellularijs quoq; artificibus:eodē modo ſacra hiſtoria cōminiſciē:Miſit enim ſpiritum ſuum deus faberrimis hominibus Beçalel & Aboliab: ut ſapienter:intelligenter: & ſcienter opera cuncta facerent: & noua quæq; reperirēt ſacrario ſancto neceſſaria. Rurſus feror ad ueſtros ſcriptores. Quid em̄ de Tynico chalcidenſi memoria dignū: in Ione Platonis legiē: Vnde profecto mihi Naſonis hoc carmē ortum eſſe uideē: cum ait: Eſt deus in nobis ſunt & commercia cæli: Sedibus ætbereis ſpiritꝰ ille uenit: Quare Sidoni:tuq; Capnion: concedam ingenioſis uiris in actionibus cautionem: circūſpectionē: ,puidentiam. In ſtudijs: ſagacitatē:ſollertiam. In conſyderatione rerum omniū docilitatem:artem:intelligentiā:opinionē. At uero de quibuſlibet ſenſibilibus conſtantem: puram & infallibilem ſcientiam homini negauero: niſi nō humana diſciplina:ſed diuina traditione iugiter ab uno: & item ab altero fuerit recepta: quā nos hebræi Cabalam appellamus: id eſt receptionē. In qua maiores noſtri quibus fama ſapientiæ nomē addiderat: præparatis ſe mentibus exercuere: ut Abrabam quiſquis tādem is fuerit: ut Symon filius Iobai:ut Abrabā ſecūdꝰ cognomento Alaphias:ut ille Rambon:ut Racanatenſis:& reliqui circa religionē diuinā:circa inſtituta:circa ſolennia: ritus: phana:obſeruationes ſacraq; myſteria:multis annorum curriculis ſtudioſi. Tum heus tu Baruchia SIDONIVS ait: quot nō lapides tantū: ſed & ſaxa ingenti hoc flumine ſermonis tui uoluis? Diſpereāt illi maiores: qui te quodā ut inquis edicto a philoſophicis prohibere conati ſunt. Nam quid futurū erat de te:ſi philoſophorū penetrauiſſe libros fuiſſet conceſſum:cum nihil hac oratione tua copioſius unq̄:& etiā pugnatius audiuerim: ita ut quo tandem ariete murū iſtum quem inanibus meis uerbis oppoſuiſti:frangere queam:haud ſim compos conſilij. Nec me contra dimicatum oportet: quoniā tantis ictibus enſem meū obtuderis. Obmuteſcā igitur: ſi hoc unum cōmonuero:graue hominibus fore:id quēlibet ignorare quod uidet:qđ audit: quod tangit: Veluti Plautinū illū Soſiā: eo ſolo riſum uulgi cōmouentē: quod ſeſe tangendo:uidendo:audiendo: ipſe de ſeipſo dubitet. Quis em̄ aſpiciens unq̄ niuem:eam atram dixerit:atq; ignem eſſe calidum quis non ſenſu iudicauit? Quare ſi epicuro auſcultabis: inuenies primis ab ſenſibus eſſe creatam noticiam ueri. At quod diuina ſciri ab hominibus contendis: id quoq; tibi haud facile cōceſſero. Sic enim dum a cognoſcente res cōprebēdiē:diuinū cū humano iungi cōfiteberis:quæ duo tam ſunt oppoſita:q̄ quæ maxime. Diuinitas em̄ & initio carere & fine dicē:Humana terminis claudunē omnia. Eius aūt quod finitur ad infinitū(peripateticis atteſtantibus) nulla eſt proportio. Scite igitur Lucretius noſter:ſic inquit: Quippe etenim mortalem æterno iungere:& una Conſtare:putare:& fungi mutua poſſe Deſipere eſt. Quid enim diuerſius eſſe putandum eſt: aut magis inter ſe diſiunctum diſcrepitanſq;: q̄ mortale quod eſt:immortali atque perenni iunctū? Ego uero etiā ſi fieri poſſit:tantā moleſtiā ſuperis nō imprecabor: ut quolibet momento nobis mortalibus præceptores aſſiſtant: & quod uix ſodalem auſim: id deos rogem. At ego inquit Baruchias Sardanapalum hunc latinū tuum:quem cæteri Lucretium nominā:t: ſuſpicor & de philoſophia:& omni diuinitatis choro male meritū: & ſi nō moleſte feras: tam hic q̄ alijs plurib⁹ i locis ſibijpſi cōtrouerſum. Sed quod ad rem attinet tan-

gamus. Cum enim sacra magnæ matris Cybeles describeret: homiesq; ob id armatos currũ sequi affirmaret: quod putabant diuã prædicere quo præsidio patriam defenderẽt: ea tamen esse uana creditu: subiunxit his uerbis: Quæ bene & eximie q̃is disposita ferant: Longe sunt tamẽ a uera ratione repulsa. Omnis enim per se diuũ natura necesse ẽ: Immortali æuo summa cũ pace fruat: Semota a nostris rebus: seiunctaq; longe. Nam priuata dolore omni: priuata periclis: Ipsa suis pollens opibus: nihil indiga nostri: Nec bene pro meritis capit nec tangitur ira. Quo apparet superos nihil de sua clemẽtia nobis largiri: ne forte molestia negociorũ afficiant. At post: tertio libro sic ait: Dicendũ est deus ille fuit deus iclyte Memmi. Qui princeps uitæ rationẽ inuenit: eam quæ Nũc appellatur sapientia: quiq; per artem: Fluctibus e tantis uitam/tantisq; tenebris In tam tranquillo & tam clara luce locauit. Nihil sermo iste præ se ferre potest: nisi philosophiã esse spiraculũ dei: ac illustrationẽ diuinã. Id ille tãdem ipsa ueritate coactus fatetur: quod uix de suis manibus extorsimus: quod absq; cõminatione fidicularum expressimus. Taceo quia modo animũ esse mortalem asserit: modo redire ad cæleste principiũ: Atq; animã uerbi causa cũ dicere pergã Mortalem esse docẽs: animũ quoq; dicere credas. Alio in carmine ait: Deniq; cælesti sumꝰ omnes semine oriundi: Omnibꝰ ille idẽ pater est. Et post pauca cõcludit: Cedit item retro de terra qd̃ fuit ante In terras: at quod missum est ex ætheris oris: Id rursum cæli fulgentia templa receptant. Adeo ne se incogitantẽ atq; impudentem nõ ueretur refelli: sed phaleratis dictis: sperauit nos fallere: uel saltem dubios reddere: & uelut ipsemet se prodidit: quasi musæo dulci contingere melle. Sed oro te: sine eũ inter poetas canere: non pulpito philosophoꝝ præesse. Qd̃ si te aut quoslibet suis decretis: suis litteris: uel etiã Epicuri ut postrema ita impurissima factione permoueri putarẽ: uociferarer: & quãtum maxime possem cõtenderẽ: omniũ uitiorũ spurcissimã altricem esse hanc sectam: phanatico cuiusdã Leucippi somnio plantatã: postea Democriti autoritate irrigatã: excitarem omnis generis philosophos: tametsi ad extirpandã sacrilegã hanc gentem non adeo sit multis opus: neq; ualde sagaci ac claro ingenio. Tũ CAPNION mitte inquit maledicta: rem ipsam putemus. Equidẽ mihi uidere uideor: ambos uos altissimarũ rerũ exploratores: summis ingenijs: singulari copia & dicendi facultate præditos: multa splendide: magnifice multa: plurima sapiẽter ad rem qua de agitur cõtulisse: ac quasi de utriusq; uarijs mercibus nobilissimã degustationẽ præbere. Sed cum animo mecũ cogito: quid ipse ego ad uestrũ forũ: tantis litigatoribꝰ dignũ afferre queam: mei profecto me plurimũ miseret: tedetq; qui rusticũ nimis & illepidum sermonẽ eruditissimorũ auribus inculcare nõ dubitem: nisi hoc unum a uitio me liberet: qd̃ consulto & data opera: me uestro cõsortio imiscuerim: ut cõparatiõe ruditatis: & imperitiæ meæ litteratissimorũ hominũ dignitas & gloria: multo acrius splẽdeat: ut solent candida inter multa nigra eminẽtius claresc̃ere: & quodlibet sui contrarij præsentia distinctius appare re. Igitur age Sidonius inquit: obsecro te: scio & hunc Baruchiã mecũ: parce isti aeri: uel in re nõ opportuna. Quid enim abdicatione laudis: cuiꝰ te arbitramur dignissimũ: opus est? Nouimus inter nos etiã pridem. Quare perge Capnion: & tuã nobis sententiã explica. Percõmodũ enim hic philosophiæ locus solitarios cõtinet: neq; ullo strepitu impediti: nos ab audiendo: tu a dicendo ꝓhibebimur. Faciã facile quia iubetis CAPNION ait: dum ineptias meas animo nõ molesto feratis. Et si me non fallit memoria: Hercle omniũ hostiũ numero cum castris ipsis relictis: existimo bellum inter uos duabus ex causis geri. Primum qd̃ ulla de rebus tam supernis q̃ infernis nequeat humanitus acquiri sciẽtia: occasionem præstante tum humana imbecillitate: quãtum ad diuina spectat: tum

rerũ naturaliũ temporaria mutabilitate ac alteratione cõtinua: quod ad pfectæ ſcientiæ fundamentũ attinere putatur. Obſtat & ſecũdũ quod neq; diuinitus etiam quicq̃ mortales ſciant: ne intolerabili moleſtia per hominũ diſcendi cupidorũ quotidianos appetitus dij afficiant. Præterea uero potiſſimũ: quoniã diuinam cum humana operatione cõiũgere: quod in eiuſcemodi ſcientia neceſſario fieret: nihilo ſecius extiterit atq; ſi concordi uinculo maxime diuerſa connectere ſtudeas. Totum hoc ut q̃ breuiſſime pro noſtro captu explicem⁹: ponderanda uerbo⁹ uis eſt: quibus ab ortu ferme uſq; ad hanc ueſperã digladiamini. Tractatio autẽ non admodũ ex occultis principijs erit: neq; non perſpicuis rationibus (ut arbitror) ad credendum. Quid enim oculorũ orbes concauis in foraminibus frontis occluſi: aliud q̃ uidere deſyderant: quod unũ & propriũ eorũ eſt ſolamẽ: ſine quo certe ſpectaculi fructu: fruſtra ſint & ocioſa munera? Si uultis recordamini quale Phryx ille apud Euripidẽ baud inconcinnum plane carnem attulit. Quiſquis inquit ille uir eſt: etiã ſi ſeruus fuerit: lucem tamẽ cernere gaudet. Quid illa cartilago: mollior oſſibus: carne firmior: in hominũ auribus pẽdula flectenſq; nõne uoces hauriré cupit? Vnde & aures citato Virgilio dici putant: cum ait: Vocemq; his auribus hauſi. Et ut cætera percipiendarũ rerum inſtrumẽta complectar: Quid aliud odora uis narium: q̃ olere? Quid lingua magis q̃ guſtare appetit? Eſca igit̃ qua oculus paſcitur: color eſt. Sic auriũ ſonitus: ſuaue olentia naſi: ſapor linguæ: ac mollia quæq; tactus pabula fiunt. Quærã deinceps: nõ extet oculus: nec auris: neq; naſus: nulla deniq; lingua: nullus ſenſus: quid putas nobis cõmodi afferant color: uox: odor: acerbum: dulce: ſcabrum: leue? Nõne omnia hæc fruſtra in orbe ſint: inania & nihili exiſtimanda? Certe quidem ponite hoc e manibus: & apprehendite non arma ſenſuum: ſed eorum uires ac poteſtates. Niſi enim illis acre iudicium adſit: indiſcreta & confuſa fient uniuerſa: nec alterũ alteri propriũ obieceris: & oculus uocem uidebit: & auris colorem audiet. Oro te igitur Sidoni: iuxta Lucretiũ tuũ: An poterunt oculos aures reprehendere? An aures: Tactus? An hũc porro tactũ ſapor arguet oris? An cõfutabunt nares oculi: guſtum quoq; uincent? Non ut opinor ita eſt. Nam ſeorſum cuiq; poteſtas diuiſa eſt. Quod Baruchias quoq; tecum: & omnes Academici Peripateticiq; reſpondebũt. At quæ nam eius diuiſionis occaſio eſt. Dicat Epicurus: Oculũ / ſimiliter & cætera inſtrumẽta nõ cognoſcere ipſam naturam & conditionẽ rerum. Quid igitur? Audite uerſiculũ: Hoc animi demũ ratio diſcernere debet. Actum iam eſt. Nã ut color uiſum pictura paſcit inani: ſic relucens in animo forma ueri: proculdubio pabulum erit rationis: quæ alterũ ab altero diſcernet: medio intercedente cogitatu: quã eſtimationẽ appellant. Recenſebo cauſam omnẽ quã queo breuiſſime. Senſibilis quidẽ res undiquaq; ſimulacrũ de ſe propellit tenuiſſimũ & incorporale: quod a ſenſu facile apprehendit̃ propter amicã ſenſitiuæ poteſtatis hoſpitalitatẽ. Id cum eo loci diuerſat̃ eminentiorẽ dignitatem mox adipiſcitur: & præſentem rei ſubſiſtentiã abijciens fit idolum: retentis ſecũ cæteris circũſtantijs. Tunc itaq; imaginatio quædã effigiem abſentis ſimulacri ſuſpicit: Idoli tandem conditiões: ipſa phantaſia per quaſdam apparẽtias & eſtimat & dijudicat: modo uere: modo fallaciter. Vnde ſolent equi ſiniſtre diſcernendo laruas odiſſe: ac quaſi futura nocumenta fugere. Haud ſecus atq; aues: quæ ficta in hortis agriſq; idolia male ſuſpicantes horrent: & ſæpe decipulas metuũt inſidiaſq; præſentiſcunt. Poſterius hæc inuolucra quãq̃ diligenter ſublimata: tamẽ adhuc brutis appenditijs reſperſa: dignior quædam uirtus quæ ratio dicit̃ cribrat atq; librat: ab una propritate currens ad aliam. Quo plane diſcurſu: in rebus quidem illud eſſe chryſtallum affirmat: hoc uero glaciem: & inter gemmas diſputat: electrum quãdoq; uitrũq; miſceri: qua-

propter animaduertit hoc esse chrysolithū: istuc dici resinam: illud uitrum appellari. In actionibus autē & negocijs: aliud esse turpe arbitratur: aliud decorū. Ergo semper rimatur ratio: & diligēti ac indefessa indagine: sensibilia scrutatur: prius a materia: nunc a præsentia rei denudata: adiunctis etiā intentionibus uarijs: baud ulli sensuum receptis: quæ tamē absq; sensibilibus innotescere nō possunt: Vt cum Baruchiā hunc intueor: hominē statura mediocri: prolyxa barba: subtristi fronte: naso aquilino: palliatū: circulatū: & quod ait Satyrus: Obstipo capite & figentem lumina terræ. Murmura cum secum & rabiosa silentia rodit: Atq; exporrecto trutinat uerba labello. Inde auguror hebræū esse: cui croce⁹ est circulus insigne: philosophū quod pallio tectus sit: & pythagoricū maxime uel alterius diuinioris sectæ: quod Saturnus arcanæ cōtemplationis autor: eiusce modi superficiei picturas procreare dicitur. Posthac mihi pro consuetudine gentis & professionis non ualde amicū: nisi quātum nos iam litteræ conciliant: tecto item gaudentem: & umbra: plurimaq; id genus: quæ homini accedūt uel uitij uel laudis indicia. Nec unq̄ cessat rationis scrutiniū: sed ingenita est cuiq; sedulo quærendi cupiditas: tantisper dum sagax noticiæ appetitus circa optatā ueritatē: suo uoto minime frustratur: Quā & in omni arte inuestigant artifices: & deceptos quoslibet natura ipsa facit erubescere: quoniam illis inter uerum & falsum rectæ rationis defuerit iudicium. Deceptores quoq; naturaliter ut tales odimus: & omnes qui aliud sub lingua: aliud gerunt sub pectore. Nihilq; tam uerecūdum homines sibi ducunt q̄ errare: præsertim bono præditi ingenio: & qui animi uirtute pollent: quos ego quotiens de scientijs differendū nobis est: solos esse homines: aio. Infantes etiā uix ab uberibus auulsi: de quauis re quam uident aut sentiunt: curiose interrogant: ut fateri nō ab re liceat: ingenitum esse nobis inueniendi ueri amorem & facultatem. Neq; autem ad id dementiæ nos ipsos trahi uel saltem duci patiamur: ut naturam uniuersitatis: quæ uel Sardanapalo teste: omnis creat res: auctat: alitq;: cum alias nusq̄ egisse perperam uisa est: eam tamē hic aberrasse: ac talem nobis ueritatis auiditatem frustra impressisse putemus. Quēadmodū enim uane creatos fuisse oculos fatemini: si nunq̄ concederet lucē aspicere: sic & opinabimur de sancta sollertiq; natura: quæ mortalium animis rationem baud implantasset etq; tam uigilem percōctandi ueri conatū nunq̄ inseruisset: nisi compertū illi ante fuerit humanū animū posse ueritatem apprehendere: suamq; hanc tam nobilem facultatē: conditionē: uirtutem: potentiā: uel aliquando prodigere in operationē: reducere ad effectum: propellere in actum: iaculariq; in obiectum ei consentaneū: & uicissim sui appetens. Est enim sic esca rationis ueritas: ut illuminat⁹ color oculi: & percitus odor nariū: & cōsonans aurium sonitus. Ergo liquido apparet in hac mūdi structura quā cernimus aliquā triumphare ueritatē: quæ totiens rationem nostrā cōmouet: agitat: implicat: explicat: totiens inquietam: totiens insomnem miris modis sollicitat: non fortuitis aut alicunde aduenticijs: sed suis & proprijs & originarijs naturæ illicibus: quæ omnia cum nō fiunt frustrā utiq; contingit ut ueritatē eorum quæ sunt aliquo tandem opportuno tempore amplexemur. Quisquis igitur: id quod est: uel suapte natura: uel diuino adiutus adminiculo uere comprehenderit: quare non illum eius scientiā sortitū existimauerim? Ita enim sciētiam appellabimus: ueram apprehensionē rei. Hoc est quod initio dixi: ponderanda uerborū uis est: qbus tantopere digladiamini. Qua in causa certe intelligi facile poterit: quod scientiæ nomen: uarie significat: ut sunt res multiplices quas sciri dicimus. Rerum autē de quibus colligere scientiam autumant: multi philosophoꝝ: maxime uero Platonici: binas esse naturas decreuere. Alteram quæ uideri oculis & attingi manu possit: prope ad omne momentū alterabilē. Detur

enim uenia(ut ait Madaurensis)nouitati uerborũ: rerũm obscuritatibus seruienti. Hæc ipsa:cum eadem & una persistere nequeat:nihilominus a tali uirtute animi bospitio suscipitur: pro modo rectius quo est: q̃ quo non est: qualis in ueritate res est:id est mutabilis. Quã quidem mutabilis rei susceptiuã in nobis potestatem: quod æque inter nos posthac constare debet: opinabilem rationem uoco. Vnde id progredié:qđ tu Sidoni: rerum naturaliũ & sensibiliũ scientiam esse contendis. Et ego tibi assentior:quæ certe ut cognita mutanť:ita & scientia mutabitur. Nihil autem refert:hoc te scientiã nominare:an opinionem:quoniã de negocio manifestũ est. Vultis uno uerbo dicam: Omniũ req̃ sub cæli domicilio cõmorantium: non est humanitus quã uere scientiam uocamus: sed opinio potius: Qđ si quãdo de his scientiam obtineri audiamus:semper tamen uocabulum ipsum:opinionem designat. Alteram autem substantiarũ naturã asseuerant incorruptam: immutabilem:constantem:eãdemq; ac semper esse:quæ non tantũ penetrabili cogitatione percipitur: uerũetiam mentis acie uidetur: qualia sunt quæ nos uocamus diuina. Nam præcedentia plurimi appellant dæmonica: Vnde & plæriq; Platonem diuinũ: Aristotelẽ uero dæmonicũ cognominarũt:propter utriusq; in talibus scribendi eminentiam. De his itaq; quoniã supercælestia sũt:nec ulli usq̃ sensui obuia: Quis optimi uiri(Vos enim appello Sidoni & Baruchia)quis inquã mortalium:prætereq̃ diuinitus/ac nulla humana uirtute: quãtulamcunq; tandem cognitionem obtinere queat? Nemo Hercle nemo. Ergo ueritas inferiorum/rationis:Superiorũ/mentis:obiectum est & pabulum & esca/ & uoluptas summa: quodlibet pro modo captuq; suo. Nulla tamen in orbisterrarum amplissimo spacio: nisi reuelatione diuina de substantijs constans:tota & irrefragabilis habetur scientia:quatenus ab Aristotele definita est: quoniã diuina non tanguné: mundana quolibet momento sensum effugiunt. Hinc enim deest causarum sufficiens noticia:inde permanentiæ constantia: & quod maxime obest nobis fragilis industria: sera prudentia: citata mors: quo fit ut quam nos sæpe putamus sapiẽtiam:scientiam ue esse: is error sit: siue cælestium fulciatur aspectu:seu naturaliũ causarum ac materiam secum trahentium:eminenti suspitione nitatur. Quod Chaldæis philosophis: Esaias ille nobilissimus uates: ad urbem Babylonem scribens improperat: Sapientia tua & scientia tua: eaipsa decepit te. Saluent te astrologi cælorum(qđ fortasse melius transferimus q̃ aruspices cæli. Nam bobre sunt astrologi: qui contemplanť in stellis:& supputant mẽses) a quibus ueniant tibi quæcunq; futura sint: Defecisti in multitudine cõsiliorũ tuorũ: Vnusquisq; in uia sua errauerũt. Vtroq; igiť complexus est:& qui rimantur inferiorũ causas: & qui cælestes influxus curãt: alter errat supputando: alter consilia colligendo: uterq; ignorans adæquatam operationũ uirtutem:omniũq; circũstantiarum conditionem. Quare siue sapimus sempiterna unde sapientiæ nomen est:siue scimus ꝑpetua quibus fæx materiæ modica extat:seu cognoscimus momentanea/fluxa & caduca:quæ tempori cæloq; subiacent: semper illis recta fides superior est: per quam intellectus agens positus in culmine ac fastigio humani animi: purus/lucidus/perspicuus/radiantes in mentibus diuinis atq; supercælestibus: & refulgentes omniũ rerũ tam mortaliũ q̃ immortaliũ status: tanq̃ in quodam æternitatis speculo intueť: quæ omni rationis ordinatiõe:discursu:indagine:opinione:scientia. Item omni deniq; intellectu potestatiuo agenti: speculatiuo adepto: quãtum ille ipse se inferiora uisitat:longe quidem est certior:& tam ad contemplandũ q̃ ad agendũ efficacior. Nam si liceat inferiora conferre superioribꝰ: Sicut anima ſm sensum fit aliquid idem actu cum sensibilibus: & ſm intellectum cum intelligibilibus: ita quoq; & amplius: per fidem fit mens nostra cum supernis intelligentijs actu

eadem: & cum deo cõiuncta: In quo relucẽt omnes rerum cauſæ multo eminẽtius: multo nobilius: q̃ ipſæ cõſiſtere queant in effectibus. Nam intima rebus eſt cauſa prima: pluſq̃ ſecundæ. Secundas prima continet: ut fons riuulorũ aquas: Immo uero ut imenſum pelagus: ſimul omnes undas inſinuat: & ampliſſima eſt eius comprehẽſio: Quod Agamemnon apud Homerũ prædicat. Tenet enim uniuerſa: Vnde Megiſton cratos habere dicitur. Omnis rei ortus eſt: Orpheo teſte: & ſubſiſtendi uis potentiſſima principiũ: medium & finis. Credite mihi: cum hæc mente uoluto: & cum naturas congrego/ ſegregoq; uniuerſi: uideor uidere quo plane modo erga proxima ſibi homo ſe habeat. Q̃ſq̃ enim cũ igne cælum in materia communicat: cum aere ignis calore: aer cum aqua humore: aqua cum terra frigore: Rurſus cum igne terra ſiccitate: Deus cum intelligentia (quã idiomate uocabuli dæmonem cenſemus/ quaſi daimonem) immortalitate: Dæmon cum homine affectu: homo cum belua ſenſu: & hæc cum planta quodam animæ genere: quod uegetare facit: Tamẽ comperio denique quod brutum ab homine diſtat ratione: homo a dæmone innata ſapiẽtia. Sed homo ab homine potiſſimũ fide differt: Vt ſicut ignarus a ſapiente alius eſt per uſum rationis: ita ſapiens a propheta per uſum fidei. Propheta quoq; a dæmone per mortalem conditionẽ. Iam igitur uidetis quoniã poſuit deus hominẽ in medio paradiſi. Paradiſus delitiarũ hortus eſt. Ornatus omis delitiæ ſunt. Mundus ab ornatu nomẽ accepit: quoniã græce Coſmos dicit. In iure quippe ciuili mũdus muliebris is eſt: quo mulieres ornant. Poſuit igitur hominẽ in medio uniuerſi: cum inferis & ſuperis cõmunem: qui gerat erga ſuperos fidem: erga inferos rationem. Inter mortales ut deus per fidem: Inter celites ut homo per rationem. Inter alterutros excellens per ſapientiã: parũ a diuinitate ſuperatũ: humanitatis tamẽ uictorem. Quod ex Dauid rege didicimus: Cum ſummo enim & optimo maximo deo: ſic de homine loquit: Minuiſti inquit eum paulomin⁹ ab elohim: id eſt a deo. Itaq; meminiſſe poteſtis: quid de priori ueſtra cõtentione ſentiam: eſſe ſcilicet ueritatẽ aliquã in æthernis æthernã: cuius ipſa mens receptaculum fiat: In mutabilibus mutabilẽ: quæ contenta ſit rationis diuerſorio: Alterius ſcientiã dici poſſe ſapientiã: alterius rectam opinionem: incerta omnia niſi diuina fide roborent. Eſt iam reliquũ infirmæ cuiuſdam argumẽtationis obſtaculum (pace omniũ dixerim) ab Epicuro populari philoſopho ſomniatũ: quod arbitror Sidonium recitare potius q̃ affirmare pro ſingulari grauitatis & doctrinæ præſtantia: qua præter cæteros egregie præditus eſt: quo faciat nos dubitare: cõtingat ne deum affici moleſtia: ſi beneficia mortalibus largiatur: an potius aſſiduis precibus cupiat rogari? Solus Epicurus laboris impatiẽs: tantũ amauit deſidiam: ut & in ſummo bono poneret ocium: & diuinitatis influxum putaret moleſtiam: Quaſi ſolem credam⁹ exhauriri lumine: ac tãdem deficere/ quoniã tamdiu luxerit: & cælum fatigari quando præbet clementes influxus inferioribus. Si hoc tam diuturnũ officiũ: corporalia nõ molẽſtat: non deterit: non grauat: quid ſentiendũ eſt de ſummo cunctorũ autore: qui ſi cum Epicuro: cũ Lucretio: cæteriſq; uoluptuariis gnatonibus ignauiã: inertiam pigriciamq; dilexiſſet: nõ utiq; tantũ & tam admirabilẽ hunc ornatũ quẽ cernimus: ex uiſceribus ſuis exuberanter effudiſſet: & hanc machinã ſtruxiſſet: quã toto æuo regeret? Q̃ſq̃ enim quorũlibet negociorũ ſingulares eſſe geſtores: uicarios: tribunos: præſides experti ſumus: tamẽ ad hunc unũ ſemp recurritur principẽ uniuerſi: quo ſine nec geſtores gerere: nec tribunos ſuffragari: neq; præſides ſufficere putandũ eſt. Haud ſecus atq; lumen ſine luce: aut omnino ſecũdã cauſam ſine prima. Ordo enim uniuerſi: & primũ aliqd/ & unũ deſyderat: qđ turpe eſt philoſopho neſcire: cum illud gregarij milites nouerint. Sic enim Vlyſſes apud Homerũ in

exercitū concionatur. Haud profecto singuli præesse possumus o Achiui. Non enim bonus est plurium principatus: unus sit princeps: unus rex. Vbi nūc tot atomi Epicure: tantū regnū gubernantes: & mundi unius innumerabiles architectī? Si ratione regunt tantilla corpuscula: non erunt igit̄ simplicia & insecabilia: quoniā ex ratiōe corporeq; cōstant. Si præter rationem: imprudēter omnia gerant̄ necesse est: Quod non solū natura: sed ipsum nomen mūdi abhorret: in quo nihil ornati: nihil mundi ualeret consistere: dum singula interturbarent̄: & aliud alio tenderet. Ergo qui summus est/unus est: qui unus est/simplex est. Aliter enim compositus: duo: non unus est: quare in se mœrorem: tedium: turbationem: molestiam nullam unq̄ recipit. Fieret enim uarius & multiplex inq; deterius mutabilis: quod unitati/& summæ bonitati non cōuenit. Quādo autem sui similis dicit̄: id est clemens: beneficus: misericors: & cætera quæ bonitatē suam exponūt: decent & ornant: tunc idemipse est: atq; tum unus: simul erit clemēs/& deus. Deus cum inuocat̄: clemens cum ad uota largitur. At est ne aliquis omni furioso dementior: qui cogitet fieri posse: ut ullis supplicū precibus: sempiternæ diuinitatis operosa quies: & quieta operatio molestet̄: cui⁹ summa dignitas est ut petatur: summa tranquillitas ut tribuat: qui homines etiā ad rogandū inuitat: quod nos dei filius: idemq; deus edocuit. Nemo inquit uenit ad me nisi pater meus traxerit eum. Voluptas est deo aspicere uultus hominū se intuentium atq; admirantiū: non molestia: non inquietudo. Tuus uero Sidoni Lucretius (Honoris enim causa iam nō te nomino in secta tam sacrilega) & tuus etiam Epicurus: audēt id in deo notare: quod ne de bonis uiris cogitare phas esset: qđ amicorū uota molestе ferrent. Quid enim aliud mortales in precem erga diuinitatem mouet: q̄ sperare se amicū deo? Quid fidem supplicationibus administrat præter unum amorem? Quod Homerus omnis philosophiæ plenissimus ostēdit: cum ait: Chrysen Apollo ipse orātem exaudiuit: quoniā ualde sibi amicus erat. Apparet ut arbitror ex his quæ paucis complexus sum: pro tenui facultate dicendi quæ in me sita est: quid ad ipsam cū diuinitate cōiunctionem humanā: respondendū sit. Nec enim nunc quæstio est: Vn⁹ ne idemq; deus/& hō esse queat: siue a deo prognatus seu ex hominib⁹ ortus. Quale de Aesculapio desertor ille Iulianus: in libro contra Galilæos edito: memoriæ prodidit: cui⁹ pene uerba sunt hæc: utcunq; me autore translata. Iupiter enim in suis intelligibilibus ex seipso Aesculapiū genuit: & in terrā per solis prolifici uitam destinauit: hic e cælis ad terram sortitus progressum: uniformiter in hominis specie circa Epidaurū apparuit. Auctus itaq; illic successib⁹: super uniuersam terrā porrexit salutiferam eius dexteram: Transijtq; ad Pergamū: deinde profectus in Ioniā ad Taranta: posteri⁹ Romā. Hinc traiecit in Coum: deniq; ad Aegas: & ad cætera loca mari terraq; ut restauraret animas male dispositas: & corpora minus belle habentia. Iulianus hæc si uere/ipse uiderit. Neq; hoc loco controuersiam de dijs immortalibus explicare studebimus: quēadmodum in terris conuersati: & ab hominib⁹ uisi sint: ut Apollo Daphnen insecutus: ut in Thessalia penes Admetū constitutus: ut in Phrygia coram Laomedonte cognitus: ut in pauperum Philemonis Baucidisq; tugurio/epulati ambo dij superi: ut scripsit Ouidius: Iupiter huc specie mortali/cunq; parēte Venit Atlantiades: positis caduciferalis. Etenim ferme totus transformatiōis liber ille: haud aliud est q̄ deorū cum hominibus: uel quod magis ridiculum erit cum beluis: metallis: lapidibus: cæterisq; anima carentibus: non tantū cōmunio: uerūetiam transmutatio: ut Epicureis admirabilius uideri debeat: quod summū Iouem omnibus rebus etiam uilioribus cōmiscerī poetæ canant. Eum namq; modo in aurum fuisse transformatū: modo in Cygnum. Iam Taurus erat: iam Aquila: iam lapis qui Abaddir appel/

latur: totusq; semper uersatilior hoc Proteo fuit. Nos uero siue hominis societatem cum deo: siue dei cōmunicationem cum homine: q̄tum ad nostrā inter nos disputationē confert: amorē dicimus: quem fides peperit: spes alit atq; seruat. Deus amor est: homo spes est: uinculum utriusq; fides est. Iungitur diuinitas menti: ut mens intellectui: intellectus intentioni: intentio imagini: hæc sensationi: ea sensibus: ipsi tādem rebus: ita semper ut uirtus superior per singula inferiora pro captu cuiuslibet animātis usq; ad ultima fluat. Sæpius enim euenit ut oculos aliqua uersus dirigam: me tamen uidisse non memini quem aliorsum imaginatio ligauit. Quid uero sit qđ me uidere suspicor: exercitatus ante circa phantasiæ intentione: intellectus præstat cum ratione. Intellectus nisi per mentem illumineť: ab errore non est imunis. Mens lumen intellectui non porrigit: nisi lucescente deo: qui cum liberrimā uolūtatem habeat (Aliter enim deterior esset homine) pro modo suæ uoluntatis plus minusue lucis in mentē pluit: qua riganě cæteræ mortaliū potestates. Q;q; igitur nlla sit hominis erga deum proportio. Deus enim infinitus: homo finitus est: tamen (pace tua loquor Sidoni) non sunt hæc duo maxime diuersa: ut tu aiebas: & alterū tamē non est alterum. Poterūt autem inenarrabili unione cōiungi: ut unus idemq; & humanus deus & diuinus homo censendus sit. Ago iam uobiscū doctissimi uiri familiariter in palæstra: non arcanæ fidei: sed uulgatæ philosophiæ. Sic enim unitas quæ neq; principiū habet neq; finem: & propterea infinita dicitur essentia/uirtute & operatione: tametsi non sit numerus (Is enim multitudinis aceruus est) tamē creat numerū iungiturq; cum numero: cuius uaria conuersatio in numerorū contubernio: substantiā quoq; uariat eorūdem: totumq; numerale regnum tanq̄ rex summus gubernat. Hunc humiliat: & hunc exaltat. Et sicut ait Hesiodus: Erigit hic facile: & facile ardua deprimit idem. Stillat enim ab interna immanentia: cū sit infinitudo/mensura & terminus omniū: quasi primus triangulus cunctorum summas efficiens: quādo quidem omniū procreationib⁹ immiscet. Cæterum: peruenit secūdo exitu ad suæ naturæ magis consentaneū impar primū incompositū spheræ indiuisibilis: quæ tamē faciem quādam compositæ naturæ præ se ferat: ex initialibus rerū seminibus cōstituta: & paris/& imparis. Tertio deinde iactat radios super corpus solidum: per circularem alteritatis numerū sensibilia penetrans: & in denariæ pyramidis fundamentū perfectissimū/indesinēter agitans. Vltimo diuina unitas: numeri omnis admirabile medium inhabitat: quod circulo quodam indiuiduæ imparitatis: proxime sese conatur mirifica reflexione reducere: quapropter & illud ipsum cū superiori secūdo exitu cōmuni charactere insigniuit. Solam enim architectura uniuersi differentiā hanc ordinis inter utrūq; medio intercedente mundi corpore dispositi: ut cernere liceat unitatem a singulorū cōmunicatione non abhorrere: quo & deum libenter uersari cū hominib⁹ animaduertamus: cuius conuersationis eminentissimū esse argumentū potest: quod super uires humanas mirabiliū operū ipsimet effectores sumus: Simulq; in natura constituti: supra naturā dominamur: & monstra: portenta: miracula diuinitatis insignia: nos mortales uno uerbo: qđ iā pridē uobis explicare ausus sū ꝓdigim⁹. Tū o Capnion perge: SIDONIVS inqt. Q; enī cupio scire quorsum euadas. Ita me deus amet: nihil ullo tempore audiui iocūdius: scilicet in nobis esse situ & reconditū solis uerbis: quæ artificia inter omnia figmenta humana factu facillima & tenuissima ducimus: tot res: tam mirabiles: tam arduas: tam subitas: tam audaces conficere quoad libuerit animo nostro: quod de Medea legimus. Verbaq; ter dixit placidos facientia somnos: Quæ mare turbatum: quæ flumina concita sistunt. Quid enim non carmina possunt? De his plane: Venefica se multum iactare mihi uisa est apud Nasonem:

cum ait: Cõcussaq; sisto: Stantia cõcutio cantu freta: nubila pello. Nubilaq; induco: uentos abigoq; uocoq;. Vipereas rumpo uerbis & carmine fauces. Viuaq; saxa sua cõuulsaq; robora terra: Et syluas moueo: iubeoq; tremiscere montes. Et mugire solum: manesq; exire sepulcris. Te quoq; luna trabo. Quare Baruchia supplicandum est: ac etiam litandum Capnioni huic: ut quid sit hoc uerbum quo talia fieri asserat: haud ignoremus. Et assentior tibi BARVCHIAS respondit: Et certe res erit digna philosophis: tantis: de tam secretis inter se disserere. Q̃quã nostrũ hominũ genus: in libris quondam occultis non parum de ea parte religionis curiosi fuere: Tamen dicam ut sentio: nullus est Hebræus hoc æuo: quem ea uerborũ potestas comitari uelit. Sed noctem totam frustra murmuramus: sicut & Delphis oracula cessarunt: & Pythias Philippiçin a Demosthene insimulatus est: Nisi sacrilegus aliquis inuẽtus sit: qui lucri causa portentum promittat: tam desipientibus: q̃ decipiendis. Ego de cæteris nationib⁹ prius loquor: deinde meos recordabor: Itemq; alios. Nam diuitibus responsa dabit Phryx augur: & ære minuto qualiacũq; uoles iudæi somnia uendũt. Tanto prauis uiris semper in honore fuit auri execrabilis fames: ut nõ dubitent ob auariciam & lucri cupiditatem: tam diuina q̃ humana suis flagitijs cõtaminare. De tuis Capnion hac ætate quibusdam sacerdotibus: qui se purissimos & tanq̃ dei nepotes diuinitate plenissimos iactant: nil ausim obiectare: ne me singulari neglectu eius sectæ credas attemptare amicitiam nostram: quam nobis politiores litteræ conciliarunt. Egregium namq; Terentij adagium extat: & memori mente amplexandum: quod ait: Veritas odium parit. Illud ni uererer: adducẽdum esset in medium: quonam modo uniuersa precio sacra prophanãt: a summo ad imum: ut iam sint uenalia mercede omnia: quã dum uetant iure actionis apud iudicem expostulare: tutũ perfugiũ exquisierũt: implorando iudicis officium: ut ritus tradẽdi nũmos haud pereat: quasi non sit merces petita: quæ ob consuetudinẽ petatur: cum neq; cõsuetudo uocari debeat ea quæ contra deũ machinatur. Sed taceo quæ prodigia: quæ miracula populo prædicant: ut onerentur muneribꝰ donaria: & nũmis sua redundẽt uniuersa. Velut inquit Actiꝰ: Aures uerbis diuitant alienas: suas ut auro locupletent domos. Haud secus & hic magicos affert cantus: & ille thessala philtra: & iudæi somnia uendunt. Cessante igitur auaricia: neminem fore arbitrabor posterius: qui uerbis figuris ue miracula se facturum polliceatur: nisi si demens aliqua saga diuini potens rus habitet: quæ a stolidis quibusq; credi uelit admodum perita cælum deponere: terram suspendere: fontes durare: montes diluere: manes sublimare: deos infirmare: sydera extinguere: tartarum illuminare: quæ anilis amentia quandoq; in ipsis flagris errare deprehensa est: & non romanis tantũ: uerũetiam uetustioribus nostræ gentis (hoc est Hebræorũ legibus) ultimo uitæ supplicio uindicat.

Ad hæc euestigio quasi molestia quadam tactus CAPNION: in eum sermonem tamen perq̃ modeste incidit: & amantissime Baruchia inquit: quorsum oratione duceris: ut nobis persuadere audeas: nisi adsit quæstus: non fieri sæpe stupenda & admiranda quædam ab hominibus: non tempore nata sed subito orta: non propagata sed præsentia & paulo momento instantia: quorum occasionem ante nullus comprehenderit: nemo sperauerit: & iccirco miracula dicta siue tu id facias impio seu forte uoto. Nã tantũ abest ut diuitiarũ gra facile fiãt: ut etiã auariciæ deditis: negata sit ea diuinoꝝ munerũ uenerãda liberalitas. Q̃uis eni diuitiaꝝ datores: apud Hesiodũ: dij cognominent: tñ rogari ad eas cõsequẽdas superi nolũt: inferi nõ debẽt: hoc ꝓpter cõionis improbissimæ: illud ob auariciæ turpitudinẽ uitandã. Extat eius rei philosophoꝝ ueterũ sana doctrina: Theognidis testimonio: qui sic ait: Non amo diuitias: & non peto: sed mihi tan-

tũ Viuere de modicis sit nec habere malũ. Tuus item Salomon: non minori & sapientia & uetustate præditus: eandem his uerbis sententiã: cum diuinitate loquens expressit. Dicam equidem latine quoad potero: Nam id interpretari iustius tuæ forent partes. Egestatem inquit & diuitias ne des mihi: fac me sumere panem meum constitutũ. Quod uulgo sic dicũt: Mendicitatẽ & diuitias ne dederis mihi: tribue tantũ uictui meo necessaria. Qđ uero istis tuis iudaicis cessauere (ut ais) obsequi uerba mirifica: nõ minutã obesse mihi crede causam oportet, quippe apud quos uel maxime quondam id artificiũ uersabatur: ita ut nostri maiores cupiditate eius philosophiæ: ad eam usq; regionem ab amicorum & compopulariũ dulci conuersatione: & a patrijs laribus: multa non modo peregrinatione: uerũetiam quasi exilio perpetuo sint abducti: quãq; audio quosdam baud assentiri uelle: Thaletem: Pythagoram: Platonem: cæteros q; ad iudæos peruenisse: sed tantũ ad ægyptios: & memphiticos uates. In quorum numero Firmianus se Lactantius esse prodidit: in eius libri quem diuinarũ institutionum inscripsit uolumine quarto: sequutus fortassis præter se alium neminẽ. Sed ego facile per uestigia Mosaicæ lectionis: quæ in illorum litteris atq; documentis comperio: in eam sententiam cogor: ut dicam illos neq; Syriam: neq; Iudæam: nõ etiam Chaldææ scholam prætermisisse. Suo enim tempore cœpit sacra hebræorum scriptura: tanto in honore: in tanta tanq; frequẽti ueneratione apud Babylonios haberi: usq; adeo ut illam ex propria in linguam Chaldaicam traducere curarẽt: & id prope quinquagesimasexta olympiade: id est ætate Thaletis. Igitur qui tanto indagãdæ ueritatis accensi erant desyderio: ut relicta domo: exilium peterent: ne uetustissima eos sacrorũ monumenta laterẽt: quis erit tam a mente alienus: qui dubitet eosdem ægyptũ petentes: non simul Iudæã accessisse: uel potissimũ ut gustatis riuulis etiam de fonte potarent: & ut Nabathæos quoq; ritus introspicerent: purioriq; diuinitate imbuerentẽ? In qua tradenda: iudæi omnũ orbis terrarũ gentium nobiliores fuere: ipsius oraculi testimonio: quod illi sæculo propter quotidianam celebritatem non erat ignotum: sed per compita uicosq; decantatũ. Experiar modo si queam inde uel binos uersus decerpere: qui græcis consonent. Sic enim ait oraculum: Chaldæi sapiunt soli: sapiunt & hebræi: Qui seipso genitũ curant regemq; deumq;. Accedit huc quod firmare sententiã meam possit: quoniã modica ægyptios & iudæorumq; distantia sit: quapropter mixtos sæpe in eodem loco reperias populos: ex ægyptijs: Arabibus: Hebræis atq; Phœnicibus: præsertim in Sebasta Herodis: quæ rursus Samaria dicitur: In Philadelphia: in Hierechonte: & item in Galilæa. Rem minime obscuram: peritissimo & nostri amborum amantissimo: loquor isti Sidonio: quia illinc haud longe ortus est. Vera quidẽ refers inquit SIDONIVS. Nam una cernitur cõtiguitas Iudææ: ægypti: Arabiæ: ac Babyloniorũ: quare mihi probabile nõ uidet: eos philosophos Palæstinã/& Hebræorum sapientiam non attigisse: cum habeam quidem compertũ: illos non modo sæpe res ipsas: sed etiam pene uerba eius gentis in suos libros transtulisse. Sed perge Capnion. At is: recte profecto iudicas. Nam de Platone certum est: quem & ego respirandi causa: post mille negocia: & aulicos tumultus quãdoq; legere solitus sum. Et o deus bone quãta inuenio illum istinc expiscatũ: magna ex parte uerbum e uerbo. Quæ si latius cognoscere uultis: Iustinum legite philosophum: & legistis arbitror: quãq; religionis meæ/ ac non mediocris integritatis martyrem: ob idq; forsitan suspectum uobis: nisi re: non autem assertione sua mecum sentire cogamini. Redeo ad causam. Salubris ista potestas uerborum quæ uos deseruit: Nos elegit: nos comitatur: nobis ad nutum obedire cernitur. Ea non humano consilio: Sed diuinitus data & oblata/ perfectæ

religionis uirtus:non fortuitu: uerum diligẽtia & induſtria ſua mutauit locum. Quia uos legitima ſacra mutaſtis: ideoq; fruſtra murmuratis: fruſtra deum inuocatis:quem non ut ipſe uult colitis:ſed inuentionibus ueſtris blandientes: etiam nos dei cultores liuore imortali oditis: quod imprimis reſpuit diuinitas: quæ pacifica mentibus humanis inſidere cupit. Nec Sidoniũ noſtrũ facile aſſumã:niſi flecti queat ad ſyncerum credendi genus. Nam de teipſo: uix mihi ſpes eſt:ea proſapia nato:quæ ſemper duræ ceruicis extitit:niſi aliquid multæ in tuo præclaro ingenio litteræ:plurima ſtudia: innumerabiles doctrinæ: nõ nihil etiã ingens amor cognoſcẽdi efficiat. Tum uterq; obſecram⁹ aiunt te Capnion: ut ne deſperes:neu nos deſeras. Ea enim ſola uis eſt uerborũ: quæ omniũ ſcientiam ſuperat:Iccirco manum tuæ ferulæ ſubdimus:quoquo tandem diſciplinæ genere initiati ſimus. Scio ego itemq; Baruchias hic:quod in ſacris ediſcẽdis lõge alia uia gradiendũ ſit q̃ mathematici phyſiciq; ſolent. Hi em̃ prius cornupetere atq; contendere inter ſe putant cõmodiſſimum: & in utranq; partem dimicare. Deinde per quædam antecedentia ſiue axiomata/ſeu tu principia uoces: quæ refellere nequeas:mox certe combinationis artificio concludere:quo ipſe ſtare compellaris. At contra in diuinis ſilentium deſyderatur: cõtentio reſpuitur:ſyllogiſmus irridetur. Nam diuinitatis nullum eſt principiũ:nihil eam antecedit. Igitur quodcũq; concludendum fuerit:eidem confeſtim acquieſcendum eſt:multo firmiori conditione q̃ ſcientia. Quid illud ſit: abs te ante accepimus: Quare inſtaura ſermonẽ optime Capnion: noſq; doce quibuſnam uerbis mira quædam facere queamus. Ego enim pro hoc noſtro ſodali: quicquid præſtandum eſt ſpondeo. Eſt ne ita Baruchias? Tum ille:Ita eſt Sidoni. Ambos em̃ uiros bonos atq; doctos uos noui: & qui ſtipulat': & qui ſpondet. Vnde quod ex alijs quibuſdam inſulſis hominibus:mihi ſacrilegium timerem:nũc minime formido. Nec etiam quod peruerſo quodam cultu ſummæ diuinitati fiat iniuria. Nam uterq; noſtis:q̃ hoc nephanum eſſet:& philoſophis indignũ. Ego uero CAPNION inquit tibi recipio. Sed utriq; leges præſcribam:quas abſq; ſeditione obſeruabitis. Reſipiſcẽtia ueſtra hæc eſto. A Thalmudim Baruchia:tuq; Sidoni ab Epicuro atq; Lucretio receditote. Lauamini:mũdi eſtote. Vnũ deum omniũ effectorem:cæteras poteſtates miniſtras habetote. Ad primũ uota p̃ceſq;:ad inferiores hymni ſunto. Q& ſi forte petitio ad inferiores p̃ceſſerit:niſi ſub modo delegatæ a primo adminiſtratiõis: intẽtio nõ eſto. Angelia nobis ad deũ:& inde ad nos uolitãtes:reuerẽtia tremorq; ſunto. Erga illos fm notã p̃bationẽ:iocũda obediẽtia eſto. Sacra quoq; obſeruatiões ex me audituri uenitis: palã dignis:clam p̃banis ſunto. Hæc uero edicta ſil' & interdicta: in albũ pri⁹ ſcribẽda iudicaui:ut penſiculate uobiſcũ animo uolutare poſſitis:acceptanda ne ſint:an repudianda. Nulla enim conditione alia uos in arcanam ſacrorum nominũ Academiam:tanq̃ ludi magiſter aſſumere ſtatui:q̃ ſi talibus primũ legibus aſſentiri uultis. Etenim cum hæc quæ propoſui libenter intrabitis: facillime uos ad ea quæ cupitis ſpero puẽturos. Tum SIDONIVS: Intolerabile hactenus nihil arbitror ſanxiſti: niſi forte durum iſti Baruchiæ uideri uelit: ius ipſum de Thalmudim: quas mihi quondam legenti ſuperbas factiones: & multorũ ſuæ amentiæ cõſpirationes eſſe perſuaſi non ſequẽdas: præſertim ubicunq; ad diuinitatem attinet: cum potius ſacra in exterarum gentiũ torqueant odiũ:cædem: direptionem: q̃ in orbis terrarũ conuertant ſalutem. Puto tamen facile abibit:ſi cũ ſuo aio recordet':homies fuiſſe nri ſimiles:q ſua inuenta & meditata:lris oſtẽtationis gratia mãdauere:ut ſunt ſcholaſticorũ quorũdã cõmentarij:quos certe qlibet impune deſerit: quẽadmodũ & ego Lucretij: & Epicuri defector fio: Nec em̃ unq̃ in eoq; aut alteri⁹ cuiuſq̃ uerba iuraui. Reliqua decreta

ſuæ ſunt & auitæ profeſſionis: Quapropter me conſule: nihil eorũ refragabit̃. Ego uero ut pro meipſo loquar: cur non ſubirem: quod puero mihi quõdam recta philoſophia ſuaſit? Eſt em̃ multis iam ſæculis uniuerſa Sardanapali ſecta non ſine propriis autoribus Leucippo: Democrito: Epicuro: Lucretio: frequẽter a bonis eiſdemq; clariſſimis uiris exploſa. Quid de cæteris tuis legibus dubitem: quas antea pluribus uarij generis hominibus: maxime autem magicis præcipientibus didici? Nam de lauacro cum eſſem in cœtu ſapientiſſimoꝝ Indiæ: quos Brachmanas uocant: eum morem lauandi pene in meã conſuetudinem uerti: diuturnitate quotidiani uſus gnauiter initiatus. Solebam indies cum eiſdem in fonte haud abſimili cuidam in Boetia qui Dirce appellat̃: exutis ueſtibus lauari: oblito prius capite guttis electreis & odoribus ei rei aptis. Deinde poſtq̃ ſe ꝑ ritu ſatis mũdos putarant: exeũdum fuit circiter meridiem/quãtotius ad ſacra illic in chori ſpeciem aſtitimus: ueſtiti lino candido & mitra alba: in digitis ferẽtes annulos: & baculos geſtantes manibus. Quæ mũdicia corporis & amictus: ut aiebant: animi quoq; puritatem adiuuare non parum credita eſt. Et hæc antiſtite Vardane: apud Indos quarto ab Hiarcha. Nam poſt Hiarcham Sauchnes: poſt hunc Seſonchoris: deinde Boccboris: ita nominati ab ægyptiorũ olim regibus. Simile quoq; cum apud Gymnoſophiſtas diſcẽdi gratia degerem admiſi: & eo amplius quod interdiu ter: noctu bis lauari aqua frigida ſanctum fuit: priuſq̃ poſſem totidem momẽtis ſacrorũ penetralia ingredi. Erat pariter linea ueſtis quotidie recens abluta. Nam lanam prophanũ ueſtitum arbitrant̃: quippe tanq̃ beluinæ ſordis excrementũ pecori detractam. Legimus & apud Heſiodũ id præceptorũ genus potiſſimũ diuinis coptari. Ait enim (ut noſtis) in operum atq; dieꝝ libro: ferme ſic: Nemo ſub aurora Ioui auſit fundere uina Illotis manibus ſed & imortalibus ullis. Non ſic exaudire uolũt ſpernũtq; precatus. Et alio carmine ſic: Prauus ubi fluuiũ manib⁹ non lotus obiuit: Huic dij ſuccenſent tribuentes inde dolores. A quo ſibi diligenter cauit Telemachus. Nã palladi ſupplicaturus: in æquore manus lauit. Vides ne modo eum morem non abſte iam primũ excogitari: ſed plurib⁹ ante ſæculis cõmentatũ? Quod cæcus ille uir omnia uidens: Homerus noſter: haud ignoraſſe mihi putatur: quãdo matrẽ Achillis: Ioui ſupplicem futurã: maris fluctus exuere facit: Quis etiã aliud iſtoq; maius explicaſſe uideatur myſteriũ: tamẽ nihil ad hũc ſermonẽ. At qualẽ tu nobis tertiã tuliſti legem: clariſſima uetuſtiſſimorũ autorũ dogmata probant. Audite quid Sophocles hoc diſticho Iambico: quãq̃ non adeo eleganter a me: tamẽ ut opinor minus inepte tranſlato proferat: cum ait: In ueritate ſolus unus eſt de⁹: Qui cælum hoc: & terram capacem cõdidit. Quem Euripides Iouem præcipit nominãdum. Per cuius caput (Orpheus cecinit) uniuerſa in lucem proceſſiſſe: quem ipſe omniũ genitorem uno uocabulo: & principiũ finemq;: in eiuſdẽ dei primo hymno collaudat. Qd̃ uero ſequit̃: cæteras poteſtates: miniſtras eſſe cẽſendas. Crediderim id te Homeri carminibus doctũ: Troianæ Rhapſodias uolumine octauo: Vbi ſplendida & maieſtate pleniſſima oratiõe: Iupiter̃ in conſeſſu deorum concionat̃ ſe ſummũ omniũ diſpenſatorẽ: hos eſſe inferiores: nihil niſi ſuo nutu attemptandũ: qui ſecus fecerint: deijciendos fore in tartarum: ut appareat quãtum potentior ſit Iupiter & dijs & hominibus. Notum uobis carmen extat: ut ut mauultis e græco latinum efficite. Enimuero ex hac artificioſe lex quarta ducitur: quaſi aliquo dialecticorũ more. Nam ſi primus eſt qui ſingula diſpẽſat: fruſtra cõfugit̃ ad reliquos: uꝫ prece: uel uoto. Qd̃ hoſpiti: Nauſicaa quõdã Alcinoi filia ꝑſuaſit. Iupiter ipſe uiris diſpenſat cuncta ſuperne: Siue ꝑbis ſeu puerſis: ceu cuiq; fauet rẽ. Ergo thetim nequaq̃ petijt Achilles: ut ſibi cõtra regẽ a quo indigne uim paſſus ẽ: ſalutẽ ferret: ſed extẽſis manib⁹ flẽs orauit hoc

modo: At tu si poteris nati complectere cauſam: Imploraq; Iouem conſcendēs limen olympi. Hunc enim uniuerſi dominū & patrem: ut in Dipbilo Menāder ait: Ad ſummū boc bonore dignabimur: qui ſolus tantorū bonorum inuētor & poſſeſſor eſt. Natura nāq; inſitum nobis extat: cum fontis nitida uena æque cōtingi queat: riuulis abſtinere. Quid ergo? Num cōtra maiorū inſtituta ſuperos uitabim⁹: & unius tantū Iouis auxilia petemus: Ac nō potius Theognidis monitu: Eſſe uirum audentē duris in rebus oportet: Eripiant ſuperos inde rogare deos? Sed fortaſſis ut amicorū ope: ita illorū opera utamur: ut uicinoꝝ cōmoditatibus: ut propinquorū: ut hominū prudentiū: quatenus nobis cōſilio atq; conſolatione prodeſſe queant: quorum eruditiōe: quorū monitis: ac fideli ſemper impulſu: mentē noſtrā qualibet in re diuinæ uolūtati conformare proculdubio poſſim⁹. Peritiores nāq; ſunt diuinitatis: & melius noſipſos norunt: omneſq; rerum noſtrarū circūſtantias: Iccirco nos reſq; noſtras certius atq; multo aptius principis dei ſententijs imutabilib⁹: quaſi certis radijs aliqua terſa corpora ſubordinant: ut inde uel bene nobis futurū ſit: uel mala declinent. Hoc eſt qđ beni uolētibus dijs: aut nobis auerſis: uel boc fatum effugimus: uel illud ſuſtinemus. Vnde fama uetus etiā patrū maiorūq; memoria fuit: dijs eam maieſtatem eſſe: quod fata mortalibus imponerēt. Indigna mulierculæ: ſommo iam opprimēdæ ſententia: quæ Vlyſſem undeuigeſimo libro (ſi recte memini) bis uerbis alloquit̄: Quotis quibuſq; ſtatuerūt immortales fatum mortalibus frugiferam terram habitātibus. Sic Socrates ſe deo monitū prædicauit. Sic Numam Aegeria duxit. Sic nemo unq̄ uere Pythagoricus fuit: qui non deos ſenſerit. Illis uero qđ boni ſunt: tanq̄ primi boni portiones proximæ: bonor reuerētiaq; debent̄. Bonū em̄ ſuapte natura: bonor lauſq; cōſeqūt: ut Ariſtotel' moralia teſtant̄. Qm̄ maiorib⁹ defertur bonor: quaſi aliqua ſit retributio uirtutis. Maiores autē dij ſunt: & non tanq̄ ſodales tantū noſtri: uerūetiam ut rectores: quia natura ſua ipſi plus uigēt ratione atq; intellectu: ob idq; intelligentiæ aliquādo nominant̄. Cæterū ſequētes tuas leges mathematicorū cōſuetudine: per antecedētia decreta probant̄. Vltimā quoq; Sophocles oſtendit: cum in Oreſte ſic ait: Præſtantioribus omno eſt obediendū. Et in Aiace bis uerſibus utitur: Nam cui timor uiget & ſimul reuerentia: Illum ſalutem mox habere credito. Quare mihi Capnion facillimum erit iuſſis tuis præſtare conſenſum: in ea certe cauſa quā ante multa milia annorum hominib⁹ doctis eiſdemq; bonis acceptā noui. Tum Baruchias: Nōnulla inquit Sidoni maiorū ætas quoq; aberraſſe deprehendit̄. Ne tu omnia ſuperiorū temporū quæ diſcenda cōcedunt̄: ſequēda etiam cenſeas: niſi ratio prius ea eſſe uera diſcutiat. Nolim boc temeritate aliqua ductus afferre: quod reniti cupiam ꝓmulgatis bis legibus: uel cæteris argumētationib⁹ tuis inſidioſe diffidam: quas pro tua præſtanti cum elegantia: tum etiā uariarū rerum peritia exuberanter confers in mediū. Ego nāq; ipſe illas quoq; ſubibo: etiam nulla ratione prompta coactus: niſi ſol' diuinæ reuelatiōis autoritate. Conſtat enim mihi tecū apud Ciceronē Cottæ pontificis aſſertio: quā Balbo confidenter exhibuit: in religione maiorib⁹ noſtris nulla ratione reddita credi debere: quos Plato putauit deorum filios: qui parentes ſuos optime nouerint. Ideoq; tanq̄ de domeſticis rebus: cum quid affirmarint: ſummam fidem præſtandam eſſe. Sed uulgaris populi uanitas: ſæpe falſa quædam ueris immiſcuit: quæ uix ipſi philoſophi ſine uitæ periculo poterāt effugere: Sicut Diagoram plura de diuinis ſcribentē aliter q̄ plebi uiſum eſt: criminis accuſauerūt: porrecto capitis libello: at is inſtantem mortem celeri fuga uitauit. Anaxagoras Athenis ultimo ſupplicio adiudicatus: & Socrates ueneno interfectus eſt. Noſtri etiam ſapiētes quos olim uidētes: nunc prophetas appellamus: ſæpe regum indignationē: aliquando populi:

nõnunq̃ mortẽ ipſam religionis atq; diuinorũ gratia ſubierunt. Meminiſtis Hie roboam contra uirum dei manũ leuaſſe: quæ mox uertebaꝫ in aridam: Eſaias in partes diſſectus: Hieremias in ægypto lapidibus obrutus: Eçechiel iuſſu ducis in Aſſyria cæſus: Daniel ad beſtias damnatus: Amos fuſte occiſus: Michæas in præcipitium datus: Zacharias apud aram trucidatus eſt: Haud alia ex cauſa omnes q̃ quod ſanctius indocta plebe ſentirent. Ergo perq̃ iuſte addideras: Hominibꝰ doctis: eiſdemq; bonis. Nihil autem grauius me: nihil moleſtiꝰ modo premit: nihil quo magis abhorream: q̃ tantæ gloriæ: tanti ſplendoris: tam bonæ famæ apud noſtros: uiris litteratiſſimis (quos a doctrina Thalmudim nominãt) carere nõ ad tempus ſolum: ſed & perpetuo. At cum ita uis Capnion: geratur mos tibi: reijciam uel Thalmudim: ſcilicet in quibus a teneris mihi unguiculis ſtatim atq; ſapere cœpi: ſumma ſemper perſiſtebat uoluptas: reliqua uita iocũdior. Spero item deo rem effecturũ me fore haud ingratã: ſi quod animo meo gratiſſimũ fuit: ſui gratia repellam. Contigit enim nũc: qđ haud ſcio an unq̃ alias ut facile caream cæteris omnibus: tantũ ne me tam ſancta mirabilium nominũ prætereat noticia: q̃ tu nobis polliceri uiſus es: uel ſi recte memoria teneo: ne tua dicta nequiter carpere arguar. Verbum (neſcio quod) te recordari aiebas: quo nos mortales in natura conſtituti: ſupra naturã dominaremur: & monſtra: portenta: miracula: quæ diuinitatis ſunt inſignia pficeremus. Age Capnion ut hoc uerbũ nõ ignoremus. Multa enim uerba contribules mei ferme ſub modio recondunt: & in arcanis habent quæ ab illis mirifica eſſe cenſenꝫ: & quæ ipſe multum quoq; relegi: ſed effectus eorũ nunq̃ ſenſi. Idq; fortaſſe quod uel modũ nõ ſeruaui: uel ficta pro ueris credidi. Subito tetigiſti acu: SIDONIVS inquit. Nam hic latet anguis in herba: hoc eſt qđ ad rem facit non nihil quidem. Fuit enim mihi aliquãdo par ſtudiũ in quibuſdam nugatoribus de arte magica ſcribentibus: haud dignis quibus ad calamũ charta ſuppetat. Cogitaui librorũ indice motus: mira quædam artificia me iſtic repertũ ire: quaſi operationes Zoroaſtri: Oromaſis: Zamolxis: Epimenidis: Orphei: Pythagoræ: Hoſtanis: Empedoclis: ſeu etiã iuniorũ theſſalicas factiones: Carinondæ: Damigerontis: Apollonij: Ioannis Dardani. Sed audite dum lego quid fit. Edepol aliud nihil q̃ Horatianũ illud: Parturiũt montes naſcetur ridiculus mus. Suſpendũt furciferi præ foribus uoluminũ ſplendidos titulos: & modo hunc eſſe librum Enoch: quem diuiniorem ante cæteros omnes fuiſſe uetuſtas aſſeruit: modo illũ Salomonis mentiuntur: facile indoctis auribus irrepentes: hac inſigni coniectura: quam ex libris Ioſephi augurari liceat. Ait enim ille antiquitatũ octauo: Salomonẽ cõtra dæmones artem ad utilitatem hominũ & eorũ curas inueniſſe: incantamenta contra ægritudines inſtituiſſe. Modũ etiam coniurationũ. Ad hoc addit experimentũ quod ipſe uiderit. De ſacris nihilominus Hebræorũ hiſtorijs: promptũ illud eſt: Salomonem ſua ætate diſputare ſolitum de arboribus & herbis: a cedro lybani uſq; ad hyſſopũ. Item de iumentis: uolucribus: reptilibus & piſcibus: quæ omnia naturalem ſaltem magicam præ ſe ferre poſſent. Sed introſpicienti acrius: aperte ſe prodit horum circulatorũ fallax præſtigiũ: & noſtro æuo iam pridem conficta ſeſe profitenꝫ ipſa uolumina: Siquis & uerborũ conſuetudinẽ: & ſententiarũ uim: & characteris genus ipſum conſyderauerit. Nam nihil obſtabit quin cernere detur plane: non diu exanimis cõſpirationis uolutabro cunctos eiuſcemodi libros noſtro æuo ſcaturiſſe. Deinde ſi quæ ipſi ſuis uoluminibus: ex priſcorũ actionibus indiderunt: ad artem cõmode ſe habentibus: tamẽ qua ſunt ruditate litterarũ: nihil infractũ obſeruare queunt: non uerba ipſa: nec numeros/ neq; figuras. Ignorant etenim qđ ægyptij duplici characterе utunꝫ: uno in prophanis: altero in ſacris. Qđ deniq; Chaldæorũ linguã & Hebræorũ:

quã operi magico neceſſariã atteſtant: ſimili ☉ characteris imagine ſcribimus. Nihil igitur borũ & Robertbus/& Bacon/& Abanus/& Picatrix/& conciliũ magiſtrorũ: uel maxime ob linguarũ ignorantiã ad amuſſim ut oportet tenere atq; docere: Min⁹ etiã librarioꝝ manus: ab exemplis dupla ſcribentiũ: nõ aberrare: minus diſcipuli diſcere: minus operarij potuerunt operari. Redeo igitur ad id: ut cũ Baruchia ſentiã: tametſi abunde multa legerim ſecretorũ eiuſcemodi: tñ effectus eorum ne perceperim uſq; fortaſſe qđ magiſter idoneus etiam aberat: cuius opera & ingenio illa pendebant. Rurſus igitur ne te pigeat recitare.

Et CAPNION. Iam ueſpera eſt inquit: & id temporis imminet quo præ nocte confici nequeat/tantũ tamq; diuinũ negociũ: ac plane ſacerdotiũ: & ſapiẽtibus philoſophis/ipſaq; luce digniſſimũ. Nec enim Brachmanas imitabimur noctu potius cõtemplantes: quibus ater cultiſſimus eſt color: propter creberrimũ ſolis ardorem: fere omnia ſua denigrantis. Locus item iſte tam arcanis ceremonijs incõgruens: tam cæleſti dono impar: tam ſacris ritib⁹ nimiũ ſuperq; ꝓpbanus: atq; ideo mutandus eſſe uideꝫ: Inq; ſacellũ (ſi ueſtra quoq; eſt ſentẽtia) ſecedendũ nobis tam excellentiſſima ſacramẽta ꝓſuadeant. Igitur rem omnẽ in craſtinũ differre: multo ſatius iudicaꝫ: quãdo in ædem meã ſuburbanã ac pene luco inſitam: cõueniendi facultas eſt. Interea uos hoc noctis mementote: quid inter diſſerẽdũ decreuim⁹ omniũ maxime ſentiri: & cõſtantiſſime credi: & apertiſſime prædicari/laudariq; debere. Sola enim recta fides: eſt ianua miraculorũ: quã ſi negligas: penetrare nequeas: & arcearis iuſte ab adytis & ab oraculorũ cõcionibus. Tum SIDONIVS: perplacet inquit ſtatutũ & tempus & locus. Tu uero caue de noſtra fide nil dubites. Credo: tua probitate ſimul atq; doctrina ſingulari ductus: quicquid iuſſeris. Et ego inquit BARVCHIAS haud aliter atq; tua ſententia eſt/credam. Quod niſi facerem: citaret Sidonius mihi Lini antiquiſſimi carmina: quib⁹ præcipit: qđ credenda ſint omnia. Nihil enim eſt incredibile: facilia deo omnia ſũt: nihil eſt impoſſibile: Verbũ e uerbo Lini uerſus (ut noſtis) hæc inſinuant. Sed & Pallas apud Homerũ: cuius hac occaſione reminiſcor: introduciꝫ Achillem tali ſermone conſolans. Veni ego quietam factura tuam iracundiã ſi crediderís. Libentius ipſe mea quædam adduxero: Danielis uidelicet hiſtoriam: q̃uis non Hebraice ſed Chaldaice ſcriptam. Hoc enim ſolo qđ diuinitati ſanctus ille uir credidit: Leonũ pericula illæſus euaſit. Sic nãq; ueritas ſermonis habet. Et omnis læſio non eſt inuenta in eo: quia credidit deo ſuo. Igitur credam ego quoq; cum Sidonio pariter/ quicquid iuſſeris. Tum CAPNION mox tabulas quaſdã producens exhibuit: & res inquit agitur bene. Vos iſtas ferte domũ quiſq; ſuas: In quibus catalogi more breuiter uniuerſa ſunt deſcripta ueræ fidei: quæ uobis credenda prius decerno: quatenus haud fruſtra inſtitutũ cõuentum coeamus. Valete. Tuq; Capnion uale fœliciter: uterq; diſcedendo reſpondere.

FINIT IOANNIS REVCHLIN PHORCENSIS LIBER PRIMVS: QVI PRAESCRIBITVR CAPNION: VEL DE VERBO MIRIFICO.

EIVSDEM IOANNIS REVCHLIN IN LIBRVM SECVNDVM CAPNION VEL DE VERBO MIRIFICO PRAEFATIO.

Riori die fœliciter consumpto Sacer Antistes Dalburgi: oro te patienter
p audias: quonam modo experrecti post somnū tres philosophi ante lucē conueniūt: & totum diem de uerbo mirifico differentes consumūt. Cui diei potior Baruchias præest: sicut hesternæ Sidonius. Hodie nāq; multoplura de Chaldæorū & Hebræorum libris sumpta cognosces: ad quorum captanda principia sic:

IOANNIS REVCHLIN PHORCENSIS CAPNION VEL DE VERBO MIRIFICO LIBER SECVNDVS.

IDONIVS COEPIT. Assumus Capnion: & antelucanū ipsum quasi præuertimus importuni. Sic enim Baruchiam hunc quoq;
f non incedentē sed properantē uideo: ne quid tuorū negligat. Vis? Calcaria impressero: q̄uis currenti. Heus tu Baruchia in sacellū: at ille uix anhelo spiritu: Adsū inqt & tecū Sidoni: q̄q̄ pauIo serius / tamē præ mature ut arbitror: Cū ne humentē aurora polo dimouerit umbrā. Certe dignus hic locus philosopho: illumq; demiror Capnion: qui præter morem tuæ gentis: uel nūc potius nostræ / quoniā tuos fore nos feceris: nō idola quæ latine signa dicitis: neq; ullas continet imagines: nisi quid in penetralibus ac in hisipsis adytis lateat. Et ecce crux ipsa est. Tū Sidonius: Mitte Baruchia nūc: an nescis qd in tabulis? Caue molestiā nobis parias qui lōgioris moræ autor sis. Sed age Capnion: doce nos de uerbo mirifico: uel si illud fuerit aliquod nomē etiam pluratiuū. Nihil enim ea in re tanq̄ grāmatici urgemus: modo id fuerit quo nos in natura constituti supra naturam: ut aiebas: operari miracula poterimus: siue hoc fiat præuidendo / ut sunt uaticinia: seu res ipsas efficiēdo: quarū naturalis causa uulgo ignoratur: ob idq; peritissimis etiā uiris admirādas. Sunt nāq; res quædā sic natura cōcretæ: quas admiramur uel raro uel nusq̄ cōspectas: ut Hermaphroditi olim Androgyni: ut phœnix de qua cantat: Conuenit ægyptus tanti ad miracula uisus: Et rarā uolucrē turba salutat ouans. Eam se dicit Herodot⁹: q̄uis multū tēporis expectatā: tamē nusq̄ uidisse nisi in pictura. Vt itē unius partus quinq; pueri: cæteraq; mōstrosa. Et si qua ipsi naturæ adminiculo fabricam⁹ ꝓdigia: ut est apud Democritū de Chamæleontis iecore in summis tegulis exusto: qd̄ himbres & tonitrua cōcitat: ut etiā Architæ Tarātini colūba lignea quā uolitare parauerat: quale nos ipsi & uidimus & fabre facere nouim⁹. Hæc & his similia / uel natura sentiētibus nobis / uel nos adminiculo naturæ ꝓcreamus: quæ ratio physica illitteratis crebro & mœchanicis hominib⁹ ac minutis cōsciētijs facillime probat: Nihil horū ex te cōtendo discere. Ita enī uulgata sunt / ut in triuijs & compitis atq; adeo in quotidianis sophistaꝝ auditorijs leganť. Neq; mirifica quoq; machinamēta ea quæ astrologi ꝓmittūt / uel in cōponēdis imaginib⁹ / uel sculpēdis annulis / uł prædicēdis euentis / uel fortuna infortunioq; dispēsandis: & oino incōprehēsibili cælorū potestati naturis inferiorū singillatim applicādis: quæ qm̄ tā fallacia & tā diuersa inter se usu ueniūt: ut & ipsi autores eius scholæ inuicē aduersenť / & tantæ tāq; inexuperabilis diligētiæ infinitiq; laboris existāt / ut sub artē nō mēdacē cadere nequeāt: malim ꝑ qetē uera dicere / q̄ cū sūmis laborib⁹ quosq; fallere: deridendā conditionē ꝓfessus quæ dedita opa mētiri doceat. Lucidissimū enī ueritatis argumentū est cōsonā-

tia: Cõtra uero mẽdacij discordia. Sed quid in ea arte quã appellãt/cõstans/firmũ atq; sincerũ inuenies? Nõ de astrorũ mẽsura loquor: q̃ nil certius esse & mathematici & peritia ipsa indicat/sed de cõcepto ex eis iudicio: cuius uniuersa falax est semita & stulta opinio: præsertim in ijs quæ corporũ qualitates & elemẽtares dispositiões & anni momẽta & temporũ signa excedũt/ ut tuus Baruchia Moyses innuit. Vidᵉte q̃ sint inter se uarij. Nã Abumasar quẽ illi præsidẽ eiᵒ facultatis & magistrũ adorãt: ubi de iudicijs agit: quosdã inquit astrologos putare planetas de rebus tantũ uniuersalibᵒ significare/sicut de elemẽtis rerũq; naturaliũ specieᵇᵒ: At uero de singlis & singulorũ partibᵒ atq; actibᵒ: scilicet moueri/quiescere/siliaq; nihil penitᵒ demõstrare. Alios aũt arbitrari stellas ostẽdere tantũ quæ necessaria sunt: uidelicet ignẽ quidẽ calidũ esse: aquã uero frigidã: non tamẽ quæ sint cõtingẽtia: ut qđ homo loquiẽ aut tacet. Alios deniq; opinari planetas portẽdere tantũ mutatiões temporũ/& quatenᵒp eas coporibus accidat. Posteriores uero astrologos sequi ueteres: nec ulla uetex̃ dicta iudicãdi quidẽ intẽtioni cõducere: quoniã dicãt impossibile fore sapiẽtibᵒ etiã astronomis q̃cq̃ de iudiciorũ sciẽtia inuenire: Nihilominᵒ audent introducere disciplinã q̃ se nobis pſuadere nitanẽ/ minutissima etiã pũcta hũani cogitatus scire/& uniuersam in rebus naturã puertere atq; reuertere posse. Quos nihil terret Ptolomæi admonitio: qui asserit talẽ prædictionẽ maiori ex parte nos fallere. Nihil principiorũ suorũ lubrica ratio auertit inani figmẽto simillima: quã aliter antiqui: aliter Ptolomæus: aliter Haimon: aliẽ Hermes accipiũt. Nihil infinita secũdax̃ causarũ cõuentio/quæ uni rei acidũt. Nihil tanta de nobis astrorũ distãtia & innumerabilia media. Nihil eorũ tã icerta cõgeries: tã incõprebẽsibilis syderũ multitudo: usq; adeo ut & sint quæ nõdũ uiderint: & orianẽ primũ quæ se nusq̃ aspexisse fatenẽ: quorũ uirtutẽ necesse fuerit in orituris atq; regẽdis substantijs pariter admitti: cũ tantula stella quã alij Canẽ: alij Syriũ uocãt: dñatoribᵒ planetis sextili mense tantũ ardoris addat uix dũ uisa. Neq; multũ te flagito ut nobis ediſſeras qbusnã modis p factionẽ magicã cõtingat miracula fieri. Ego enim haud parũ tẽporis in eo præstygio cõtriui: q̃q̃ uane: tamẽ eius nõdũ me pœnitet: q sum/mis ratiõibus cæteros mortales hoc facilᵒ a tanta pnicie possum auertere. Nam cũ totã ætatẽ in tam sacrilego negocio cõsumpseris: Inde nihil qđ sit sed qđ forte uideaẽ: egre tandẽ extorseris: cũ expectatõe summi periculi uitæ atq; necis. Ita ipe Roberthũ Anglicũ apud Heluetios misere mortuũ: Et alterũ quẽdã cuiᵒ nomẽ taceo/ miſeriᵒ captũ famaq; mulctatũ noui. Plures etiã florẽtissimos in ea arte q̃ miſerrime hoc mũdo defunctos fuisse/testãtibᵒ fidelissimis hominibᵒ audiui. Solẽt eiuscemodi quidẽ bonore tenebrarũ potestates suã clientelã afficere. At si qui sunt q nõ ligaturis aut adiuratiõibus malox̃: sed quieto bonox̃ dæmonũ auxilio magicã se putãt exercere: qđ forsitan ita eis uisũ est: tamẽ sic habent inuoluta omnia: ut prius uniuersa quoq; astrologorũ quæ supra paucis refutauimᵒ/una cũ præscriptis sacrorũ suorũ ritibᵒ ad unguẽ obseruare cõmiscereq; oporteat. Ingenio quidẽ hũano itolerabile nimiũ/ ne dicã impossibile. Vix enim tota homis ætas ad eiᵒ facultatis libros tantũ legẽdos suppetit/quorũ Mercuriᵒ solũ uniuersalia sacrox̃ cõplexus/trigintasex milia quingẽtos & uigintiquiq; scripsisse phibeẽ. Quid putatis de reliquis: lã deniq; pmitto qđ tandẽ longis uigilijs: multo conatu: diligẽti obseruãtia/arcanæ fueris magicæ admirãda secreta cũ astrologorũ adinuẽtiõibᵒ abũde adeptus: qbus obaudiãt manes: turbenẽ sydera: coganẽ numina: seruiãt elemẽta: uelisq; cũ inexpugnabili eiᵒ disciplinæ potestate & cæca numinũ coactorũ uiolẽtia: uel si malueris opportuna cãdidorũ deorũ caterua expertẽ ois ruditatis operationẽ cõficere: tñ attonitᵒ tũc quidẽ & stupefactᵒ tanta dæmonũ turba q̃ numen id quo tu in sacris ꝓpitio ad ob-

iectā actionē uoles uti/tanq̄ præcurſores & pompæ quædā præcedūt/abhorre/bis opuſcq; infectū relinques:detrimēto tibi & cæteris ludibrio futurus. Eſt nāq; Iamblicho Porphyrioq; autorib⁹/notū quidē nemini quāta uirtū multitudo ſuſci tari ſolet quādo deſcendūt dij atq; mouenť: niſi ſacerdotib⁹ illis qui labore ipſo iam experti ſunt. Enimuero qui nō unūquēq; proprio quodā bonore ꝓſequiť: nec diſtribuit omnib⁹ qđ cuiq; cōgruit morēq; gerit & gratijs & oblatiōib⁹ & do nis eorū cōditioni ſimillimis: ipſam numinū præſentiā & optatos effect⁹ nō aſſe/quiť:quēadmodum in harmonia ſi una chorda frangať:tota ſubito diſſonat. Hi ſunt loci:hæc firmamēta diſciplinæ ac ipſæ methodi artis. Ergo graui nos mole/ſtia Capnion & importabili onere leuaſti pollicitatōe tua:qui noſtrū ſtudiū a tot aſtris:tot dæmonib⁹:tot præceptis:tot ritib⁹ & uanis obſeruatiōib⁹ liberare ue/niſti. Nā ut cælites omittā/quot & quāti ſint q ſūt īnumeri ſm infinitos mētis pri mæ cogitat⁹ ſiue ideas:quorū ferūt antiquū illū Orphea introduxiſſe: nomina/tim trecētos & quinquaginta deos: Solū terrena nobiſcq; ꝓxima cōſyderabim⁹ numina:ex quib⁹ ipſe paris uetuſtatis nobiliſſim⁹ ſcriptor Heſiodus terdecē mi/lia in operū dierūq; libro numerauit. Horū ſingulis parētare/ſupra hominē eſt: & uires noſtras ſuperat. Sed iam ſol oritur/incipe omniū ornatiſſime Capnion.

Tū ille. Si me inquit natura paulo in dicēdo uberiorē ac nō tā moroſū edidiſ/ſet:profecto quātū ego mecū reputo/habēda tibi gratia foret nō mediocris Si/doni: q tantā miraculorū ſyluā oſtenderis: unde nobis cedua ligna cumulatiſſi/me ſuppeterēt:ad tā diuini opis ſtructurā ample magnificeq; illuſtrandā. Idq; ſi unus ex Chryſippi ſchola eſſem:ualde gauderē:bas tuas ornatiſſimi eloquij di/uitias a te nobis ꝓpoſitas ex qbus copioſior mea fieri poſſet oratio. Sed nec ad id elegantiaꝫ uel nat⁹ uel inſtitut⁹ ſum:nec res qua de agiť poſcit: Quinimo re/ſpuit:qđ diuinū atq; ſacratū eſt: ſermonis ubertatem & faleratis uerbis fucatas ſentētias:præſertim in doctrina ſoli deo dicata/ubi ois eſt labes uitāda. Sed in ſa cris admonemur: qđ in multiloquio nō deerit peccatū: haud abſimile politio/res quoq; litteræ iubent dicēte Flacco: Quicqd præcipies eſto breuis. Qđ & cō ſulto & neceſſario factur⁹ ſum/ut q̄ breui omnia pagā. Equidē ſi nō mihi ſumma uobiſcū haberi cœpiſſet familiaritas:more Pythagoricoꝝ:pri⁹ unūquēq; ueſtrū penit⁹ ſpectarē:& cuiuſq; naturā/uictū/ſtudiū/affectionē/ætatē præſentirē:Lin/guæ uero & auriū patiētiā & ſilentiū requirerē. Nō enim omnib⁹: ut Naçiançe/nus ait:neq; ſemp neq; oia de deo philoſophari cōcediť:ſed eſt quib⁹ & quādo & quātū. Vos autē ei negocio præparatos & æquos efficiūt collegas heſternæ tabulæ quas domi cōtinetis. Nec a uobis ultra quid exigo: niſi quod Terētian⁹ Simo quæſiuit in Soſia/fidē & taciturnitatē. Annos enim plurimos ſupra uigin/tiquinq; nacti eſtis: citra quē terminū nulli hebræorū/qđ hic Baruchias uerū fa/tebitur/ſcripturas diuinoꝝ ſecretoꝝ cōtingere phas eſt:eritq; inter nos cōſue/tudo eadē nō illaudata. Deinde nō eſt ꝓphanæ multitudini/ſed ſolis ſacerdoti/bus hæc nra ſacratiſſima functio prodēda: qđ de ſūmis ſacris & Plato Dionyſiū Syracuſanū:& Dionyſius Areopagita Theophilū accurate ac diligēter admo/nuere. Sacerdotes uero ſine controuerſia nos ſumus. Etſi mille nobis Antiſtitū man⁹ impoſitæ ſūt:dū modo cū religiōis cultu diuinā ſapientiā teneam⁹. Eſt eni uera Lactantij Firmiani ſentētia in ijs uoluminib⁹ quæ ad Cōſtantinū impatorē ſcripſit:qđ ijdē ſūt doctores ueræ ſapiētiæ qui & dei ſacerdotes. Igiť ne ꝓphani eſtimemur:& ueræ philoſophiæ tractatio & unius dei reuerētia prohibet. Sola uero būilitas tātæ rei aptos auditores:& ſpes attētos: & fides dociles nos facit. Omniū aūt præſtātiſſimū eſt feruēs amor:qui nos in opatiōe cōſeruat:& effect⁹ ad uota largiť. Cū igiť miraculorū ois ars ſi qua uere nominari queat: ut hic no/ſter Sidonius docte gnauiterq; recēſuit: In tris partes diuiſa/quarū unaquæq; ꝑ

ſe ſpecialis & propria facultas ſit: uidelicet in Phyſicā/Aſtrologiā/Magicā:quæ tam Goetiā in ſe q̄ theurgian cōtinet: cōiungāturq; oīs ita inuicē ſintq; cognatæ:ut qui aſtrologiā ſine phyſica polliceat̄/nihil agat:& qui magicā ſine aſtrologia & phyſica ꝓfiteri audeat:a uera ratiōe multū aberret. Voſipſi uero eas oēs abijcitis propter uanos exitus & poſt imenſa laborioſaq; ſtudia fruſtratos euentus:poſtulatiſq; a me denuo ut quartā uobiſcum uiam ingrediar: quæ ſoliloquia poſſumus appellare:ubi quodcūq; ꝓpoſitū ad cōmoda petentiū uota ſuccedit. Faciā quoad licet:& quātū in me ſitū erit:qđ diligētiſſime poſcitis nihil negabo. Sed hoc imprimis ſcitote/ qđ etiam a Pythagoricis Platoneq; ipſo iādiu ſancitū fuit:diuinarū rerum perceptionē a nobis inueniri qualibet arte nō poſſe: Verū tamē deſup reuelari:quod & Plotinus dedit & Proculus acceptū cōfirmauit:& nō ſolū ueſtri ſed etiā noſtri theologi atteſtant̄. Decebit nos prius quidē pūrgatos offerre cōmendareq; deificæ luci:& tūc illā ſupercæleſtis aquæ pluuiā in capita noſtra deſcendentē præcluſis ſenſibus: mente quieta expectare laudantes interdū & adorātes id pelag⁹ bonitatis: ex quo nō tantū mirifici nominis & ſacrorū uerborū: uerūetiam omniū mirabiliū ad nos uſq; deriuant̄ fluēta & diuiniſſimi emanant riui. Principio igit̄ humi ꝓcidentib⁹ nobis/hic hymnus Ionico modulamine:& accentu ſacris animi concitandi cauſa debito proferendus eſt.

Hymnꝰ Ionico modulamine & accentu ſacris animi concitandi cā deferendꝰ.

Rei ois generatorq; opifexq;. Superū rex:genij lux:hominū ſpes. Tremor umbris tenebroſi phlegetontis. Amor incredibilis cælicolarū. Pauor inuincibilis tartareoꝝ. Celebris relligio terrigenaꝝ. Adonai Adonenu Elohenu. Baſilæus pantocrator protogenetblos. Deus unus:deus idem: deus alme. Veniēs deſup illabere nobis. Hoc hymno de more dicto/rurſus Capnion cœpit. Omne homis miraculū cui⁹ uera & nō imaginaria deꝑhendit̄ ſubſtantia:tū grande:tum mediocre:tū minimū ſi ordo ſacrorū præſcriptus obſeruetur/referēdū eſt ſemp in deū glorioſum/cui⁹ nomē ſit benedictū in ſempiterna ſæcula. Is enim ſolus eſt qui uel ſeipſo uel delegato nō ſine ſeipſo uel ꝑ ſubſtitutū ex ſeipſo talia facit qualia demiramur quorū cauſam adæquatam ſcire non poſſumus uel qđ fiant uel qđ hoc modo fiant. Præceptū iſtud ex ſacrorū armario depromptū extat. Sic enim diuinus hymnus cōtinet: Benedictus dñs deus Iſrael:qui facit mirabilia ſol⁹. Si ſolus/ergo nō homies: ſolus ergo nō dæmones: ſolus ergo non angeli. Igit̄ ſolus deus ſeipſo aut ꝑ creaturas. Nā explorati iuris eſt/quod quiſq; per ſe id per aliū ſuo nomie facere poteſt. Et Ariſtophanes ſatim inquit:regit Iupiter per aliquē deorū:nō qđ dei ſummi loco regant dij gregales. Eſſet enim ſic abſens deus cui⁹ locū illi cōplerent. Id nobis dicere nō permittet philoſophis Opilio ille Virgilian⁹ qui cecinit inter pecora: louis oia plena: quinpotius qđ in nomine dei regant angeli/gubernēt officia & munus exequant̄ ſibi delegatū:qbus iuſſa capeſſere phas eſt:in quib⁹ de⁹ habitat:& i quib⁹ uehitur:& ſup quib⁹ ambulat. Haud ſecus atq; noſipſi mortales/ut inquit meus Paulus:cooperatores ſumus dei:cui⁹:Arato teſte in phœnomenis:& genus ſumus pariter cū angelis in quib⁹ & ꝑ quos agit quod uult. Non igit̄ nos ſumus q miracula facim⁹:ſed deus optim⁹ maxim⁹:cui cōfitemini qui facit mirabilia magna ſolus:quoniā in æternū miſericordia eius. Habetis iſtic quis ſit oparius:qm deus deoꝝ. Habetis quæ ſit opationis cauſa:quoniā in æternū miſericordia ei⁹ & pietas & bn̄ficētia & gratia:nō ius:nō rigor:nō debitū:non ulla deniq; obligatio. Habetis quis mirabiliū operationū finis:quoniā confeſſio & magnificētia & gloria & bonor & cultus quo dignus eſt deus deorū & dñs dominorū: cui cōfitemini quoniā bonus. Quare pudeat aliquos & quidē ut ipſi ſe putant optime de philoſophia meritos:qui cū alia multa nō mediocriter inſaniæ atq; demētiæ ſemitam gradientia profitent̄: tum hoc uel maxime moliūtur ut nobis perſua-

deant artem esse certam ad cuius regulam necessitate quadam deorum uolun
tates uel angustijs uerborũ uel characterum uinculis astringanẽ: cum iniussi ni
hil agant: & qui iusserit nõ regi sed regere consueuit: quippe q summus est: ic
circo figmentis inferioribus nequaq̃ subiectus. Porro præstygiorũ esse doctrina
potest: miraculorum uero nulla: nisi feruens cum diuinitate unio: Qua non ipsi
nos per deum: sed deus per nos suorum amicorũ uotis gratificando aliquid ef
ficiat quod cæteri admirenẽ. Non igitur impune Moyses in deserto Zin & fra
ter eius Germanus populo suasere de petra durissima se posse aquam produce
re: Neq; id uero autori attribuere: sed eatenus sibijpsis præsumpserunt: quate
nus claritudo nominis ipsorum in plebe cresceret: Nimium quidem stulte: ut
dum cauebant ne propria erga subditos minuereẽ grauitas: paterentur quod
dei læderetur maiestas: Quare ad terram lacte melleq; manantem uetiti sunt
accedere: ut discant iuniores: miraculorũ operationem in unum summũ maxi
mum deum referri debere qui facit mirabilia magna solus. Non nobis profecto
non nobis: sed dei nomini danda est hæc gloria. Ergo neq; nos Sidonius inquit
miracula facimus: neq; artificiũ ullum esse poterit quo ea facere discam⁹: Qua
re frustra de nomine mirifico dicturum te nobis: uix tandem expectauim⁹. Fru
stra mihi hanc noctem pene insomnem deduxit sciendi cupiditas eius rei cuius
ut tu prædicas nulla sit ars: cuius ne ipsi quoq; si aliqua esset capaces simus. At
ædepol uel hoc mihi Capnion mirum mirabilissimũ uidebitur: quod quæ antea
tam egregie affirmasti: nũc neges. Dixisti si recte memini: quod mirabiliũ ope
ipsimet effectores sim⁹: Iã aliud narras qd̃ neq; dij neq; nosmetipsi: solus autem
deus. Quæ est tanta inconstantia: modo ais: modo negas: quãq̃ contra te rebus
maiorum nostrorũ ætate gestis q̃ acerrime bellari possumus & in pugna uince
re. Nam ut poetica mittam⁹: de muliercula Quæ se carminibus promittit solue
re mentes Sistere aquas fluuijs & uertere sydera retro: Vel inter mille Lucani
magica Quod carmine thessalidum dura in præcordia fluxit Nõ fatis adduct⁹
amor: Vel de Piritboo qui prim⁹ dicit̃ a cælo lunam detraxisse: Vel Homerica
de Circes omnipotentia: Vel Maronica de Protei uersutia. Malo bistorijs tecũ
decertare: quæ quãq̃ sunt admodum innumerabiles: tamẽ ut aliquas cõmemo
remus: negare non audes: Tarquynium priscum pro Actij Nauij auguris sen
tentia: ut est apud Liuium: nouacula cotem dissecuisse. Pythagoram uno mo
mẽto & in Thurijs & in Metapontijs fuisse. Apolloniũ e Smirna subito in Ephe
sum uerbo dicto translatum esse: qui & Romæ dicit̃ uerbis occulte pronuncia
tis: puellam nuptiarum die moribundam resuscitasse: cuius ille nobilis scriptor
testis est Philostratus. Hoc exemplo & ea spe de te confisi sumus pari doctrina
institui: ut omissis sollicitudinibus magorum: obseruationibus astrologor⁹: per
scrutationibus physicorum: solo possemus ore nostro subitas res admiratione
acrumore dignas efficere: quæ in nobis ueram esse philosophiam probarent.
Nã quid iuuat mirabilia multa quotidie discere: nulla unq̃ facere? De nobis opi
nio in plebe est magna philosophiæ ac omnium rerum scientiæ. Sic enim illam
describũt: esse scilicet diuinarũ humanarũq; rerum noticiam. Sed oro uos ami
ci optimi: quã præstabim⁹ satisfactionem populo insignem atq; illustrem studi
orum nostrorũ: dum eiuscemodi opera desunt? Parum est nos litteras nosse:
quas & quiq; abiectiores didicerũt. Nihil extollit disertos esse: quod natura mu
lierculis cõcessit. Nihil etiam qd̃ tot & tam perplexas scholasticorũ quæstiones
uel intricare uel extricare profitemur: Quapropter nos ipsos poti⁹ stultos & in
sanos q̃ sapientes uulgo arbitrant̃: adeo certe ut in uituperium quasi nomẽ phi
losophiæ nostro æuo deuenerit. Viuere etiam religiose gentilicia sacra inuitãt:

& mores cogunt: quare ualde minutũ erit quo nos ab indocta plebe diſtamus: niſi admirandã profeſſionẽ noſtrã mirifica pariter opera conſequant. Eo cõmo tus gymnoſopbiſtarũ ille princeps Theſpion / pbiloſopbo Tyanneo qui fama ægyptiacæ ſcholæ illectus ad explorandã illorũ diſciplinã de longinquo adue / nerat: inter ſapientiæ diſcipulos cum quibus in borto diſputandi gratia cõſedit: ulmum quæ tertia ordine ab illis fuit arbor: oſtendit: & O lignũ inquit alloque re ſapientẽ Apolloniũ ut agnoſcat nõ eſſe impoſſibile a nobis quoq; poſſideri ſa / pientiã. Itaq; ſcd'm mandata locutũ eſt ei lignũ articulata & fœminea uoce. Nõ putabant ſe probari pbiloſopbos niſi prodigium oſtentarent qd' omnẽ humani iudiciꝫ ſenſũ excederet. Quia uero tu id ſoli deo tribuis: bominib⁹ negas: baud ſcio quonam modo tuos extenuare ſtudes: qui ſunt tamen in miraculis agendis amplıſſima laude cantati. Taceo apoſtolos quorũ immẽſa fuiſſe dicit' in rebus orbiſterrarũ uniuerſis potentia. Quid uero Pbilippi eius qui Candaces quæſto rem erudituit filia una de quatuor Hermione: quæ Traiano intuente uirgis mul / tum cæſa: nibil lædi poterat: quo imperatore mortuo iterũ Hadriani iuſſu fuſti / gata bymnos cecinit. Deinde lebeti / plurimo igne ſuccenſo / plumbo & feruẽti ſulpbure impoſita: ſuſpiciens cælum: deſcriptoq; ſignaculo fecit / dicto citius / & ignẽ extingui & plumbũ eluctari: Atq; præſentibus cũctis O rex inqt: teſtor deũ cæli nõ me plus caloris ſentire q̃ tuipſe ſentis. Nam uiſa eſt omnib⁹ in rore pene ac ipſis floribus uerſari. Rurſus autem incenſo lebete / nibil ſecus atq; antea illæſa permãſit. Poſſem annales & res geſtas multorũ citare: ac de quodã in Atroa lon giorem biſtoriã texere Petro nomine: Sed tẽperare mibi ſtatui: ne uos doctiſſi / mos bomines docere uidear: ut aiũt ſus Mineruã: tamẽ de boc bomie uel illud recordabor: qd' Halyn fluuiũ ſiccis pedibus tranſiſſe ſcribit'. Tum ſi Capni / onem intelligas Sidoni: Baruchias inquit ut maxime debes animo attento & di ligenti: profecto multa nobis ad rem fruſtra ſermocinatus es niſi fallor. Nam is utriq; noſtrum recta ꝓpoſuit: q̃uis ea tu ſiniſtre acceperis. Recordare quidnam beſterno die poſt ſummæ diuinitatis cũ humana imbecillitate ineſtimabilẽ cõ / iunctionẽ: ſocietatẽ: unionem / mox intulit: poſſe nos in argumentũ eiuſcemodi diuinæ cõuerſationis uno uerbo miranda prodigia facere. Id ego ſic iudicauero ut ſolent operationes rebus ijs uulgo impingere: a quib⁹ illas emanare quotidie rudi oculorũ cõſpectu cernimus. Quale in odis Horatianis boc extat: Trabũtq; ſiccas machinæ carinas. Nam ſi uim ſermonis penetres & non potius dicẽdi cõ ſuetudinẽ animaduertas: nullam inueneris machinã quæ naues trahat: ſed noſ / ipſi ingenioſe quædã nobis machinamẽta ſtruimus p quæ tantã molẽ in fretum leuiter diducimus. Quo fit ut rectius nos machinis trahamꝰ carinã: Sed magis ad oim loquẽdi morẽ quadrat: ut cũ poeta dicamꝰ: Trahũt ſiccas machinæ ca / rinas. Sic & cogemur Homerũ uitij æqualis inſimulare de Phereclo talia ſcribẽ / tem: & quod fuerit omniũ faberrimus artifex: & quod Alexãdro naues omniũ maloꝝ autores fecerit: quæ & uniuerſis Troianis pernicies fuerũt: & ipſi quoq; Paridi. Quid accuſabimꝰ naues Pherecli: quæ nocere nequiuerãt abſq; rectore? Alexander itaq; damnũ dedit: non naues. Hic tu reprehende Sidoni pruden / tiſſimũ & maximũ poetarũ / qd' naues dixerit Phrygijs nocumẽtũ fuiſſe: in qui bus Helena Troiam deducta ſit: ac non potius Priami filiũ: qd' adulter raptũ fe / cerit: aut Ilium ipſum qd' Helenam receptauerit. Sed uſus ut in multis alijs: ſic in bac cauſa prævalere debet etiã inter nos q̃q̃ de diuinis tamẽ bũano ſermone lo / quẽtes: ut dicamꝰ ſpũ dei plenos bomies miracula facere: cũ tamẽ ea præcipue deus ipſe p bominẽ faciat. Ego uero te crediderim nõ tã fatuo guſtu: quin bæc me longe melius præſipueris: Et tamẽ de tarditate Capnionis uoluiſſe cõqueri: qui nos tanta cupiditate mirifici nominis ſuſpẽſos habet: uel ut auidiores morã /

Hermion. filia Philippi.

Petro T Atroa

Homt.

Homery de Phe / recle

Virgil.

do nos cõficiat: qđ quãtũ me attinet fieri nõ potest. Nã nihil est uspiã qđ plº expeto: uel ut ea mora collũ se putet ex capistro erepturũ & sic ꝓmissis erepere. Qđ hoc minus eũ arbitror tẽptare: quia tanti ꝓbitatẽ facit ut incredibili uerecũdia erubescendũ sibi ducat si fidẽ fluxã gerat. Sed sunt genº hominũ q talentũ libent' suffodiũt & sciẽtias occultãt: & malũt inertiores uideri ne doceãt: q̃ docẽdo æmulos parere. Nescio si dissimulet ex eoꝝ numero esse. Equidẽ in cõmunione lrãꝝ optarẽ singulos mei sil'es & tã ꝓfusos esse in edẽdis ijs quæ animo gerimº & quæ nobis eruditiõe accumulamº. Nã si q̃ me fortasse amore mei deceptus puto scire cõfestim quæro auditorẽ: quẽ ut ex me discat & oro & aliquãdo uix tandẽ exoro: ita plurimũ delector cõmunicatiõe ac liberalitate studioꝝ. Experiamur itaq; in Baruchia Sidoni respondit Capnion: uerũ ne dicat an fingere secũ hũc sermonẽ cõstituerit: quo me facilº in angiportũ cogat. Dic age de uerbis quæ tui cõtribules in arcanis habent: & ferme sub modio ut aiebas recõdũt. Ea enim te multũ relegisse ostẽtabas. Iã ego serio studiosis uobis assentior Hebræos nõ nihil facultati nostræ cõtulisse: quos & imitamur sæpe rectius q̃ cæteras gentes: quorũ quidẽ religionẽ cõstat patrũ memoria plurimã diuinitatẽ habuisse deũq; rite coluisse. Et faciã nõ coactus Baruchias inquit: ne uel fugiẽdo quærere gloriã: q à tãtis uiris rogari patiar: uel aliud dicere & aliud facere uidear. Pauca enim sunt quæ de sacris nominibº ab Hebræorũ schola institutº sum: & iccirco paucis expediã. Sed obstruite pessulũ: ne ministroꝝ aliquis exaudiat: neu sacra prophanis ridiculo futura sint: & margaritæ a porcis fœde calcentur: Consulto quoq; conabor obscurius loqui: modo quid uelim uosipsi pro ingenij bonitate intelligatis. Cõsortiũ diuinitatis cũ mẽte hũana facit qđ deus homine utiẽ pro instrumẽto: haud secus atq; peripatetici de actiuitate sensitiuæ & uegetalis naturæ docent. Nã ubicunq; est uegetatiuũ in sensitiuo: ibi uegetatiuũ erit loco instrumẽti & sensitiuũ sicut principalis motor: q cũ agere cœpit nõ ad inferius seipõ mouet: sed ꝑ media utrisq; cõuenientia quoad eius fieri põt ad sui par & consentaneũ: & ad id quo cũ uersari queat. Potestas enim in animalibº alũna & nutrix medio calore: qui tamẽ sit occultæ cuiusdã & digestiuæ ꝓprietatis internũcius crudũ cibũ digerit & uersat. Nam quo calor est: hoc nõ magis trãsformat. Aliter enim in foco uelocius q̃ in stomacho nutrimenta cõcoxeris: cuiº aduersum modũ plane cernimus: Sed quasi character & imago quædam naturalis pacti ad digerendũ calor ille tanq̃ aliquis prosoneta intercurrit. Iccirco nõ permanet cibus/ sed in aliam substantiã migrat: Quem nõ in herbam uel plantam nutrix uirtº trãsmutat: Fieret enim sic uegetabili similior: quinimo de industria illum in carnem conuertit ad tangendum aptissimam: ut per tactum in ea sensitiuus ipse motor habitare queat. Sic igitur exuperantissimº omniũ deus qui ad sui exẽplar: teste Mercurio ter maximo: duas finxit imagines: mũdũ & hoiem quo luderet i orbe terraꝝ: ut est i pabolis: & delitijs fxueret' in filijs hoim. In mũdo ludit mirificis opatiõibº nõ syderea uel elemẽtari tantũ uirtute: uerũetiã aliquãdo ꝓprietate occulta. Quẽadmodũ de Coralij aut aliarũ rerũ appensione medici ꝓbant: non qđ calidũ sit aut frigidũ hoc uel illud: sed quia tale: quõ diximº in animali nutritiõe: nõ calore præcipuo: sed ꝑ tale aliqd trãsformationẽ reꝝ digestaꝝ fieri. Et sicut calor naturalis in digestione alimẽtoꝝ q̃si umbra est locũ tenẽs occultæ ꝓprietatis: ita in effectibº ex secreta rerũ dispositiõe ortis q̃ indiuiduũ alterũ differt ab altero: nõ ipsa natura: ut uulgo putãt: sed obscuriº aliqd qđ naturã præcedit in causa est: cuiº instar & typũ in cõmuni sermone ipsũ naturæ uocabulum gerit. Habetis iam de mundo: Videamus pariter de homie: qui & Microcosmus a græcis dicit': cuius cõuersatiõe plusq̃ mũdi se deus ipe oblectat: quem pro captu quidem humano in se transformare studet: ut sensitiua nutri-

Calor amoris.

tio alimoniam: Idq; facit quoad nos calore amoris quem concepimus: quoad se uero proprietate occulta quam ignoramus: siue tu eam fœdus nomines seu tractum inenarrabilem aut alio quouis modo. Quis autem deus hæc omnia nullis causis intermedijs tanq; solus omnipotes agere possit/ & paucioribus obseruatis actionū terminis: tamē multas uoluit suæ bonitatis participes cōcurrere: quas alij secūdas causas appellare: alij uirtutes: nōnulli deos aut angelos aut bonos dæmones consueuere: scilicet quicqd borū effectuū mediū intercedit/ id se affini cōueniētia ad motorē habet: & simul ad rem motam non enormi distātia. Aeternitatis igit̄ domin⁹ nostra societate gaudens: sanctam mentē hominis inter suas delitias habet: quasi uicinā naturæ & origini suæ: Illāq; dum cernit obsequētem sedulo cultu & perpetua religione/ semp quasi amplissima uirtus nutritiua conat̄ (quātū per imbecillitatē humanā licet) nō amoris solū calore: uerū etiā proprietate occulta in seipsum digerēdo transformare: ut & homo migret in deum & deus habitet in homine. At uero sicut ea proprietas qua transmutamur in deum & naturā humanā excedimus: secreta nobis & occulta est: ita iure optimo deus ei occulta & secreta quoq; nomina dedit: eisdemq; pacta quædam indidit: quib⁹ obseruatis mox ad eorū debitā prolationē pro uoto nostro præsens ipse accedat. Porro sicut in naturali digestione uirtus caloris est quā cognoscimus: & adhuc uirtus trāscorporatiōis recondita quā ignoram⁹: Ita in hoc diuinissimo in deum transitu: uerba quædā sunt quæ cognoscim⁹: & quædā quæ ignoramus. Cōuenit uero utriq; parti hoc uinculū uerborū: Deus enim spirit⁹: uerbū spiratio: homo spirans. Deus logos dicit̄. Verbū eodem uocabulo nominatur: hūana ratio dictione simili exprimit̄. Deus mente nostra concipit̄: & uerbo parturit̄: quare sicut ipse mētis sedē insensibilē: ita & uerboꝝ sensibilē elegit mansionē: nō omniū/ nō fortuitu cadentiū/ sed quæ nobis diuinitas primū instituit: nō humana inuētio cogitauit. Scit enim deus cogitatiōes hominū quoniā uanæ sunt. Cogitatio aūt dei sospitatrix est/ & salutifera: pmanēs: inuincibilis & certa: quomodo putat ita erit: quomodo mēte tractat sic eueniet. Domin⁹ uniuersi decreuit: & quis poterit infirmare? Igitur nō omnia uerba numē possidēt: si me dicentē attente audiuistis: sed quæ summ⁹ mundi & hominū deus/ uel angeli perspicaces iussu ꝓuidentiaq; dei/ certo modo cōposuerūt: æternitatis harmoniā resonātia: diuinitatis tenacia: beneficæ dispensatiōis compagine spirātia: tanq; insensibilis deificatiōis sensibilia monumēta quæ litterarū imobili stabilitate & uocaliū membrorū sempiterna firmitate nixa: simul admittant & alternitatem modulatiōis incōcussam: & agilitatem pronūciationis non quæsitam aut fictā sed natiuā simplicē & uenerandā. Quibus internuncijs fœdus cum homie deus pcutit: nō quocūq; sed qui sanctimonia: pietate: religione: potissimū uero credulitatis fiducia claresc̄at. Igitur si decretū quoddā loquēdi cōciliare debeat humanā mortalitatē cū dei uirtute: decebit sacrosancta illa siue nomina seu uerba mauultis: prima recta & antiqua esse: quāq; ea uos barbara quādoq; propter incultam: id est simplicem antiquitatē cognominatis. Antiquū quippe accedit æuo: æuū æternitati propinquū est: & æternitas deo uicina est: qui supra æternitatem regnat: Vnde antiqu⁹ dierū a priscis theologis nūcupat̄: eo quod regno præsidet oim sæculoꝝ. Ideoq; barbara diuinitati cognatiora sūt. Vnde haud abre Zoroaster prim⁹ ethnicorū theologus uetat barbara uerba mutari. Barbara uero dicunt̄: hebraica uel ꝓxime inde deriuata. Flosculi nāq; sermonis & uenustas elegantiarū post Hebrū & linguarū distinctionē a curiosis potius q̄ sinceris homib⁹ est excogitata. Simplex aūt sermo: pur⁹: incorrupt⁹: sanct⁹: breuis & cōstans Hebræorum est: quo deus cum homine: & homies cū angelis locuti per/

Deꝰ uoluit nōs uitæ suæ bonit⁹ ꝓticipes cōmunes.

Deꝰ ꝙd antiqui dierū dicit̄.

Barbara ea q̄ dñi sermone Hebraici & elegantia uenustiora q̄ hebraica excogitata.

Hebraea ꝓxima ꝙ

bibentur coram & non per interpretem: facie ad faciem: non per Caſtaliæ riuū nec antrum Trophonij: nec arborem Dodonæ: nec Delphorum Tripodem: ſed ſicut ſolet amicus loqui cū amico. Qđ ſi putatis in meorū potius laudē à me dictū q̄ qđ ita ſentiā: cōparate linguas: & nullā puriorem: nullā inuenietis magis pudicā. De uetuſtate uero & ordine ſi noſtris hiſtoricis minus confiditis: uel ex ueſtris diſcite/neminē omniū ſcriptorū inueniri q ſit Moyſe antiquior. Numerant ab illo uſq; ad captū Iliū/trecēti & decē anni: Quo tēpore gēti noſtræ præfuit Abeſon: Argiuis Agamemnon: Aegyptijs Vafer: Aſſyrijs Teutam⁹. Voluat interea mihi aliqs uolumē aliud: ante troianū excidiū p lras memoriæ proditū: præter libros Hebreorū. Nā poſt annos centū & quinquaginta/tandē primarij græcorū uates Homerus & Heſiodus Cicerone teſte Troiā ſecuti ſunt: quib⁹ paulo prior Orpheus cū ſuis ſacris fuit. Sed nihil ad noſtrū autorē q ualde longo ante tpe ſcriptas leges tulit. Supiorib⁹ enim ſæculis reliquit Eupolem⁹ de regib⁹ ludææ græcus hiſtoric⁹ in nobiliſſimis operū ſuorū monumētis Moyſen apprime ſapientē fuiſſe: & grāmaticā lr̄aꝝq; cognitionē ludæis tradidiſſe: q eam poſtea phœnicib⁹ ob uicinitā largiti ſint. Phœnices deinde græcorū pueris rationē characterū diſtribuiſſe: ꝓpter alterna int̄ ſe cōmercia: Quo Pliniū puto cōmotū ut ſe diceret litteras primordiales ſemp arbitrari Aſſyrias fuiſſe: licet alij apud ægyptios: alij apud Syros reptas uelint: attuliſſe tñ in græciā e phœnicia Cadmum ſedecim numero. Varietatē hanc regio tota facit inuicē cōtermina: Et fortaſſis etiā hoc qđ nō ualde diligētes quidā rerū ſcriptores Moyſen ægyptiū ſacerdotē dixere: ut Strabo coſmographiæ ſextodecimo. Quodcunq; id ſit: Moyſes cui⁹ ad nos uſq; ſcriptura ꝓuenit/antiquior extat: ante quē nulla litterarū monumēta leguntur. Eam antiquitatē cōfitent̄ multi græcoꝝ/q̄uis alius aliter. Noſter quoq; Philon/& noſter imo ueſter Fabius Ioſephus: dū antiquitatē titulo prænotat nihil a Moyſe alienū ſcribit. Polæmon item græcaꝝ hiſtoriaꝝ libro primo: Ducē eum Ogygi & Inachi tēporib⁹: Appion doctus bō ille Poſſidonij Amoſide in ægypto regnāte principē trāſfugaꝝ fuiſſe/tā in libro cōtra ludæos: q̄ etiā ſuo hiſtoriarū quarto: Et Ptolomæus Mēdeſi⁹/in ægyptiorū hiſtorijs meminit. Deniq; q in cōſcribēdis Athenienſium rebus clari habent̄ & Hellanicus & Philochorus & Caſtor & Thalus & Alexāder Polyhiſtor cognomiatus: & oīm hiſtoricorū facile princeps Diodorus: q Aſiā & Europā prope uniuerſam diligēter ipſe ſuis oculis ꝓluſtrauit. Hi oēs uetuſtatis ampliſſima inſignia de eo mirifico duce & præſtātiſſimo rerū diuinarū autore prædicarūt. Per quæ manifeſtū fit illū cæteris omnib⁹ & ætate tēporis & antiquitate religionis & arcanæ opationis admirabili potētia & diſciplina diuinitatis ante ſtare. Fruſtra enim a græcis uerba cælitus demeantia & diuino ſyllabarū cōtenta ſuffragio nomina petieris ꝓpter nouicia dicēdi artē/& nuperrimā uarietatē loquēdi. Græci nāq;: ut ait Iāblichus Chalcidenſis Porphyrij diſcipulus: natura rerū nouarū ſtudioſi ſunt/ac præcipites uſq; quaq; ferunt̄ inſtar nauis ſaburra carētis nullā habētes ſtabilitatem. Neq; cōſeruāt qđ ab alijs acceperūt: ſed & hoc cito dimittūt: & oia ꝓpter inſtabilitatē nouæq; inuētionis elocutionē trāſformare ſolēt. Et iccirco ægypti⁹ quidā ſacerdos rectē Soloni apud Platonē in Timæo reſpōdiſſe laudat̄: quādo aiebat: O Solon Solon græci ſemp pueri eſtis: nec eſt quiſq̄ e græcia ſenex: quia iuuenis ſemp uobis anim⁹ in quo nulla eſt ex uetuſtatis cōmemoratione priſca opinio: nulla tēpore cana diſciplina: Quo forte ductus Ptolomæus ille philadelphus i cōquirēdis antiqtatū libris acerrimo uir ſtudio cū Alexādriæ Bibliothecā pene repleſſet uoluminib⁹ ad milia ferme ſeptingēta/deeſſetq; columē antiqtatis Moyſes: & primū uetuſtatis monumētū: dicit̄ tunc hieroſolymas regios legatos miſiſſe qui orarēt curiatim de ſingulis tribubus ſex uiros græce doctiſſi-

mos & aptissimos ad traducendū pentateuchū: uel potius id uolumen qđ nos cōposito uocabulo Vigintiquatuor appellam⁹: secū Alexādriā cōmigrare: quibus uenientibus/rex ille nō in urbe ipsa: sed ad Pharū extra pene septē stadia: ne tumultu impedirent/iuxta numerū interpretū: septuagintaduas cellulas extruxit: Quas Hieronym⁹ ad Desyderiū scribēs/nō putasset fabulosas: si paræneticū Iustini martyris accuratius perpendisset: qui se uestigia cellularū adhuc stātia uidisse asserit. Ergo translata fuit ægyptio regi Hebræorū scriptura in græcorū linguā: ne inter tot uolumina: primis hui⁹ mūdi elemētis carituras esset: neue cū Solone illū cogēte ueritate aliquādo fateri oporteret: neq; seipsum neq; aliū græcorū quēq;: cognitionē antiquitatis ullā habere: qđ nos summa ratiōe cōmoneat ad secretas opationes nulla de græcis petēda esse antiqua diuinisq; cognata nomina: Sed nec ab ægyptiorū/quis uetustiore ut putāt disciplina. Nā ut Socrates in Cratylo Platonis cum Hermogene philosophat: Omnia certe diuina nomia uel a dīs primū/uel ab antiquitate cui⁹ initiū haud facile scitur/uel a barbaris prodita sunt. At uero deos suos ægyptij proprijs manibus finxere/patris eorū Hermetis Trismegisti testimonio: errātes circa rationē diuinitatis/& non animaduertētes ad cultū religionēq; dei. Quid igit quæres diuinū in fictili būano? Quæ tibi sacra exinuētionib⁹ tuis: quæ cælestia subsidia ex operib⁹ manuū tuarū sperāda sunt? Quonā modo exuperātissimæ ac supercælestis præsentiæ signacula & summarū potestatū demeacula ex dæmonib⁹ disces: quos ægyptiorū proaui peccātes cōtra diuinitatē & errātes fecere? Cæteri enim dij superni quorū opifex æternus est/summa quidē habitāt: iuxta ægyptiorū philosophiā: & ideo cælites dicunt: nec nostris humanis illecebris cōmiscent. Ergo alteri cū quib⁹ eorū quotidiana in templis fuit cōuersatio: & qui erāt humana proximitate cōtenti/nō dij sed dæmones sunt: a proauis cōtra dei placitū effecti: post hominēs natos orti: & uel tam fatui ut nō loquant sed adnuant: uel tam uersuti ut factoribus suis ægyptijs cūcta blādiant: dicētes quæcūq; aures demulceāt. Vnde nihil stabile: nihil firmū: nihil cōstans: nihil deo gratum haurire possis/cui & ipa illorū displicuit generatio. Hæc argumēta ex eius regionis præstātioribus⁹ philosophis intelligere potestis. Sed neq; a primæua quidē antiquitate nationi huic diuinitatis sacra nomia affluxere: quāq; de multis annis glorianť apud Platonē: quādo præ se ferūt res suas gestas lris annoq; nouē milib⁹ cōtineri: tamen omnē hunc numerū ego quātū de mūdi exordio credere psuasus sum/fabulis plenū existimo. At si hæc ipsi nō falsa putant: ab illis quoq; repeto ut ea libēter etiam admittant quæ de Babylonijs & Chaldæis. M. Tullius Cicero cōmemorat: qui quadringēta septuaginta milia annoq;: ut ipsi dicūt: monumētis cōprehensa cōtinent: qui numerus longe maior est ægyptiorū numero. Babylonios autē quis illi & Assyrij etiā nominati sint/tamē ex uetustissimis litteratorib⁹ cōstat eosdē fuisse quos olim Syros appellauerūt: qui Babylonē & Ninum regni caput effecere: Qđ Strabo illustrī autor & plericq; alij haud ignobiles scriptores ingēti uetustatis indagādæ studio quæsitū: posteritati hoim tradidere. Syriæ uero nobilissim⁹ est ager damascen⁹ Persis uicin⁹/unde ludæorū gens prima/Trogo & Iustino: & itē plurib⁹ historicis nō cōtēnēdis attestātib⁹/originē duxit. Ergo ludæiq; & Syri & Assyrij fuerūt/multo uetustiora linguæ suæ monumēta hoc modo possiderēt: etiā si externis autoribus credamus q ægyptij. Quo fieret ut adhuc eos ludæi & tpe superent & deo. Vnde sacratiora hebræorū noia essent q ægyptiorū: qm & uetustiora & sub unius ac primi dei cultu tradita. Addendū mihi foret & hoc qđ ægyptij propter ruditatē ante multis temporib⁹ nondū inuentis apud se characterib⁹ litteraq;/sed ipsarū rerū imaginib⁹ scripserūt: quā quidē scripturā hactenus in suis sacris quæ appellant/unacum nuper excogitatis ele-

mētis obſerũabāt. Reliquũ eſt: ut ſi diuina & uere ſacra ægyptijs eſſent nomina in ſecretis miraculis utilia: Neq; tamē a dijs quos præſtantiſſimo apud illos autore Hermete/dæmones eſſe hominib⁹ poſteriores demōſtrauímus: Neq; ab antiquitate ſcripturarũ tradita: quib⁹ ea nomina cōtineri deberēt: quā profecto libri Hebræorũ quoquo modo plurimũ ſuperāt. Hoc ſaltē nūc experiamur præterea: num uel a ſe tanq̃ barbaricis hominib⁹ orta ſint: quæ fuit Socratici ſermonis tertia pars. Docebit nos Herodotus pater hiſtoriæ/in libro ſecūdo: ægyptios ſe nolle dici Barbaros: magis uero cūctas natiōes cæteras. At quia tam abborrent & dedignanē hoc uocabulũ/quaſi regioni ſuæ ignominioſum: Iccirco ſunt ab hoſtib⁹ Hebræis appellati barbari: Ceu ubi ad proſtitutā aliquādo & ſcortũ cōuitio dicim⁹: O nobilis fœmina. Et fuerūt eodem tēpore tres Romæ nobiles meretrices Citheris: Origo: & Arbuſcula. In eā quoq; ſententiā Saluſtius: Erat inquit ei cū Fuluia muliere nobili: ſtupri uetus cōſuetudo. Videtis quod uirtuti debeā id cōtra obſcenis hominib⁹ quaſi opprobriū obiectari. Paulo enim poſt idem Criſpus Saluſtius pleraq; nobilitatē aſſerit cōtra Ciceronē nouũ hominē inuidia eſtuare: quo quaſi conſulatū pollui credebāt: quippe tunc rectius poſito nobilitatis uerbo. Ita canticū illud intelligo: Cū exiſtet Iſrael de ægypto: & domus Iacob de populo Barbaro: fuit Iuda in ſanctimoniā ſibi. Barbaros utiq; in cō temptū arbitrabor uocatos ægyptios: quia barbari uocari noluerūt. Atqui Loes hic potius ruditatem & hebetudinē deſignat. Littera. n. in. I. uerſa: q̃uis ubiq; Loes barbarũ exponat. Erubeſcāt itaq; ægyptij barbaros ſe dici & iniuriarum agant. Ecquomodo Zoroaſtri ſacroꝝ: ut aiūt principis: hoc ſacerdotiū decretū accipiēt/cū uetat in ſacris barbara uerba mutari. Igit barbara uerba q̃bus int ſacra imutabilit & incōtaminate utamur: nō erūt ægyptia: q̃ poti⁹ erūt Moſaica. Is eni Moyſes Hebræus corā deo ſe barbarũ: hoc eſt craſſilinguē & grauiloquũ cōfeſſus eſt: cū ait: Mi domine nō ſum uir elegantiarũ: ſed graui ore & graui lingua. Eiuſcemodi homines Strabo coſmographus in quartodecimo libro tradidit ab initio barbaros appellatos/cōficto nomine q difficulter/aſpere ac duriter loquerent: ut bleſos balloſq; dicim⁹: cognata rebus nomina inuenientes: ſicut murmur: clangor: ſtrepitus: crepitus: & alia bis ſiſia. Et ſi ad amuſſim cunctas hiſtorias rimari libet: inueniem⁹ oēs orientis natiōes moleſte ferre barbarorũ nomē: præter hunc noſtrũ cū populo ſuo Moyſen: qui palā ſe duriloquũ & barbarũ eſſe non inficias iuit: Idq; memoriæ p litteras prodidit. Nec noſipſos uetligia ſua loquelāq; imitātes/decet negare barbaros eſſe. Nō q̃d penit⁹ noſtra loquēdi ſit iners ratio: Habem⁹ enim ad regulā idioma cōpoſitū / & grāmaticā artem exercemus: & adoleſcētibus Hebræis: Moſe Kymbei: Magiſter Ephod: quod more Galloꝝ interpretamur: ego pfectus durādus: & Haſra cæteriq; præſtātes Iudi mgri: & os & calamū iſtituūt. Quare nō q̃d elingues & ruſtici/ſed q̃d primi hominū ſim⁹: quos uniuerſi uetuſtiſſimarũ rerū exquiſitores ſemp fuiſſe barbaros aſſeruerūt. Hoc nō accurate cōſyderātes aliqui de noſtris: docere auſi fuerant: Barbaros eſſe qui nō lingua ſancta loquunt: ut Salomon ſcholaſticus in expoſitione hymni quē cōmemorauim⁹ in uerbi bui⁹ interpretatione Loes: & alij quidā elemētarij. Sed cōtingit etiā noſtris q̃d reliquis artigraphis. Scribim⁹ indocti doctiq; poemata paſſim. Ego uero ſatis crediderim ægypti ſacerdotes illuſtriores imiſcuiſſe ſuis: hebreorũ nomina: quib⁹ efficacius utant: cū quid uelint ſecreti in lucē ,pducere: & ea quidē nō niſi lōgæuo & occulto ſtudio didiciſſe: ſicut uoſipi diſcere poteſtis. Quæ niſi fuiſſent aliena quōdā a patria lingua: nō tātū occultare poterāt: quātū uidem⁹ in hiſtorijs. Tametſi nāq; Plato & Eudoxus ānis tredeci Heliopoli cū eiſdē habitarēt: tñ uix tandē ualuerūr paucula quædā ex arcanis illoꝝ uerbis p longā & aſſiduā cōuerſationē decerpe/quæ i monumē

tis ſuis ſpargerēt. De Indorū autē philoſophis quos Brachmanas uocant: nō eſt multa diſputatiōe opus: quoniā illos ex græcis cœpiſſe primū: cum alia infinita: tū plurima illic ſimulacra nobis argumēto ſunt: quæ & græca ſunt/ & græco ritu colunt: ut Mineruæ: ut Apollinis Delij: ut Dionyſij Lemnæi & Amyclæi: & cætera quorū diligēter in uita Tyannæi Apollonij meminit Philoſtratus. Cōcordant etiā Indi cū græcis in opinionib⁹ & diſciplinis. Nā Iarchas Apollonio dicere ſolebat ſententiā de anima hominis: talē illis eſſe qualē Pythagoras græcis & ipſi ægyptijs tradiderūt: quaſi præceptores ægyptiorū Brachmanes fuerint: tñ id non tam antiquitatis ordinē q̄ opinionū innouationē indicat: præſertim cum idem Iarchas auū ſuū uixiſſe narret: quo tempore nullus in India magnus philoſophus/ neq; aliquod illic generoſum ingenium pululauerit. Sed apud Druidas gallorū nō ſunt multa hominū ſæcula quærēda: qui omnes græce philoſophati ſunt/ & propterea poſteriores barbaris fuiſſe noſcunt. Nimiū multis ſermonib⁹ aures ueſtras doctiſſimi & humaniſſimi uiri ex ſingulari meo loquacitatis uitio auſus ſum obtundere: dum aliquātulū conor affirmare ſeligenda eſſe uetuſtiſſima barbarorū uerba in miraculoſis operibus efficiēdis: nō Phœnicū: nō Græcorū: non ægyptiorū: nō Indorū: non Dryidum: Adderē neq; Perſarū/ niſi tā cōtigua eſſet Damaſci & Perſidis uicinia: Sed tantū ludaicæ gentis & illi⁹ antiq; Hebri: cui⁹ ſermo in diſſipatiōe linguarū uſq; ad Moyſen/ & poſt illū ad nos purus atq; ſanctus peruenit/ æque referens primā a mūdi exordio inſtitutionē dicēdi: quā nō ab homīe/ ſed a ſolo deo primogenitos accepiſſe neceſſario arbitramur: præcipue in diuinis nominibus/ quorū poſitio ſupra hominē eſt. De quo audiamus Socratē/ ut ueſtris potius autorib⁹ in differendo utar q̄ meis: apud Platonē ita loquentē: Per louē nos quidē ſi mentē haberemus Hermogenes/ præcipuū rectitudinis modū conſtitueremus nobiſcū fateri: nihil nos de diſs cognoſcere: neq; de ipſis inquā neq; de ipſorum nominib⁹ quib⁹ ipſi ſe uocant. Cōſtat enim illos quidē ueris ſe nōminib⁹ nūcupare. Hæc in Platone. Profecto nō mihi obſcure uideris loqui Sidonius inquit/ & præterq̄ nobis es cōminat⁹: Baruchia. Vniuerſa enim pene quadrant ad noſtrā philoſophiā: & qd̄ deus ſe menti humanæ iungat/ & in nobis lætetur/ cū in ipſum pro noſtro captu trāſformati fuerimus/ & qd̄ per nos quādoq; operat̄ ſicut ſolet artifex per inſtrumēta: quādoq; nullis cauſis intercedentibus quædā ſubito facit. Vtrūq; enim poteſt: & ſi p nos quicq̄ agat/ aliquo medio cōcurrēte/ qd̄ ipſum eſſe deceat tā deo q̄ homini cōueniēs. Idq; putas uerba noſtra eſſe: quaſi deo accedāt p ſpiritū incluſum/ & homini per ſenſibilē aerē/ qd̄ mihi duob⁹ uerbis cōplexus deſignaſſe uidet̄ poſt Democritū Epicurus ille: nō qd̄ eos deniq; ſequi uelim quib⁹ abrenūciani: ſed quoniā qd̄ a teneris annis imbibitū eſt/ ſæpe iuitis nobis memoriæ ſe offert: & nihilomin⁹ cōſonātia opinionū ueritatis eſt ueſtigiū. Aiunt enim uocē noſtrā eſſe Reuma logon: id eſt flumē rationis. Quādo nāq; ſtillat ratio in linguā/ frangit̄ aer & fit uerbū. Sic fons eſt ratio: cui⁹ riuus erit uerbū: qd̄ in fonte conuenit cū deo: & in riuo ac fluuio cōuenit cū homine. Vtq; nihil eſt in riuo quin prius fuerit in fonte: ſic iuxta Stagiritā Ariſtotelē: nihil eſt in uoce quod nō prius fuerit in animæ cōceptu: quēadmodū litteræ ſunt uocis ſignacula. Super quo ſic Amonius peripatetic⁹ ſcripſit (Ignoſcite ſi nō ornate & digne ueſtris aurib⁹ interpretor) Ait enim: litteræ quidem ſolum enūciāt: res autem ſolum enūciantur. Voces uero & intellectiones tam enunciant q̄ enunciant̄. Voces etenim ſemel enunciant̄: bifariam autem enunciant: ſcilicet primo intellectiones: ſecūdo res. Cōtra uero intellectiones dupliciter enūciant̄: ſemel aūt enūciant. Enūciant̄ & uoce & lr̄is: ſed ab hac primo: ab his ſecūdo. Iſta uarietas nobis & Ariſtotele & Amonio autore naturā uerborū noſtrorū demōſtrat/ quaten⁹ cōmunicāt partim cū ſpiritu:

partim cũ corpore: ut aptissimũ mihi tecũ esse mediũ putet hominis cũ deo cõ
ciliandi uerborũ qusdã usus. At qd tu ea barbara potiꝰ elegisti quasi cognatiora
diuinitati/non multũ recuso. Iam enim ut ait Iamblichus: diꝫ eũ sermonẽ barba/
rorũ approbauerũt tanꝙ sacris maxime congruentẽ: præsertim quia antiquior
primusq; extitit modus iste loquẽdi. Et quoniã primi nomina diuinitus accepe
runt: eaq; cũ ꝓpria lingua miscuerũt tanꝙ cũ familiari cõsẽtaneaq; illis uoce cõ/
temperãtes: Ita nobis seruãda perpetuo tradiderũt: nosq; ita ipsam traditionis
regulam/rite deinceps conseruare debemus. His præceptis Iamblichus ipse in
tuã me sententiã ducit: Nisi qd tu nobis psuadere studes ea de quibꝰ Zoroaster
dixit: barbara uerba ne cõmutes hebraica esse debere: Et ꝓfecto Baruchia tan/
to ingenio & dicẽdi copia totq; testimoniis historicorũ usus es: ut me facile cõ/
moueas ad assentiẽdũ: nihilq; nunc obstaret quin tibi omnino crederẽ: nisi una
ueterũ experientia: qui nõ tantũ ægyptiis assyriisq;: uerũetiã græcis uerbis ma/
gorũ admirãdas res effecisse dicunt: & in propulsandis periculis & accelerãdis
cõmoditatibꝰ magnopere quidẽ præstitisse. Referũt enim Orphea illũ ægyptij
Mercurij sectatorẽ: primi sacerdotij antistitẽ: theologũ & uatẽ: cũ esset unus ex
argonautis: sæuam tempestatẽ in quã misere iciderãt/suis sacris auertisse: & au/
guria nõ solũ ex auibus: sed & cæteris pariter animãtibus primũ demonstrasse:
Græcis tamẽ idem inuocationibꝰ usus est: ut hymni sui probãt: qui etiam græce
hactenus extãt atq; canunt. Pythagoras uero & Plato uniuersa quidẽ sacra ex
ægyptiis se doctos asserũt: nõnulli ex assyriis atq; Chaldæis: cæteriq; a cæteris:
qui certe incredibile est q̃ mirifica opera hominibꝰ ostẽderint. Quare non solũ
Hebræoꝝ: uerũ & aliaꝝ gentiũ sũt sacra nomina. Tum BARVCHIAS. Sa/
crum inquit quãdoq; dicimꝰ idem qd sanctũ: uidelicet qd ab iniuria boim defẽ/
sum atq; munitũ est: quãdoq; ut Martianus in iure ciuili respondit: sacræ res hæ
sunt quæ publice cõsecratæ sunt nõ priuatim: Vel ut Vlpianus iuriscõsultissimꝰ
scripsit sacrũ esse quod princeps dedicauerit: uel eius dedicãdi dederit potesta
tem. Hoc modo quicquid deo consecramꝰ & ab usibus uulgi subtrahimꝰ: id sa/
crum & sanctũ & quãdoq; sacrosanctũ appellat/cuiuscũq; fuerit nationis uel po
puli. Sic ille sacerdos apud Timæum Soloni quõdam narrabat: multorũ homi/
nũ gesta memoratu digna in ægyptiorũ templis & sacris eorũ litteris cõtenta
seruari. Sic de ipsis quoq; cõsecratis sacerdotibꝰ uniuersæ gentis dici consueuit
qd sint deo deuoti & sacrati: Vt Virgilius de Heleno Apollinis sacerdote ceci/
nit. Exorat (inqt) pacẽ diuũ uittasq; resoluit Sacrati capitis. Et post hæc i octauo
æneidos libro: At Cæsar triplici iuectus Romana triũpho Mœnia diis italis uo/
tum immortale sacrabat. Alio quãdoq; more itemq; rectius sacrũ uocamus oim
rerum autorẽ deum: ut omnis sacri principiũ & fontẽ: deinde sui participatiõe
cuncta post deum sacra in quibus deus ipse sua sponte uersatur cum sua præsen
tia & uirtute. Differtq; hoc a superiori. Nam istic deo nos dedicamꝰ: hic se deus
nobis dedicat: resq; nostras assistẽtia sua illustrat. Et iccirco sacra iure optimo no
minamus illa/in quibus deus uere habitat. Non angeli/non dæmones/sed deus
ipse summus optimus maximus. Ob idq; angelos etiã ipsos siue deos/uocamus
sacros: quoniã & in ipsis quoq; deus habitat: cuius sæpe nomẽ ferre dicunt. Cõ
tra uero ꝓphanos parí modo execrabiles appellamꝰ a quibꝰ longe deus abest:
ut Statiꝰ: Fraternas acies alternaq; bella ꝓphanis Decertata odiis. Nã iuxta pri/
mã uocabili uiã: sicut sacra sũt a nobis deo dicata: ita ꝓphana procul a phano &
religiõe: quæq; extra sacra degũt interptari licebit. Adeo enim ex nostro facto
sacrũ illud orit: ut a faciẽdis sacris & sacrificulꝰ rex ipse q facit sacra: & sacrificiũ
qd fit a sacrificulo: & istud ipm quoq; sacrũ denominet. Ouidiꝰ in trãsformatio/
nis libro .xij. Festa dies aderat q̃ cygni uictor Achilles Pallada mactatæ placabat

ſanguine uaccæ:Cuius ut impoſuit proſectã calẽtibus aris: Et diis acceptus penetrauit in æthera nidor: Sacra tulere ſuam pars eſt data cætera mẽſis. Vult enim qđ ſacra ſacrificia ſuam abſumpſerint portionem. Non igitur inficias ibo ſacras eſſe imagines characteres litteras & uerba ſiue nomina ſeu uoces a nobis deo dicatas: non modo apud Hebræos: uerũetiam ægyptios & græcos & cæteras nationes:quas quidem res pro uoto humano diuinitati mortales conſecrarunt & deuouerũt. Nec aliud cõmodius afferam huic negocio exemplũ q̃ qđ apud Orphea illum ueterem ſacerdotem atq; uatem:Hermetis ægyptij ſectatorẽ & Pythagoricæ philoſophiæ fundatorem abſte Sidoni paulo prius adductũ canitur in hymno ad Venerem Lyciam dicto:cum ait: Noſtræ nãq; duces patriæ diuina tuentes Oppidulũ propter: ſacrum ſtatuere coloſſum. Q̃q̃ hunc hymnũ quidã Procli putauerunt: eo qđ patriæ ſuæ meminerit. Sed audiamus aliud ſine cõtrouerſia Orphei carmẽ ad aſtra cõpoſitũ. Vocibus ergo ſacris iam dæmones inuoco puros. Quod igitur uel deus eſt:uel deniq; qđ non homines primũ:ſed ipſe ſolus optimus maximus ſua præſentia & aſſiſtentia conſecrauit:& uirtutem illi ſuam infudit:Id unum præter cætera uere debet ſacrũ appellari & ſanctũ quod deus ſanxit:& bonori ſuo nõ humanis illecebris reſeruauit. Vnde uulgo linguam ſanctã iudæorũ dicimus:& ſacras litteras digito dei conſcriptas: & nomina ſacra nõ ab hominib⁹ inuenta:ſed ab ipſo deo inſtituta. Si quãdo aũt in miraculis gens quælibet ſuis uocibus utitur:præſtygiũ potius q̃ miraculũ eſſe probatur:& non dei aſſiſtentia: ſed pactione dæmonioꝝ ſortitur effectũ. Quod q̃ periculoſum ſit:beſterno die inter nos copioſe diſputatum fuit. Ad ſummũ: qualis eſt diſtantia ſignorũ dei a goetia & ueneficio: tantũ intereſt ut paucis cõcludam in ſacris inter uerba hebræorũ:& uerba idolatrarũ: quod per Moyſen docti ſumus:qui baculum uerbo dei uertebat in ſerpentẽ. Aegyptij uero maleſici quos ſapientes uocabant:humanæ diſciplinæ incantatis uerbis ſimiles imagines obtutibus regijs obfuderunt:quas in reuelationẽ præſtygij Moſaicus ſerpens deuorauit. Quare mihi non indocte uiſus eſt Romæ nuper quidam nobilis philoſopbus propoſuiſſe:nulla nomina in Magico licitoq; opere æque uirtutem habere:ſicut hebraica uel inde proxime deriuata: eo qđ omniũ primũ hæc dei uoce formant. Illud autem in quo potiſſimũ Magicam exercet natura:uox eſt dei. Nunc Sidoni hæſitare te nõ ultra patiar in eo qđ merito eſt manifeſtũ. Credo enim multas gentes arcanis ſuis uotis aut ſecretis operatiõib⁹ hebraica miſcuiſſe:non aliã ob cauſam q̃ ut certius optatis potirent. Quod & in Orpheo Pythagora Platoneq; haud ambigendum arbitror: nihil aliud arcanum eorum tantopere occultatum:tam recluſum fuiſſe:q̃ hebraica diuinæ uirtutis nomina: quæ nulli ſcribẽdo patefieri uoluerũt:ut idem Plato: Dionyſio Syracuſano de ſeipſo per epiſtolã inſinuat. Poſſem abſte Capnion petere ut rationẽ edoceas: cur & Euãgeliſtæ & Apoſtoli cum cætera chriſti opera in græcũ trãſtulerint ſermonẽ:nõ etiã uerba paucula quib⁹ ipſe miraculorũ operator uſus phibet ſimul quoq; traduxerint:ſed ea penitus non mutata & intacta pmiſerint: græciſq; barbara uerba inſeruerint:ut clamãtib⁹ ad chriſtũ pueris: boſthiana:id eſt ſalua domine:poſtea illud imperitia ſcriptorũ deprauatũ eſt:& abuſiue iam dicit Oſanna. Quod peritior græci ſermonis Lucas præuidẽs futurũ:cũ ſe nouerat ad homines græcos Euãgeliũ cõſcribere:qui dictionẽ banc ſm linguæ ꝓprietatẽ pronũciare nequirẽt:melius arbitrat⁹ eſt tacere:q̃ corruptorib⁹ irridendã præbere. Nã reliqui tres Euãgeliſtæ nihil eius formidãtes: Hoſthiana: ꝓpter inſignẽ illi⁹ particulã:na: qđ unũ de diuinis nominib⁹ eſſe dicũt: nullaten⁹ omittere decreuerũt. Marcus itẽ in illo excellẽti miraculo qđ chriſt⁹ in ſuſcitãda lairi filia cõfecit:ipſa etiã uerba chriſti hebraica quib⁹ mortua uitæ luciq; reddita eſt non du-

bitauit adſcribere. Apprehendens; nāq; manū iacentis in tumba puellæ: duob⁹ uerbis dixit Thabiti: Kumi: quorū primū ad uitā ſpectat: id eſt Reſpice: ſecūdū uero ad ſanitatē recupandā: id eſt Surge. Vbi poſt aliquis nō ſatis diligens trāſ/ſcriptor quod in biſtoriæ margine cōpererat: oratiōis cōtextui admiſcere auſus eſt: ut nūc pene uniuerſi libri ſic teneāt Thabita Kumi: quod eſt interpretatum Puella tibi dico ſurge. Nec enim credendū eſt ab Euāgeliſta tranſlatū: quod in ueritate nō adeſt. Igitur Puella tibi dico: uniuerſum hoc nihil huc attinet. Et ad/modū demiror quoſdā nō nullius apud uos in omniū ſcientiarū doctrina famæ atq; nominis quos & magni eſtimatis: hoc in loco dicentes Thabita nomē eſſe uirginis: quaſi putādus ſit chriſtus ille quem ego ſemp quātumcūq; ludæus fui tamē maioris & Apollonio Tyannæo & quibuſq; philoſophis feci: Nunc autē per te doctus etiā excellentiorē angelis: & omnibus diis: non ſolum hominibus ſuperiorē affirmo: & deum eſſe atq; fuiſſe credo. Itaq; quaſi putandus ſit: nomē prius uoluiſſe ſcrutari quo carmen arcanū incantaret: ſicut & de Apollonio con/ſentiūt omnes magici: qui cū ex Tigillini iam uel uerius Neronis manib⁹ euaſiſ/ſet: oblatā in uia puellā inter nuptias ut putabat mortuā/attigit: & initio nomen uirginis diligēter quæſiuit: Eo accepto: dicitur aliquid occulte pronūciaſſe: quo puella reuixerit. Et Romanis hoc quōdam in more obſeruatū erat: quācūq; ur/bem obſiderēt ut eius nomen urbis accurate quærerēt. Idq; cognoſcētes: ſoliti ſunt quodā carmine omnes illius tutelares deos euocare: tandemq; deuincere. Hocipſo factū eſt ut nullus Romanæ urbis propriū nomē auderet prodere: ne a ſuis hoſtibus ſimile paterent. Vnde cognoſcimus propria rerū nomina non nihil incantationib⁹ prodeſſe: quod abſit ab eo qui omnē dæmoniq; cultū fun ditus ſuſtulit: ne uel in hoc opere uirginis nomē agnoſcere cuperet: quam ante nuſq; uidiſſet. Sed Thabiti Kumi: uerba ſunt chriſti: quæ latine interpretantur: Reſpice: Surge. Reſpice ut uiuentē: Surge ut ſanam te oculis cernāt uniuerſi: quā nō tantū a morte: ſed etiā ab omni ægrotatione: meo iuſſu confiteant eſſe liberatā. Sed fruſtra uobis prædico: quæ ipſi & apud noſtros ſæpe legiſtis inue/ſtigādo ſcripturas: Veluti pſalmo tredecimo: cuius eſt initiū: Vſq; quo domine. In uerſu: Reſpice exaudi me domine deus meus. Et uigeſimo ſecūdo qui inci/pit: Deus deus meus. In uerſu: Dinumerabo omnia oſſa mea: ipſi reſpexerūt ui/derunt in me. Et pſalmo trigeſimo tertio: Exultate iuſti. Verſu: De cælo reſpexit dns. Et pſalmo ſequēti: In uerſu: Reſpicite ad eū & illuminamini. Vbi tranſlatio ueſtra ſic habet: Accedite ad eum & illuminamini. Et in laudationib⁹ quas uos ad horā primā quotidie pſallitis: In lra Gimel: Reuela oculos meos & conſyde/rabo. Vbi uerius poni debet: Reſpicia mirabilia de lege tua. Eſt enim hoc idem uerbū Abita: de quo nūc diſſerendū nobis fuit: quoniā illud in ſecunda perſona facit Thabita uel Thabiti: id eſt reſpicias uel reſpice. Nā ut ſolent latini ſæpe fu/turū indicatiui pro imperatiuo uſurpare: ut alternis dicetis amāt alterna came/næ: pro dicite. Ita & apud Hebræos idem in crebro uſu frequētiſſimū inuenit: ut hic: reſpicies: pro reſpice. Sed Kumi per ſe imperatiu⁹ eſt: fœminni generis: ut Canticorū ſcdo: En dilectus me⁹ loquet mihi: Surge, ppera amica mea. Vbi ponit Kumi: id eſt ſurge. Talia in multis ſacræ ſcripturæ locis ab indoctioribus corrupta inuenietis: dū hac ætate plus ſolent theologi Ariſtotelis dialectica ſo/phiſmata: q̄ diuinæ inſpiratiōis & ſanctiſpirit⁹ animaduertere uerba. Vnde ſtu/dio humanæ inuētionis: ipſa cæleſtis traditio negligit: & loquacitas hominū ex tinguit dei ſermonē. Similis enim librariorū error in actib⁹ apoſtolorū deprehē ditur: qui apud uos cœpit eſſe cōmunis etiā doctis & quidē doctoribus: in ſuſci/tatione Dorcadis de familia ſanctorū in Ioppe: quæ eſt toparchia ludææ: ut ait Plinius: proxima Lyddæ. Illic nāq; ipſius mulierculæ nomē non recte ſcribunt:

ut ego ſæpe tam in græcis q̄ latinis codicib⁹ indocte ſcriptū inueni: Quo exemplo illos etiam in ſuperiori Euangelio defeciſſe crediderim: Sed fuit nomē proprium diſcipulæ fidelis: Tabia: ſine ulla quidem aſpiratione: & abſq; .t. in finali ſyllaba: quod interpretatio eius Dorcas edocet: & eſt nomen Aſſyriorū Tabia: quod ſignificat Capream: ſicut legimus i libro Chaldaico qui dicitur Illen Pithgamai. Præterea eius etiam uerbi nunc in mentem uenit: quod apud Marcum Chriſtus dixiſſe ſcribit̄. Nam adducunt illi ſurdum & mutum: precanturq; ut ei manū imponat. Et apprehendens eum de turba ſeorſum/ miſit digitos ſuos in aures eius/ & expuens tetigit linguam eius/ & ſuſpiciens in cælum ingemuit & dixit: Hiphathah: quod eſt adaperire: quod ſcribi debet in principio per .h. pſilen: & in fine per fortiorē aſpirationē. Eſt enim imperatiuus paſſiuus uerbi actiui Pathah: qđ eſt aperuit: & i futuro Ephathah: id eſt aperiā: Vt pſalmo ſeptuageſimooctauo/ in uerſu: Aperiā in parabolis os meū. Et quinquageſimo/ in uerſu: Domine labia mea aperies: ſicq; de cæteris. Vos enim non tam græcam q̄ & hebraicam litteraturā pernoſtis: & docti eſtis: a Niphathah paſſiuo qđ eſt aperitur: formare imperatiuū ſingulare maſculinū Hiphathah: id eſt apire uel aperitor tu: Sicut Chriſti potens uerbum intonuit. Veniamus ad exuperantiſſimā eius mortem: & ſuſpenſus in ligno iamq; moribūdus ait id quod in pſalmo iuxta Hebræos uigeſimoſecūdo: apud uos autem uigeſimoprimo ponitur: Eli Eli lamah aſabathani. Sic enim ut res habet Matthæus recitat: q̄uis Sabathani etiam corrupte dicatur: per defectum primæ ſyllabæ quæ per .a. notari debet. Marcū uero etiam paulo ſegnius emendatū hoc loco ueſtri obſeruant: qui ponit Elobe: uel ſm alios Elobi minus apte. Nam Elobe: deus eſt: Sed Elobi ab Hebræis non legitur. Poſſet quidem per Elobai: deus meus deſignari: Sed uerba ꝓphetæ non ſunt mutanda: quæ deum moriturū recordaſſe puto: Pſalteriūq; ab initio paſſionis incepiſſe uſq; dum uita defugeret̄. Demum peruenisſe in ultimo interitus ſuſpirio/ ad pſalmū qui eſt iuxta ſeptuaginta interpretes ordine trigeſimus: ut paſſionis & initium & finis uno numero terminarent̄. Sicut enim ſumi ſacerdotes ꝓditori ludæ triginta promiſerūt argenteos priuſq̄ Chriſtus caperetur: ita iple patri deo nō tam promiſit q̄ perſoluit triginta pſalmos anteq̄ moreretur. Veniam mihi dabitis: ſi non liceat praua comparare bonis: Et conſyderate nihilominus atq; recenſete cum animis ueſtris: q̄ conuenienter totam condemnationē ſuam & cruciatum/ bis triginta pſalmis compleuit iſte beatus uir: ſi eum uirum nominare phas eſt: Initium ducens a tempore anxietatis in borto trans torrentem perpeſſæ: De qua totus pſalmus quinquageſimuſquartus mētionem facit. Vbi uaticiniꝝ more ſcribitur: Ego autem deum inuocabo/ & dominus ſaluabit me: Veſpere & mane & meridie loquar & adnunciabo. Loquebat̄ itaq; toto tempore paſſionis ſuæ cum deo & ueſpere & mane & meridie: Sæpi⁹ occulte: quod per Dauid antea prædixit: Oratio mea in ſinu meo conuertetur. Nōnunq̄ tamē quædam ex eiſdem canticis aperte pronūciauit: quæ partim ſectatores eius de ꝓximo audiētes memoriæ mandauere: partim fortaſſis abſentes nō audiuere. De perceptis igitur illud fuiſſe poſſum⁹ arbitrari quod aiebat: Eli Eli lamah aſabathani. Et in manus tuas cōmendo ſpiritum meum: Cuius tituli quidam habent pro extaſi: quod plurimum morienti congruit. Sed apud Hebræos nō reperitur. Nec id quidem caret diuino myſterio: quod poſt eundem & non ante trigeſimum pſalmum mox conſequit̄ inſcriptio Maſkil: id eſt intellectus: noticia ſeu eruditio. Poſt mortem enim Chriſti cuius ultima oratio triceſimus hic erat: tandem cœpimus intelligere & uidere quem compunxerunt & in quem tranſfixerunt: quapropter orauit peculiari uoto: ut pater crucifigentibus ignoſceret/ quoniam neſcirent quid agerent. Sed dum uerba quidē

hebraica molior enucleare: quibꝰ inconcussis Euangelistæ inter scribẽdum usi sunt: nescio quonam modo in arcana religionis uestræ tegumenta lapsus sum/ ut pernoscatis aliqua me præcedenti meditatione ac non tam subito ad uestrã professionem esse cõuersum. Tum SIDONIVS/ Mi Capnion inquit: q̃ est hic diuinarum litterarum peritus: Quid ego afferam igitur ad nostrum sermonem? Sed si rite recordor: multam mihi quietem parauit Baruchias: ne ualde de sacris nominibus cogar disserere. Docet enim nos: sola hebraica inter uere sacra connumerari: hoc affirmare conatur tam ex uetustate q̃ diuinitatis conuersatione ac arcta quadam confœderatione dei cum iudæis: & quod sermo sit solidior/multis deniq; argumentis. Quæ si uera sunt: ego qui ætatem/in græcis atq; latinis plus cæteris contriuerim: audiendi tantũ mihi tempus nactum lætabor. Et CAPNION: profecto inquit admirarer eius tantã in Euãgelijs cognitionem/nisi multo ante non paruam in illis operam fateretur consumpsisse: id quod res ostendit & negociũ indicat. Sed exaudiamus ipsum dum lucet. Prætergressa enim meridiem dies est. Age rursus Baruchia quæ de arcanis & ferme sub modio: ut aiebas: reconditis uerbis accepisti: edere ne subterfugias: amboq; & oramꝰ & hortamur: quos certe tua lingua (Dicat quicquid uelit Sidonius) plurimũ delectat/cuius uterq; discipuli sumus. At quãdo ita iubetis BARVCHIAS ait: obtemperandum est: modo simplicitatem sermonis ne cõtemnatis quod nullis elegantijs imbutus sum. Et nunc quoniam ad uesperam tendimus: non te ultra Capnion urgebo: ut rationem reddas: quare uitam & doctrinam christi: græco eloquio scribentes: etiam Hebraica uerba sua dignanꝫ interserere. Vos deniq; iam consueuistis omne uotum uel publicum uel priuatum uno uerbo cõcludere: Amen: quod & apud Paulũ inueniꝫ. Ad hoc CAPNION: breui ait absoluam ne hæreas. Non autem satis tutum est in re tam præcellenti me uti figmento meo: Sed Origenem lumen theologorũ nostrorum citabo: de quo dicitur: quod ubi bene ibi nemo meliꝰ. Ait enim in libro cõtra Celsum: In quibusdã sacris nominibus mirandam latere uirtutem: Ideoq; hæc ipsa non esse ex Hebræa lingua in aliam transferenda: sed in suis ipsis characteribus conseruanda. Habes quod iandudum emungere uoluisti: scilicet esse diuinorum nominũ orationumq; uirtutem mirificam: propter quam & characterum formæ & uerba ipsa incorrupta permaneant: ne sicut hominis compagine destructa: incluſus etiam corpori spiritus/& tota perinde uirtꝰ euanescat. Præterea ut Porphyrio respondit Iamblichus: Si ea nomina ex hominũ pacto conuentoq; posita essent: nihil interesset alia pro alijs cõmutare: Sed pridem ante intellexi/mus Baruchia/& uerum esse confitemur: quod sint accepta diuinitus non parta humanitus. Ad quod subiungit idem nobilis Pythagoræus ille Iamblichus. Neq; enim prorsus eandem ait mentem seruant nomina in aliam linguã interpretata: sed sunt gentibus singulis propria quædam: quæ gentibus alijs per uocem significari non possunt. Accedit ad hæc quod ℞ significationũ proprietates per aliam linguam interpretari possimus: non tamen eandem conseruant permutata potentiam. Istis autoribus tibi responsum uelim: sed caue putes me tecum de omnibus uerbis similiter sentire: eam uidelicet illa maiestatem obtinere: quã tu fama tam late spargis. Deum nãq; omnipotentem: & ut græci dicunt: omnitenentẽ: quis dubitabit uirtutibꝰ uerba decorare posse? Itaq; potestas dei patet: sed nondum uoluntas: quæ sola rerum causa est. Omnia enim quæcunq; uoluit deus fecit in cælo & in terra. Quapropter nisi ostenderis deum uoluisse hoc: & item alterum uerbũ tali atq; tali uirtute pollere: nihil egeris. At ego nõ uos docere BARVCHIAS inqt: sed quæ olim de arcanis ex nr̃o collegio

acceperim/referre pollicitus sum:quo munere si rite perfungar/erit certe abũde quod gaudeam: nec ad aliũ me palum alligabo: Cum hesterno uesperi uno ore consultum sit:in rebus diuinis credendum esse:quamq̃ scio nunq̃ apud uos ambiguum fore:deum omnia posse:id quod animus noster suapte natura comprehendit:Si deus est super omnia & a quo cuncta depẽdent/ tam entia q̃ non entia: ut etiam præstantes asserunt theologi. Sic ergo summa potentia: immo supra summam:omni potestate superior:tam ad existentia q̃ non existentia:penes deum est: quæ nullis limitibus terminatur. Aliter enim non summa uel supra summam esset. Quam quidem ipse si ostendat in uerbo:uel re: cõmorantem:nihil refert:dum illic suam cupiat uirtutem habitare. Dei autem decretum hoc & eam uoluntatem:uel experientia gestorum uel diuinæ inspirationis eloquio: manifeste cognoscimus: quem in locum & scripturam sacram & contemplatiorũ hominũ dogmata per quorum ora diuinitas loquit̃: & heroicas beatorum historias adaptare necessariũ est. Quis enim cognouit sensum domini æternitatis? Nemo nisi qui intra eum est spiritus propri⁹: & demum is cui se reuelat:sicut in homine cogitatus suos nihil cognouit creaturarũ illo postremius: nisi tantũ suus spiritus qui est in eo: uel amicus aliquis cui spirit⁹ per hominem: siue homo per spiritum suum enunciauerit uel signis ostẽderit. Ita locutum esse deum cum Abrahã: Moyse atq; Iosue : uirtutesq; uerborum diuinorum illis ostendisse: mirandisq; effectibus affirmasse maiores & docti & ipsi experti sunt nobisq; suæ prosapiæ furculis p litteras memoriæ cõmendauerunt: quæ & nos animo grato accipientes/quotidie si uolumus experimur atq; sentimus. Sed ut rem aggrediar: Cupientibus audire portentifica: ueniat in mentem quæ supra per nos abunde discussa fuere:quod solus primus atq; maximus deus portenta: miracula: prodigia: signa præcipue facit quæcunq; uera & non præstigiosa sunt: Vel dum angelos suos quandoq; diuino dignatur honore mirabilia eisdẽ opera demandat facienda:In nomine tamẽ suo: ne det alienis honorem suum: & gloriam suam alteri : & uertatur homo ad creaturæ cultum relicto creatore: Quapropter nomẽ suum in angelos reponit:ne quod acerrime omniũ semper odit: per nos admittatur formarum cultus quam græce idolatriam dicimus. Vnde ad populum suum ait: Ecce ego mitto angelum meum qui præcedat te: & custodiat in uia: & introducat in locum quẽ præparaui: Obserua eum & audi uocem eius:nec contemnendũ putes:quia non dimittet cum peccaueris. Est enim nomen meum in illo. Cum igitur a deo primũ:secũdo ab angelis pro uoto nostro mirabilia negocia peraganť:congruentissimũ mihi uisum est prius de nomine diuino quod ad deum ipsum pertinere dignoscitur quãtum memoria suppetit: Deinde quod etiam angelos quandoq; concernit:pro tenuitate humanæ imbecillitatis nostræ dicendum fore. In qua re ordinem seruabimus:ut ante uobis ea dei nomina recenseamus/quorum iampridẽ significatio patet. Post quæ temptabimus de ijs quoruꝝ significationem nondum manifestam aut paucis reuelatã accepimus. Igitur qui de nominibus arcanis conscribere ausi sunt/plures e nobis patrum memoria & ex uestris quoq; non nulli usq; hodie leguntur: quare in differendo faciliores meæ partes erunt si de ijs summatim explicauero:quæ uos late apud autores uarios descripta uidistis. Hieronymus ad Marcellam:decem nomina dei commemorat. Dionysius Areopagita prope quadragintaquinq; : alij septuagintaduo : alij plura : alij pauciora quiq; pro captu. Quis uero definitus nominum esse numerus potest eius qui & innominabilis est & omni nomine celebris? Quare neq; nosipsos in angulum detrudamus: unde nequeamus erumpere : neq; tam lente ac perfunctorie causam agamus:

ut nullam diuini bonoris memoriam tenere arguamur. Vos uero meis uerbis non plus assentiri opto: nec ipse aliter assentiar q̄ sacra concedunt eloquia: ut ne in deum optimum/ ego lutum & argilla spirans/ uermis & non homo/ uidear iniurius: & alter Oça tangere arcam/ & adiungere aliquid supra q̄ id quod deus ipse locutus est. Primū enim humani generis peccatum fuisse arbitror id quod mater omniū uiuentium Heua plus ad uerba dei addidit q̄ ipse deus dixerit: qđ sequētibus quidem sceleribus initium fuit & diuinæ ultionis origo. Nam anteq̄ orta esset mulier: dixit deus Adæ: Ex omni ligno paradisi comede: de ligno autem scientiæ boni & mali ne comedas. Heua uero recēs nata/ uideamus qualiter uerba creatoris immutauerit: & ad serpentem loquens: De fructu ait ligni quod est in medio paradisi præcepit nobis deus ne comederemus: & ne tangeremus illud/ ne forte moriamur. Addebat/ nobis/ pronomen pluratiuum: cum nusq̄ Heuæ præceperit ne comederet quippe nondum natæ. Subiunxit: Et ne tangeremus illud: quod & deus nō dixerat: Quare cum mendacem uellet dominū constituere: rursus addidit dubitationis & incredulitatis particulā dicēs: Ne forte moriamur: quod creator singulariter & firmiter soli Adæ cōminatus est. In quacunq; enim die comederis ex eo: morte morieris. Vnde & serpens propter consilium: & Heua propter auxilium: & Adam propter transgressionē pœnas dedit. Ne igitur in idem coram tremendo uniuersitatis autore uitiū aut crimen incidam: oranda est summa illius clementia: ut beniuolentiā nostram & pietatem potius q̄ ruinam animaduertat: si forte pes labatur: cui rei de sacratissimis penetralibus sui erga nos amoris succurrere dignetur: propter gloriam & bonorem nominis sui in sempiterna sæcula benedicti. Quod sit autem illud tā illustre uerbum/ tam efficax/ tam uenerandum/ tam salubre in quo facilius uoti compotes euadimus: cum multa ut diximus inueniane summi dei nomina consyderare oportet. Nā quod Zacharias propheta exclamat: In die illa erit deus unus & nomen eius unum: admonemur hoc tempore plura esse nomina dei: eo qđ in futuro sæculo non erit nisi unum. Quid trahimus horas: quid tempus frustra terimus: quid diu expectamus: quasi multa esset disputatiōe opus: qualiter id quod nomine caret tam multis nominib⁹ possit designari? An ne nomē inter superos aliud diuinitati existat q̄ apud mortales? Num cesset huius mundi consueta nominatio: in futura nostrorū animorū uita? Deus ne cum sui apud se immanentiā consyderamus nomen habeat? An uero tunc nullo illi sit opus nomine? Misso omni eo qđ ad rem non plus attinet q̄ ad moram rei & tarditatem negocij nostri paucis expediamus. Quis enim suprema diuinitas apud immortales: apud cælites: apud supercælites pro suo more ut est uerisimile aliquo nomine uocetur supereminēti: tamē magis quæ sunt in rem nostram tractabimus dicentes: qđ iuxta humanā contemplationem ex traditis nobis diuinitus sacris nominibus: quoddam essentiæ attribuimus: quoddam uirtuti: quoddam operationi: reliqua nostræ erga deum affectioni. Essentiam autem uoco: dei separationem a rebus & omnimodā in seipso clausionem: & extremam: ut ait nobilis ille nostra ætate philosophus: in remotissimo suæ diuinitatis recessu profundā ac solitariam retractationem penitissime in abysso suarum tenebrarū se contegentem. Scđm hanc itaq; affirmant sibijpsi deum uenerabile nomen apud homines instituisse: quippe qui se solus cognoscat: quare & solus sibi nomē ponit. Nunc quo id conijciant argumēto uiri sapientes: & qđ sit illud nomen essentiæ sacratissimū uideamus. Dixit Moyses ad deum: Ecce ego uado ad filios Israel & dicam eis: Deus patrum uestrorū misit me ad uos: & dicent mihi: quod est nomen eius: quid loquar illis? Dixitq; deus ad Moysen: Ebieb qui ero: & dixit: Sic dices filijs Israel: Ebieb misit me ad uos. Hoc nomen Plato in sua illa tam longa

penes Assyrios peregrinatione didicerat: quod ad græcos tandem duabus lris On transtulit. Nam in Timæo sic ait: Est igitur secm meam opinionem primo distinguendum quid sit On: id est ens quod semper est: ortum uero nō habet: & quid quod ortum habet: est autem nunq̄. Illud quidem intellectu cum ratione comprehendit semper per se ens: Hoc autem opinione cum sensu irrationali percipit generabile & corruptibile tanq̄ quod nunq̄ est. Illo igit nomie distinguit mundū a creatore Plato: & ornatissimorū hominū copia eum sequuta est: præter id tantū quod aliqui neutrum genus in masculinū mutauere. Plato enim excellētissimū uniuersi autorē nominat id quod est: unico uocabulo: To on: At plurimi sequaces sui appellāt eū qui est: O on. Quæ quidē mutatio hebræis utraq; cōgruit. Nam qđ naturā nō mōstrosam sequūtur: eo solū duo habent genera masculinū & fœmininū. Verbū itaq; neutrū pene latinos aut græcos sub illorū masculino facile comprehendit. Quocirca: siue qui est: siue qđ est dicat: suo essentiali nomine penes Moysen Ebieh ꝓnūciat: qđ a uerbo substāti uo Haiab pro legibus grāmaticæ deriuant: priori addita littera. Nescio si plane uenia dignū sit me in causa tam eleganti: coram uobis disertissimis certatoribꝰ tam barbarice loqui. Sed disserat licet Demosthenes aut Cicero aliquis: profecto crediderim eum in dei arcanis mutū & elinguē futurū. Sic enim Origenes uester splendidissimis qbusq; oratoribꝰ nō inferior: in oratiōe uigesima si memini super Exodū: his pene uerbis loquit: Omnes homines ad cōparationē uerbi diuini: nō solū ineloquētes sed & muti putandi sunt: quare si absq; molestia barbariē perpetuā auditis: equidē libēter pergam. Tu uero perge inquit SIDONIVS. Nō enim clam nobis extat hanc ꝓuinciā omniū esse difficillimā: & præterea egoipse arbitror nequaq̄ posse būano more diuina satis enunciari: memor eius qđ de Simonide præstāti doctrina uiro narrāt historiæ. Nā cū ab eo Tyrānus Hiero quæsiisset: quid esset deus: unū diē deliberādi spaciū sibi postulauit. Rediens Hiero postridie/cū idē rogaret: biduū Simonides petijt. Tū crebrius idem Tyranno petente: semp illi Simonides dierū numerū duplicauit. Interroganti uero tandē Hierone: cur ita faceret: quia quāto inquit diutius consydero: tanto mihi res uidet obscurior. Itaq; miror hoc abste negociū uel nostro sermone hactenus & tam lucide potuisse tractare: quare ne ultra nos moreris. Ad qđ illū CAPNION quoq; hortatur. Tū ille. Habetis nomē dei summi: qđ haud imperiti quidā omniū primū putauerūt: quippe quod ipsammet dei essentiam designare uideat: nec cū aliqua rerū cōmunicare. Nihil enim extra deum est id quod est: quoniā uniuersa quadā cōpositionis proportione cōstant. Solus deus simplicissimus est: & iccirco est qui est: aliud autē omne quidē est quo est nō qđ est. Tamē ingrediunt alij nō contēnendi & in secretissimorū cōtemplatiōe studiosissimi homies multo propius in ipa ferme diuinitatis penetralia: qui magnitudinē cuiusdā alteriꝰ nomis obseruā dissime pēsitant: supraq; hoc nomē Ebieh siue On/aliud statuūt. Nā ut tuus o Capnion ille Areopagita Dionysiꝰ explicat. Ipse On: id est qui est: totius esse pro uiribꝰ supessentiale quoddā est: Fundatrix causa & opifex entis: substātētiæ: subsistātiæ: essentiæ: naturæ: principiū & mensura æternitatum atq; temporum: entitas & sæculum entium & tempus eorum quæ fiunt: & esse ijs quæ quomodolibet sunt: & generatio ijs quæ quomodocūq; gignunt. Hic non obscure deprehēdit primi entis cum rebus defluentibus cōcursatio: quibus persistendi uim præbeat: & quāquā essentiam dei simplicissimam: per quā simpliciter & p quā libere notificat æque sicut totum in se complectitur ipsum esse præcellenter exceptum: ut sit supereſſentiale totius esse: tamen non designat deum ut incluſum & quiescentem: sed res ipsas intuentem & se cum rebus insinuantem quibus substantiam largiatur: Quēadmodum ex

eiuſdem Dionyſij uerbis quæ iam audiſtis poſt acrem meditationem facile intelligitis: Quapropter inenarrabilis ſupereminētiæ ſeparatū in ſe retroceſſum conſyderantes ſanctiſſimū nomē Hu: imprimis uenerant: & ipſum ante Ebieh collocant: Quod Eſaiæ propbetarū nobiliſſimo deus ipſe manifeſtauit dicens: Ego dominus: Hu eſt nomen meum: gloriam meam alteri non dabo. Videtis iam dictū nomē ſub modio lumē cōtinere/ac reſtringere quidē radios: & in abditis ſeceſſib⁹ deū ſolitarie cōmorātem deſignare abſq; ullo uirtutum effluxu: ſed in ſuijpſius ſe cōſiſtētia ſimpliciſſima & abſolutiſſima cōtinentē: nō egrediētē: nibil gubernantē: ſed cuncta pmittentē: quæ bn̄ fiūt acceptantē: quæ ītē male: non recordantem: quale poſtbac in eodem propbeta deus loquit: Ego ſum Ego ſum Hu: delens iniquitates tuas apud me: & peccatorū tuorum non recordabor. Nam qđ Hu gloriam ſuam non dat alteri: quod non recordat peccatorum: quod apud ſe ac non propter aliud extra ſe delet iniquitates: declarat ſignificatū nominis: quoniam Hu deum a rebus ita ſeparatum notat ut omia intra ſeipſum uel agat uel permittat uel quieſcat. Et ſæpe negatiuis ſermonibus nomen iſtud cōſequētibus præponit: ut paulo ſuperius locutus eſt deus: Intelligatis: quia ego Hu: ante me non eſt formatus deus: & poſt me non erit. Hoc tam auguſtum & inſigne nomen a græcis quondam philoſophis: maxime autē Platonicis Tauton: a latinis Idēipſum eſt appellatum. Pſalmus enim primus & centeſimus de deo ſic enunciat: Et tu es Hu: & anni tui nō deficient: Vos latine in cœtu ſacrorum decantatis: Tu autē idemipſe es. Et nomen Idem Virgilius ad Iouem tranſtulit pari quidem intelligentia: quādo Iupiter oraculum promulgabat dicens: Quæ cuiq; eſt fortuna bodie quam quiſq; ſecat ſpem: Tros rutulue fuat: nllo diſcrimīe babebo: Seu fatis Italum caſtra obſidiōe tenent: Siue errore malo Troiæ monitiſq; ſiniſtris. Nec rutulos ſoluo: ſua quiq; exorſa laborem: Fortunamq; ferent Rex Iupiter omnibus idem. Videtis boc nomē Idem regi Ioui attributū. Tantæ itaq; maieſtatis/ tam præſidioſum auxiliareq; uocabulum Tauton: quod eſt Hu: ſupereſſentialiter æternū eſt: incōmutabile: in ſe ipſo manens: ſcd'm eadem: & eodē ſe babens modo: omnibus ſimiliter præſens ipſumq; ſcd'm ſeipſum in ſeipſo firmiter & intemerate in pulcberrimis ſubſtantiuæ identitatis finibus collocatū: intrāſmutabile: inflexibile: inuariabile: impermixtum: imateriale: ſimpliciſſimū: nullius egens: inaugmentabile: indiminuibile: ingenitum: nō quaſi nōdum genitum: uel quaſi imperfectū: uel quod non ſit ab boc uel illud genitum: uel quod nuſq; nulloq; modo conſiſtat: Sed ut ſuper omnia ingenitū & abſolute ingenitum: ſemperq; ſit & in ſe perfectū atq; idem ſit ſcd'm ſeipſum & a ſeipſo uniformiter & idētiformiter limitatum. Vereor bic ne in tranſferendis græcis aures doctas male offendam. Sed forte non eſt mibi apud prætorem oratio babēda: neq; uos ut in foro & ſubſellijs auditores ſedetis: ſed in Academia ſecretiſſimæ philoſophiæ: quæ res nudas magis q̄ ornata uerba deſyderat: q̄uis ſi fieri a me poſſet: deberem quidem iuxta Horatiū Flaccum: cum rebus ſimul & iocunda & idonea dicere uerba. Vtcūq; eſt: Ego ſublimem eius nominis dignitatem in faſtigio omnium præfigerem: ſi non quādoq; imo ſæpius in bæc ſubterlunaria defluēret: & cum rebus ita cōmunicaret ut inde ſibi cognomentū caperet: Quicquid nō aliud ſed idemipſum exiſtere putamus: nō ſolum in ſubſtantijs: ut Dido ad Aeneā: Te propter eūdem Extinctus pudor. Verūetiam ſubſtantias cōſequētibus: ut Anna Didonis ſoror: Eadē me ad fata uocaſſes: Idem ambas ferro dolor atq; eadem bora tuliſſet. Itemq; de ſocijs Aeneæ Virgilius: Idem omnes ſimul ardor babet. Quam rerum cum eodem uerbo participationem Eſaias mibi uidetur explicaſſe: per quem deus loquitur: Ego Hu; Ego primus & ego ultimus. Et paulo poſt: capite quinquage-

ſimoprimo: Ego ſum ego ſum Hu conſolans nos: quo liquido nobis innoteſcit ipſum Hu & initio & fine & in medio rerum uerſari. Vnde ut ueſtra quoq; noſtris conſentire demonſtrem: rurſus Areopagitam audite: qui de Hu quod ipſe Taphton uocat: ſic ait: Idem ipſum ex ſeipſo omnib⁹ ad participandum idoneis irradiat: alia connectens alijs abundantia & origine identitatis in ſeipſo/& contraria identifice præbabens per unā & ſingularem totius identitatis ſupereminentem cauſam: Vnde tanq̄ rex ſuo nutu cuncta penetrat ſuperna: mundana & inferna. Nec eſt ulla uirtus in cælo & in terra & apud inferos quæ huius nominis poteſtati reſiſtere ualeat: & iccirco dominus uirtutū Hu dictus eſt: quia omnis uirtus & potentia illi ſubiecta eſt. Quærit propheta pſalmo uigeſimotertio: Quis eſt Hu: ille rex gloriæ? Reſpondet ſpiritus in propheta: Domin⁹ uirtutū eſt Hu: Ipſe eſt rex gloriæ in æternum. Occurrit aliud memoriæ quod ſola iam dicti nominis cōmemoratione recordor. Eſt enim per Moyſen inter ſeptem ſimul conſecrata nomina cum Hu: etiam Eſth poſitum: uno ſermonis contextu in legis repetitiōe quam Deuteronomiū appellatis: quod latine ignē uocamus. Ideoq; ſæpius exaudit in igne: ut Abrahamū: Heliam: Dauidem: cæteroſq; de quibus extant hiſtoriæ tanq̄ in re diuinitati conſentanea. Et moyſes uidit deum in igne: & angelū in flamma ignis. Et Eçechielis diuina uiſio: fuit ſplendor ignis: & de igne fulgur egrediens. Plato item ſummū deum in ignea eſſentia eſſe uoluit: quem ingratus diſcipulus Ariſtoteles ut ſæpe alias ita nunc quoq; non ſine calumnia reprehendit in quodam libello ad Alexandrum Macedonū regem conſcripto: ubi reperit uel non tam reperit q̄ ab Indorum Brachmanibus didicit: quintam eſſentiam diuinitatis eſſe manſionem. Non plane nos inquit ut aliqui circa diuinū aberrantes: in ignea eſſentia deum eſſe dicimus. Deinde ueritatis teſtem: ſcilicet Platone meliorem citare nititur: quando ſubdit. Sic enim & Homerus ait: Sors louis eſt cælū nebulis ſedet æthere lato. Melius igitur propheta Zacharias/& multo certe melius quippe qui ex ore angeli deum ipſum audiuit loquētem: Ego ero ei dixit deus murus ignis in circuitu & in honorem Ebieb in medio eius. De quo ut etiam Sidonio nro in adducendis philoſophis ego blandiar/ille Plutarchus uir plurimas artes egregie doctus in Phyſicorum dogmatum collectario ſuo mentionem facit. Deſcribunt inquit dei noticiam ſic ſpiritum intellectualem & igneum non habentem formam ſed tranſformantē ſe in quodcūq; uoluerit & coæquantem ſe uniuerſis. Vnde Zoroaſter ait: Omnia ſūt ab igne uno genita. Vos quoq; Capnion: imo nos chriſtiani (Nolo enim profeſſionem quam cœpi deſerere) deum uulgo ignem nominamus cum Paulo tarſenſi: ad Hebræos ſcribens: Deus inquit ignis cōſumēs eſt: Tametſi hoc nomen ſub quadam diuinitatis diſcreta ꝓprietate ueneramini ſanctoſpiritui attributum: quod Ioannes Baptiſta docuit tam apud Marcum q̄ etiam Lucam dicens: Ego quidem baptiço uos in aqua ad pœnitentiā: qui autem poſt me ueniet fortior me eſt: cuius non ſum dignus calceamēta portare: Ipſe uos baptiçabit in ſpirituſancto & igne: per Endyadis figuram In ſpirituſancto: id eſt igne: in cui⁹ ipſe ſpecie ſublato chriſto apoſtolis apparuit. Perplacet inquit Capnion: iſta recitatio tua: quoniā non nihil religioni ut arbitror noſtræ cōgruit. Omniū primum nō eſt aliud quod unq̄ maiori cum uoluptate aceperim: q̄ ita te ordinaſſe non humano arbitror inſtigatu diuina hæc nomina: ut contra multorū opinionem: etiam noſtratiū quos theologos coronamus: nō Ebieb quod illi putāt ſed Hu: primū cōſtitueris ut ſit ordo: Hu: Ebieb: Eſth: quaſi aliquis ad ineffabilē unā trinitatē: & trinā unitatē loquat: Idē es ignis: quēadmodū & uiſibiliū rerū natura dicim⁹: ſubſtātia uirt⁹opatio: in eodē uno indiuiduo. Et forte ſicut Orphe⁹ ſacros hymnos ſm cōſecrata nomia diſpoſuit SIDONIVS inquit. Nyx: Vranos:

æthir. Vel Homer⁹ Zeus/Athena/Aphrodita. De primo sic ait: Iupiter obscurans nebulas & in æthere regnans. De secundo: Si dederit mihi consiliosa Minerua decorem. Eam nanq; propter caput Iouis: de cuius cerebro nata dicitur multi consilij & magni consilij deum uocamus: quem uos Hebræi Hochma nominatis. De tertio: Sic fatus risit pater ille hominūq; deumq; Splendētemq; uocat Venerem cui talia dixit: Haud belli imperium curæ tibi nata relictum est: Sed molli amplexu flammisq; incendere diuos. De quo Ternario illud Maronicum uel Pythagoricum poti⁹ canere possem: Numero deus impare gaudet. Nam mihi uidere uideor totam uos essentiæ diuinæ maiestatem in superemi/nenti triade cōprehēdisse. Hinc fortasse qd̄ entia creat: creata rapit: rapta perficit. Sed quid Baruchiam moror: Age si ultra quid habes. Tum ille: Habeo quidem adhuc paucissima quædā quæ meæ olim memoriæ sollerter impressi: tamen nihil ad hoc genus nominum quæ modo recensui. Nam existimare nequeo inter cuncta quæ uel legi uel audiendo didici aliquod restare nomē aliud præterq̄ pridem quæ a me deprompta sunt. Solis enim diuinam essentiam tribus istis complectimur nominib⁹: Hu: Ehieh: Esth: quæ dei essentiam significarent & si iam nullus esset mundus uel exemplaris uel corporeus. Tunc enim deus & idem ipse esset: & essentia sua esset: & esset igneæ naturæ. Non quidem ut est elemētaris ignis: neq; ut stellaris siue cælestis/sed ut inenarrabilis in seipso splēdor: cuius omnes præterea ignes umbra sint & tenebræ: Quod Chaldæorum monumenta græcis uersibus apud Synesium indicant. Ne tu despicias nigrum sine lumine mūdum. Cuiq; profunda & iam substernit̄ atra tenebra: Sordidus est obscurus item: simul idola pascens. Sic enim mundus etiam ille siquis est archetypus/umbra & idolum erit ad diuini in seipso luminis comparationē: quātomagis hic noster materiæ ac fæcis consors mundus: qui & superioris mūdi umbra dicitur: & sola quædam effigies. Sed nescio quid mihi de Hochma Sidonius in aurem susurrauit: quasi nomen sit inter consecrata essentiæ. Fateor equidem quoniam nihil deo accidat: neq; illi extraneum cohæreat. Nihil enim est simplicius & magis unum: Quotidie uero cum Dauid ad deum clamamus: Omnia tu in sapientia fecisti. Ergo ante omnia quæ facta sunt/fuit apud deum sapientia. Quæ si non ut extra deum: aliter enim nequaq̄ ante omnē creaturam fuisset. Erat igitur essentia dei. Supra enim ostendimus idem essentiæ uocabulum esse: quare motus iam Sidonius ut ipse conijcio ueritus est ne inter ea quæ sint Vsias: ego negligentia inerti quadam: Hochma: id est sapientiam omitterem. At ubi cum animo suo meditabit̄ aliud nihil esse deum nisi essentiam suā: non erit cognitu difficile quonam modo nomina deum significantia distribuamus: pro humana uidelicet consuetudine: quippe qui summam & excellentissimam diuinitatis naturam improprie ac imperfecte cognoscim⁹: & iccirco illam quoq; imperfecte nominamus. Quod si qua nobis diuinitus tradita sunt nomina: nos illa pro nostræ intelligentiæ captu disponim⁹: ut quædam significare deum scd̄m seipsum putemus: omnibus uestibus exutum/nudum: & a singulis applicationibus separatum/quas nosipsi rebus alijs accidere uidemus: ut cum est ille supersubstantialis ignis: ut cum est ipsum esse complexum unice ac sempiterne præteritum/præsens & futurum in unum pelagus æternitatis unifico uinculo colligatum: ut etiam cum est ipsum idem: nulla quidem alteritatis proportione admixtum. Quæ tria naturam quandam substantiæ puram designāt etiam penes mortalem nostram & imbecillem rerum noticiam. Sapientia uero eiuscemodi est: quam nos hominibus accidere sentimus: quapropter alterum altero sapientiorem dicimus. Illam similiter deo attribuimus: eiusq; nomen

Hochma: quis inter sacra nomina deum significantia non minimæ iudicetur efficaciæ: tñ ne utiq; Kataphton: id est scd'm se: sed Periaphton: id ē circa se deū nominare permittitur. Cuius indicio sacra sunt eloquia: Quod stultū dei/sapientius est hominib⁹. Quo fit ut ipsamet in Prouerbijs hoc de seipsa pandat mysterium: cum ait: Dominus possedit me initio uiæ suæ: priusq̄ ille faceret ex tūc. Ab æterno effusa sum ex capite anteq̄ terra. Nondum abyssi/quādo concepta eram: necdum fontium aggrauatæ aquæ. Anteq̄ montes fundabātur/ante colles concepta sum. Posterius consequit': Et Ebieb scd'm se artifex: & Ebieb deliciæ quotidianæ. Quod uos elegantius ita legitis: Cum eo eram cuncta componens: & delectabar per singulos dies. Vos iam certe remoto uelamine cernitis: sapientiā dei: esse quādam emanationem/licet ante mūdi constitutionem productam/tamen contemplatione rerum futurarum ex capite summi dei ortam: per quā omnia facta sunt: & sine ipsa factū est nihil: quasi fuisset ipsius Ebieb: id est primi esse: quem hic uocat artificem: concomitans habitus & industria. Humano more loquor propter imbecillitatem nostram. In eiuscemodi nāq; causa intelligimus aliquādo quæ effari nequimus. Equidem arbitror eam sapientiam fuisse substantiam uiuentem/& energiam operantem scd'm uolūtatem opificis uniuersitati prouidentem. Et quāq̄ deum ipsum hoc fuisse: sancta opinio est: tamē cogit me animus aliam illic dei proprietatem intelligere: q̄ suijpsius nudam immanentiā. Quare Hochma: ex ijs esse opinor quæ comitant' dei abstrusam in seipso clausionē: ut etiam fortitudo dei: quæ pariter cum sapientia pauloante dicta non nihil contulit ad mūdi machinam: testimonio Hieremiæ de creatore: qui fecit terram in fortitudine sua: & præparauit orbem in sapiētia sua: & in Binah: id est intelligentia siue prouidentia sua extendit cælos. Habetis iterum nomen religiosum/quod Hebræi post coronam & sapientiam ponunt inter decē numerationes deo attributas: non incōmunicato sed radianti: nō concluso sed apparenti: non abstracto sed egredienti. Quarū prima est inaccessibilis diuinitatis abyssus & maiestatis pelagus & infinita omnium potestas tam quæ sunt q̄ quæ non sunt. Hanc nulla subterfugiet contradictio: banc nulla prohibet implicatio: banc nulla moderatur philosophiæ dialectica ratiocinatio: nō sophisticæ perplexitates: non logica phantasmata. Hoc denicq; diadema: totū a diuinitate pendens regnum: obijcibus ruptis penetrat. Nomen eius uocant Kether. Sequūtur adhuc nouem dei uestimenta: quorum fimbrias quotiēs ipsa mens beatorum attigerit: totiēs respondet deus: Tetigit me aliquis: Nam & ego sensi uirtutem de me exijsse. Sunt enim ipsarum nouem beatitudinū non tam fruitiones: q̄ fruitionum obiecta: quæ tandem in nouem hierarchijs cum beatorum mētibus conueniūt: & beatitudinis fruitionem singulis perpetuam admittunt. Quod si primam rursus ad se numerationem assumpserint/finem decem uerborum digito dei conscriptorū correspondenter adimplebunt. De Hochma & Binah Salomon in parabolis: Beatus inquit homo est qui adeptus fuerit sapientiam/& qui affluit intelligētia. Et in Iob respondit Elihu filius Barcaelis. Dixi: dies loquētur/& multitudo annorum sciet sapientiam: sed certe ipsa est spiritus in hominibus: & inspiratio dei omnipotentis dat eis intelligentiam. De Neçah scripsit Samuel prophetа in libro suo quem uos Regum primum uocatis: Triumphator in Israel non parcet: & pœnitudine nō flectetur: Neque enim homo est ut agat pœnitentiam. Post quod diuinum nomen/Rex Dauid gratiam habens deo super templi futuri sumptibus collectis: aliud posuit prope finem libri uerborum dierum primi: cum ait: Tibi est domine magnificentia & potentia & gloria & uictoria & Hod: quod uarie transferunt: laus uel confessio.

Manifestabit hoc ipsum diuinitatis uestimentū: psalmus tertius & centesimus: quo deus præconio effertur his uerbis: Hod & decorem induisti: amictus lumine sicut uestimento. Sequitur hanc confessionem laudis & gloriæ nomen aliud sanctū & uenerabile: nomē inclytū & præconij plenū: quod tanq̄ cor in uiuēte: ita inter decē Sephiroth circiter mediū collocat Tiphereth. Sic enim in libro uerborū dierū iam pridē citato: quē relictor̄ hoc est Paralipomenon appellāt: Inq; eius libri notato carmine dicit: Nūc igit deus noster cōfitemur nos tibi: & laudamus nomē Tiphereth inclytū tuum. De ambobus tractat psalmus nonagesimusquintus: Hod & pulchritudo in cōspectu eius: fortitudo & Tiphereth in sacris eius. Vos potestatē huius nominis in psal'. lxxxviij. contempleminī: cū dicit: Quoniā Tiphereth uirtutis & ualoris eius tu es deus. Et Esaiæ tertio atq; sexagesimo. Sic duxisti populū tuū ut faceres tibi nomen Tiphereth. At uero post omnia hæc loquamur de augusto cingulo excelsi dei: quo ipse simul cum cæteris principe dignis uestibus in mundi ordinatione usus perhibet. Est enim cingulū & in iure ciuili ornamēti nomē. De quo in psalmo. lxuij. canitur: Exaudi nos deus salutaris noster: spes omniū finium terræ & in mari longe: Præparās mōtes in uirtute tua: accinctus geburah. Cum igit tanta maiestas latibulū egreditur: ornata diademate/sapiētia/intelligentia/uictoria/præconio/decore: quæ singula ipse sibi accingit potentia sua: quid aliud est hoc: q̄ regem procedere in regnū? Deꝰ eni Rex noster ante sæcula: ipe ē dns uirtutū & Rex gloriæ: Rex magnus super omnes deos: Rex omnis terræ: ipse regnabit in æternū & ultra. Quare oritur cōsecratū illud nomē Malchuth: quod tam illustre regnū: tam luminosum imperiū respicit: cuius in æterno curriculo uastissimi orbis nullus erit finis: De quo scribitur: Regnū tuū: regnū oim sæculorū. Sequunt duo regis insignia: sceptrū & gladius: id est misericordia & timor. Prioris nomē est Hæsed: cuius prophetа regius meminit dicēs: Dne in cælo est misericordia tua. Nec solum hoc/sed etiā supra cælos: ut psalmo cētesimo septimo: Et Moyses in illa diuina summi creatoris inuocatiōe inter sacratissimas adiuratiōes/non dubitauit etiā hoc deuotū sanctitati nomē proferre dicens: Dne Tetragrāme: Deus misericors & clemens/patiens & multa misericordia: qd est Hæsed. Accedit ultimo diuini cultus & perfectæ religionis principiū: quod quidem si rite singulas contemplationū proprietates rimamur quoad ipsum maiestatis effluxum: uersus nos postremū succedit. At ubi nostros intutus a nobis ad supremi numinis uestitum atq; ornatum destinamus: profecto non iniuria propter semitæ conquersionem: primas cathedras obtinet & appellat Pabad: id est timor. Vnde haud ineleganter illud triuiale uulgo canitur: Primus in orbe deos fecit timor. Et sūt nōnulli & ijdem nobiles grāmatici qui deos a timore transtulere. Nā deos græce/timor est latine. Non autem hic est is timor: quo nocentes cruciatum formidant. Ille enim & furijs & dæmonibus noxijs & aduersis manibus est dignus: de quibus apud Virgilium querunt inferi: Quisq; suos patimur manes. Nō est ille diuinus & salutaris timor: nec a deo proueniēs/sed furor & nocentis conscientiæ uermis: qui rodit quotidie atq; urit malam mentem/malum animū. Quod M. Tullius Cicero p̄ suo more contra Pisonem egregie copioseq; disserit. Nolite inquit putare. P. C. ut in scæna uidetis homines conscelerатos impulsu deorum terreri: furiarum tedis ardentibus sua quæq; fraus: suum facinus: suum scelus: sua audacia de sanitate ac mēte deturbat. Hæ sunt impiorū furiæ: hæ flammæ: hæ faces. Est autē Pabad: timor intraneus: excellentior amore. Quo fit ut nobilissimus quidam nostra ætate philosophus: recte mihi dixisse uisus sit: quod sicut extrinsecus timor est inferior amore: ita intrinsecus est superior amore. Vos ipsi profecto nullo docēte uerum id esse intelligitis: quanto melius agnoscetis

tam ſanctū:tam colendū:tam uenerabile nomē diuino ſpiritu afflatū eſſe hominibus:non ſolū ut conſecratū ſed ut diuinū:ut efficax:ut religionis ſacramentū firmiſſimū. Si dubitabitis:legite arcanorū monumēta:legite ſanctas litteras de patriarcha Iacob conſcriptas. Iurauit enim Iacob per Pahad patris ſui Iſhac:qđ interpretatū eſt timor: Et ad ſocerū aiebat: Niſi deus patris mei Abrahā & Pahad Iſhac fuiſſet mihi: iam nudum me dimiſiſſes. Audiuiſtis breui quæ ſint inenarrabilis cōſiſtentiæ obſeruandiſſima nomina: quæ deniq; & intra ſe & foras deriuatæ decem emanationes:& earū laudem:honores:gloriā:dignitates:atq; ſacrata uocabula: modū diſpoſitionis eſſentiæ diuinæ ſignificātia: & ex ipſis ſacratiſſimis litteris electa. Nobis igitur nunc cum tanta maieſtate totus Elohim in uniuerſitatem rerum egreſſus eſt tot ornamētis : tot ueſtibus circūdatus: & ideirco Elohim uoce plurali deus unus cognominatus. Sed quū eſſentiæ uerba tractaremus: breuiter cōmemorandū fuit id quod ueritas habet: nullū a nobis ex ijſdem tribus explicitū nomē: quātūcunq; ipſam ſolam & propriā dei eſſentiam deſignat: res creatas negligere; ſed quodlibet ornatu ſuo & decore & cognomēto & appellatione quālibet a ſummo dependentē creaturam inueſtire atq; denominare. Et ut incipiam ab altiſſimo quod eſt idem ipſum:quicquid ſe ipſo & ſuis finibus contentū:quicquid naturā propriā:locum incōmunicatū:dimenſionē peculiarem:quicquid inſignē differentiæ notam & ſeparatā ſtatus cōditionem ſortitū eſt:id nō eſſe aliud quippiā:ſed idem ipſum dicit. De illo autē quod eſt:uidemus quāta eius in ſingula creata ſit cōmunicatio. Non enim ſolū quod ſubſtantia ſua nititur:uerūetiam quod alteri quidem adhæret entis uocabulum uſurpare cōtendit:ut tandem eſſe dicant uniuerſa quæcūq; a primo dependent. Sed de igne quid dicemus:quū nihil uſq; ſit qđ eius ſcintilla carere dicatur:uſq; adeo ut Heraclitus cuncta ex igne genita eſſe docuerit. Quapropter intellectui etiā noſtro & egregiū & adorandū & excellentiſſimū ſuperſubſtantialis deitatis nomē ſe offert: Innominabile, quo præter deū unum:ſolū:primū: nihil aliud denominari queat uocaturq; apud græcos Tetragrāmaton Anecphoniton:id eſt quatuor litterarū ineffabile. Quod cum omnia operatur: nihil operū ſuoꝝ a ſe denominat:nihil appellat:nihil ſuo uocabulo afficit. Hocipſum enim interpretes nullā ei parem dictionem inuenientes: ſaltem propter ſupereminentiā dominū uocauerūt. Nō quia litteræ hoc proferant: quippe quæ nullam ſyllabam conficiūt : ſed ſimpliciſſimū ſignificātes componi nolunt: & incōprehenſibilis uocis ſimulacra exiſtentes ſingulæ uocales ſunt:ibuh. Quod ſolis quatuor punctis rite ordinatis Chaldæi depingere ſolēt:ne tam ſancti characteres digito dei conſcripti:uſu quotidiano mortaliū uileſcant: Quoꝝ conſuetudinem modo pariter hebræi aſſumpſere:potiſſimū uero quando in chartā exarare conant. Tunc enim aut non integras quatuor litteras : aut Chaldaicā figurā inducunt. Præterea ſunt qui tribus tantū punctis utant ſemicirculo cōnexis/& alij aliter. Hoc totum obſeruantiā tanti nominis inuentū eſt:ne cōtrectatione frequēti contemnat tantæ maieſtatis diuino uerbo prolatū ſacramentū. Iam iā accepiſtis oim arcanorū ſecretiſſima ſignacula: Nomen Tetragrāmaton:ab homine nuſq; repertū: ab uno deo traditū. Nomē ſanctū & bonorādū. Nomē unū quo ſolus deus eſt benedicēdus religione paterna. Nomen potētiſſimū qđ colunt ſuperi: obſeruāt inferi: oſculat uniuerſitatis natura: quod ab aſſiduis cultoribus imbibitū: & ſacerdotijs mētibus ineſcatū: mirifica dicit imperia humanæ facultati condonare. Nomē primis parētibus noſtræ propaginis mox cū inſpiratione uitæ diuinitus cognitū. De primogenito namq; ſuo Heua dixit: Poſſedi hominem per Tetragrāmon. Sic enim ſancti characteres cotinent: quod antea neuter inuenit protuliſſe. Nomē deinceps in bonā atq; frugiferā ꝓtoplaſmatū

Nō ineffabile

Tetragrammaton

Huch

generationē deriuatum. Nam cum ipſi Seth ad imaginem & ſimilitudinē Adæ formato genitus eſſet iocūdiſſimus filius: cœptū eſt eo die inuocari nomen Tetragrāmaton: eo qđ prius inuiſum genus hominū de proſapia Cain ortorū terram inhabitarēt: cum quibus non multa erat dei cōuerſatio. Seth itaq; quia cultor diuinitatis fuit: uſqadeo ſuper prole gauiſus eſt: ut cum uxore ac familia nomen dei a parētibus edoctum inuocaret. Atqui ſunt qui hoc loco doceant: omniū primū Enos Adæ nepotem inchoaſſe nominis Tetragrāmati uocationē: liberiorū errore forſitan capti: non uerentes qđ Stagirita philoſophus in ſophiſticis redargutionibus admonet: Imperitos idiomatum facile decipi. Quale illis accidere uidemus qui libētius toto æuo logicis quæſtiunculis implicant & aranearū telis: q̄ paucis annis diuinæ litteraturæ. Nam cum Euſebius Hieronymus traduxerit hoc modo: Sed & Seth natus eſt filio quem uocauit Enos: Hic cœpit inuocari nomē domini: ludicabant aliqui partem orationis: Hic: pronomē eſſe: cum ſit aduerbiū temporis accentu circūflexo ꝓnunciandum: Idemq; deſignat qđ tunc: Ceu apud Maronem: Hic pater omnipotēs ter cælo clarus ab alto Intonuit: id eſt tunc intonuit de cælo pater omnipotens. Sicut ubi ſignū loci exiſtens pari conſuetudine interdum ſignificat quādo: ut ipſe ubi tempus erit omnes in fonte lauabo. Igitur ſimul atq; naſcebat ipſi Seth filio: Hic cœptum eſt inuocari: id eſt tunc inclamabat nomen Tetragrāmaton. Iam uero in hāc abuſionem uentū eſt ut uulgo pro: hic: aduerbio: pronomē iſte legat: quaſi Enos iſte primū incœperit inuocare nomē domini. Qđ ſi uerū ſit: tam ex ſacris litteris q̄ Chaldaica expoſitione: ipſi uos intelligitis. Deinde hoc ſanctiſſimū & cultu digniſſimū nomen: hæreditatis quodam iure ac perpetua ſucceſſione per ſubſequētem: non Cain reprobi generationē / ſed ipſius Seth diligenti religionis ſtudio & aſſidua erga deum fide & uirtutis integritate prædīti continuatā poſteritatem deuenit uſq; ad Abrahām: qui cum iret in terram Canaan: ædificauit altare deo & inuocauit illic nomē Tetragrāmaton: Cui aliquāto poſt: iterum apparuit deus dicens: Ego ſum Tetragrāmus qui eduxi te de Vr Chaldæorū. Huius filius Iſhac iuxta puteū iuramēti Berſaba: imitato patrē: ſtatuit & ipſe altare deo: & ſimiliter inuocauit nomen Tetragrāmaton. At Iacob illius filius: cum recubuiſſet in Haran: uiſus eſt ei deus innixus ſcalæ: quæ a terris eleuata cælum attigit: cui dixit p ſomniū: Ego ſum Tetragrāmo deus Abrahā patris tui: & deus Iſhac. Qui cum euigilaſſet: certe inquit eſt Tetragrāmus in loco iſto. Cum igitur in caſtris nocte poſteriori luctaret cum deo: & quæreret nomē eius: increpando reſpondit deus: Cur quæris nomen meū? Superfluū enim iudicauit illum quærere quod ante poſſederat. Tum pace tua CAPNION ait: interumpo diſputationem: Nam uideris impetu tam copioſe orationis tuæ duci per inuia ac pene præcipitari. Nūquid memineris de hoc nomie deum dixiſſe Moyſi: Ego dominus qui apparui Abrahām: Iſhac & Iacob in deo omnipotente: & nomen meū Tetragrāmaton non indicaui eis? Tu uero nos docēre audes tam occultū nomen illos nouiſſe: tanq̄ hæreditariū a prima humani generis matre ad ſe deriuatum. Qđ ſi eſſet: non recte nobis cōmentariorū ſcriptores & magni & graues & inſignes theologi tradidiſſent: ſoli Moyſi primo reuelatū: nec ante patribus ſcitum fuiſſe: nec ſic eſſet a deo inſtitutū: ſed ab Heua excogitatū & poſteris ſuis legatum. Vera tu quidem recitas: BARVCHIAS inquit: ſed falſa concludis. Ita enim uiciſſim mihi dabis ueniā ſi præter modeſtiā utar dialecticorū cōſuetudine in dicendo. Nempe qđ hoc Heua pronūciauerit: conſecratæ litteræ teſtātur. At qđ excogitauerit primū: quod finxerit: quod inſtituerit: quaſi eſſet būanun inuentū & nouun exorſum: haud tibi aſſentiar. Et ſi memoria tenes / remouī occaſionē dicens: quantū mea fert opinio: qđ mox cum ſpiraculo uitæ afflatū

sit illud primis parētibus & cognitū diuinitus: Id quod nobilissimus præco diui/ norū secretorū Esaias plurimū cōfirmare putat' cum ait: Tu es Tetragrāme pa ter noster: redemptor noster: a sæculo uel ab æterno nomē tuū. Ergo ante tem/ pus quo creati sunt patres nostri terrestres: id nomē fuit. Cæterū qd' affers ipsa dei uerba qui se dicat superiori ætate proauis apparuisse in deo omnipotēte: & nomē Tetragrāmaton nō indicasse eis: dignū est indagine quatenus hūc nodū dissoluā. Faciam⁹ itaq; eius rei periculū. Quisnam est qui cum audiat Eçechielē de lapidib⁹ preciosis loquētem: non recordet' se uidisse uel horū aliquē? Et quis est mercator opulent⁹: cui nunq̄ fuit cognitus Sardi⁹: Topaçius: Iaspis: Chryso/ lithus: Onyx: Beryll⁹: Sapphir⁹: Carbūcul⁹: Smaragd⁹: aut aliquis horū: aut plu/ res: aut oēs: uel etiā quos Moyses addidit Ligiri⁹: Achates: Amethist⁹? Quis itē est: qui nō ex lilijs agri: & floribus campi: & herbis hortorū multas & uarias spe/ cies cū earū nominib⁹ atq; figuris notauerit? Hic olus: hic latæ fundētes brachia betæ: ut ait poeta: Fæcūduſq; rumex maluæq; inulæq; uirentes. Hic cicer & ca/ piti nomē debentia porra. Hic etiā nocuū cerebro gelidumq; papauer: Gratаq; nobilitū requies lactucha cíborū: Et grauis in latū dimissa cucurbita uentrē. Om/ nia hæc nos quiq; etiā mediocres de grege nouimus: Soli uero egregij homies & eximij: præter nomina uirtutes quoq; singulorū sciunt & potestates: quibus uel physicus aliquis edoctus: uel Empiricus exercitat⁹: indicauit. Nihil itaq; mē/ tietur uel agrestis homo qui se Coralitū atq; Smaragdū nosse dixerit: cui nego/ ciator quispiā modū internoscēdi mōstrauit colore: figura: precio. Nouit enim qd' Coralius neq; Smaragdus est neq; uiceuersa. Qui uero se scire hos lapillos baud ficte profitet': eum illorum potentias & operationes esse perdoctū opor/ tet: & qd' talis ac tantas uterq; sit: Et qd' Smaragdus appensus collo: Epilepseos auertit occasionē: & Coralius repellit stomachi dolorē: certā quoq; suspēdendi legem & cætera illi artificio congruētia. Quēcunq; igit' talia non instituí quisq; is est: tametsi gemmā & nominauerit & elegerit: me docente: illi recte me dixe/ ro gemmā ipsam nōdum indicasse: aut herbā aut quāuis aliā rem. Nondū enim proprietatē illi & potentiam eius operationesq; mōstraui. Sic & deus Moysi de hoc nomine locutus est: quoniam patribus in deo omnipotēte apparuit. In sua nāq; omnipotētia superiorib⁹ annis ipsemet deus fecit miracula. Veniēte uero tempore liberationis Israeliticæ: benigniter uoluit diuinā & mirificā potestatē suam delegare hominibus in huius nominis Tetragrāmati uirtute occulta: quæ nulli unq̄ mortaliū prius reuelata fuit. Pridē enim singulari pactio inclusit ei uer/ bo maiestatē energiæ & mirificā potentiā: quæ patriarchas maioresq; nostros usq; ad Moysi tempora latuit. Tria itaq; sunt: est nomē: est significatū: est pactio siue cōfœderatio diuina. Nomē humanā mentē eleuat. Sgnificatū eleuatæ mē/ ti adhæret. Duo hæc maiores nostri cognouerūt & nomē & significatū: Ideoq; in eodem nomine inuocauere deum: & in eodē rursus uitæ illorū ipse fuit propi tius. Sed tertiū quod multo mai⁹ est: quo uerbi continet' supeminens potestas homini a deo summo delegata: Moysi fuit & nō patribus indicata. Clarius istud ex hebraico sermone perpendit'. Pro eo enim qd' nos Indicaui legim⁹: Hebrai/ ca littera cōtinet Nodaethi: hoc est sciri feci. Non enim fecit deus sciri ab ætate superiori nomen suum Tetragrāmaton: & intelligi quæ penitus intra latēt ma/ gnalia būanæ fragilitati cōmendata: sed potius agnosci & coli & obseruari pro/ miscue: sicut cætera diuina nomina. At uero nūc præposuit deus hoc nomen & in fastigio locauit super alia nomina ut mirabile: ut magnum: ut terribile: ut no/ tum ex miraculis a deo per hominē factis: Quapropter Esaias ait: Tetragrāme deus me⁹ es tu: exaltabo te: cōfitebor nomini tuo quoniā feciſti mirabilia. Hoc est scire nomen Tetragāmaton: cum non solū characteres & uerbum nosipsos

non fugiant: uerũ etiam eius pronunciatio quæ est occulta & uirtus recondita & sequẽtia miraculorum signa: Quod omne cum ex capite quarto Exodi: tum ex ipso posthac dei sermone fiet manifestius. Ego inquit dominus educam uos de ergastulo ægyptiorum: & eruam de seruitute: ac redimam in brachio excelso & iudicijs magnis: & assumam uos mihi in populum: & ero uobis in deum: & scietis qđ ego sum Tetragãmus deus uester. Scietis nũc Tetragrãmaton. Qua doctrina? Quia in brachio extẽto: Ecce miracula. Quam noticiam peripatetici uocãt posteriorem ex signo: Vnde oritur fides. Scietis: at qua nostræ fragilitatis capacitate? Quia iudicijs magnis. Dei enim est iudiciũ: dei sententia: cui parere uniuersam nationem absq; ulla præparatiõe oportet: Ecce spes. Scietis: at quis erit sciendi modus? Et certe cõfœderatio dei cum homine: Quia uos assumam mihi in populum: & ero uobis in deum: Ecce utrinq; amor & dilectio. Nõ enim cõmuni obligatione ac nexu tantũ opus est: sed necessario nouum fœdus cum deo coibim9: super uerbo Tetragãmo: si cupimus eius uirtutem in nobis operari. Vniuersitatis enim dominus ante hoc ipsum futuræ societatis fœdus de iudæorum plebe Moysi locutus est: Vidẽs uidi afflictionem populi mei qui est in ægypto. Fuit igitur ante adoptatus in populũ dei. Et quid est aliud quod modo ait: Assumam uos mihi in populum: præterq̃ hoc pactum: hoc consortiũ nouum quod monente deo contemplatiui homines ingrediunt? & super Tetragrãmato nuperrime fœdus percutiunt? Hoc illud est quod nuncius Tetragrãmus de nomine quærenti Manoe respondit: cur quæris nomen meum? At illud est mirificum: quo responso: cognouerat nomen: & super eo mactauit hedum quod apud ueteres signum erat confœderationis: sicut in Homero quoq; legitis. Quare sequitur: Et posuit oblationem super petram: offerens Tetragrãmo: qui facit mirabilia. Vnde ortum est qđ ad uxorem dixit Manoa: Morte moriemur: quia uidimus Tetragrãmum. Non timuisset angelos uidere: quorum crebra conuersatio cum maioribus nostris patrum memoria fuit: Sed quia dei uocem per Moysen intellexerat dicentis: Non me uidebit homo & uiuet: Ideo formidabat deum se uidisse donec confortaret. Patriarchæ Iacob non indicat nomen: etiam quærenti: sed hoc solum respondet: Quid quæris nome meum: & nõ additur Quod est mirabile. Huic uero quia uiderat incensæ oblatiõis miraculum: respõdetur de nomine quod est mirificum: Quo sciri poterat quoniã esset Tetragrãmaton: Q̃q̃ uos legitis in eo ludicum loco: Nomen meum quod est mirabile. Sed tenet non eandem hic significationem quomodo in psalmo octauo: Domine dominus noster q̃ admirabile est nomen tuum in uniuersa terra: id est admiratione dignum & gloriosum: quod uocabulum Adir significat: hic uero peli: quod est miraculorũ operator. Habetis & originẽ tanti nominis & figuram & significantiam & uirtutem: quod soli deo optimo maximo cõgruit: quod inter omnia nomina per excellentiam magnũ dicitur: Veluti Iosue locutus est deo: Quid facies nomini tuo magno: quod i Deuteronomio uocatur Terribile: Et i psalmis Bonũ: bonorabile: sanctũ: laudabile: æternũ: beatificũ: Et in Esaia Excellens: antiquũ: ab æterno: Et in Hieremia Inuocatum sup nos: Et in Ezechiele Egressum in gentes: Et in Daniele Benedictũ: Et in Amos Tetragrãmaton nomẽ eius: Et in Malachia Magnũ in gentibus ab ortu solis usq; ad occasum: & horribile in populis. Omittam uiri doctissimi consulto pueriles in hac tã præstanti causa & in hoc tam salubri negocio quæstiunculas grãmaticorũ: quibus se magni theologi tanto studio inuoluere hoc loco: ut etiã quod pudet audire: ad inanes contentiones deuenerint: Solũ mihi supersit illa celebris & potentissima pronũciatio quæ in abysso arcanorum dicitur secretissime recõdita: Quam si habet hoc nomen: non est ineffabile: si non habet: non est nomẽ. Quid

igitur agamus? Negabimus esse nomen: cuius contra nos tantū numerū testiū adduxim⁹? Negabimus ineffabile:quod ita tam græci q̄ latini appellant oēs? De quo Salomon in Prouerbijs:Quis colligauit aquas quasi in uestimēto?quis erexit omnes terminos terræ:quod est nomen eius:& quod nomen filij eius: si scias? Tanq̄ sic dicat:Eloquere nomē ipsum si scias: & effare quod est ineffabile: quasi arbitretur difficile nos illius pronūciationis explicationem tenere.Citabo Sidoni Hermetem tuum illum Trismegistum: id est ter maximum in dialogo Aesculapij. Nō enim spero inquit totius maiestatis effectorem omniumq; rerū patrē uel dominū/ uno posse q̄uis e multis composito nomie nuncupari. Deus autem patrum nostrorum:non propbanorū: non poetarum: non pbisopbo/rum:non etbnicorū:sed deus Abraham: deus Isbac: deus Iacob: qui & ignotæ & innominabili suæ naturæ propriū nomen imposuit: Idem quoq; impossibilis pronūciationis institutor & præceptor est.Hic docuit Moysen inenarrabile no mē profari: quando de ineptitudine linguæ conquerebat.Iam nota ex eo loco uobis est pronūciatio:quæ tribus cōmatibus sub una periodo comprehēditur. Vltra nō ausim fines egredi arcanorū: ne adstans ad parietem indignus aliquis exaudiat. Quoniam uero nomen:ut in Cratylo ait Plato:essentiæ ipsius est imitatio: Eaq; contingit nobis tanq̄ pictorib⁹ aut musicis cōmixtiōe multiplici atq; distinctione uaria quousq; apprehendimus quod imitari uolumus: ut si structu/ram nobilem acri perueſtigatione cupimus introspicere: Primum quidem eius singula resoluimus : deinde ut prius erat extructa rursus ædificamus: & deniq; compaginem ipsam mente conseruamus. Distinctio autem siue resolutio ea no minū in syllabas fit:& syllabarū in litteras:& litterarū in ꝓprietates accidētiaq;. Litteris autem rursum intricatis / complexio uerbi rem enūciat. Iccirco nostri maiores diuino studio & superno lumine freti: huius nominis gratiarū plenissi/mam expositionem pari modo sunt adepti & posterioribus nobis tradere di/gnati:quam Sembāmapboras appellatis:quo certe secretorū fundamento plu rimos noui confisos:ut aggrederent quæ natura ipsa nō ualuissent.Sed ne hoc ipso quoq; careatis:complebo paucis.Dominus quatuor litterarum in summi/tate innixus est scalæ surgētis a terra & cacumine tangentis cælos: Iacob humi recumbit: somno quiescēs: Angeli dei ascendunt primo:descendunt posteri⁹. Ipsi Iacob affertur promissio: euigilat:affirmat dominum esse in loco:tremit atq; timet:sacrificat erecto altari:& uouet uotum.Scalam gradibus compleamus:Et in Cantico filiorū Coræ dicit:Scd'm nomē tuū deus sic & laus tua. Ergo Sbem bāmapboras erit laus dei:Ergo gradus scalæ diuiduntur iuxta laudes eius. Lau des autem bebraicæ uocant Tbillim: quo nomine psalmorum liber inscribit. Erit igitur Sembāmapboras ex libro psalmorū diuini nominis reuelata exposi/tio. Quilibet autē uersus unum scalæ gradum notat: Eorū quotusquisq; tris cō/tinet sacratos characteres:Ex quibus spiritu dei suggerente unum conflatur si/gnaculum insigne colēdum & obseruandū: tribus litteris formatū: cui esse per/bibēt inclusum dei angelū ferentē secū diuini nomis maiestatē.Hi aūt sūt ange/li.lxxij.q ascendūt & descēdūt.In quorū uirtutes augustale diuinitatis nomē re/soluit: & eisdē angelicis tandem syllabis restaurat. Nō qd' resolutū desierit esse nomē:neq; restauratū rursus esse cœperit:sed sicut sol multiplicatione radiorū & luminis effusi. Ait enim cōtemplātissim⁹ græcoq; pbilosopbus: qd' sensibilib⁹ est sol:id intelligibilibus est deus.Psalmodia septuagintaduoq; uersuū:bæc est: quā latine pronūciabo iuxta ecclesiæ uestræ cōsuetudinē: & quælibet sancta si/gnacula digito mōstrabo: quapropt' animū aduertite perq̄ diligēter. Vbi uero quatuor litterarū nomē:id est Tetragrāmaton ponit:ibi ego more ueterū:ipsi⁹ Adonai interpretationē mutuabor.

Tu domine ſuſceptor meus es:gloria mea & exaltans caput meũ.
Et tu domine ne elongaueris auxiliũ tuũ a me:ad defenſionẽ meã conſpice.
Dicã dño ſuſceptor meus es tu:& refugiũ meũ deus meus ſperabo in eũ.
Cõuertere domine & eripe animã meã: ſaluũ me fac propter miſericordiã tuã.
Exquiſiui dñm & exaudiuit me:& ex omnib⁹ tribulatiõibus meis eripuit me.
Pſallite domino qui habitat in ſion:annũciate inter gentes ſtudia eius.
Miſerator & miſericors domin⁹:longanimis & multũ miſericors.
Venite adoremus & procidamus & benedicamus ante dñm qui fecit nos.
Reminiſcere miſerationũ tuarũ dñe:& miſericordiarꝫ tuarũ quæ a ſæculo ſunt.
Fiat miſericordia tua domine ſuper nos:quẽadmodum ſperauimus in te.
Viuit dominus & benedictus deus meus:& exaltet deus ſalutis meæ.
Vt quid domine receſſiſti longe:deſpicis in opportunitatibus in tribulatione.
Iubilate domino omnis terra:cantate & exultate & pſallite.
Et factus eſt dñs refugiũ pauperi:adiutor in opportunitatibus in tribulatiõe.
Et factus eſt mihi dñs in refugiũ:& deus meus in adiutoriũ ſpei meæ.
Dñe deus ſalutis meæ:in die clamaui & nocte coram te.
Dñe domin⁹ noſter q̃ admirabile eſt nomẽ tuũ in uniuerſa terra.
Iudica me ſcd̃m iuſticiã tuã domine:deus meus:& nõ ſupgaudeãt mihi.
Expectans expectaui dominũ:& intendit mihi.
Et nomen domini inuocabo:o domine libera animã meã.
Ego autem in te ſperaui domine:dixi deus meus es tu.
Dominus cuſtodit te domin⁹ protectio tua:ſuper manũ dexterã tuã.
Dominus cuſtodiet introitũ tuũ & exitũ tuũ ex nũc & uſq; in ſæculũ.
Beneplacitũ eſt dño ſup timẽtes eũ:& in eis qui ſperãt ſup miſericordia eius.
Confitebor tibi domine in toto corde meo:narrabo oia mirabilia tua.
Clamaui in toto corde exaudi me domine iuſtificatiões tuas requirã.
Eripe me domine ab homine malo:a uiro iniquo eripe me.
Deus ne elongeris a me:deus meus in auxiliũ meũ reſpice.
Ecce deus adiuuat me:& dominus ſuſceptor eſt animæ meæ.
Quoniã tu es patientia mea domine:dñe ſpes mea a iuuentute mea.
Introibo in potentias domini:deus memorabor iuſticiæ tuæ ſolius.
Quia rectum eſt uerbum domini:& omnia opera eius in fide.
Dominus ſcit cogitationes hominũ:quoniã uanæ ſunt.
Speret Iſrael in domino ex hoc nũc & uſq; in ſæculum.
Dilexi quoniã exaudiet dominus uocem orationis meæ.
Domine dilexi decorem domus tuæ:& locũ habitationis gloriæ tuæ.
Domine deus uirtutũ cõuerte nos:& oſtende faciẽ tuã & ſalui erimus.
Quoniã tu es domine ſpes mea:altiſſimũ poſuiſti refugiũ tuũ.
Audiuit domin⁹ & miſertus eſt mei:domin⁹ factus eſt adiutor meus.
Vt quid domine repellis animã meã:auertis faciem tuã a me.
Domine libera animã meã a labijs iniquis & a lingua doloſa.
Dominus cuſtodiet te ab omni malo:& cuſtodiet animã tuam.
Et ego ad te domine clamaui:& mane oratio mea præueniet te.
Voluntaria oris mei beneplacita fac domine:& iudicia tua doce me.
Si dicebam motus eſt pes meus:miſericordia tua domine adiuuabit me.
Suauis domin⁹ uniuerſis.& miſerationes ſup omnia opera eius.
Q̃ magnificata ſunt opera tua dñe:nimis ꝓfundæ factæ ſunt cogitatiões tuæ.
Notũ fecit domin⁹ ſalutare tuũ:in cõſpectu gentiũ reuelauit iuſticiã ſuã.
Magnus domin⁹ & laudabilis nimis:& magnitudinis eius nõ eſt finis.
Miſerator & miſericors domin⁹:patiens & multũ miſericors.

Sit gloria domini in sæculũ:lætabit᷑ dominus in operibus suis.
Confitebor dño scd̃m iusticiã eius:& psallam nomini domini altissimi.
Cognoui dñe quia æquitas iudicia tua:& in ueritate tua humiliasti me.
Domin⁹ in cælo parauit sedem suã:& regnũ suũ omnib⁹ dominabit᷑.
Tu aũt dñe i æternũ pmanes:& memoriale tuũ i generationẽ & generationẽ.
Alleuat dominus omnes qui corruũt:& erigit omnes elisos.
Qui timẽt dñm sperauerũt in dño:adiutor eorũ & protector eorũ est.
Et anima mea turbata est ualde:sed tu domine usq; quo.
Ab ortu solis usq; ad occasum:laudabile nomen domini.
Iustus domin⁹ in omnib⁹ uijs suis:& sanctus in omnib⁹ opibus suis.
Sit nomẽ domini benedictũ:ex hoc nũc & usq; in sæculũ.
Vide quoniã mandata tua dilexi domine:scd̃m misericordiã tuã uiuifica me.
Seruite domino in lætitia:introite in cõspectu eius in exultatione.
Ecce oculi dñi sup metuẽtes eũ:& in eis qui sperant sup misericordia eius.
Cõuertere dñe usq; quo:& deprecabilis esto super seruos eius.
Ne derelinquas me domine deus meus:ne discesseris a me.
Delectare in domino:& dabit tibi petitiões cordis tui.
Cõfitemini domino quoniã bonus:quoniã in æternũ misericordia eius.
Dñs pars hæreditatis meæ & calicis mei:tu es q restitues hæreditatẽ meã mihi.
In principio creauit deus cælum & terram.
Cõfitebor dño nimis in ore meo:& in medio mũltorũ laudabo eum.
Cõuertere anima mea in requiem tuã:quoniã dñs benefecit tibi.

Non uos cõturbet nec in stuporem ducat promiscua: ut uidet᷑ uersuũ collectio:q̃si absq; ordine ac fortuita:non diuino fato:sed hominũ uolũtate: ingenio/soq; artificio constet. Quod enim de Homeri carminib⁹ & Plutarchus & cæteri eius poeticæ studiosi scribunt:non fuisse initio ut nũc sunt in numerũ composita:sed sparsim distracta:& tandem a grãmaticis q circa Pisistratũ Aristarchũq; degebant in ordinẽ redacta. Hoc baud absimile de hymnis psalmorũ nostri ferunt:& etiã uestri sacræ scripturæ doctissimi homines: Vt Hilarius dux & epus in eius libri cõmentarijs:qui sic ait:Non est aũt ignorandũ indiscretũ apud Hebræos esse numerũ psalmorũ:& sine ordinis annotatione fuisse cõscriptos. Nõ enim illic primus aut secũdus aut tertius aut quinquagesimus aut centesimus prænotant᷑:sed sine præscriptiõe aliqua ordinis in unũ pmixti sunt. Esras enim ut antiquæ traditiões ferunt: incõpositos eos & pro autorũ ac temporũ diuersitate dispersos in uolumen unũ collegit. Cum igit᷑ fuerit ista traditio Sembãmaphoras ante septuagintaduos interpretes: qui & numerũ & ordinẽ psalmis statuisse dicunt᷑:& quidẽ longe ante: profecto iudicare potestis haud ab re hos uersos afflatu diuino cõceptos & numero & ordini bũano non seruire: sed magis diuino proprio atq; suo numero innumerabiliter numerabili & infinite finito: unde tandẽ ꝓcesserunt subesse:& rursus in eiusdẽ adorãdi nomis Tetragrãmati numeros modo sapiẽtibus noto referri. Tũ SIDONIVS:Præclare mihi uideris id qd̃ es pollicit⁹ mõstrasse digito: Sed quẽ tu eius nomis esse numerũ uelis in quẽ septuagintaduo referant᷑:nõ satis intelligo:nisi quaternionẽ ĩrazquo tam celebre nomẽ cõstare dicit᷑:& iccirco Tetragrãmaton appellatũ. Qd̃ ego certe uetustissimos philosophos & philosophiæ pricipes semp maioris pẽdisse inuenio q̃ cætera cuiuscũq; religiõis arcana. Maxime aũt Pythagorã ipsũ nobilesq; Pythagoreos:qui pariter id quod tu Tetragrãmũ nominas:iuxta suæ disciplinæ morẽ: Tetractyn:uocãt:quã omnib⁹ dijs deorũq; uirtutib⁹ præferũt: & ꝓpetuæ naturæ fontẽ esse in animos nostros manantẽ describũt. Teste carmẽ est qd̃ aureũ Pythagoræ appellant:in quo iuramẽti loco Tetractys assumi-

tanq̃ ſummũ quo fides & rerũ credulitas nitatur cum definitione pfecta ſubſtantiæ ſuæ. Imitati ſunt quiq; præſtantiſſimi poetæ: ut reliqua eius philoſophiæ: ſic & hoc ſubtiliſſimũ & acutiſſimũ cõtemplandi gen⁹: qui mũdi chaos in quatuor elementa. Cælum in quatuor anni partes. Aerem in Eurũ: Zephyrũ: Auſtrũ & Boream. Terrã in quatuor ſpacia ſc̃m quinq; çonas. Diuinitatẽ in plebeios: nobiles: ſuperos & palatia regis. Humanitatẽ in carnem: ſpiritũ: manes & umbrã diſtinxerũt: ut ea partim in principio legim⁹ Ouidianæ metamorphoſeos: partim carmina oſtendũt quæ circũferunt̃: Bis duo ſunt hominis: manes: caro: ſpiritus: umbra: Quatuor iſta loca bis duo ſuſcipiũt. Terra tegit carnẽ: tumulũ circũuolat umbra. Ortus habet manes: ſpiritus aſtra petit. Stoici uitæ noſtræ ſplẽdorem: ex quatuor uirtutibus collaudant. Mathematici primã ſolidam demõſtrationẽ in quaternario reperiunt. Phyſici iudiciales potentias in quatuor partiunt̃: intellectum: rationem: opinionem: ſenſum. Arithmetici: unum: poteſtate appellant tetragonum. Vnum enim cum erumpit in actum: eſt numerus tetragonus. Primus differentiã numerorũ uniuerſam adimplens: & ſub quatuor terminis denarium perfecte conſummãs. Vnum nanq; duo: tria: quatuor: denarij numeri ſubſtantiam parturiunt: quo facilius eas crediderim quas tu poſt nomen Tetragrãmaton decem Sephiroth introducere (utpote rem uulgo inſuetam) auſus es. Quid̃ qd̃ ille idem numerus eiſdem quatuor limitibus omnẽ muſicæ harmoniam continet: immo totam mathematicã colligit: punctũ: lineam: planiciem atq; corpus: totam phyſicam complectit̃ in qua ſeminaria naturæ uirtus docetur̃ primũ: ſecũdo pululatio naturalis: tertio adolens forma: quarto cõpoſitum: totam deniq; metaphyſicam inſinuat: eſſentiam: eſſe: uirtutem & actionem: Quæ ſane triplicitas: mirificã quaternitatẽ explicat: ut ſit principio punctus: ſemẽ: eſſentia. Secũdo linea: pululatio: eſſe. Tertio planicies: forma: uirt⁹. Quarto corpus: compoſitũ: actio. Hi mihi duodecim eſſe lapides uident̃ quos tu ante Baruchia ſuis nominibus recitaſti: & quos ille tuus Moyſes in quaternarium ordinem redegit. Igitur in tota mundi uniuerſitate illiuſq; ſingulis partib⁹: illa diuina relucet quaternitas. In ſuperis (ut eſt apud Orphicam theologiam) Muſa: Dionyſius: Apollo & Venus ea ſuperna numina mentibus noſtris inſtillant deificos attractus. Muſa poeſim: Dionyſi⁹ myſterium: Apollo uaticinium: Venus amorẽ. In cæleſtib⁹: q̃tuor triplicitates: Sub cælo tẽpora q̃tuor: Sub tempore: quatuor qualitates: Sub qualitatib⁹: quatuor elemẽta. Sub elemẽtis: ſubſtãtia: qualitas: quãtitas: mot⁹. Sub ipſa deniq; ſubſtantia: corporeũ: uegetabile: ſenſitiuũ: intelligẽs. Sub quãtitate: punctio: longitudo: latitudo: ꝓfunditas: ſicut de numero dicimus unũ: duo: tria: quatuor. Sub qualitate: calidũ: frigidũ: ſiccũ: humidũ. Sub motu aſcendens: deſcendens: ꝓgrediens: circulare. Diximus de rebus ſupcæleſtibus: æternis: temporalib⁹: mixtis: Videamus: animus human⁹ quo pacto ſe cũ quaternitate ſociauerit. Et aſcẽdit quidẽ anim⁹ noſter p quatuor gradus: ad poſtremũ in ipſo ſpiritum: per ſenſum: imaginationem: phantaſiam: intelligentiã. Tenetis ergo naturã uniuerſi quaternitate cõſtare: quẽ non eo mõ effeciſſet omniũ opifex: niſi & in ſeipſo quædam eſſet Idæa quaternionis prius q̃ in operationẽ uergeret. Vnde ſummũ louẽ Lacedæmonij q̃tuor auribus depingere mihi recte uiſi ſunt: qm̃ ſit ipſe quoq; ſumm⁹ quaternio: id eſt iuxta Pythagoricos Tetractys: cui⁹ emanatio per formã quidẽ in angelis: per participationem uerã in animab⁹ rõnalib⁹: p imaginariã in rõnis exptibus: per umbratilẽ i corporũ figuris reperiẽ: & ſempiẽnæ cuiuſdã pluuiæ cõſueto more ab excelſo ad ima defluit: uniuerſa rigando. Perq̃ libẽter Sidoni audio BARVCHIAS inqt quæ tu nr̃æ diſciplinæ applicas. Nã ut uideo recte oia q̃drãt ad regulã. Hic eñ eſſe mihi putaẽ iſte fluuius inſignis q̃ de illo celebri loco uoluptatis egrediẽ

ad irrigandum paradiſum quaterno capite. Quem Orpheus & Homerus Oce anum uocant: diuinarū & humanarū rerum originem: Primo ſemper exiſten/ tem: Secūdo manantem in deorum generationē: Tertio irrigantem terrena: Quarto ſtillantem in omnem fluidam naturam. Hic eſt ille fluuius Cobar pro/ pter quem Eçechiel manu dei tactus: uidit ſimilitudinem quatuor animalium & quatuor in quatuor. In eodem quoq; fluuio quatuor cherubim in quatuor rotis: & rotam i medio rotæ. Ipſum eſt animal quod uiderat iuxta flumē Cobar. Hoc ipſum eſt mare magnū in quo iuxta uiſionem Danielis pugnabāt quatuor uen/ ti cæli: & quatuor beſtiæ grandes aſcendebant de mari. Eius numen appellari Neptunū uoluerūt: qui dicit̄ in Orphicis hymnis: quadrugos curr⁹ impellere. Myſteriū igitur Tetragrāmati uetuſtiſſimis fuit ſapiētibus: & quidem alienige/ nis tametſi publice inuſitatū/ tamē priuatim non incognitum: qui cunctas opti/ marū rerum diſciplinas ſub ænigmate tradentes quoſdam hoc in negocio ſibi artifices faberrimos inſtituerūt/ ut cōgrue totam rerum omniū uniuerſitatem celte ſculperent: eamq; in unam imaginē noſtro cōſpectui formarent: ne crebro huius ſummi nominis opus foret quod timebant uilitate cōtemni. Quam ſane imaginem ſacram uocauere: illiuſq; ſculptores hieroglyphi ea de re dicti ſunt. Erat autem hoc modo: Primo quidem oculus: Secūdo baculus: Tertio ſcutū: Quarto ſerpens. Videte quātū hæc apte ad figuras etiā prophanis atq; rudib⁹ cōſpicabiles. Sed multo ſimpliciores exiſtunt numeri ijdemq; formales quos & acutius cōtemplamur q̄ figuras: & ꝓpius rebus diuinis accedere putam⁹. Quo plane multo extat optatius nobis philoſophis hoc ipſum tam celebre nomen: qđ & figuris characterū geometrica/ & formis numerorū arithmetica ſacramē/ ta ſimul complectitur. Vtq; mathematici officio promiſcue fungar: rectiſſime profecto dixerim: Vnum: Par: Impar: Totū: Reductio. Nihil infinito: nihil uno: nihil puncto prius eſt: & ipſum omniū rerum principiū eſt. Deinde uſq; ad unū & uſq; ad punctum omnia ſunt: & ultra unū atq; punctū nihil eſt. Hic igitur om/ niū rerum finis eſt. Tenetis modo primam Tetragrammati litteram: quæ & fi/ guram pūcti referat: & Iod: id eſt principiū nomineť: & denarium: id eſt finem numeri deſignet: & omnē numerū ſimpliciſſime penetret: quoniā notam præ ſe ferat unitatis. Vnitas autem omniū numerorū menſura cōmunis eſt: Et ea ut ſcribūt Arithmetici: uicem obtinet puncti: quæ cum ſit principiū interualli lon/ gitudiniſq;: ipſa nec interualli: nec longitudinis capax eſt. Sicut neq; punctum quod puncto ſuperpoſitū: nihil fit niſi punctum: uelut ſi nihil nulli iungas. Quo accidit ut etiam unitas in ſeipſam multiplicata: nihil producat aliud præterq̄ ſe ipſam: Vt ſi dixeris: ſemel unū: nihil niſi unū eſt: aut rurſus ſemel unum ſemel: non latius uagatur: ſed in uno permanet. Eſt enim eadem ſemper imutabiliſq; ſubſtantia: princeps imparis ordinis: & effectrix quodāmodo formaq; imparita tis. Principiū/ cōmunicatiō & finis omniū: ſupra numerū: ſupra totum: diuiſionis expers: carens partib⁹. Quapropter & cōmodiſſime noſtris illis ægrotis oculis ſummū huius mūdi autorē demōſtrat: & diuinitatis naturā būanæ imbecillitati deſcribit: a qua & ex qua & per quam & in qua & ad quam omnia ſunt. Vtamur ſi uultis diuiniſſimi theologi teſtimonio Dionyſij Areopagitæ: de ente & exem plaribus ita ſcribentis. Etenim in monade omnis numerus uniformiter conſtat: habetq; omnē numerū unitas in ſeipſa unice: & omnis numer⁹ cōiunctus quidē in monade eſt. Quātū uero ex monade ꝓceſſerit: tantū diſcernit̄ & multiplicat̄. Diximus de immanentia: dicamus de proceſſu: & ſicut motus puncti facti lineā: & motus lineæ facit planiciem: ita motus unitatis creat alterum & alteritas bi/ narium. Alterum enim apud Pythagoram & ſapientiæ eius bæredes inquit Bo etius: nulli alij niſi tantum binario adſcribitur. Vnde Seruio grāmatico autore:

Alter/de duobus tantū dicitur:Binarius autem quandam indicat compositionem:Aceruus enim est unitatum.Compositio non sine materialis proportiōis suspictone intelligitur.Materialis proportio absq; formali nequit existere:sicut reuera neque materia sine materia. Formam esse quoddam diuinum recte arbitratur Aristoteles.Numerus impar et quidem ternarius maxime proprius rebus diuinis asseritur:Cui haud absimile Alphesibæus in Pharmaceutria Maronis cecinit:Numero deus impare gaudet. Omne igitur quod primo extra deū fluit:simul atq; ipsum iam deus non est:alterum ab eo & primæ multitudini par fit. V tq; nihilominus habeat esse:conuertitur rursus ad diuinitatem : cuius insigne numerus est impar. Omnis enim processus(dixit Abucaten) per similitudinem secundorū ad primum:efficitur.Angelica itaq; natura impari numero significanda est. Numero quidem: quia est multitudo ab uno progressa. Impari autem:quia proxima deo & eius participatione freta.Nam quasi parua dei portio sunt angeli : quale per oraculū Apollo fatidicus quondam Colophone quærenti responderat.Hic plane non deest quod expertos se aiunt philosophi.Nā ubi natura superior tangit inferiorem:ibi ex infimo sui gradu supremū inferioris attingit.Sed mox ubi ad summū:id est unitatem uentū est:cōtra erit necesse ut inferioris supremū ad totam conditionem aspiret unitatis : quoniā & unum & simplicissimū gradus nō habet. Tota autem conditio unitatis est esse candē & semper sibi similem consentientēq; immutabilitatē:qua solus impar numer⁹: ut dicunt Arithmetici:maxime participat. Sane cuiuscūq; medietas est unum: hic impar est numerus.Cuius uero duo:is & paritatē recipit:& in gemina æqua poterit diuiungi. Ergo uidetis quoniā imparitas deo est cognatior: paritas autē dissimilior: ideo angelicā siue idealem seu totam archetypi mundi naturam:nō quidē pari sed impari numero rectius fuisse designandā. Atqui cum solus deus multitudinē in se nō admittat: cætera uero quātumcūq; simplicia: quasi quædā coaceruatio sint:& exactu potentiaq; construant: Iccirco primus deitatis ritus nō simplici aliqua imparitatis nota celebrari debuit : sed quæ simul & pari & impari numero cōstaret.Pari: ut esset aliquid. Impari:ut tantū esset: quippe istud quod effluxisset:hoc quod reflueret.Diuersum enim est esse/& sd quod est. Ex primo itaq; binario & primo ternario:constat quinari⁹: qui productum a supremo luce:primū intellectualis mūdi radium uno sacrato charactere: hoc est ipsa He littera demonstrat: Quam & mathematici numeratiōis primū incompositum:& hebræorū grāmatici prolationis spiritū: essentiæq; hypostasim(articuli officio)designare tradiderūt.Quod rudibus ac ineruditis oculis sapientissimus Salomon fabre mihi pinxisse uisus est. Fecit enim super arcam duos cherubim in quibus sederet nomē domini exercituū: ut esset quinq; cubitorū ala cherub una:& quinq; cubitorū ala cherub altera:quasi effigies supercælestis citra deum essentiæ atq; naturæ. V olo & tertiū huius ineffabilis & mirifici nominis characterem breui exponere:quem esse V au perhibent.Hæc tametsi cōiunctio sit copulatiua:tamen & in oratione perpetua tempus uerborū cōmutat:& in mathematica senarium numerū significat. Aptissime igitur notula fit cæli & terræ: id est oim ex materia & forma cōiunctorū. Copulat eni V au & partes oratiōis cōiungit:unde cōiunctio dicta est.Deinde uerbis etiam tempora transmutat:ut natura rebus. Quid est quod fuit(inquit Ecclesiastes)ipsum quod futurū est. Quid est quod factū est:ipsum quod faciendū est. Temporis ergo mutationi subiacēt quæcūq; corpalia tā in cælo q̄ in terra:horūq; medijs sita sunt. Sed ad Pythagorica mysteria & sacrorū arcana trāseam⁹. Deprompsi ex antiquoꝝ uoluminibus quosdā scythaꝝ aliaꝝ ue gentiū faberrimos boies uniuersitatis naturā una imagine sculpere solitos:& ꝓpterea hieroglyphos fuisse nūcupatos:quæ cōtineret

oculum:ſpatam:ſcutum & ſerpentē. Scd'm quos utiq; poſt oculū:id eſt punctū: & baculum ſiue ſpatam:id eſt linearē planicīē æquali ordine/ſequitᵉ ſcutū bexagonū:id eſt corpus ſolidum quod propter longitudinē/latitudinem & altitudinem ſex angulis claudit'. Eſt enim in longitudine ante & retro. In latitudine ſiniſtra & dextera. In altitudine ſurſum & deorſum. Hic nāq; ſenarius ita in natura ſolidorū conſtituit': ut circa omne corpus inſeparabili cōiunctione ſemper uerſetur. Tria igitur cum ſint ſolidorū interualla: quorū cuiuſlibet duo ſunt motᵒ: nihil mirū ſi poſt Iod:id eſt unum:& He:id eſt duo atq; tria: nunc ſuo loco Vau ſequat':id eſt ſex. Qui numerus priorū numerorū multiplicatiōe oritur:ſiue tu ſemel bis tria dicas/ſeu cōuerſa uice ter duo: quippe ſingulis materialibus congruentiſſimus numerus:qd' & ipſe alterna præcedentiū numerorū multiplicatione naſcatur. Rebus autem alterutrū uiciſſimq; multiplicandis: materia ipſa potiſſimū occaſio eſt. Taceo qd' ordinē hic ſuum ex anteriorū unitatibus nanciſcit'. Ex uno enim & duobus atq; tribus: ſenarius colligit': ut iure optimo cognoſcatis poſt Iod & He ſubito ipſam Vau litterā ſequi debere. Accedit quod quēadmodum totᵒ uniuerſi corporalis natura/uel Ariſtotele autore/perfecta undiquaq; aſſeritur:non abundans ſuperfluis:nec fruſtrata neceſſarijs:ita ſenarius numerus:totius mundi corporei ſignaculum præbens:in omni numerorū contextu ab unitate prima uſq; ad decem ſolus adeo pfectus eſt: ut cōparatiōe ſuarum partium:neq; paupertatis egeſtate inops diminutuſue ſit:neq; imoderata plenitudine ſuperfluus. Habet enim partem mediam:id eſt tria: & tertiam id eſt duo: & ſextam:id eſt unum:quæ in ſummā unam redactæ: totum ſenarij corpus proferūt. Qua quidē perfectione cæteri carent: Nam octonarij medietas eſt quatuor:& quarta duo:& octaua unum:quorū collectio minorē toto corpore ſummā reducit:id eſt ſeptem. Sic reperimus in reliquis ſummas partiū cōgeſtas uel abundare uel a ſtipite numeri deficere: Solus ſenariᵒ ciuſcemodi totalitate perfectus eſt. Quapropter haud ab re mūdum hunc totum atq; perfectum ſolus ipſe deſignat. Munienda eſt uallo ſacrarū litterarū hæc noſtra ſentētia:ne uos excogitationē uacuam aut meū inuentum ſuſpiceminī:& quod pauci animaduertūt id uobis amiciſſimis ſodalibus reuelabo. Profecto quāq; plurimæ ſolent in ſanctis ſcripturis generationes recitari: nullas tamen uſpiam generationes in toto ſacratarum litterarum uolumie inſpexeritis cui Vau character hic noſter adiectus ſit: niſi tunc ſolum quādo de generatione cæli & terræ legimᵒ: Iſtæ ſunt generationes cæli & terræ: Vbi Tholdoth ſingulari diuinitatis dono per Vau in ultima ſcribitur. Quæ quidem littera reliquis omnibus in locis eidem dictioni ſubtrahitur: præter unam chriſti genealogiam in libro Ruth prope finem exorſam: Hæ ſunt generationes Phares: quæ utiq; proſapia omni alia generatione fuit perfectior. Perfectum itaq; eſſe totum uniuerſum littera hæc tertia ſacratiſſimi nominis ſenario numero commonet: quoniam die ſexto uidit deus cuncta quæ fecerat & erant ualde bona. Igitur perfecti ſunt cæli & terra & omnis ornatus eorū. Reliquū erit/ut de tertio progreſſu rerum: hoc eſt quarta littera paucis ediſſeramus. Poſt ſubſiſtentias enim uere materia carentes: & ſubſtātias uere materiam poſſidentes: haud iniuria ſequūtur res quæ cum ſunt in materia formæ corporum: tum ſimul eædem a corporibus materijſq; ſunt ſeparatæ. Hoc genere accedit animᵒ rationalis: cui igneus eſt uigor: ut ait Virgilius: & cæleſtis origo: quantum non noxia corpora tardant terreniq; hebetant artus moribundaq; membra. Is quanq; ſcd'm eſſentiam ſuam excellentiorem cum angelica natura pari congreſſu ambulat: uerūtamen quātum ad ipſum eſſe inferius attinet: eo fit poſterior quod immergit' corruptibilibus & cum corpore cōmunicantibus iungit'. Hoc ipſo ductus, ppheta Regius: Minuiſti eū inquit

paulominus ab angelis: Gratissimum amici uobis ipse facturus sum: qui nũc ad uesperam audientes lassati estis. Causam enim q̃ breuissime absoluã. Platonis in libro cui est inscriptio Timæus hoc dogma extat: Deũ in exordio primũ creasse ignem: deinde terrã. Sed duo sola: & tam aduersa bæc absq; tertio quodã commode cobærere nõ poterant. Restabat igit' mediũ utrorũq;: qđ partim cum superiore: partim cõmunicaret cũ inferiore. Itaq; cũ sint archetypa: ut luces quædam igneæ primũ creata: deinde uniuersa corporea fæces materiarũ amplexatum fieri decuit aliquam substantiã quæ nec a materia penderet neq; sine materia existeret: ut quo ad operationẽ suarũ uirium habitaret cum corpore: & quo ad potestatẽ suæ essentiæ habitaret cũ angelis: & alterutra uirtute neutri mũdo deesset. Rectissimũ igit' mediũ: est animus humanus qui cũ sit neutrũ: cũ utroq; participat. Propter hoc ait Hermes Trismegistus: O Asclepi magnũ miraculũ est homo animal adorandũ & honorandũ. Hic enim in naturam dei transit qua ipse fit deus. Hic dæmonũ gen⁹ nouit: utpote qui cũ ijsdem ortũ se esse cognoscat. Hic humanæ naturæ partem in seipso despicit: alterius partis diuinitate cõfisus. O homis q̃ est natura temperata fœlicius. Hic dijs cognata diuinitate coniunctus / partem sui qua terrenus est despicit. Cætera omnia quib⁹ se necessariũ esse cælesti dispositiõe cognoscit: nexu secũ charitatis astringit sicq; suspicit cælum. Sic ergo fœliciore loco medietatis est positus: ut quæ infra se sunt diligat: ipse a superioribus diligat'. Mediam auditis inter mũdum inuisibilẽ & mũdum uisibilem esse animã rationalem: Arctissime nihilominus cognatam superis. Ob eas utrasq; causas alia nequiuit nisi numeri quinarij notula designari: Quæ ultima est He uocata: totius denariæ numerationis iustissima proculdubio medietas. Nam si altrinsecus circa quinariũ superius quatuor & inferius sex colligaueritis: decem uenient: quoq; quinq; medietas est. Rursus tria & septem: Iterum duo & octo: deniq; unũ & nouẽ: & identidẽ semp reperietis decem: & solũ quinariũ esse mediũ experiemini. Si pcunctabimur accuratius: est profecto similis supernoq; essentia: haud indigne simili charactere mõstrãda: Nec aliud differẽtiã q̃ ordo facit. Nam quo absolutior: purior firmiorq; cõstat angelicus mũdus: eo est priori He littera & eminentiori loco nris oculis ostendendus: Posteriori autẽ licet eodem charactere mens humana: quoniã affixa est corpori quæ cum corpore simul esse cœpit: Quia uero cũ corporis interitu non desinet: sed si suã fuerit naturã sequuta & non alienæ grauata: illecebris redit cõtinuo: & ascẽdit tam in corpore manẽs q̃ extra corpus uolitans ad cõsentaneã ei supercælestẽq; habitationẽ: quã ego nominaui reductionem. De qua Zoroaster: Ascẽdendũ tibi est ad lumen ipsum & ad patris radios: unde missa tibi est anima plurimam induta mẽtẽ. Et Pythagoras tradidit his uerbis: Si tu relinquẽdo corp⁹ in æthere liberũ transieris: eris imortalis deus. Hæc est ultima He reductio quidẽ hominis ad diuinitatẽ: hic est finis: hic termin⁹: hæc meta: hic limes & pfectio nominis hui⁹ tam sacri: tam adorãdi: tam potẽtis: tã admirãdi: cui⁹ corã Moyse deus meminit: Ego ostendã omne bonũ tibi: & uocabo nomẽ Tetragrãmaton corãte. Hæc ẽ quarta littera: & apud Danielẽ: species quarti silis filio dei. Dedit eni deus hominib⁹ potestatẽ filios dei fieri ijs q̃ in eius nomie credunt: Cui⁹ ultima He q̃si facies quarta est aquilæ in rotis: quæ in Eçechiele gradiebant' iugit' & nõ reuertebant'. Hui⁹ litteræ ui ac potestate Abrahã centenari⁹ ex Sara nonagenaria sterilisq; fœmia præter naturæ leges genuit creuitq; in gẽtes: Et ob id Abrahã fuit nũcupatus cũ ante Abram uocaret'. Quid multis: Nostra ois fœlicitas hoc charactere numeri qnarij exprimit': quo unit' Alpha cũ O: & aquæ sub cælo cũ aquis quæ sup cælos sunt. Quo possumus quæ uolumus: & uolumus quæ superi ipsi: Quapropter & quintã partem Asser sortit⁹ est: quoniam beatitudo

He littera exũberantíſſime conſũmat. Aſſeſ enim fœlicitatem beatitudinẽ ue interpretamur. Nox ruit optimi uiri/nimis longo ſermone quæ dei eſſentiã ſignificare nomina uidebant tractaui. Cætera uoſipſi ex Dionyſio Areopagita Hieronymoq; cognoſcite uel dei uirtutem uel eius operationem uel noſtram erga illum affectionem ſignificantia. Q̃ꝫ ſunt nonnulla nec ab iſtis neq; ab aliis græciæ latinorũq; autoribus: ſed tantũ a noſtris expoſita: ut eſt hoc nomẽ Iſth: quod & uirum & deum inſinuat: cum quo in libro Geneſeos Iacob ipſe ſolus eſſe luctatus perhibetur: Et ſequit: Nequaq̃ Iacob appellabit nomen tuũ ſed Iſrael: quoniam cum deo & homine prævaluiſti: Vt eſt item uocabulum Na: quo in animi moleſtia turbationibuſq; utimur. Sicut Moyſes in numeris: Dimitte Na peccatũ populi tui: quod uos interpretatũ habetis: Dimitte obſecro. Et pſalmo centeſimo ac decimoſeptimo: A na domine ſaluifica na. A na domine fortunatifica na: quod uos elegantius ſic: O domine ſaluum me fac: o domine bene proſperare. Nam & Iah in Halleluiah legitis: & Zabaoth in ſacrificijs: & Adonai in Exodo: & El in Immanuel: & Iſchyros quod eſt Sadai. Et ante ſolem Innon nomen eius: quod uos dicitis: Permanet nomẽ eius. Elion quoque & q̃plurima nõ ualde uſitata: ut eſt Macom & Caphu. Sed & angelorum ſane generatim uocabula permulta ſunt: ut Haſmalim: Haioth: Ophanim: Tharſiſim: & reliqua. Deinde priuatim nõ utiq; pauca: ut Vriel: ut Aſariel: ut Zuriel: ut Abir: ut Mætatron: biſq; ſimilia. Tenetis quid tandem audiendo nominũ ſacrorum mandauerim memoriæ: qd̃ certe q̃breuiſſimũ eſt & perexiguũ: Q̃ꝫ ſunt id genus & non nulla quidem alia: quæ & proponerem & explicarem nihilomin⁹ quãtumcunq; eſſent uel ampliora bis uel mediocria magis: ſed iandudum ſol occidit: & uos auſcultando defeſſi eſtis. Cæteras ego partes Capnioni delego in craſtinum. Nũc eam⁹ intro hinc ad cœnam. Tũ SIDONIVS: Fiat inquit. Et CAPNION: Fiat. Nam opipare præſto eſt.

IOANNIS REVCHLIN PHORCENSIS CAPNION VEL DE VERBO MIRIFICO LIBER SECVNDVS FINIT.

EIVSDEM IOANNIS REVCHLIN PHORCENSIS IN LIBRVM TERTIVM CAPNION VEL DE VERBO MIRIFICO PRAEFATIO.

Am tertius illuceſcit dies uenerãde Antiſtes: in quo poſt ueterũ philoſophorũ græce gentis & hebræorũ expoſita ſacra nomina: opus fit ut Capnionis natione Phorcenſis profeſſione chriſtiani: audiat̃ perpetua tandẽ declamatio: Ante cuius tamen exordium iterum Sidonius ingenti peruestigãdæ diſciplinæ ardore æffectus: prior cæteris ita incipit:

IOANNIS REVCHLIN PHORCENSIS CAPNION VEL DE VERBO MIRIFICO LIBER TERTIVS.

OVERE MIHI uiſa ſunt mi Capnion hoc noctis cubiculũ totũ Sidonius ait: & ipſos concutere parietes: ea portenta uerborum quæ hic Baruchias heſterna illa oratione ſua nobis audientibus: non tantũ iocũdiſſima: uerũetiam maxime admiranda perq̃ docte recitauit. Credo qđ ex acerrima & attentiſſima cogitatiõe (ut fit) cõprehẽderit animũ ſopori proximũ: eiuſcemodi uocabulorũ inaudita nouitas: & in diuerſa traxerit: ut inde parietũ quoſdã geſtus imaginatio fabricaret. Vel ſi uerũ eſt quod iſte putat & ego nõ ualde repello: facile potuit illa diuinitatis ſymbola: cæleſtiũ ingẽs chorus ſequi. Nullus enim deorũ auſit: iuxta Homeri uerſus: in ſuis ſedibus permanere moto loue. Sed age Capnion: tempus nũc eſt de uerbo mirifico ne tu ſpem noſtrã fruſtreris. Hic Ille: Cenſes ne quid heri fuiſſe relictum ait ab hoc cõcionatore Baruchia quod ego abſumam hodie: qui tanta uarietate nominũ plenus: mirũ ſi nõ omnia effudit irritamẽta ſtupendarũ factionũ? Et Sidonius: cenſeo uero inquã reſpõdit. Nam ſeſe admodũ atteſtat̃ eſt: nihil hactenus horũ uerborũ ui ac poteſtate ſupra cõmunẽ naturæ curſum præualuiſſe: nec uel cæteros etiã ſuos gẽtiles unq̃ potuiſſe. Tũ BARVCHIAS: uera quidẽ refert Sidonius: quare Capnion quæ nobis es pollicit̃ uide nũ ad fidem tuã pertinere arbitraberis: ut & certũ illud uerbũ quo miracula fiant: & eius ſimul ritum infallibilem explices: neq; nos ultra ſuſpenſos animi teneas. Tum ille: quando inquit tantopere mihi eripitis libertatẽ recuſandi: faciam nõ quantũ fortaſſe optatis: ſed quãtum ualeo. Vbi nãq; cõſtare uobis iam arbitror aliquod fuiſſe maioribus noſtris ſiue nomen ſeu uerbum: quo portenta miracula prodigia feciſſe olim habiti ſint: ibi pauca utiq; reſtabunt quæ uobis negare tanta inter nos amicitia me nõ ſinit. Si enim uerbũ ipſum nominauero & utẽditum tradidero: quod poſtulatis officiũ iure meo ſatis expleuero. Hæc omnia q̃uis in promptu & ad manũ futura ſint: tamẽ antep-aulo altius eſſe res ipſa mihi petenda uideť. Cogitate cum animis ueſtris & diligenter recordamini diſputationis noſtræ primũ diem: quando pro ſingulorũ ſententia id conuenerat inter nos: quo neſciam plane ſi quicq̃ aliud omniũ noſtrũ menti atq; iudicio, pfundius ſederit: firmius hæſerit conſtiterit ue ſolidius: q̃ ſiue adſit hominib̃ nobis quædam ſempiternorũ ſapientia: ſiue ſciẽtia perpetuoꝝ: ſeu cognitio momẽtaneorum: nihilomiñ qđ ſemper illis recta fides ſuperior certiorq; ſit: quippe quæ nõ inanibus noſtris cõmentatiõibus: ſed diuinæ reuelationi tota innitit̃: ab hac pendus eſt mũdi ortus: & omnia quæ in mũdum a deo prodeunt: Pauli Tarſenſis inſigni teſtimonio: q ad Hebræos: Fide ait intelligimus aptata eſſe ſæcula uerbo dei: ut ex inuiſibilibus uiſibilia fierẽt: Quod regius uates ex reuelatiõe diuina patefecit mortalibus hoc carmine: Verbo domini cæli creati ſunt: & ſpiritu

oris eius omnis & ornatus & uirtus & exercitus eorum. Est & fidelis dominus in omnibus uerbis suis: quapropter nemo audeat mutare uerbum dei. In æternum enim permanet: cui omia creata obtemperare necesse est: quia ipse dixit & facta sunt. Nam & ignis & glacies & spiritus procellarum faciunt uerbū eius. Quod & liquefacit chrystallū: & uiuificat hominē: & sanat ægrotos: & occidit transgressores: totum hoc sacræ litteræ prodiderunt. Supra naturam itaq; præficitur & tanq̄ in latissimo imperio id uerbum constituitur: quod iuxta Ioannem theologum & Euangelistam: In principio erat apud deum: omniaq; per ipsum facta sunt: & quod illo maius est: Deus erat uerbum. Nihil igitur illo potentius nobis erit maxima ui: uehementi robore: suprema potestate plenissimo: Quæ est uirtus dei opus quodlibet agere uolentis: immo uoluntas ipsa uolentis: diiudicare nequimus dum in hac fragili cute hospitamur: quantus & q̄ spacios⁹ isti uoluntati & isti uerbo sit uirium suarū campus: de quo uaticinij oraculum illud extat: Omnia quæcunq; uoluit dominus fecit in cælo & in terra: in mari & in abyssis. Habetis omniū primum quonam potissimum uti oporteat in miraculis: quæ consuetū naturæ morem: tritam semitam: statutos limites excedunt & ordinem uniuersi. Tunc enim non erit terminata & angusta uirtute qualis est omniū rerum natura subsistentium: sed infinita potentia amplissimo ditionis spacio: & latissimo campo eius diuinæ uoluntatis opus: quod est uerbum dei: recte per Apocalypsim inscriptum: Rex regum & dominus dominantiū: Qui tenet imperium omnipotentiæ tam super ea quæ sunt q̄ super ea quæ non sunt. Ineptus hic sermo peripateticis quiq; Physicam profitent̄ haberi posset: at contemplatiuis hominib⁹ apta & uera constat esse oratio. Deus enim: inquit Apostolus: uocat ea quæ non sunt: tanq̄ ea quæ sunt. Cuius disciplinæ assecla Dionysius: Hoc audebim⁹ quoq; ratione inquit affirmare: quoniam id quod non est: pulchri & boni particeps est. Siue autem uerbi hoc appellabitis seu alio quouis uocabulo nihil refragor: Modo primus diuinitatis intra se ab immanentia intelligatur exitus: ut lucis ad lumen: & resplendentia luminis rursus ad lucem: aut mentis ad rationem / & conuerso ita ordine: Quod quidem a grecis uel uerbum rationale: uel ratio uerbalis uocatur. Logos enim & ratio dicitur & uerbum. Si quidem uniuersitatis opificem & naturæ dispositorem Zeno ille uetust⁹ autor Logon nominat: & Hermes philosophor⁹ antiquissimus ad filium scribit (Nam sermonem ex sermone interpretabor i causa tam necessaria) Est enim inquit O fili arcanum uerbum sapientiæ: sanctum sancti: solius domini omnium & præintellecti: quod effari supra hominem est. Hoc uerbo cōstare Plato uniuersa quæ in mundo fiunt in Epinomide uoluit / cum de diuinorum consortio & æqua dignitate sic disseruit: Et nos honores inquit reddamus: non alij annū: alij mēsem: alijs nullam sortem destinantes: nullum ue tempus in quo suum circulum percurrit ipsum complēs mūdum: quem ordinauit uerbum omniū diuinissimum: Quod fœlix quidem admirâtur primum: deinde amorem concipit eius discendi quātum mortalis ferre potest natura. Neque uero illud ipsi iudicabitis uerbū nostro more: ut sit aeris inter dentes fracti nuncius: qualem esse uocem mortalium describunt. Quod si utique fragilia sempiternis: terrena supercælestibus: humana diuinis comparare oporteat: saltem uerbum hominis internum: quam supremam in nobis rationem appellatis: ex mente progredientem: neq; cum mente omnino idem: neq; omnifariam ab ea diuersum illuc conferri patiendū est. Humana etenim ratio ex mente profluens: haud ab re a suo intellectus fonte aliena cēsebitur: sed cum mentem secum in propatulum educit: aliud quicq̄ nequit a mente uideri. Natura itaque mentalis substantiæ cum sit eadem: ex subiectis officijs existimatur diuersa. Huius instar adumbratæ imaginis / a augu-

ſtiſſimæ deitatis penetralibus arbitrari licet: ipſum paternæ mētis uerbum: ſiuē rationem quia per ſe queat ſubſiſtere: Iccirco a patre alterari a quo ſimul exiſtē/ tiam habet. Atqui cum uniuerſa quæ in deo uel circa deum eſſe cōtemplamur: in ſeipſo plane oſtendit: tum illud ipſum cum ſubſtantia mentis paternæ idem affirmamus unumq;. Nec eſt aliud uſquam quod inter deum dicentē & deum uerbum diſtantiam indicat niſi ſola ꝓlationis natura. Nam paria: immo eadem in utriſq; cætera ſunt. Vterq; deus: uterq; æternus: uterq; igitur ante omne tem pus. Hic ſemper protulit: hoc ſemper prolatum eſt: æquipotens proferenti uer bum: & proferēs uerbi pater. Quod Plato ipſe non deſes ſcrutator diuinorum: in Epiſtola ad Hermiam & Eraſtum & Coriſcum: religioſis litteris inſinuat: quā/ do ad finem uſq; ſic ait: Hanc Epiſtolam omnes uos quippe tres exiſtētes lege/ re decet: potiſſimum uero tum ſimul congregatos. Sin aliter: at ſaltem duos cō/ muniter pro uiribus q̄ maxime fuerit poſſibile: deniq; uti cōfœderatione & lege propria ut æquum eſt: iuramento interpoſito non ſine eleganti ſtudio & eius ſtudij ſorore diſciplina: teſtando deum rerum omniū ducem cum præſentium tum futurarū: ac ducis & cauſæ patrem dominū: quem ſi recte philoſophemur: cognoſcemus. Nonne aperte uidetis quod in Epinomide uerbum: docuit Pla/ to mundi ordinē diſpoſuiſſe: id hoc in loco deum cauſam & ducem rerum om/ niū uocari & habere patrem. Eſt ergo filius uerbum: cuius pater dominus nomi natur. Veniat nūc uelim nobis in mentem eius ſermonis quem Baruchias beri circiter meridiem & docte ſimul & copioſe fecit: quo nos inſtituendo prudēter adorſus eſt de nomine ineffabili: ſolum deo ſummo proxime conuenienti: per/ hibēs interpretes loco Tetragrāmati dominū poſuiſſe: quoniam in nulla lingua parem illi dictionem inuenirent: Iungite ſi uultis & eam orationem quam ego ipſe nudiuſtertius habui: In qua memini me uobis affirmare Thaletē & Pytha/ goram & Platonem in hebraicis quoque diſciplinis erudiendos Syriam perlu/ ſtraſſe: unde non parum ſuis litteris cōtulerint. Eius hic ueſtigium cernitis. Do/ minū uocat Plato dei omniū rerum & ducis & cauſæ patrem. Deus itaq; ille om niū & dux & cauſa præſentium & futurorum: quia mūdum ordinauit: quis iam dubitabit quin uerbū ſit illud diuiniſſimū/ iuxta Platonem/ quo fœlix quiſq; fu/ turus ſit qui in admirationem/ amorem & perceptionem eius rapiatur? Verbū igitur: filius domini eſt: quapropter & deus & dux & cauſa mundi eſt. Sicq; plu/ ribus uocabulis & a multis uarie ac ab alijs aliter nominatur: Sed inter tot illius diuiniſſimi filij nomina: unum extat ad miracula electiſſimū: in quo ſummo pa/ tri plus complacuit. De qua re nos ipſe per uaticinium in ſuo ſpiritu fecit certi/ ores. Audite obſecro Eſaiæ ſacrum oraculum: Puer natus eſt nobis & filius da/ tus eſt nobis: & factus eſt principatus ſuper humerum eius: & uocauit nomen eius mirificum. Qd̄ ſi tot & tam uaria illius ſint nomina: quæramus oportet ac/ curate quodnam ſit ex omnibus illud inſigne nomen: quod pater appellauerit mirificum. Dicitur enim a Ioanne Vnigenit⁹ filius q̄ eſt in ſinu patris. Primū: Filius tametſi & cæteris hominibus accedat: tamen huic diuiniſſimo uerbo ma/ gis proprie: mortalibus uero iniquius conuenit. Hic enim eſt idem qd̄ pater: & non ſolum illud: ſed etiam inde. Nam pater eſt qui eſſendi ſcd̄m ſimilem ſibijpſi naturam initium præbuit: Filius autem qui natiue ab altero eſſendi originē ſum/ pſit: quare additur/ unigenitus/ quod iſti filio eſt maxime proprium & peculia/ re & ſuum: non tantū quia unus de uno ſit genitus: ſed etiā quod unice atq; uno modo & multo ſecius atq; corporea natura. Decernat̄ deinde quid nobis ſinus patris uelit eſſe: Et recte prius: qui eſt dicit̄: ut eius cū patre coæternitatem co/ gnoſcamus: qui Moyſi præcepit: Sic dices filijs Iſrael: Qui eſt miſit me: quaſi ab

æterno sit in illo filius tanq̃ in sinu. Iccirco subdit: Qui est in sinu patris. Quo sermone intimam filij ex patre natiuitatem declarat & perq̃ familiarem. Huncalio nomine manũ Dauid appellat: quãdo ad patrem ita loquit̃: Vtquid auertis manum tuam & dexteram tuam de medio sinus tui? Ergo & manus in sinu patris: est filius: & in sinu filius: est manus patris: per quam fecit omia: qui ait: Egoipse: ego primus & ego nouissimus. Manus quoq; mea fundauit terram: & dextera mea mensa est cælos. Nec omittam uobis ostendere certitudinem causæ. Qđ enim ex patre manº ista sumpserit exordiũ/de psalmo centesimo octauo prompta est ueritas. Sic enim propheta optat: Adiuua me domine deus meus: saluũ me fac propter misericordiã tuam: & scient quia manus tua hæc: & tu domine fecisti eam. Sed qđ pater & manus eadem sit unaq; substãtia & unus deus & idẽ dominº / facile aspectu erit in psalmo quadragesimotertio: si hebræorum more uersus legat̃. Ait enim: Tu es manus tua: gentes disperdidisti: & plantasti illos. Nam quod illic parum longe comitatur de illuminatiõe uultus: non mediocre trinitatis diuinæ arcanum est. Redeamus iterum ad filium: a latinis uerbum: a græcis multo significantius & fortasse rectius/logon dictum. Est enim logos & ratio: & definitio: & uerbum: & sermo. Itaq; post impetratã ueniam: nostra fragilia diuinis inseramus. Nam ut humana ratio ad mẽtem/sic subsistens dei ratio ad patrem sese habet: non tantũ propter impassibilem utriusq; generationem: uerũetiam cohæsionem. Nec enim absq; mente ratio erit: neq; mens ulla sine ratione. Verbi autem officium cum sit interiora mentis enũciare: ut in libro de interpretatione Stagirita arbitratur: ac de penetralibº cogitationũ secreta depromere uoluntatemq; pandere loquentis: ea propter & filius iste uerbum patris aptissime censetur: Quoniã deum nemo uidit unq̃ inquit Ioannes: At unigenitus filius qui est in sinu patris ipse nobis enũciauit: Magni consilij nuncius: iccirco siue angelus cognominatus qui mortalibus supercælestia dei meditata reuelauerit. De diffinitione haud clam uobis extat eius illam esse conditionis debere quæ totam rei diffiniendæ naturam quodãmodo euiscerare uideatur. Ratio autem quam nomen significat/iuxta metaphysicam Aristotelis editionem/est ipsa definitio. Ad istum proinde modũ: hoc diuinissimũ & substãtiuũ uerbum: immo supersubstãtialis ratio: dici iure queat naturæ paternæ quædam euidens demonstratio: cuius totum adæquatũ uniuersaleq; generatum: tacita generantis & certa descriptio fuerit/per quam confestim notiori intuitu eum cognoscimus: quem pauloante ignorauimus. Ergo qui uidet me inquit: uidet & patrem meum: aspectum eiuscemodi uocans intellectus cognitionem. Est enim oculus animi mens ipsa. Eiusdem igitur uisio erit rerum noticia: quæ maxime tum innotescunt: cum tota substantia breui sermone fit aperta/quem dialectici terminũ appellant. Si enim hoc est gignit: scilicet ex substantia generantis produci genitum scđm naturam simile: profecto non erit iam occultus pater: cui filius ostenditur: qui patris imago perfecta est: quam paulus litteris expressit Colossenses hortatus: ut gratias agant deo & patri qui transtulit nos in regnũ filij dilectionis suæ qui est imago dei inuisibilis. Atqui oro uos sapiẽtes uiri: quo iam pacto aut quomodo inuisibilis rei aliqua constabit imago: quibus circumductionibus: quibus lineamentis: qua effigie: quo colore imitabitur exemplum id aliquid quod nemo uidit unq̃: quod nemo nouit nisi filius. Sed cõsyderate quod sequit̃: Nemo patrem nouit nisi filius: & cui uoluerit filius reuelare. Est ergo imago uiuens & uolẽs ipse filius: nõ ab Apelle coloribus assimilata: nõ a Pyrgotele cœlata: nõ ære a Polyclete ducta: nõ cuiusq̃ artificij coagulo fusa: celte sculpta: acu picta: limo cæra ue ficta: Non sicut Didonis optatus & imaginariº ille paruulus Aeneas

qui patrem tantū ore referret: Non ſicut Seth ad imaginem Adæ genitus: nec ut cæteri noſtræ propagationis filij quos matres cupiūt eſſe maritis effigie q̄ſimillimos. Paternitas enim & primo & uerius de diuina generatione dicitur: de nobis & poſterius & umbræ cuiuſdam modo. Scribit nāq; Apoſtolus Epheſijs: Hui⁹ rei gratia flecto genua mea ad patrem domini noſtri ihū xp̄i: ex quo omnis paternitas in cælis & in terra nominat̄. Sane in iſtis mortalib⁹ quod imitatur ſuum exemplar: aut non eſt unius cum eo ſubſtantiæ q̄uis ſit æqualis figuræ: aut ſi forte unius fuerit: non tamen in reliquis omnino erit uirtute idem: cōſilio ſimile: affectu æquipotens: motu par. Illa uero diuina effigies tam eſt proxima patri: q̄ quod eſt maxime adeo ut rectius idem q̄ imago dicenda eſſet. Vbi autē imago eſt identitas homouſios: ibi res ipſa cernit̄ tota in effigie: q̄uis in ſua natura uideri tangi ue nequeat. Imaginem quoq; hanc ipſam ſummo patri conſubſtantialem: ſigillum quandoq; nominant: eadem qua ſupra interpretatione. Quod enim annulus operat̄ in ſigilli forma lineariter cum tempore: id hic pater in uerbo ſuo exprimit ſubſtantialiter cum æternitate: ac longe item excellētius. Sed de charactere quoniam etiam hoc nomine ornatur filius: alia mihi opinio erit: qualem mox uobis quia me in multiloquiū non modo coniecit aut cōmendauit: uerūetiam tradidit mea temeritas: uel ut ueri⁹ loquar: nimia fortaſſis de ueſtra erga me humanitate confidentia: tamen utcunq; ſit exponam libenter: ſi prius hoc uos cōmonuero: triphariam uniuerſa diuiniſſimi & mirifici uerbi nomina intelligi oportere: pro eius diuerſa conditione: cuius ſunt nomina. Eſſe nāq; uerbum & uniuerſitatis cauſam: & deum: & naturæ diſpoſitorem: deinde in principio fuiſſe apud deum: ut manus in ſinu patris: de ſuperiori ſermone quāq̄ breui: tamen aperto ut arbitror: palam uobis inotuit. Nunc etiā haud ignorare fuerit reliqui: quod in rem noſtram de miraculis conficiendis: omniū q̄ maxime futurū eſt: eundē deum dei patris uerbum de ſuūpſius ſpiritu a patre procedēti: tandem ex incorrupta uirgine ſuperioribus annis eſſe incarnatum: qđ multis ante ſæculis prophetarū uaticinia ſic fore prædixerant. Legam⁹ Hieremiæ oraculum: Quia creauit domin⁹ Tetragrāmus nouum in terra: fœmina circūdabit uirum. Hoc eſt ſtupendum: hoc nouum: hoc admirabile qđ ſexus fœmineus abſq; concubitu: ſine uiri complexibus ſed deo ſolo non faciente mō ſed & creante nō embryonem ſed uirum perfectum in utero geſſit & utero circūdedit. Propter quod inquit Eſaias: Dabit dominus ipſe uobis ſignum: Ecce uirgo concipiet & pariet filium: & uocabit nomen eius nobiſcum deus. Quid enim aliud prophetа uoluit eo ſermone Immanuel exprimere: præter hoc ſolū uidelicet incarnatum uerbum: ut quia uerbum eſt: deus ſit: quia nobiſcum conuerſatur appareat incarnatum. Aliter enim nullius frugi ſignum eſſet a rege tātopere petendum: aut quo deum temptaſſe non fruſtra crederet̄ ueritus: ſi pro ſua tantū diuinitatis natura deus qua cælum & terram adimplet: nobiſcum fuiſſet conuerſari pollicitus. Nullus enim locus deo uacuus eſt. Sed tria erāt in iſto præcellenti ſigno nequaq̄ abſq; ingenti hominū admiratione penſitanda. Principio / quoniam cōciperet uirgo: Deinde / quod pareret uirgo. Poſtremū / quod inde natus & deus eſſet ſimul & homo: quæ ſingula etiam hebræis malignantibus & inuitis ita ſignificari deprehenſa ſunt. Teſtis erit uniuerſalis maiorum noſtrorum eccleſia: qui tantæ rei præſentes fuerūt: & theanthropū illū: id eſt deū hominē pedibus ſequuti ſunt. Quare Ioannes illius diſcipulus per Epiſtolam ita diuulgauit. Quod erat a principio: quod audiuimus: qđ uidimus oculis noſtris: quod perſpeximus: & man⁹ noſtræ contrectauerūt de uerbo uitæ: & uita manifeſtata eſt: & uidiuimus & teſtamur & annūciamus uobis uitā æternā quæ erat apud patrem & apparuit nobis. Et non ſolum ea tantū de cauſa tam ſuperemi-

nens illud datum a deo signum estimatur & tam admirabile: quia nobis apparuerit obtutu corporeo atq; adeo in corpore humano quasi non idem & angeli quondam patribus ostenderint cum quibus & humaniter conuersati & confabulati sunt: & ipse quandoq; dominus deus: Sed quoniam humanæ substantiæ totam massam aduentu suo tinxit: haud secus atq; præstantius fermentum aliquod integram cõsperſionem & sata quælibet suffire dicit. Hoc illud est: quod omne miraculum excellit: quod iure maximi pendimus: quod preconio indesinenti prosequimur. Deitas nanq; huius diuini homis: id est incarnati uerbi: unita toti fermento: id est nostræ naturæ: intantũ suffitu suo nos sublimauit: ut prauorum & auitæ condemnationis obice sublato: per eius nomen filij nos fieri diuini & inter deos referri possimus. Habetis igitur tres status uerbi. Est deus. Est filius. Est incarnatus. Pro quibus singulis religiosissimas appellationes in sacris litteris comperimus: uel negantes: uel aientes. Nulla enim re alia certius deum q̃ aut priuatiua particula: aut uocabulo negatiuo enunciamus: quãq̃ neq; id quidẽ certũ est: cum ipse quoad suam substantiã attinet: nulli sit nomini subiectus. Quicquid enim aientia symbola de deo asserunt: id totũ neq; sua essentia neq; natura est: sed qđ proxime circaq; ipsam esse creditur. Vnde illud Hermetis: Quoniã eius nomen nõ potest humano ore dici: quod effari supra hominem est. Necnõ illud in reuelatione nostri theologi: Et in capite eius diademata multa: habens nomen scriptum quod nemo nouit nisi ipse: & uestitus erat ueste aspersa sanguine: & uocabat nomen eius uerbum dei. Quo in loco non obscure nos erudire poterit istius exulis sacratissima diuinatio de hoc dei filio: & quando nomen habeat proprium & quando non habeat. Hic enim opto ueniat in memoriã nostram Baruchiæ oratio qua primam ex deo emanationem asserebat: quod iuxta hebræorũ philosophiam Kether uocatur: id est diadema & regia maiestas. Ea enim quia summa est & amplissima: iccirco multa continet in se diademata: quæ sunt in capite: hoc est multiformi sapiẽtia eius. Primus igit is tantæ maiestatis exitus a patre luminũ: quoniã est ineffabilis: peculiare uocabulum sortiri nequit. In spiritu enim Esaias exclamat: Generationẽ eius quis enarrabit? Nam si prophęta non enarrabit: quis enarrabit: cum nihil de diuinis / nisi prophetico spiritu: id est per reuelationem in nos superne prolapsam sentim⁹? Quare pauloante: Brachium (inquit) domini cui reuelatum est? Iam manifeste constat ex superioribus quidnam manũ esse siue brachium: sanctæ proferant litteræ: utpote aliud nihil in deo q̃ substantiam: cuius natura per se subsistẽs: semp cum altero & ab altero pendeat. Sicut enim semper integer: nunq̃ mancus pater: ita nunq̃ sterilis fuit: sed semper genitor: quoniam semper pater. Genitor autem absq; tempore: Igitur perpetui filij perpetuus pater. Talem nos discretionem sub obscuro cogitationis nubilo: mente concipimus. At quæ per speculum in ænigmate ac ex parte uidemus: nullo nimirum possumus cõmensurato: claro ac integro proferre uocabulo. Quare diademata gestans in capite nomẽ habet in Apocalypsi quod nemo nouit nisi ipse: quod de proprio adæquato & totam rei diffinitionem comprehendẽti nomine: merito dictum est. Hoc enim & de tota trinitate nemo nouit neq; angeli: nisi quãtum de se diuinitas ipsa prodidit gratuito pro nostri mensura: non quanta est: sed quanta capimus. Satis necernitis: diademata ferentem carere apud nos æquali nomine: At sanguinolentam uestem indutus uidetis ut incipiat ab hominibus uocari filius dei? De filio enim nihil stabile: nihil firmum: nihil cognitum ante incarnati uerbi aduentum: & eiusdem aspersum sanguine indumentũ tenuimus. Quantũ prophetis: quãtum philosophis: quãtum poetis docti eramus: totum fumo & caligine plenum iudicauim⁹. Dixit dominus domino meo: sede a dextris meis. Filius meus es tu

ego hodie genui tę. Et egressus eius ab initio a diebus æternitatis. Et lapidē quē reprobauerūt ædificantes factus est in caput anguli: A domino factus est iste: Aut uerius: a domino fuit iste: hoc est mirabile in oculis nostris. Immo hæ sunt tenebræ in oculis nostris: hæc ænigmata: hæc dubia oracula. Quis enim in illo mihi sæculo tunc ostendisset patrem & filium in lapide: quem sancta scriptura Aben hebraice protulit? Constat uero. ab. in ea lingua patrē significare: & ben filium: quæ tres litteræ in duas syllabas cōnexæ Aben: id est lapidem conficiūt. Hoc mysterium est: hoc secretum est: quod arbitror tunc nō sensissem: Dauus non œdippus fuissem. Similiter in uerbo Bra: quod est creauit: & quo in principio Moysi liber incipit cum nodum in hoc scirpo non quæsijssem ut eiuscemodi litteras essem rimatus: in quibus. A. patrem. B. filium. R. spiritum deprehenderem: aut simul illa ipsam Bra uocem: in principio primā esse syllabam conijcerem: quo argumento pateret uel trinitatem sanctissimam principium mundi fuisse / uel patrem in filio cælum atq; terram creasse: quale hoc modo fit. Si quis enim ex tribus. Bra. litteris ultimā primæ iunxerit: cōfestim. Ab. restabit: quod patrem esse supra monstrauimus. Deinde. B. sibijpsi congeminans: reliquū. R. addiderit: quod Bebar: id est in filio resonabit. Vocales nāq; ut nostis apud hebræos in uersu litterarū: ut tales non collocant. Postremo totam dictionē sumpserit. Is certe hoc integrum in unica syllaba latere senserit: uidelicet Pater in filio creauit. O rem mirādam: sed prophetalis spiritus uel diuini afflatus egentē. Ad hunc modum sunt infinita sacratissimis characteribus comprehensa: nō solum præteritorū complementa: sed etiam futurorum certa præsagia: modo adsit qui ea non tam interpretet q̄ prophetet. Sic enim spiritus prophetarū æui præteriti: futuris prophetis subiecti fiunt: Quare ait Apostolus: Volo autē omnes uos loqui linguis: magis autē prophetare. Nam maior est qui prophetat q̄ qui loquitur linguis. Et alij sunt uates: Plato ait in Timæo: alij uatum interpretes. Quia uero poetas quoq; idem Paulus doctor gentiū cognomento dignat prophetarū: etiam de poetis uel hoc dicamus. Quis ante uerbum incarnatum ausus esset Orphei mysteriū de Nocte Cælo & Aethere: cuius tu quoq; Sidoni nuper memineras: ad simplicissimā dei summi trinitatem applicare: ut de patre cum Orpheo diceret: Nox generatio uniuersorū. Ergo nox pater est. Malachiam audite: Nunquid non pater unus omniū nostrum? Nunquid nō deus unus creauit nos? Qui psalmis testantibus posuit tenebras latibulū suum: in circuitu suo tabernaculū eius. Nec id quidē super unius filij sui natiuitate satisfecerit: nisi & in eodem noctis orphico hymno sequeretur: Nox quæ lucē emittis. Quapropter ad deum patrem prophetа sic uota sua dirigit: Emitte lucem tuā & ueritatē tuam: ipsa me deduxerunt & adduxerūt in montē sanctum tuum: & in tabernacula tua: id est ad te patrem cuius tabernacula ut ante apparuit sunt tenebræ & latibulum: ambo ipsi me tam filius tuus in g[illegible]ophylatio locut⁹: Ego sum lux mūdi: quoniā spiritus ueritatis qui a te patre procedit: ut est apud Ioannē: deduxerunt & adduxerunt in sublime cōtemplationis genus. Sic enim montē dicimus quē Moyses ad deum ascendit. Vultis longe clarius apostolum audire docentē: Quoniā deus qui dixit de tenebris lucem splendescere: ipse illuxit in cordib⁹ nostris ad illuminationē notitiæ claritatis dei in persona ihsu christi. Nam ita noueritis uerbum incorporatum posthac apostoli more appellari: cui addidit prosopon: id est personā: qđ esse uoluit trinæ discretionis signaculum. Pergite nūc Orphea ueterem poetā: de cælo etiam quid canat accipere: quem pariter omniū parentem uocat. Si nox genuit omnia: ut prior hymnus demonstrat: genuit & cælum: erit igitur cæli parens nox. At non sic ut cōmunis uniuersorum [illegible]arens: sed sicut de se cælestem emittens lucem. Vnde olympus iccirco

cælum quasi ololampes dicitur: quia totus luceat: quem mox Pangenetora: id est omnium genitorem Orpheus appellat: qua bonitate amplissima cum nocte omnium opifice conueniet. Nam ut uniuersorum: nox esse generatio: ita & cælus ijsdem carminibus omniū genitor prædicatur: ut uerum sit quod Dauid cecinit: Quia tenebræ non obscurabūtur a te: & nox sicut dies lucebit: sicut tenebræ eius: ita & lux eius. Consyderate modo cōsubstantialē noctis & lucis æquipotentiam. Sicut enim tenebræ eius: ita & lux eius. Vterq; creator omnium: uterq; deus: uterq; lumen: pater in filio / & filius de patre ut lumen de lumine & candor lucis æthernæ. De quo Ennius noster: Aspice (inquit) hoc sublime candens quem inuocant omnes Iouem. Non de Stygio sed cælesti Ioue loquutus est: quēadmodum & Eurípides bis uersibus. Vides excelsum: qui illum infinitum ætherem & terram undiquaq; complectitur bumentibus ulnis: hunc crede Iouem: hunc arbitrare deum. Hic est ille sublimis candor: de quo nos Ennius docuit: quem ueteres Diespitrem & Lucecium nominarunt: propter diurnam lucem. Vnde a nostris sol quoque dictus est: ut Malachias ait: Orietur uobis timentibus nomen meum sol iusticiæ. Quem in Patmo Ioannes per reuelationem uidit: Et erat facies eius sicut sol: lucet in uirtute sua: & dixit: Ego sum primꝰ & nouissimus. De cælo igitur nostro: quem in Orphico mysterio filium opinabimur: simile canitur in eius hymni uersu altero: Natiuitate senex: principium omniū: omniūq; finis. Quinimo & de Ioue pariter sic dicit: Primus genitus est Iupiter: & nouissimus: & princeps fulminum. Huius autem uosipsi causam nostis: quoniam quidem deus filius est: & cum sit deus: nihilominus homo natus est. De quo ad Corinthienses scribitur: Primus homo de terra terrenus: Secūdus homo de cælo cælestis. Facilis est de æthere coniectura: quem Orpheus Pyripnon: id est igneum spiraculum nominat. Cuius hymni uersum primum ita interpretor. Supplicat enim ætheri hoc modo exclamans: O Iouis augustalem habens potestatem semper insuperabilem. Nonne iam cernitis æquipotentiam? Cernitis Iouialem unionem: id est cum cælo consortium. Nam iuxta Termaximū Hermetem: Iupiter est cæli Vsia: id est essentia: per cælum Iupiter omnibus præbet uitam. Quare illum Zina græci iusto uocabulo nuncupant. Zin enim uiuere dicimus. In ipso (inquit theologus noster) uita erat. Vel Dia quoque: sicut apud Platonem in Cratylo: quod significat præpositionem per. Omnia nanq; Dia: id est per ipsum facta sunt. Is complectitur suis bumentibus ulnis & spiritum & corporeā naturam: id est ætherem & terram Euripidis sententia quam ante audistis. Cum enim sit aqua uitæ unigenitꝰ dei filius: uelut sacra tradunt eloquia: descendens sicut pluuia in uellus: & sicut stillicidia stillantia super terram: clarum est illum complecti suis bumentibus ulnis: suo splendenti fluuio: suo illo effluxu: ex paterna manante substantia ætherem: id est illum cuncta intus alentem spiritum & igneum uigorem: ut ait Virgilius: & cælestem originem: non ab eo cælo quod corporeis cernimus oculis: sed ab inuisibili: hoc est diuino filio: & ex seipso cælo cælorum procedentem. Ob būc itaq; complexum hebræi cælum Schamaim nominant: quasi Eschumaim: id est ignem & aquam. Aether nanq; dicitur quasi æthaer: ex ætho: id est ardeo: & aer: id est spiritus: nomen iuxta græcorum grāmaticam: ardentem spiritum significās. Ex nocte igitur scd'm Orphea cælus nascit': Ex cælo procedit æther. Et fuit uespere & mane dies unus. Res miraculo simillima: uixq; credibilis: uel po-

tius incredibilis:niſi dei uerbum eſſet incarnatum:quod nos in tantis myſterijs inſtituiſſet. Vnum fuit quod ſimul erat & ueſper & mane & dies: triduo anteq̃ ſol & luna & ſtellæ naſcerentur. Vna lux erat in mane & ueſper & diē diſcreta: quæ idem cum eodem diſpoſitore fuit:Qui dixit:Fiat lux. Conſyderate uerbat librate myſteria. Verba bæc ſunt: In principio creauit deus cælum & terram. Ecce breuiſſimum totius creatiōis ſummarium. Sed quid fuit quod factum eſt: & quid fuit in principio antequā quicq̃ factum eſt: & quo erat modo id quod fuit in principio: & quis aut qua cōditione is iam fuit qui genuit principiū. Inde ſequitur:Quia terra erat uaſta deformitas. Denique cælum quaſi ueſtimentum quod terram ambibat atq; celabat: & tamq̃ proximus amictus palliabat. Vocaturq; abyſſus:ut pſalmo centeſimo tertio: Qui fundaſti terram ſuper ſtabilitatem ſuā:non inclinabitur in ſæculū ſæculi. Abyſſus ſicut ueſtimentum amictus eius. Supra cælum erat tenebra:poſt tenebram aqua: ſuper aquam ſpiritus domini. Fecit itaq; deus dicendo coruſcare uerbum:& fuit lux:Et diuiſit lucem a tenebra: appellauitq; lucem diem: & tenebram noctem: & fuit ueſper & fuit mane dies unus. Enimuero tenebra & ueſper Orphicam noctem præ ſe ferunt. Lux & dies: cælum. Mane uero ætherem. Antiquiſſimi nanq; latinorum manum idem quod clarum dicebant: quomodo græci æthrion. Inde mane deriuatum eſt. Progreditur quidem ex nocte dies: & mane ab utroq; pendet: ſed non modo ante cæli & terræ creationem: uerumetiam ante omnem æternitatem. Hæc nobis iccirco exciderunt ore nimis forſan temere: attamen diſputationis noſtræ gratia:ut uidere uideor ſatis opportune:quatenus ne ullum fuiſſe tempus patrum memoria putetis: quo bæc & plura id genus maiores noſtri tam accurate: tam proprie ac cum tanta opinionum firmitate potuiſſent ante filium incarnatum extricare. Poſt uero q̃ illud uerbum dei aduenit in banc noſtram carnem:ut bomines illuminaret:tum aperti ſunt mentis noſtræ oculi: ut multa diuinit⁹ ante promulgata: nūc ferme clarius ſuis autoribus cognoſcam⁹: præſertim quæcunq; ad diuinitatem uerbi attinent. Sed rurſus ad eius nomina tranſeamus:ex quibus legere unum oporteat mirificum:in quo ſolo mortales nos in natura conſtituti ſupra naturam:ſupraq; fatum dominemur: & monſtra/portenta/miracula:diuinitatis inſignia cōficere poſſimus. Atq; ut intelligatis uarie illi uerbo tributa eſſe nomina: cōmemorandum fore cenſui quæ ſunt ei cum patre & ſpiritu cōmunia. Deinde quæ putantur ſuæ diuinæ ſubſiſtentiæ propria. Tertio quæ carnis. Poſtremo quæ incarnati. Principio bic tu mecum Sidoni quantam beſterna ſua oratione cōmoditatem Barucbias attulit/nō poteris non admirari. Vnum boc ſcio:mibi quidem gratulaberis qui me tanta nominum enumeratione leuatum cernes. Omnia nanq; diuinam & ineffabilitatem:& eſſentiam:& abſtractionem: & relationem præter diſcreta: & uirtutem: & operationem:& ſimilitudinem:& quicquid ſupremam naturam ſequitur aut cobæret:ſignificantia: de filio quoque dei cuius nomen eſt mirificum: & ſimul de tota trinitate prædicantur: quæ boc modo inuicem duximus ſegreganda: ut alia eorum quæ non quid natura diuinitatis exiſtat (Hoc enim ſecūdum bumanam inſtitutionem foret impoſſibile) ſed quid circa ipſam ſit: indicare uidentur: ea quidem ad eſſentiam quam tu mi Barucbia quantum mea ualebit ſententia copioſe abundeque abſoluiſti: Alia uero ad uariam diſpenſa/

tionis procurationem referam⁹: Nouissima hæc radix in duos exurgit ramos: in rerum absq; corpore gerendarum dispositionem: & in carnis sumptæ: id est hominis affectum. Priora cōmuniter: posteriora proprie uerbo tribuunt. Nam uniuersa quæ ante unitum illi corpus uocabula congruūt: supersubstantiali & uni trinitati sunt cōmunia. Igitur quæ sunt essentiæ relinquentes tanq̄ de eis hesterna disputatione satis edocti: Nunc recitare summatim illa temptemus quæ dignitatem & potestatem creduntur imitari. Etenim qui est: & egoipse: & ignis cōsumēs: & Tetragrāmaton quod ineffabilitatē significat: per te satis. Barucbia mihi expositā uident: & peritiori studio⁹ tuo⁹ acrimonia: q̄ qua ego sim prædi tus: quæ tu substātiæ putasti. Negare uero nō possumus quin imperatoriā ma iestatē Dominus significet: & Rex: & Deus: si Damasceno Ioanni obsequimur. Gregorius certe ille Naçiançenus inter ea collocat: quæ ad aliquid referuntur. Legimus enim: Dominus dominantiū: & rex regum: & sanctussanctoꝝ: & deus deorum: Solum On: id est qui est: potissimū per se esse dei nomen arbitratur. Et quāq̄ deus a theos immutatū uocabulum grāmatici tradunt: quod ab Aethin iuxta Platonem: id est ardere delapsum creditur: quoniam deus ignis consu mens est: unde queat substantiæ nota uideri: tamen non est eiuscemodi quod esse aliquid scd'm seipsum explanet sine alterius comparatione. Dixit enim do minus ad Moysen: Sic dices filijs Israel: Domin⁹ deus patrum nostrorum: deus Abraham: deus Isbac: deus Iacob misit me ad uos: hoc est mihi nomen in æter num. Expectabit ergo uox ea quosdam alios quorum sit deus: ut domin⁹ subdi torū est dominus: & rex inferioribus præfectus est. Ita solus: altissimus: & excel sus. Ego dixi dij estis & filij excelsi omnes: & sublimis: habitans æternitatē. Cau sa & princeps & dux: & primus & nouissimus: & Alpha & o: & principiū & fi nis: & caput: & oculus hominis: singula hæc ad aliqd intelligunt relata. Virtute uero sua deus est admirabilis: omnipotens: magnus: terribilis: uiuens: uidens: æternus: antiquus dierū: permanens: fortis: uita sempiterna: & dominus uirtu tum. Energiam item Deus præ se ferre quibusdam iudicatur: quitheos a thein: id est a percurrendo: mouendo: penetrando deriuare solent. Quapropter in Exodo loquit' dominus: Noli adorare deum alienum: domin⁹ çelotes nomen eius: deus est æmulator. Sed & ex alijs operibus quæ Dionysius causata: Naçi ançenus quæ assunt: appellat: ipse quoq; deus cognomēta possidet. Ex magni tudine profecto & pulchritudine factorum contingit rationabiliter opificem estimari. Non enim summus creator ex sua substantia quæ formam non habet: sed ex his quæ assunt & ipsis rebus effectis facile nobis manifestus fit. Hoc pa cto dicitur: Faciens mirabilia: uir pugnator: conterēs bella: protector: uiuificus: pater omniū: creator: redemptor: saluator: & id genus reliqua. Similitudo se quitur quæ late patet: & quædam ex pluribus collationibus peruenit: ut ex uni uersis bonis uictualibus: corporalibus: rationalibus: legalibus: mentalibus: ange licis: in unum autorem conjectis appellet' pelagus bonitatis: & ex omnibus ui uendi cōditionibus in unam originem coactis dicatur fons uitæ: & ex omnibus candoribus: splendoribus: luminibus: uniuersaq; luce in unam claritatem intru sa nomine' sol. Scripsit enim diuinus philosophus: quod sensibilibus sol est: id intellectualibus esse deum. Alterum similitudinis genus collatiōe unius ad unū & paris ad par sumitur: quēadmodum si ad claritatem solis: diuinissimam trini tatē cōparare uelim: iam quoduis illius lumē ad quālibet huius subsistentiā con fero. Sic enim bypostasim ut apertius posthac audietis appellare cōsueui: maxi me in diuinis: non ut Boetius substantiā: sed ut mihi usum fuit ad rem cōmodi⁹ subsistētiā: ne coincidā in Vsiā: quā iuterpretes pene singuli parato more substā tiā trālferūt. Non enim faber uerborū: sed imitator morū fore statui: n[illegible]c piculo

grandi negocium ſuberit: dum res ipſa conſuetudine palam fit. Audiſtis ſane deum a philoſophis ſolem dici. Sicut autem ſolis eſt globus: radius & lumen: & omnia unus ſol. Ita dei eſt pater filius & ſpiritus: & omnia unus deus. Idem de animo liceat iudicare. Nam deus eſt animus nobis ut carmina dicunt. Eſt & hominis animus: qui conſtat mente: ratione & ſenſu. Mens illuminat rationem: & ratio fluit in ſenſum: omnia unus animus. Centrum naturæ: uniuerſorū medium: mundi ſeries: uultus omniū: moduſq; & copula mundi: quo facilius tam etſi ſub obſcura imagine / tamē quomodocunq; ad deum comparabitur. Naturam præterea concomitantē diuinam plurima / quibus diuinitas nomen ſortita eſt: ut unitas: & ueritas: & bonitas. Dicitur etiam deus ſolus: ſemper: & ubiq;. Intelligens infinita: Intelligens ſeipſum primo & ſingula: per eſſe ſuum agens cuncta. Nominatur amor & charitas: immortalis prouidentia. Prædicatur ſapientia: pulchritudo: iuſticia: pax & perfectio. Poſtremum ingenti numero ſunt quæ deum priuatiue aut neganter multo uerius enunciant: non ob defectum rei: ſed propter ſuperexcellentiā. Excedit enim omnem ſermonem deus. Tota hæc enumeratio huc tendit: ut cogitetis omnia iſta cognomenta non tantū dei patris & ſpiritus: uerūetiam uerbi quoque eſſe: quod eſt dei filius amantiſſimus optimus maximus: deus ſempiternus: ineffabilis: incomprehenſibilis: Immobilis æternitas: qui eſt unus omnia: & omniū quæ ſunt primordium. Ipſe enim eſt creator omnium: & per ipſum creauit pater omnia: & idemipſe: & ignis conſumens: & Tetragrāmatus: lux: dies: olympus. Rex regum & dominus dominātium. Deus deorum: ſanctuſſanctorū. Deus Abraham: Deus Iſhac: Deus Iacob. Solus altiſſimus: excelſus: ſublimis: habitans æternitatem: princeps: dux: primꝰ & nouiſſimus: Alpha & o: principium: medium & finis. Caput & oculus hominis: perfectio: pax: iuſticia: pulchritudo: ſapiētia: immortalis prouidentia: charitas & amor. Intelligēs infinita: Intelligens ſeipſum primo & ſingula: per eſſe ſuū agens cuncta: ſemper & ubiq;. Vnitas & ueritas & bonitas: animus: ratio: ſol: radius: fons uitæ: pelagus bonitatis: cauſa: pater omniū: creator: protector: ſaluator: redemptor: uir pugnator: faciens mirabilia: conterens bella. Viuificus: dominus çelotes: & deus æmulator: deus omnipotens: admirabilis: magnus: terribilis. Viuens & uidens me. Antiquus dierum: permanens: fortis. Dominus uirtutum: & uita ſempiterna. Illis & ſimilibus preconijs: uerbum cum reliquis perſonis cōmuniter: At hocipſo proprie celebratur qđ eſt filiꝰ: ſine principio genitus: quoniam patrem habere: ſed non principiū: & de ſemper patre ſemper & impaſſibiliter gigni dicitur: unus de uno & unice: quem totus totum oſtendit: & eius naturam adæquate demonſtrat. Quæcunq; huc aſpirant uocabula: quæcunq; talem diſcretionem inſinuant: eiuſcemodi erūt: quæ uerbum diuiniſſimū quod præſenti ſermone ut ſummis laudibus dignum inueſtigamus peculiari ornamento explicabunt: quēadmodum unigenitꝰ in ſinu patris: de quo ante locuti ſumus: & character hypoſtaſeos eius de quo lō qui promiſimꝰ. Pro eo plane in Paulo ſic hodie legitur: Qui cum ſit ſplendor gloriæ & figura ſubſtantiæ eius: ea forſitan conſuetudine: qua hypoſtaſis a ſubſtando ſubſtantia: & nō a ſubſiſtendo ſubſiſtentia per quoſdam traducit: etiā doctos homies: quod ita interpretandum eſſe in libro de duabus naturis: qui fertur Boetij: inſtituimur. Qq̄ is demū Ariſtotelis uolumina in latinū uertens: Vſiam ſimilit nomiat ſubſtantiā: ſuaq; ipſemet præcepta tranſgreditur: quæ quidem mobilitas haud exiguā plurimorū oculis obfundit nebulam: ut uarietatem fere nulli hanc / theologiæ latinæ ſtudioſi æquo animo ferre ualeant. Eſtq; tedio plenum: uel potius odio: diuerſas cōditiōes uniuoca explanatiōe interpretari: præſertim in re nō oratorio

fuco & ſermonũ floſculis ornanda: ſed robore ueritatis & firmitudine diſcipli-
næ. Vos quid ſit negocij obſecro attẽte ac impigre audiatis. Decreuit reipubli-
cæ chriſtianæ ſenatus populuſq; fidelis ita ſentiendum: ita profitendum fore:
qđ unus ſolus ſit uerus deus æternus: immenſus: incõmutabilis: incompreben-
ſibilis: omnipotens & ineffabilis pater & filius & ſpirituſſanctus: Tres quidem
perſonæ ſed una eſſentia: ſubſtantia: natura: ſimplex omnino. Hæc ipſa ſenatuſ
conſulti uerba ſunt. Hoc eſt ius: hoc edictum. Hæc iuſtæ religionis uera lex qua
docemur unum idemq; penitus eſſe ſubſtantiam/eſſentiam & naturam. Hypo
ſtaſis uero in ſũma diuinitate nõ mediocriter diuerſa eſt. Vnius em̃ & ſoli⁹ eſſen
tiæ: naturæ: ſubſtantiæ. Tres ſunt hypoſtaſes: quas latine uel ille idem Boetius:
perſonas tranſtulit. Et in una ſimul hypoſtaſi duæ conſtãt ſubſtantiæ. Non igiẽ
uel idem dictu uel eodem modo erit hypoſtaſis & ſubſtantia: ſicut neq; perſo-
na & ſubſtantia. Fides autem catholica hæc eſt: ut unum deum in trinitate: & tri-
nitatem in unitate ueneremur. Neque confundentes perſonas: neque ſubſtan-
tiam ſeparantes. In quo cognoſcimus aliter ſignificare ſubſtantiam: aliter hypo-
ſtaſim. Pater enim ab æterno filium generando: ſuam ſubſtantiam ei dedit: ac
nihilominus retinuit: & filius naſcendo ſubſtantiam patris accepit: ſed neq; hy-
poſtaſim ſuam: neq; perſonam propriam uel ille in hũc tranſtulit: uel hic ab illo
aſſumpſit. Sunt enim ambo & duarum hypoſtaſium & duarum perſonarum: at
uero unius ac eiuſdem ſubſtantiæ. Quapropter facile crediderim Hieronymũ
iſto ip̃ loco pro hypoſtaſi/non ſubſtantiã ſed magis ſubſiſtẽtiam traduxiſſe: po-
tiſſimum in cauſa tanti ponderis: ubi non minima latere differentia inter hypo-
ſtaſim deprehendiẽ & uſiam: Quam in Lucæ primo uolumine ac eius libri capi
te quintodecimo: pariter & recte ſubſtãtiam uertiſſe reperitur. Eſt enim noſtro
more Vſia ſubſtantia: at hypoſtaſis ſubſiſtentia nominanda: ut cum dicat Apo-
ſtolus: Character hypoſtaſeos: nos intelligamus figuram ſubſiſtentiæ. Quomõ
nanq; uerbum: character: ſignaculum uel figura ſit paternæ ſubſtantiæ quod
non ſimiliter ſed uere illaipſa eſt tota patris ſubſtantia: præterq; id nihil aliud:
Igitur ſi character ab eo alter eſt cuius enũciat formam: Chryſoſtomo teſtante:
neceſſe fuit characterem paternæ hypoſtaſeos: hoc eſt ſubſiſtentiæ dici filium:
Non autem Vſias: id eſt ſubſtantiæ ſignaculum. Pater enim generando ſigna-
uit perſonam filij: ſicut annuli ſignatorij figura exprimit formã ſigilli: Velut ipſe
de ſeipſo docuit: Operamini ait non eſcam quæ perit: ſed quæ permanet in uitã
æternam: quam filius hominis dabit uobis. Hunc enim pater ſignauit deus. No-
minatur præterea ſplendor claritatis ſeu gloriæ: quia lumen de lumine quaſi cõ
munionem indicans unius eſſentiæ: quo nobis uerius duæ innoteſcant ſubſiſtẽ-
tiæ. Imago autem ſiue Icon: q̃uis tota patris ſit oſtenſio: ut non multo ante mo-
mento patefecimus: minime tamen ſcđm rem accipienda eſt ſed cum re: quip-
pe non artificialis: ſed naturalis: nata ſine tempore: cauſa æternitatis. Sequitur:
Dei uirtus & dei ſapiẽtia: Quo illum ſermone ſol noſter Paulus ad Corinthios
ſcribens cognominat. Nos inquit prædicamus ipſis uocatis iudæis atq; græcis
chriſtũ dei uirtutem & dei ſapientiam. Omnẽ enim in ſe uirtutem ſupreme ha-
bet & præbabet: ut omnis uirtutis autor: & omnia per uirtutem firmiſſimã non
limitatam producẽs. Quã cum mentis ſuæ oculis eſſet cõtemplatus: propheta:
exclamauit: Exaltare domine in uirtute tua. Quid dicemus de ſapientia eius: cu
ius ſtultum: ſapientius eſt hominibus? Eſt enim plenus omnis ſapientiæ & intel-
lectus: & ſapientiæ eius non eſt numerus. Sed & ſuper omnẽ rationem: & men-
tem: & ſapientiam ſupereminenter locatus: omnis ſapientiæ largitor: & omnis
intelligentiæ cauſa: & ex capite dei ꝓgreſſa eſt. In eo nãq; omnes theſauri ſapi-

entiæ & ſcientiæ ſunt abſconditi. Porro quoniã ſeipſe uiam/ueritatem & uitam nominat dei filius: decebit utiq; religioſo nos cultu ea uocabula uenerari quæ ſint omnipotentis opificis proxima ſigna: in ſummã animi noſtri beatitudinem nos ſollicitãtia. Beati (ait propheta) immaculati in uia. Nanciſcunt eni dei uiſionẽ in corde mũdo: quæ eſt ſola hominũ beatitudo: ſola fœlicitas: quæ per hanc unã uiam nobis conceditur. Audiamus ab ore ipſius: Nemo inquit uenit ad patrẽ niſi per me. Via igitur qua itur ad patrem: filius eſt: & propterea uita eſt: quoniã hæc ianua: hoc iter: hoc oſtium: noſtra de patre ſcientia & cognitio eſt. Veritas ergo eſt: Aliter enim error eſſet: non ſcientia: non cognitio. Adhuc etiam ueritas eſt: quia unus eſt. Falſum enim plura non unum eſt. Sed nouiſſima duo fortaſſe toti ſunt trinitati cõmunia. Filio autẽ uia ſuum uidetur & proprium uocabulum. Tales quidem in ſacris litteris plurimæ continentur formæ nomiandi: ſpecie diſpares: genere laudabiles: quæ in hanc metam uniuerſæ conſonant: quod dei uerbum: id eſt filius ex ſubſtãtia patris abſq; principio ſolus genitus eſt unigenitus. Character & figura paternæ ſubſiſtẽtiæ: ſplendor gloriæ: filialis hypoſtaſis & perſona uerbi: ſigillum patris: lumẽ de lumine: Imago uel Icon: dei uirtus & dei ſapientia: uia & ianua & oſtiũ. Nunc reſtat quæ humanã ſequunt naturam oratione perq̃ breui cõmemorare. Verbum itaq; hoc tametſi eſt dei filius ſempiternus: ex ſubſtantia patris ante ſæcula genitus: tamẽ eſt nihilominus ex uirginis ſubſtantia in tempore natus: perfectus deus & perfectus homo: ex anima rationali & humana carne ſubſiſtens. Homo igitur cum ſit: nihil humani ab illo putetis abeſſe niſi peccatũ: quippe pro omnibus omnia factus quæcunq; & nos exceptõ peccato: quare hominis mores & cognomenta non abhorret: non dedignat: non recuſat. Filius hominis: paſtor: pontifex: obediens: ſeruus: mandatarius: miſſus: nihil a ſeipſo loquẽs: neminem iudicans: non dans ſedere neq; a dextris neq; a ſiniſtris: ſuam uoluntatẽ non faciens: ignorans conſũmationis diem: ſubiecti omnia ſubiectus: pnoctans in oratione: orans in monte: rogans patrem: interrogãs quo Laçarum poſuiſſent: proficiens ſapientia/ætate & gratia apud deum & homines: dormiens in nauicula: eſuriens poſt ieiunia: fatigatus ex itinere: flens: anxius: confortatus ab angelo: ſitiens: baiulans crucem: crucifixus: mortuus. Iam ad carnem tranſeo: qđ & uermis fuerit & non homo: quod ſerpens in deſerto: qđ granũ cadens in terram: qđ uitis: qđ ouis: qđ agnus: qđ ſacrificium: qđ ſindone inuolutus: qđ ſepultus. Vos igitur quibus eſt ea ſollicitudo: ea cura & qui miraculorũ conficiendorũ auidi eſtis: eligite ex hoc cõuentu: de hoc exercitu: ex hac ferme nominũ ſacrorum legione: quo ſit potiſſimum in eiuſcemodi operationibus utendum. Tum SIDONIVS. Ego inquit ſacerdotium hoc munus uolens libenſq; ſubterfugio ac in unum te tranſfero: qui hodiernæ diſputatiõi ordine præſides: aut ſi optabit Baruchias iſte: concedendũ fuerit pulpito. Ego enim alijs ab ineunte ætate & a teneris unguiculis initiatus ſum ſacris: maieſtatẽ nullam: neminem deum: nullũ præſtabilem noui: niſi quæ uidemus clariſſima mundi lumina: Solem diei opificem: & lunam noctis decus: ſeu forte alia lucibula: quæ uos ſydera & ſtellas nũcupatis. Et poſt ſiquãdo peniſſime religioſus eſſe uolui: occurrerũt inuiſibiliũ numinũ ea nomia quæ duobꝰ bis uerſibꝰ eſt Ennius rite cõplexꝰ: Iuno: Veſta: Miuerua: Ceres: Diana: Venꝰ: Mars: Mercuriꝰ: Iouis: Neptunꝰ: Vulcanꝰ: Apollo. Vel quæ antiqſſimꝰ Orpheꝰ ad Muſæum ſcribens ampliꝰ iſtis enumerat: Tellus: Proſerpina: Liber: Spumigena: Hebe: Hercules: Nymphæ: Pan: Memoria: Muſæ: Gratiæ: Horæ: Annꝰ: Latona: Dione: Curetes: Corybãtes: Caſtor: Pollux: Themis: Nox: Dies: Fides Iuſticia: Rhea: Saturnꝰ: Tethys: Oceanus: Aeternitas: Tẽpus: Styx: Pronoea.

Dæmones cæleſtes: aeriȷ: aquatiles: terreſtres: ſubterranei: ignicolæ: Semele: Bacchus: Ino: Leucothea: Palæmon: Victoria: Adraſtia: Aeſculapi⁹: Pallas: Vēti: Tonitrua: Mēſis: Adonis: Eumenides: Hecate: aliaq; quorū idem grauis autor in hymnis meminit. Interlegendum autem aliquando dum cætera non urgebant prolapſus obiter in externa ſum: & explorator in aliena caſtra irrepſi. Sic Euangelia chriſtianorūq; libros legi. Et ego quoq; BARVCHIAS ait. Nam tuos illos dæmones Sidoni/ quamq̄ cum horrore ac tremore: tamē & legi nōnunq̄ & ſemper non tam legendos q̄ negligēdos cenſui: eo quod a patria diſtabant inſtitutione: & rationi non congruebat quod ab alio factum eſt: id deū nominari: quo facilius accepi uerbum dei deum eſſe: quoniam idem cum deo & abſq; principio ſimul cum patre: & ſimul ex patre natum eſt ante omnē æternitatem: & ante omnia ſæcula. Nam quod ex uirgine natum eſt: non tam eſſentiæ q̄ diſpenſationis fuit. Ita enim uoluit: ſic ergo fuit. Aliam potuiſſet aſſumere naturam ſi uoluiſſet. Omnia nanq; quæcunq; uoluit dominus fecit in cælo & in terra. Cum uero inter tot mihi nomina eligendi optionē datis: quodnam in miraculorum operationibus uideatur fore omnibus efficacius: ante quidem profeſſus ipſe me ſum de ijs nihil admodum ſcire: quoniam poteſtas ſacrorum nominū ad hanc uſq; ætatem maiores meos comitari noluit: Quomodo patrum memoria: in nomine Tetragrāmato ingentia ſupra naturā ſupraq; fatum opera facta leguntur: niſi reperti ſint ut alias in orbe terrarum: ſic & apud hebræos ſacrilegi: uenefici ſuperſticioſiq; exorciſtæ: quorum & in omni gente maligni ſpiritus obſtruunt mentes. Quare oramus te Capnion: perge ut ex omnibus ſacratiſſimis nominibus non ignoremus quid potentius ad miracula: quid promptius: quid maxime paratum ſit. Ita enim & Sidonius mecum deſyderat. Equidem deſydero nihil aliud inquit ille: & ut pergas oro iterum atq; iterum. Hic CAPNION: manifeſtum eſt inquit nullam aut uocis noſtræ uerba: aut lineamentorū ſignacula uim: potentiam: imperium: non tantū in eos qui fiunt ſupra naturam effectus: uerum neq; in eos quorum natura mater eſt aliquatenus habere niſi iuncta nobilioris operationis uirtute. Nam Ariſtoteles in libro quem de Anima edidit: ſatis ſuperq; peripateticis probatū reliquit/ neq; ſonum neq; odorem: niſi per quiddam accidēs: aliter nullum in corpus ſortiri dominiū: nullum in ſubſtantijs operari effectum. Ex primis enim non tertijs qualitatibus cōſtamus. Virtus igitur nobilior: qua reb⁹ uerba præter/immo ſupra naturā perpetuumq; mundi curſum uim afferunt: non interim naturalis aliqua ſed ſupra quoq; naturam eſt: eo qđ eiuſcemodi quælibet quæ natura duce agit: uel ſimile uel inferius: non autem ſupra ſuam ſpeciem operatur. Itaq; cum inter nos ſine controuerſia heſterno die conuenit: ſolam dei omnipotentiam: miraculorum eſſe creatricem. Benedictus enim dominus deus Iſrael: ut rex propbetauit: qui facit mirabilia magna ſolus: Haud ab re ſentiemus: Mirifico cuiq; uerbo deum ipſum omnipotentiæ ſuæ medium ſingularem indidiſſe: quæ ſit uirtus operatiua mirabilis effectus in nos uſq; angelorū miniſterio perlata: ſicut & de figuris quibuſdam aut confectionibus arcanis atteſtante ſacro eloquio babemus compertum. Fac ſerpentem æneum & pone eum pro ſigno: qui percuſſus aſpexerit eū uiuet. Item Si te ſpiritus ẓelotypiæ concitauerit præcedente oblatione aſſumet ſacerdos aquā ſanctā i uaſe fictili: & pauxillū terræ de pauimēto tabernaculi mittet in eā. Cūq; ſteterit mulier in cōſpectu dñi: diſcooperiet caput eius: & ponet ſup mau⁹ illi⁹ ſacrificiū recordatiōis & oblationē ẓelotypiæ. Ipſe aūt tenebit aq̄s amariſſimas: in quibus cū execratione maledicta congeſſit: Adiurabitq; eam & dicet: Si non dormiuit uir alienus tecum: & ſi non polluta es deſerto mariti

thoro:non te nocebunt aquæ iſtæ amariſſimæ in quas maledicta congeſſi. Sin autem declinaſti a uiro tuo atq; polluta es:& concubuiſti cum altero: his maledictionibus ſubiacebis: Det te dominus in maledictionem: exemplumq; cunctorum in populo ſuo:putreſcere faciat femur tuum: & tumens uterus tuus dirumpat'.Ingrediant' aquæ maledictæ i uentrē tuū:& utero tumeſcēte putreſcat femur. Et reſpondebit mulier: Amen amen. Scribetq; ſacerdos in libello iſta maledicta & delebit ea aquis amariſſimis in quas maledicta congeſſit:& dabit ei bibere: Quas cum exhauſerit:tollat ſacerdos de manu eiº ſacrificiū çelotypiæ: & eleuabit illud coram domino: imponetq; ſuper altare: & ſic potum det muliери aquas amariſſimas:Quas cum biberit ſi polluta eſt & cōtempto uiro adulterij rea:pertranſibunt eam aquæ maledictionis: & inflato uentre computreſcet femur: eritq; mulier in maledictionē & in exemplū omni populo. Quod ſi polluta non fuerit:erit innoxia & faciet liberos. Audiamus & tertio dei doctrinam: Sic benedicetis filijs Iſrael & dicetis eis:Benedicat tibi dominus & cuſtodiat te. Oſtendat dominus faciem ſuam tibi & miſereatur tui.Conuertat dominus uultum ſuum ad te & det tibi pacem. Et ponant nomen meum ſuper filios Iſrael & ego benedicā eis. Tali uerborum ui: ea figurarum potentia: huiuſmodi confectionum uirtute: his ſiue maledictionū ſeu benedictionū carminibus & compoſitis uerbis:res ipſa miro artificio fabricatur:nō a nobis ſed per nos.Etenim ſi diuinam oportet nominibus iſtis incluſam eſſe uirtutem:& infallibile numen accurrere:potentiamq; omnes leges rerum & ſuperantem & penetrantem deliteſcere:opus erit non ignorare:Primū: quod ſit illud nomen cæteris præſtantius:immo ſolum illud ex omnibus reliquum cuius energia ſecreta & ſuppetijs arcanis totum admirationis negocium conficiatur. Deinde quomodo cognitū quod illud ipſum ſit:nec præter id aliud. Poſtremū uero qua uia utendo adoriamur quod cupimus.Et eſt id quidem magnum & haud ſcio an maximum:ſed tñ facile quidē gradatim & prudēti maturaq; indagine cauſam nominū quaſi lanam decerptu extenuare: uſq;dum quod latet comprebēdas idq; illud eſſe qđ deſyderas ſtatim probes. Ex ingēti enim ſacrorum uocabulorum aceruo quædam accepiſtis ineffabilia: quædam fabilia: Durum etſi non impoſſibile. At eſt difficile nobis: ex ineffabili uocem fieri qua obedienter utamur: quæ ue nobis quolibet caſu: quauis affectione: quibuſcunq; in periculis in promptu ſit & ad manū. Quare fuerit reliquū ut ducente neceſſitate ad ſcrutādas acri iudicio nominatas uoces cōuertamur: ſi antepaulo altiori ſtudio tā ingētis potētiæ ac tantæ nominū uirtutis cauſā q̄breuiſſime inueſtigemº. Quapropt' uiſum ē apertiº iā agendū. Sicut enim clemētia cæli: & ſydeꝝ radij: & ignes aſtroꝝ ſempiterni ſuo defluxu in ſubterlunaria non nihil moliri credunt': Hinc tēpeſtates dubio prædiſcere cælo Poſſumº: hinc meſſiſq; diē tēpuſq; ſerendi: Et qñ infidū remis impellere marmor Conueniat:quādo armatas diducere claſſes: Aut tempeſtiuam in ſyluis euertere pinū. Nec fruſtra ſignoꝝ obitº ſpeculamur & ortus: Temporibuſq; parem diuerſis quatuor annū. Hoc naturæ opus:hæc radiorū influētia:hic ſubtili uiuacitate penetrans omnia deſcenſus:luminis:cōmotionis & caloris. Hinc ut idem poeta Mantuanus ait: Vertunt' ſpecies animorū & pectora motus Nūc alios:alios dum nubila uentus agebat Cōcipiunt:hinc ille auiū concētus in agris:Et letæ pecudes & ouātes gutture corui. Et ut paucis complectar ſicut natura uniuerſi ordinē ſuum præſcriptū in ſingulas agit res naturaliter: ita præeminens naturæ domina: omniū cauſa: diuina uoluntas:gratiā ſuam illimitatam:in uniuerſas & ſingulas agit res ſupernaturaliter. Et ſicut illa medio qualitatum ſenſibiliū euidenter:ita iſta quādoq; medio nominū intellectualiū cōfœ-

deranter: ſine proportione: abſq; ſimilitudine ſine cauſæ ad cauſata cõmenſu/ratione. Quod nos deus ſuperna reuelatione per Eſaiam docuit. Quomodo inquit deſcendit imber & nix de cælo & illuc ultra non reuertitur ſed inebriat terram & infundit eam & germinare eam facit & dat ſemen ſerenti & panem comedenti: ſic erit uerbum meum quod egredietꝰ de ore meo non reuertetꝰ ad me uacuũ: ſed faciet quæcũq; uolui & proſperabitꝰ in ijs ad quæ miſi illud. Cum igitur de ſuperioribus: ut arbitror: liquido nobis uerbum dei (quod alio nomine ratio dicitꝰ: quoniã utrũq; a græcis una enũciatur dictione logos) apparuit id eſſe quo deus omnia facit: omnia operatꝰ in cælo & in terra & in omnibꝰ abyſſis. De quo uel mathematicũ audite obſecro. M. Manilĩ in aſtronomicis ad Auguſtũ: qui carmine ſic ait: Hoc opus imenſi conſtructũ corpore mũdi Membraq; naturæ diuerſa cõdita forma: Aeris atq; ignis terræ pelagiq; iacentis Vis animæ diuina regit: ſacroq; meatu Conſpirat deus & tacita ratiõe gubernat: E multa in cũctas diſpẽſat fœdera partes. Cunq; ſit ea ratio & idem uerbũ humanã carnẽ indutũ quo magis nos eiꝰ ſalutari contrectatiõe poſſemus noſtrã cõmoditatẽ cõſequi: quãdo bis oculis cerneremus & ſingulis ſenſibꝰ cõplecteremur illud ipſũ quod non ultra ineffabili ut antea litterarũ circũſcriptione ſed enũciabili uoce comprehenſibiliq; ſonitu nominare poſſemus: decuit iam ſingula dei cum noſtris maioribus pacta: omnẽ confœderationem ſuper ineffabili & Tetragrãmato nomine: Omnẽ deniq; pollicitationem ceſſare ac tranſferri poſteriꝰ in ipſius uiſibilis uerbi euũciabile nomẽ: per quod fœdera diſpenſat/uelut paulo ſuperiꝰ ex carminibꝰ accepiſtis: & nõ ſolum ita fieri decuit: ſed ita deus uoluit: & ita multo ante prædixit: qꝫ ego ſi æquo fertis animo/ex oraculis uatũ affirmabo. Ecce dies uenient dicit dominus & feriã domui Iſrael & domui Iuda fœdus nouum: non ſcdm pactũ quod pepigi cum patribus ueſtris in die qua fortificaui manũ eorum ut educerem eos de terra ægypti: quod ipſi irritum fecerunt. Hæc ita in Hieremia leguntꝰ. Ex quo plane intelligimꝰ: pacta cum deo: memoria patrũ inita: poſterioribus annis caſſa fieri & irrita: in aliudq; pactum tranſlaticia. Eſt autẽ ex omnibus legibus edictis & interdictis: numero ſeſcentis & tredecim: præcipuũ de nomine ineffabili hoc pactum quod iniit deus cum Iſrael filijs & filiabus ſuis: hoc ꝓmiſſum: hoc fœdus. Ego inquit ſum ineffabile Tetragrãmaton deus tuus fortis çelotes. Et ſequitur: Altare de terra facietis mihi & offeretis ſuper eo holocauſta & pacifica ueſtra: Oues ueſtras & boues. In omni loco i quo memoria fuerit nominis mei: ueniam ad te & benedicã tibi. Hæc ꝓmittunꝰ Exodi capite uigeſimo. Atqui diruptum hoc fœdus/audite rurſus i Eſaia: Hæc dicit dominus: Cælum ſedes mea: terra autem ſcabellum pedum meorum: quæ eſt iſta domus quam ædificabitis mihi: & quis iſte locus quietis meæ? Omnia hæc manus mea fecit: & facta ſunt uniuerſa iſta dicit dominꝰ. Ad quem autem reſpiciã niſi ad pauperculũ & contritũ ſpũ & trementẽ ſermones meos? Qui imolat bouem quaſi qui interficiat uirum: Qui mactat pecus quaſi qui excerebret canem: Qui offert oblationem quaſi qui ſanguinem ſuillum offerat: Qui recordatꝰ thuris quaſi qui benedicat idolo. De nomine uero ineffabili per Hieremiam: Ecce ego iuraui in nomine meo magno ait dominus: quia nequaq; ultra uocabitꝰ nomen meũ ex ore omnis uiri iudæi dicentis: Viuit dominus in omni terra ægypti. Cum itaq; oſtenderimus id quod deus cum filijs & filiabus ſuis de populo Iſrael pactum conuentũ ſuper nomine Tetragrãmato habuit: omne in nihilum dei quoq; ſententia eſſe redactum. Adhuc explanare oportebit nomen illud cõ mutatũ in quoddam aliud eſſe: quod uel parem cum ineffabili uel maiorẽ uim obtineat. Sup quo iterũ Eſaiæ animaduertam oraculũ: Quia hæc dicit dominꝰ Eunuchis: qui cuſtodierint ſabbata mea: & elegerit quæ ego uolui & tenuerint

fœdus meum: dabo eis in domo mea & in muris meis locum & nomen melius q̃ filijs & filiabus: nomen sempiternũ dabo eis quod non peribit: quasi dicat: filijs & filiabus meis dedi nomen quod cessauit: Nunc uero eunuchis qui se castrant propter regnũ cælorum dabo nomen melius & permanentius quod nunq̃ cessabit. Pro eo aut qđ in hoc uaticinio locũ interpres iuste quidẽ traduxit: scitote in hebræo magnũ cõtineri mysterium: quod christianis nobis reuelatũ est. Illic enim hebraice lad ponitur: quod & manum significat. Vnde castis hominibus promitti filium dei qui manus est patris: & eiusdem quoq; nomẽ datum iri non ab re iudicamus. De qua nominis translatione iterũ dominus per Esaiam sic iudæis loquitur: Et dimittetis nomen uestrum in iuramentũ electis meis: & interficiet te dominus deus: & seruos suos uocabit nomie alio. In quo qui benedictus est super terrã benedicetur in deo amen: hoc est in deo qui non tantũ manus ut supra: sed etiã qui est ueritas: uerbũ dei incarnatum qui dixit: Ego sum uia: ueritas & uita. Videtisne huc accedere quod principio attulimus oraculũ: Puer natus est nobis & filius datus est nobis: & fuit dominatio eius super humerũ eius: & uocabit nomen eius pele: id est mirificum. Hoc est illud nomen quod quærimus. Hoc est illud uerbi mirifici nomen mirificum quod expectamus: quod ante æternitatem & supra æternitatem deus est & factꝰ est homo. Res primo admirabilis deus & homo: una psona duæ naturæ: uel quod maius est in uno corpusculo naturæ dominus & natura. Natus est: sed & ante genitus fuit. De sexu muliebri: quod humanũ est: sed & de uirgine incorrupta: quod diuinum. Hinc sine patre; illinc sine matre: utrũq; diuinitatis. In utero portatus: sed in utero portato ꝓphetæ cognitus: & exultanti corã uerbo quo nascebatur. Pannis inuolutus in tugurio: sed etiam sindone ac sudario euolutus resurgebat a morte. In præsepio reclinatus: sed ab angelis glorificatus: a stella demonstratus: a magis adoratus. Fugit in ægyptum: sed ægyptiorũ idola fugauit. Non habebat speciem neq; decorem apud iudæos: sed speciosus erat præ filijs hominũ coram Dauid. In monte ut sol transfiguratus splenduit: & qua maiestate in iudicium uenturus esset aperuit. Baptiçatus ut homo: peccata dimittens ut deus: nõ indigẽs ut aquis mundaretur: sed ut aquas mundaret. Temptatus ut homo: sed uictor ut deus: & confidere iubens quoniã uicerit mundum. Esurijt: sed pauit multa milia: paniq; de cælo uiuus descẽdit. Sitiuit: sed & exclamauit: Siquis sitit ueniat ad me ut bibat: & cuicunq; in se credẽti est pollicitus/quoniã flumina de uentre eius fluent aquæ uiuæ. Fatigatus est: sed fatigatis ad se uenientibus requiem promisit. Somno grauatus est: sed tempestate orta euigilans imperauit uentis & mari. Telonium persoluit: sed ex pisce. Samaritanus conuitio nominatꝰ: sed relictum a sacerdotibus & leuitis sanciũ curauit. Dæmoniũ habere dictus: sed a gadareno dæmoniaco/excelsi dei filius agnitus: de quo legionẽ dæmoniorũ eiecit & in mari submersit. Ipse est qui uidit satanam ducẽ dæmonũ tanq̃ fulgur de cælo cadentem. Lapidibus etiã obruendus: tanẽ abscondit se per medium illorum transiens. Orauit: sed & orationes exaudiuit. Fleuit: sed absterſit omnẽ lachrymam. Quæsiuit ubi laçarus: Homo enim erat. at suscitauit Laçarum: Deꝰ enim erat. Venditus paruo/triginta scilicet argẽteis: sed mundũ precio magno redemit: Tanq̃ ouis ad occisionem ducebat: sed regit: id est pascit israel & omnem orbem. Agnus obmutescens: sed & uerbum & uox clamantis in deserto. Contunditur: uulneratur: sed & curat omnẽ infirmitatem & omnẽ languorẽ. In ligno suspẽsus occiditur: sed ligno uitam restaurat: & latronem saluat: & morti tenebras inducit. Potatur aceto: sed & aquam in uinum mutauit. Tradit spiritum; sed & potestatem habet resumere illum. Et scinditur uelum: quoniã quæ sursum sunt reuelantur. Rumpunt lapides: mortui resurgunt. Moritꝰ: sed uiui/

ficat:& morte mortem resoluit. Sepelitur:sed resurgit. Ad inferos descēdit:sed animas reducit:Et in cælum ascēdit: & uenturus est iudicare uiuos & mortuos. Recte igitur nomē eius uocatum est mirificū:qui plenissimus ipse miris sit mirabilibus. Et scitote quoniā hunc sanctum suum qui est sanctussanctorū mirificauit dominꝰ: adeo:ut exaudiat nos:cū clamauerimus ad eum. Habetis quodnam sit uerbum mirificū. At quomodo enunciaē illius nomen? Et est ne unum e multis prius enumeratis? An præterea erit aliud quæritis? Nos uero scripturā sanctam imitari oportet:quæ de rebus abstrusis & arcanis nos edoceat. Itaq; si memoria cōplectimur disputatiōis nostræ anteriora colloquia: reperiē uerbum in patre:& manꝰ in sinu: & deus inuisibilis:& nomē ineffabile:sicut oleum in lenticula. Post uero q̄ est incarnatū: Exiuit a patre uerbū: inclinauit cælos & descendit: & emisit dominus manū suam de alto:Et deus in terris uisus est: & cum hominibus cōuersatus est. Et uocatū est illi nomē nouū uoce articulata: qđ os domini nominauit:& oleum effusum est nomen eius. Aperta est ampulla lenticulari forma: tereti ambitu:& cornu filij olei:uinea dilecto factū est:in qua ipse filiꝰ uera uitis est:& oleū effusū nomē eiꝰ:Iccirco præ oibꝰ participibꝰ & præ oibꝰ cōsortibꝰ suis unxit eū oleo lætitiæ deus. Quo quidē oraculo:qbꝰ adytis:qua diuina uoce conijcimꝰ:Messiab:quod ab unctione interpretaē christus: illud nomē esse: uel aliud quippiam quod christū dei filiū propiori sono ac peculiariꝰ significet. Nam christus nō propriū sed cōmune uocabulū & nūcupatio est potestatis & regni. Singuli reges: omnes sacerdotes: quicunq; uncti sunt: christi sunt. Chrio nāq; ungo interpretaē /& christus unctus. Magis ergo propriū illius nomen acceptandū nobis est:In quo facile cuncta possimus obtinere quæ uolumꝰ. Quod iterum ex sacris characteribus rimari non sine accurata quidem diligentia iubemur/hortante hocipso de cuius nomine agitur: Scrutamini ait scripturas: ille sunt quæ testimoniū perhibent de me. Quid de causa nostra sancti libri cōtinent? Oro uos optimi uiri audite absq; tedio. Erigite animos. Iam enim prope tandem accessimus:& adsumus pene ad ipsas fores inueniendi nominis. Historia sacrosancti Euangelij hæc est. In mense autē sexto missus est angelus Gabriel a deo in ciuitatem Galilææ cui nomen Naçareth: ad uirginem desponsatā uiro cui nomen erat Ioseph de domo Dauid:& nomē uirginis Maria. Et ingressus angelus ad eam:dixit: Aue gratia plena dominus tecū benedicta tu in mulieribus. Quæ cum audisset:turbata est in sermone eiꝰ:& cogitabat qualis esset ista salutatio. Et ait angelꝰ ei: Ne timeas Maria Inuenisti enim gratiam apud deum. Ecce concipies i utero & paries filiū & uocabis nomē eiꝰ ihsub: Hic erit magnꝰ & filius altissimi uocabiē. Verū ego non omnē gestorū seriem recēsebo: sed qđ nostrū negociū attinet retro incipiā. Et postq̄ cōsūmati sunt dies octo ut circūciderēt puer:uocatū est nomen eius ihsub:quod uocatum est ab angelo priusq̄ in utero conciperēt. O fœlicem banc horam: O faustū hūius lucis momentū clarissimi homines & amantissimi studiorū sodales: In qua tam excellens: tam potens:tam uictoriosum inuenimus nomen: cuius nutu ac ditione:non tantū amplissimus orbisterrarū ambitus: uerūetiam tota mundi hæc machina & supermūdialis illa inclyta regio/superiatq; manes reguntē. Quem scripsit Moyses in lege & cæteri prophetæ inuenimꝰ:ihsum:sæpe desyderatum:diu quæsitū: ualde inuestigatum: iocundissimo cum fructu uoluptatis & cum infallibili: ut arbitror:inter nos charitatis uinculo perpetuis temporibus duraturo. Nomen summum & exuperantissimū: Nomē religiosum/ sanctum & bonorandum:Nomē in quod omnia sacra nomina sunt referenda:quod est super omne nomē:quod nominaē in cælo & in terra:etiam in futuro sæculo. Nomen miraculosum & mirificum:Nomē sono uocis enunciabile: nō ultra ineffabile: nō Tetragrāmaton

sed pentagrāmaton. Nec est ulla uirtus in cælo & in terra quæ nomini ihsub rē/
sistere audeat. Nec est ullum aliud nomē quod sanctius & religiosi⁹ constat: cu/
ius litteræ deus: cui⁹ syllabæ spiritus: cui⁹ dictio deus & homo est. Quid attoni/
ti obstupescitis? Quid in me fixis oculis intuemini? Quid intenti ora tenetis? Si
miramini: uel hoc addam: quod prius tanto tempore: imo tot sæculis fuit ineffa
bile: iuncta nūc una nō sonāte sed cōsonante līa: effabile factū est. Et si adhuc ad/
miramini: adhuc addam: quādo uerbū descendit in carnem: tūc litteræ transie/
runt in uocē. Videte q̄ aperte uobis & q̄ fideliter totū pando arcanū. Cōceptio
litterarū syllaba dicit̄: unio syllabarū dictio uocat̄. Redigitis me ad grāmaticos;
tandē elementa: quāq̄ usu parua: tamē uirtute maxima. Nō mediocris est pon/
deris si Platoni credim⁹ negociū de litteris: probat ipse summa industria & acri
studio & ingenio sagaci earū diuitias: imo delitias i libro cui Cratylus inscriptio
est. Sed redeamus enimuero ut in hoc tam excellenti nomine quinq; litterarū:
pars uocales sunt: pars est consonās. Sic etiam totius dictionis duæ sunt syllabæ:
quarū prior ex puris uocalibus: secūda ex uocalibus assumpta cōsonante oritur.
Vos quæso recordamini pentateuchum: & memineritis optimū: maximū deū
nulla similitudine: nulla effigie: nulla imagine nisi sola uoce significari uelle. Iccir
co plebi concionat̄ Moyses hoc modo: Locutus est inquit dominus ad uos de
medio ignis: uocem uerborū eius audistis: & formā penitus nō uidistis. Et dein/
de subiūgit: Vt scires q̄m domin⁹ ipse est deus & nō est alius: præter unum: De
cælo te fecit audire uocē suā: ut doceret te: & in terra ostendit tibi ignem suum
maximū. Hæc Moyses. Pergite audiendo. Vox spirit⁹ est. Vocē enim diffiniūt
aerē ictum: Ita Nicodemus apud Ioannē instituit̄: Spiritus ubi uult spirat: & uo/
cem eius audis: sed nescis unde ueniat aut quo uadat. Deus & ipse quoq; spirit⁹
est: Ita Samaritana erudit̄. Cōuenientissima ergo signacula dei uocales sūt līæ:
quippe a uoce denominatæ. Iam hoc dimittite: quia diuinitas ipsis uocalib⁹ de/
signatur. Nunc ad cōsonantē transeamus: quā iccirco arbitramur corpulentio/
rem q̄d per se ac sine spiritu uocali nullū oris sonitū habet: sed tantūmodo cōso/
nat. Ea uero cōsonans est littera non fortuitu capta: nec imprudenter arrepta:
non ab imperitia neq; inscitia aut præter opinionē: præter ue spem admissa: sed
prouidentia summi dei omnia circūspiciente: omnia dispensante: iuxta æternū
suæ rationis examen ex uniuersis characterib⁹ electa: quæ apud latinos. Es. no/
minat̄. Docuit autē nos si memoria tenetis Baruchias hesterno sermone: diui/
nū putari uocabulum. Es. quod est interpretatū: ignis. Hic est ille dei maximus
ignis quem nobis in terra pariter cū uoce paterna ostendit dicens: Hic est filius
meus dilectus. Et is ait: Veni mittere ignem in terrā: & quid uolo nisi ut accen/
datur? Vt clarius intelligatis atq; lucidius (Non enim per ambages & uerborū
obscuros amfractus uobiscū: sed patenter agam & aperte) at reponite hæc imis
sensibus: Res erit me iudice nō parua. Es quod hebraice ignem significat: id est
hoc corpus: non diuinū: non æthereū: non præstygiosum: nō apparens: ut Ma/
nichæi: Eutyches: Dioscorus: Timothæ⁹ ælurus somniādo delirarūt: sed terre/
stre: quem Moyses ignem in terra cognominat: cum scd̄m Pythagoricā Cabalā
discutiamus. O rem iocundam auditu. Profecto inueniemus id eodem numeri
modulo constare quo nostrū hoc ihsub augustæ maiestatis nomen: pari harmo
nia: æquabili cōmensuratiōe. Porro dicetis fortasse litterā hanc. Es. quæ medio
stans secundā syllabam faciat non rite gentium more appellari: sed pro consue/
tudine linguæ sanctæ (Sic enim hebraici sermonis idioma uocant) enūciari de/
bere: cum de sanctis scripturis palæstram agamus. O q̄ non dubitarem ego uos
in mysteriorū penetralia secreti⁹ introducere: si Pauli Tarsensis oratione respō/
derem: cum sic ait: Notum ergo sit uobis quoniam ethnicis & gentibus missum

est hoc salutare dei: & ipsi audient. Sed permanebo in idiomate sancto: & ita cū facilius: tum etiam manifestius sacratissimū nomen hebraicū explicabo eiusdē linguæ/modo ac proprietate. Obtinuit nāq; Baruchias disputando ut ipse de se gloriatur: eum sermonem: sacris esse congruentiorē. Agite: uultis ipsam nunc cōsonantem litteram ad-amussim explorare: cauendum prius est ne obliuiscamini uocaliū quæ in huius nominis compositionē ingrediunt. Sunt autem quatuor solæ: IHVH: quib⁹ Tetragrāmaton ineffabile constat: & quæ diuinā naturam proprijssime cōmonstrant: ut heri ab hoc consorte nostro late admodū: ac maxime interdum memorabiliter ostensum est. Quæ cum dici humana & uoce & facultate nequeāt: opportune quidē decebat incarnandū deū: præter eas alium cum carne assumere characterem: quo inenūciabilis sonus: ac tunc inuisibilis dei: inenarrabilis nota: inter humanos nūc posset dentes stridere aliquādo & sic effabiliter uocari: quatenus ante inuocabile: modo sentiatur uocabile. Appellant uero eam hebræi consonantē Sin: quod dentes: Hieronym⁹ presbyter interpretat: ad Paulam Vrbicā sic scribens. Septima cōnexio quæ est extrema quo & in ipso quoq; septenario numero sit mysticus intellectus: Coph: Res: Sin: Thau: id est uocatio capitis dentiū signa. Per dētes articulata uox promit: & in his signis ad caput omniū qui est christus pernenit: per quē & uenit ad regnū cælorū. Oro te quid hoc sacratius sacramēto: quid hui⁹ sacramēti uoluptate iocūdius: qui cibi: quæ mella sunt dulciora q̄ dei scire prudētiam: & in abdita eius intrare: & sensum creatoris inspicere: & sermones domini dei tui q ab huius mūdi sapiētibus deridēt: pleni⁹ discere sapiētia spirituali? Hæc non mea sed Hieronymi uerba sunt: tantæ autoritatis uiri: ne uidear aliquibus figmentū cōmentari uelle. Dentes igitur cū sint instrumēta fandi potentissima: de quib⁹ Sin litteram celebrior esse dicit: quid mirum si cuncti assentiant mihi nobiliores cæteris grāmatici: taceo ipsos theologos: ad pronūciationem ineffabilis nominis illud & nō aliud elementū fuisse accersitum q̄ cōmodissime? Nescio quo certe pacto illius uenerandi uel potius adorādi nominis recta institutio a nemine: neq; uno aut altero doctorū hominū & diuinæ philosophiæ magistrorū probabiliter hactenus animaduersa est: quorū utentes inuentionib⁹ ad hanc nostrā orationem non paruo meditādi onere possemus leuari. Sed sunt tamē apta quædam huic operi adiumēta & subsidia: quæ in illorū uoluminib⁹ reperiunt abscondita: quibus nō magis ad causæ inuentionē q̄ inuētæ confirmationē diligēter oporteat inniti. Quale illud extat egregiū qd̄ nos pridē de Hieronymi Epistola expiscati sum⁹. Cerno affect⁹ animi uestros cōcepisse nō nihil delectationis in hoc noie ihsuh discutiendo: adiungā aliquid lætitiæ ut magis oblectemini: & hilariori me uultu audiatis. Ratione mathematica compertū est: corpus in multitudinis cōpositione quæri oportere: spiritū in simplicitate unitatū: ut quanto ad unitatē res quælibet accedat propius: tanto sit spiritualior & a materiæ appēdicijs defæcatior. Habemus uerbi dei illā oīm spirituū simplicissimā diuinitatē: quæ unitate ipsa designat: cuius tamē nota: ex hebræis disciplinis Tetragrāmati nomis quatuor istos uocales characteres continere discitur: Restat quærendū corpus incarnati: eiusq; characterem. Ad multitudinē igit respiciam⁹: & ad tempus incarnationis: ut ex signi proportiōe ad signatum: perspicaciores euadere liceat. Primū q ppter mūdi salutē in mundū uenit: qua ætate mūdi corpus assumpsit? Rectecq; mihi cōsentiente Apostolo respōdebitis: In ultimis siue nouissimis diebus. Nos enim hi sumus in quos fines sæculorū deuenerūt. De mūdi uero ætatibus diuersi uaria tradiderūt. Ouidi⁹ & turba poetarū: quatuor esse mūdi ætates affirmant. Hesiodus quinq;: instar Danielicæ statuæ. Cæteri sex iuxta hexaemeron quo deus cuncta creauit. Reliqui septem: ut & mea extat opinio: sed ~~ees~~ nō

pro mea ſententia diuidunt: qui futurũ ſæculum ætatem ſeptimã dicunt. Tunc enim deus creabit cælum nouum & terram nouam: & noua faciet omnia: ut ſacra inſinuant eloquia. Non ergo mundi huius ætas quædam erit: ſed nouus mũdus: & non iam ſabbatum quod hebræi ſeptimũ uolunt: ſed ſabbatum ſabbatorum/& duratio æternitatis non temporis. Nunc autem chriſtus & dei uerbum & deus: in ſeptima huius inſtabilis ſæculi ætate aduenit in carnẽ. Aetatem uocoſtatum mundi quẽdam inter duas inſignes & cõmunes uariatiões: & quaſi peregrinas eius cõmotiones. Sane primã fuiſſe cenſeo: Cũ perfecti ſunt cæli & terra: & omnis ornatus eorum. Viditq; deus cuncta quæ fecerat: & erant ualde bona: & factum eſt ueſpere & mane dies ſextus. Deinde ſequuta eſt ingens mutatio mundi poſt diem ſeptimũ: quando Adæ locutus eſt deus: Quia audiſti uocẽ uxoris tuæ: & comediſti de ligno ex quo præceperã tibi ne comederes: maledicta terra in opere tuo. A creatione igitur mundi aduſq; tranſgreſſionẽ Adæ prima ætas mundi pro exilii meo iudicio ſtatuit. Ab illa uſq; ad Noeb diluuium/ſecũda ætas. Tertia uero a Noab ad Abrabam & eius circũciſionem dicet fuiſſe: quando ab idololatris Eufrate fluuio diuidebat fidelis deo populus: Vnde Abrabam cognominatus eſt Eber: nõ a lingua quã ſuis integram ſeruauerat Hebri filij Selab: ſed a tranſitu Eufratis: quaſi tranſfluuialis. De Abrabam ad Moyſi legem ſcriptam: ſacraq; & multiplices cerimonias/quartã ætatem numerabim⁹. Quintam ad hebræorũ regnum: quando poſt dirutam Troiam & luſtris homines tempora ſupputare cœperũt. Sextam uſq; ad urbem nunc Romam conditam: quando ſingula manu regis incerta gubernabant: nullo iure dicto: nulla lege lata: niſi quas Romulus poſthac ad populũ minuſculas ſanctiones tulit: quas Curiatas appellauit. Extant ſup bis Sexti papyrij uolumina: quæ ſi poteſtis accuratius perlegite. Inchoauit id ſæculũ olympiadib⁹ dinumerare annos: ſicut præcedens luſtris: uſq; ad chriſti ætatem: quando Romanorũ annuis capitatiõibus atq; tributis: uniuerſus erat orbis aſcriptus: quã uocamus ad noſtra uſq; tempora indictionem: tris olympiadas terna ue luſtra continentẽ: quæ ſeptima nũc eſt ætas. Ea ſi uere: ſi æquabilitera me: ſi non ſegniter penſata eſtimabitis: gaudebo fructum mihi ſtudiorũ haud mediocrem adeſſe. Sin ut fore formido: multo ſecius: uel aliquem de me uobis conatum oſtendero: & ſaltem placuiſſe uelle uidebor: Nihilominus alludam ingenio meo: & proinde atq; ita res habeat: ponã chriſtum in fine dierum: id eſt circiter ſeptimã ætatẽ huius mundi corp⁹ aſſumpſiſſe. Corpus autem ut dixim⁹ in multitudine quærendũ eſt. Igitur ſi poſt unitatem quæ non numerum ſed deum ſignificat: ex omnibus numeralib⁹ figuris apud hebræos ſeptem numerorũ domos finxeritis: & in ſingulas ordine: trium litterarum arithmeticarũ contubernia recluſeritis: manifeſte apparebit in ſeptima domo: & in eius cõnexionis medio loco: ipſa nota Sin mediatorem deſignãs dei & hominis: deum & hominẽ: qui fecit utraq; unum. Eſt autem ſeptimæ domus connexio nominatim hæc: Res: Sin: Thaf: quod latine interpretat Capitis. Sin. deſignatio: quaſi prædiceret alphabetũ: & præſagiret uaticinio: qd ipſa littera Sin. erit aptiſſimus character figurandi nominis ihsub: quem deus pater dedit caput ſupra omnẽ eccleſiam: quæ eſt corpus ipſius: ut ad Ephesios ſcriptũ legimus. Quod mihi quondam aperte uidetur Moyſes prædixiſſe: in Deuteronomio: & eius libri capite duo de trigeſimo: cum uenturæ nationi ſic uaticinat: Si autẽ audieris uocem. I. H. V. H. dei tui: ecce quatuor uocales. Deinde poſt abundantiam benedictionis ſequitur: Videbunt omnes terrarum populi: quod nomen Tetragrãmaton uocatum erit ſuper te. Qui quidem aceruus orationis exiſtis tribus uidelicet; Nomẽ Tetragrãmaton Vocatũ: ſimul collectus: omni-

no iuxta Cabalam Hebræorum per Sin: frequenti uſu intelligitur: ut ſi ultima reſpondeant primis: nihil aliud hæc prophetia cõtineat: q̃: *Si* audieris uocẽ Tetragrãmati: hoc eſt quando Tetragrãmaton fiet audibile: id eſt effabile: tunc nomen Tetragrãmaton uocatũ per Sin: erit ſuper te: haud ſecus atq; ſi diceret: *Si* nomen ineffabile Tetragrãmaton oporteat fieri effabile: neceſſario uocabitur per conſonantem quæ appellatur Sin: ut fiat ihsuh: qui erit ſupra te: caput tuũ & dominus tuus. Benedictus ſit deus & pater domini noſtri ihsuh chriſti: qui de ſuper inſtillat nobis cognitionem ueri nominis unigeniti filij ſui & ſaluatoris noſtri: uel ſcd̃m græcos: ſanatoris noſtri. Hoc enim nomen a medendo & ſanando deriuant græcorũ autores. Hebræorum uero grãmatici a ſaluando: ut idem eſſe ihsuh putent quod ſaluator. Atqui ſaluator cõmune nomen eſt: ihsuh autẽ maxime proprium: ita qd̃ nulli alteri niſi filio dei incarnato conueniat. Facit hoc uarietas litterarum ex quibus dictio conſtat: quali a ſæculo non eſt audita unã altera ſimilis. Fuere patrum memoria plures ſaluatores Ieſu uocati: ſed alijs litteris & alijs ſyllabis. Nemo enim has ſimul pro ſuo nomine uſurpare unã auſus erat: eo qd̃ tota diuinitas in eis contineret. Sed quiſquis aliqua ſanctitate prædi tus exiſtimabat: is aliquam ex ijs ſanctis characteribus litteram nomini ſuo nanciſci uehementer optauit: ut Abram. h. Dixit enim ei deus: Non ultra uocabit nomen tuum Abram ſed appellaberis Abrham. Et Hoſee adeptus eſt. I. Cum enim Moyſes ad explorandum terram Chanaan uiros mittere deliberaſſet: præfecit eis Hoſee filium Nun: de tribu Ephraim: cui ut foret ſalubriori fortitudine: mutato nomine: addidit. I. litteram nominis ineffabilis primam: uocauitq; Hoſee filium Nun: Ihoſue: quod noſtri etiam trauſtulerũt Ihesu. Legitur & alio de Bethſames: cuius memoria in libro *Samuelis* recitatur. Simili nomine & tertius in libro Eſræ filius Ioſedech: qui non ſeruat. h. ſed nominatur Ieſue. Reperimus & in oratiõe uatis Abacuk: uerſu antepenultimo: quãdo ait: Ego autem in domino gaudebo & exultabo in deo Ieſu meo: quod iterũ minorib9 ſyllabis cõpoſitum legit̃ Ieſe: id eſt ſalus: quaſi cum ita diceret propheta: Exultabo in deo ſalute mea: quod nequaq̃ cenſeri debet proprium dei nomen: ſed eius Epitheton ſeu appoſitiua conſtructio. Eſt etiam quartus: ſtans coram angelo ſacerdos magnus: a quo angelus abſtulit iniquitatem ſuam uidente Zacharia: qui pariter cum filio Nun ſimilibus litteris ſcribit̃: Ihoſue: Putaturq; tunc Zacharias in eo loco: umbrã uidiſſe aduenientis ueri luminis. Legit̃ quintus Ieſus filius Syrach: qui fuit Ptolomæi regis ægypti tempore cognominati Euergetis: & credit̃ librũ cui nomen Eccleſiaſtico extat edidiſſe. Quotquot erũt qui noſtro ſermone Ieſu cognominant̃: illorum nemo eas litteras omnino poſſidet quas incarnatũ hoc dei uerbum: deus noſter: per quem creator fecit & ſæcula: cuius excellens illud nomẽ admirabili maieſtate pleniſſimũ: nomẽ inclytum: fœlix: auguſtũ: nomen grauiſſimũ: maxime dignitatis: potẽtiſſimæ autoritatis in cælo: ſummi magiſtratus in terra: iocũdum angelis: religioſum hominibus: terribile dæmonib9: quinq; litteris: id eſt ex uocalibus & uno conſonante: miro ſpirituſſancti artificio cõponitur. Sicut idem ipſe cuius eſt nomen: ex diuina & humana eſſentia conſtare agnoſcit̃. Nam ſicut anima rationalis & caro un9 eſt homo: ita deus & homo unus eſt chriſtus. Et ita ihsuh nomen Tetragrãmatis uocalibus & una Sin cõſonante pronunciat̃: ut eum denunciet qui eſt Iah: id eſt deus: & ſauab: id eſt uelatus. Ad quem ſic Eſaias loquit̃: Vere tu es deus abſcõditus: deus Iſrael ſaluator. Difficilis eſt creditu uiri optimi ſi non & ſacris prophetarum monumentis hæc mea roboret̃ imbecillis oratio. Quare audite quæſo uos rurſus Eſaiam loquentem: Propter ſion nõ tacebo & propter Hieruſalẽ non quieſcã: donec egrediat̃

ut ſplendor:iuſtus eius: & ſaluator eius ut lampas accendat:& uocabit tibi nomen nouū quod os domini nominauit. Qđ ſi multis apud maiores noſtros cōmune hoc cognōmentū fuiſſet:non utiq; habiturus eſſet chriſtus nomen nouū qđ os domini nomiauit. Primo enim loſue nomen: qđ latini Ieſu interpretant: nō deus ipſe ſed Moyſes impoſuit:Quomodo igit os domini nouū nomē chriſto adderet qđ humana prius excogitaſſet inuentio? Sed ne prætereāt nos uerba prophetæ: Videamus nūquid lampas in effigie ſua & figura conſonantis Sin litteræ:circūductis lineamentis corporalib⁹ par & cōſimilis eſt:In qua inſtar lod elementi: quod deitatem hebræis deſignat lychnus ſplendet: Oleum eius lampada & lychnum ita igni cōiungit:ut abſq; omnib⁹ ijs ſimul iunctis: ſplēdor lampadis tenebras exire nolit.Quare Salomon cecinit:Oleum effuſum nomē tuū. Oleum autē apud hebræos a Sin incipit littera. Igit Sin olei nota: id eſt effuſi & effabilis nominis conueniens extat ſignaculū: quod ita chriſti perſonā imbibit: ut quicquid de una in illo natura dicit : de alia quoq; uerū eſſe perhibeat. Ieſus homo:natus eſt ex uirgine: ihsub etiam deus natus eſt ex incorrupta muliere: unde ipſa nō tantū Chriſtotocos: id eſt chriſti parens:ſed etiā theotocos: id eſt dei mater iure colit. Qua in cauſa Neſtorius imprudēter deſipuit: qui diuinam operationē logicis ſophiſmatibus metiri uoluit:Magnū & admiratione dignū: ſed tamen uerū eſt in una ſubſiſtentia:& deum eſſe natū:& deū eſſe mortuū.Et quid multis? Tam filiū dei eſſe filiū hominis q̄ & filiū hominis eſſe filiū dei.Quē dicunt eſſe filium hominis? Reſponderūt apoſtoli:quoniā alij Eliam:alij Hieremiā:uel unum ex ꝓphetis.Interrogabat tum eos filius hominis:ille ueſtitus:ille ſtans:ille flens:ille tradendus:ille flagellādus: ille ſpinis coronādus: ille geſtus crucē:ille moriturus: At uos quem me eſſe dicitis? Reſpōdit & uertex & petra & columen fidei:& os apoſtolorū Petrus: Tu es chriſtus filius dei uiui. Sed qd tanta de apoſtolis? quos ꝓphani & increduli homines magiſtro ſuo blandiri putarent:ipſam auſcultemus ueritatē quæ ait:Nemo aſcendit in cælum niſi qui de cælo deſcēdit filius hominis qui eſt in cælo.Deſcendit de cælo filius hominis:& aſcendit ad patrē filius dei. Legite Pauli ad Epheſios Epiſtolā:Qui deſcendit: ipſe eſt & qui aſcēdit ſuper omnes cælos. Audite chriſtum de ſeipſo dicentē:Si uideritis filiū hominis aſcendentē ubi erat prius.Erat autē prius in cælo:non in forma ſerui ſed in forma dei.Nunc oleū diuinitatis corporaliter effuſū: quid efficerit: clare cernitis: qualiter unxerit totū chriſtū:nō ut alios chriſtos Saulē:Dauidem:Cyrum:quos gratia ſpiritus in cornu olei aſſiſtēter operata ſanctificauit: ſed ut humanitatē totam præſens ac nō aſſiſtens: ſed īmanens deitas eſſentiali unctione ſubſtātialiter inebriās. De quo ꝓpheta:Vnxit te deus deus tuus præ participibus tuis. Quo factū eſt ut & oleū effuſum præberet illi peculiarius & excellentius nomen præ participibus & præ conſortibus ſuis:quod extat:nomen Tetragrammaton uocatum : per Sin:id eſt ihsub. His enim quinq; litteris ſcribendum eſt tam ſanctiſſimum:& tam adorandum ihsub nomen:quod maiores noſtri ſolis tribus primis characteribus abbreuiantes ſic depinxerūt:ihs:uti hodie in uetuſtiſſimis codicibus recte offenditur: quēadmodum olim nobilium Romanorum erat in more:ut prænomina uel unis uel binis uel ternis litteris deſignarent:Sic nos imitati patres noſtros:ſimiliter tribus his litteris ihs tam nobile uocabulum mutilare conſueuimus : magis quod. S. media q̄ ultima ſit.In ea re plurimi & ij quidem inſignes noſtra ætate grammatici barbaram hebræorum linguam ignorātes.H.latinam aſpirationem unum de græcis elementis numero ſeptimum: quod ita uocatur putabāt eſſe: quoniam illud in.e.noſtrum ſæpe uertitur : quapropter in ortbographia ſtatuerunt boc digne colendum nomē abſq; aſpiratione ſcribi debere:baud animaduertentes Cæſarienſem Priſcianū

latinis nō barbaris tulisse leges. Nisi enim & post. I. & post. V. ipsa gemina sequetur aspiratio: quomodo primitiuū suū illud Tetragrāmaton imitabit: aut quomodo uere affirmabit quinq; scribi figuris. Nam si qua uel in græco uel in latino sermone finalis. S. littera deprehendit: ea nō de substantia nominis hui⁹: sed de eius fore declinatione iudicanda fuerit: quæ & declinando haud permaneat: & uel græce in. N. uel latine in. M. crebro mutet. Tantū igit quinq; sūt notæ quib⁹ omnium sacratissimū Pentagrāmaton formatur. Sup quo Sibyllinū hoc Tristichon inter ipsa uaticinia reperimus: Δητοτε γαρ μεγαλοιο θεου παισ ανθρωποισιμ: ηξει σαρκοφοροσ θνητοισ ομοιουμενοσ ενγηι. Τεαγαρατ φωνηεντα φερωμ τοδαφωνομ εν αυτω: de græco per nos uersa latine sic. Ipsa dei soboles magni uentura parentis: Mortali similis in carne uidebitur ægra. Quatuor ergo feret uocales: consonat una. Nunc hæc uestra patientia quā pro morū bonitate in me audiendo humaniter tenuistis: fecit in differendo sermonem meū longiorem. Quare quidem id a uobis uehemēter peto ut imodestiæ meæ atq; isti licentiæ nō tam dicēdi q̄ loquēdi ueniā detis. Videor enim satis iā atq; nimis uobis de uerbo mirifico promissa persoluisse: In isto Pentagrāmato ihsub nomine dominatoris omniū maxime proprio: qui secedens a nobis hæc de seipso testatus est dicēs: Data est mihi omnis potestas in cælo & in terra: Vt uidelicet sciam⁹: iuxta Ephesiorū Epistolā: quæ sit supereminēs magnitudo uirtutis dei in nos qui credimus: scd̄m operationem potentiæ uirtutis ei⁹ quā operatus est in christo: suscitans illum a mortuis & constituens ad dexterā suam in cælestibus supra omnē principatū & potestatē & uirtutem & dominationē: & omne nomē quod nominat: non solū in hoc sæculo sed etiā in futuro: & omnia subiecit sub pedibus eius. Et exaltauit illū: inquit ad Philippenses Paulus: & donauit illi nomen quod est super omne nomē: ut in nomine ihsub omne genu flectatur cælestiū/ terrestriū & infernorū. Qui tanto est melior angelis effectus: ut extat i litteris ad Hebræos missis: quāto differētius præ illis nomē hæreditauit. Ad summū: hanc sarcinam ex omnib⁹ documētis/ tametsi admodū exilibus/ tamen a magnitudine beniuolentiæ in uos meæ progressis colligite hoc esse illud nomē in quo miracula potissimū fiant: & quo duce supra naturam ipsi dominamur: & res admirandas haud difficile peragimus: cui non resistit alia cuiuscūq; nominis uirtus: cui cæterarū adiurationū cedunt potestates & secretorū uires & artiū energiæ: cui obediūt cælestia sydera: inferna numina: naturalia elementa: nocturna silentia: arcana Memphitica: Thessalica Pharmaca: Chaldica murmura: Zoroastri dogmata: & quicquid usq̄ est qd̄ perhibet istis artificibus gratū: totū tremit: obedit: supparasitat: aut certe horret: fugit: abscōdit. Quid opus est pluribus? Tantā uim de se præbet illud nomē/ ut ad eius quādoq; uel effigiē uel umbrā solā & admiranda & magnalia fiant. Legitur enim Iosue qui & trāslaticio more Iesus filius naue dicit: quoniā solū christi typū & quādā umbratilē in nomine figurā gerebat: transijsse Iordanē: hostiū regna subuertisse: uictori populo terrā diuisisse: soli & lunæ imperasse: deū eius uoci obediuisse. Cui ad integritatē ueri nomis ihsub tantū hoc deerat: quod extrema eius aspiratio in aliā gutturalē uersa: & Sin post Vau trāspositā est: ne creatura nomē creatoris integrū ferret: putaturq; id sibi cognomento sumpsisse q̄ prius Hosee uocaret: ut tā potētis nomis assidua recordatiōe: res memoratu dignas gereret. Quale sapiētes quoq; hebræorū de Iuda Matathiæ sacerdotis filio tradiderūt posteris: qd̄ hoc ille Machabai cognomen susceperit: eam maxime ob causam: quia in eius nominis characterib⁹ includeret diuinus Moysi uersiculus iste: Quis similis tui in fortibus Tetragramme: cuius perseuerante reminiscentia cōtinuo accensus: tanta & tam memorabili uirtute cælit⁹ donabatur: ut eiuscemodi præclara ne/

gocia conficeret. Nimirum & Petri non corpus modo: ſed & umbra liberabat oēs in lectulis ac grabatis expoſitos ab infirmitatibus ſuis: Et Pauli ſola ſudaria & ſemicinctia de cōrpore eī⁹ ſublata/ægrotis languidiſq; impoſita in nomie iſto ſalutari repulerūt: nō tantū oēm ualitudinē malā: ſed etiā ſpirit⁹ nequā & illorū noxia præſtygia. Certe quidem ex nulla poteſtate alia niſi uel quōd memoriale fuerint ueri nomis ihsub: uel latens quædā attractio uirtutis eius: uel etiā numē ipſum nomis quæ eſt crux patibularis cui affixus eſt titulus tacito decreto moriētis: id eſt ihsub banoçri mælech haiehudim: Vel græce item: ihs o naçoræos baſileus ton iudæon. Sicut enim Pentagrāmaton eſt ſpiritalis figura chriſti: de quo Epiſtola prima Corinthiēſiū diſſerit his uerbis: Nemo poteſt dicere dominus ihsub niſi i ſpiritu ſancto: Ita crux eiuſdē ē chriſti corporale ſignaculū. Quē admodū ergo ex duabus uita nra cōſtituiē: ſpeculatiua & actiua: quarum altera alterī⁹ ſocietate gaudet: & neutra ſine altera utiliter uigere ualet: Ita omne hoc diuinū explendæ uolūtatis noſtræ mun⁹: theorica nomis Pentagrāmati: & practica crucis cōſequimur: quæ ſimul ſi iuncta fuerint: nihil in hoc ingenti orbiſterræ ambitu experiemini abſolutius. Separata uero: neceſſe ſit alterū alterius extet ſymbolū: ut unum in ſigno ſenſibiliter & palam proferaē: reliquū in intentione mentaliter geraē: utrūq; coniūgente ardenti fide. An uobis parum uidetur cum tanto fructu euadere uoti compotes? Hoc eſt illud uerbum mirificū quod iam pridem expectatis: uerbum portentificū: uerbū deificū: Immo deus uerbū & uerbum deus: & nomē uerbi ihsub: & uerbum nomis ihsub: & idem ihs uerbum & nomen: qui eſt dominus dominantiū. Hoc de pſalmo. lxxxij. didicim⁹: ubi in hebraico ſic ſcribitur: Et ſciant quoniam tu es: nomen tuum domine. Pro quo aliter in latino canim⁹: Et cognoſcant quia nomen tibi dominus. Idem ergo dei filius incarnatus: eſt ipſum nomen ſuum ihsub: quod non eſt aliud a nomine domini Tetragrāmato: niſi unius. S. litteræ aſſumptione: quæ ſecundam ſyllabam deitate primæ ſyllabæ perfundat: mergat & intingat: id eſt humanā naturam oleo effuſo imbibitam: Vnde & nomen oleum id eſſe ſupra oſtendimus. Vtrunq; enim apud Hebræos ab. S. incipit. Sem: id eſt nomen: & ſemen: id eſt oleum: quo totum ihsub nomen enūciabile fit: & ſtacten precioſiſſimam in nos uſq; guttatim deriuat: & mentem noſtram ſi debito modo apteturita ungendo penetrat: & leniendo mollit: & gratiſſimo diuinitatis liquore adeo complet: ut eius unctionem liquidior aquis limpidiſſimis omniū ſcientiarum ſplendores in ſe recipiat ſicut aqua nitida: aut terſum aliquod oleo litum corpus ullos queat radios. Quare non ſolum mirificum: uerumetiam dici præſagioſum meretur. Super quo Ioannis Epiſtolam de leſu dicentem: audite: Et uos inquit unctionē quam accepiſtis ab eo: maneat in uobis: & non neceſſe habetis ut aliquis doceat uos: ſed ſicut unctio eius docet uos de omnibus: & uerum eſt & non eſt mendacium. Quod conſyderans Paulus: non ſe iudicauit aliquid ſcire: niſi ihsm chriſtum & hunc crucifixum. Fruſtra igitur ad Ariolos & magorum arcanos antiſtites confugimus. & ægyptias diſciplinas: & ſi quod eſt aliud ſuperſtitionis collegium: cum nos ipſi certiorem præſagij formulam teneamus: Vnius nominis familiare numen: faciles cerimonias: incredendas potentias: admirandas uices: qui totius naturæ dominium & imperium omnis ſecretæ uirtutis in cælo & in terra: & ſpiritum omnipotētiæ: nro ore gerim⁹. De quo Hieremias in planctu loquiē: Spiritus oris nri chriſtus dns. Sed abijciamus feralia carminū ſecreta: & uanos furores: & exorādas artes: & philtra uim factura deis: & colchicos ſucos: & dæmoniacas factiones. Platonica denicq; uolumia & umbrarū libros: & ſtygias cōiuratiōes: & Acheronteos rit⁹ mēbrana charta ue cōtentos Pyripple-

getbonti: boc eſt igni focoq; tradamus: cui autores quoque ipſi a quibus bæc uanitas duxit originem: non abſq; ſempiterno ſuo cruciatu aſcripti ſunt: & nitamur deo: inq; dei filium quo uiuimus mouemur & ſumus incõcuſſam/ſincerã & ſimplicẽ habeamus fiduciã: qui de ſuo ueritatis ore nobis infallibiliter pollicendo promiſit dicens: Amẽ amẽ dico uobis qui credit in me: opera quæ ego facio & ipſe faciet & maiora hoꝝ faciet: quia ego ad patrẽ uado: Et quodcũq; petieritis patrẽ in nomine meo: boc faciã: ut glorificeẽ pater in filio. Si quid petieritis in nomine meo: boc faciam. Hæc ſunt diuina teſtimonia: bæc ſacrorũ noſtrorũ monumenta: bæc ſacerdotia memoracula: bæc puriſſima ſigna: bæ noſtræ ceremoniæ paucis contentæ: facili uſu: uili apparatu. Hæc ars noſtra cælo ſublimior: tartaro profundior: libera periculis: umbrarũ boſtis: contemptrix laruarũ: ſimulacrorũ peroſa: nec thure nec mero indigens: uniuerſis manibus/lemuribus/laruis imperitãs: oĩa buſta: oĩa ſepulcra: & ſpecies mortuoꝝ deſpiciẽs: & inania terriculamẽta & noctiũ occurſacula & inferorũ cõmeacula hilari uultu abigens: fatum & naturã uincens. Et quicquid unꝝ optamus: ſi modus a magiſtro traditus obſerueẽ/inceſſanter cõficiens & indeficiẽter adimplẽs. Fertur ille ab utero matris & ab incunabulis claudus Hieroſolymis propinquorũ manibus: & pauper uebiculo ducieẽ: ut ante fores templi ſua mẽdicitate uictum quæritet: pietatẽq; intrãtis & exeũtis turbæ ſedulo imploret: quia pedibꝰ ſubſiſtere nequibat. Sed dicit ei Petrꝰ: In nomine ihsub chriſti naçareni ſurge & ambula: & exiliens ſtetit & ambulauit: ut appareat quãtum diſcipulo & magiſtri nomẽ ſuccurrit: & imitatio profuit. Magiſter uerbo uniuerſos lãguores curauit: & omnes dæmones fugauit: Sed & diſcipulus Dorcadi mortuæ dixit: Tabia ſurge: & illa reuixit. Hæc in Ioppe: auſcultate quidnam Lyddæ: Et Aeneas octo annos incumbẽs lectulo paralyticus: eodẽ Petro liberaeẽ dicente: Aenea ſanet te dñs Ihs chriſtus: ſurge & ſterne tibi: & cõtinuo ſurrexit. Paulus in Macedonia ſpiritũ Pythonis ex puella dæmoniaca eiecit bis uerbis: Præcipio tibi in nomine ihsub chriſti exire ab ea: & exijt eadem hora. Per manus autem apoſtolorũ fiebant ſigna & prodigia multa in plebe: qui ſic ad deum orabant: Domine da ſeruis tuis cum omni fiducia loqui uerbũ tuũ in eo qđ manũ tuam extẽdas ad ſanitates: & ſigna & prodigia fieri p nomen ſancti filij tui ihsub: Et cũ oraſſent: motus eſt locus in quo erãt cõgregati. Hermione Philippi Apoſtoli filia & Petronij: quẽ Paulꝰ docuit diſcipula medicinã profeſſa: cunctos inuocatione ihsub chriſti ſanauit. Quo etiã uerbo Theophilæ filius ille preſbyter Philotheus: & riuũ in uinũ cõuertit: & grande ſaxum dicẽdo amouit: & eſurieẽtibꝰ mox ſatietatẽ panis præbuit. Apud Hieronymũ præſbyterũ: & copia rerum & ſcripturarũ ueritate clarũ: ut arbitor: legiſtis de uita Hilarionis palæſtini: cum multa quidem admiratione digniſſima: tum illud de quodam Conſtantij imperatoris candidato ex Francia germaniæ orto: quem a teneris unguiculis dæmon malignus obſederat. Ductus igitur ille gaçam: cum ingenti comitatu & honore ad Hilarionem: exponenſq; tam Syra q̃ græca lingua: quas tamẽ nũſq̃ didicerat: multiplicem cauſam obſidionis: Et uir ſanctus reſpondit: Non curo quomodo intraueris: ſed ut exeas in nomine domini noſtri ihsub chriſti impero. Sic & inuocato ihsub tria puerorum cadauera & uitæ reſtituit & ſanitati. Totus liber pene rerum admirandarũ plenus eſt: ubi & cogitate cum animis ueſtris quãtam uim crucis Epidaurus dalmatiæ opidũ in illo maximo terræmotu ſenſerit: quo maria egreſſa minabanẽ diluuium. Nam cum iam undarũ gurgite & fremitu fluctuum: & diruptis montibus molle lapidum fere ſubuerteretur: Hilarion tria crucis ſigna pinxit in ſabulo: manu contra inundationem extenta: & mox incredibili altitudine intumeſcens: ante eum mare paulatim in ſeipſum relapſum eſt. Taceo qua uirtute pyratas in

se irruentes repulit:& furentem camelum sermone Syro domuit: & Orionem inuocato ihsub a legione dæmonum in se diuersa multitudinis uoce claman/tium liberauit. Dæmones quidem usq; adhuc cõtremiscũt: cum christi nomen inuocatur: ut ait Naçiançenus in defensorio. Neq; nostra quidem malicia euanescere fecit uirtutem tanti nominis & potestatẽ:ab eo tempore quo christus: Marco testante in Euãgelij sui calce:loquutus est: In nomie meo dæmonia eij/cient. Qq̃ ea uerba in græcis codicibus nõ habent: neq; totus etiã locus qui incipit: Resurgens autẽ ihsub mane:prima sabati:usq; in finẽ: Cui⁹ Hieronymus ad Hedibiã gallicã quoq; meminit:Et Hilarius de trinitate libro.x. nõ nihil astipulatur:Et Eusebius Pamphili terminũ Euangelij ibi fixit ubi scribit:Et nemini quicq̃ dixerũt: Timuerũt em̃.In Luca tamẽ absq; cõtrouersia legim⁹ qd ad ihsm septuagintaduo sint reuersi cum gaudio dicentes:Domine:etiã dæmonia subij/ciunt nobis in nomine tuo.Et ait illis: Ecce dedi uobis potestatẽ calcandi super serpẽtes & scorpiones:& super omnẽ uirtutẽ inimici:& nihil uobis nocebit.Sic Paulus in insula Meleta:quã mendosi quidam latinorũ libri uocant Mitylenen: colubrũ hærentẽ brachio in ignem illæsus excussit.Nam a Cnido Syracusas uersus nauigãs quomodo potuisset Ieſum attingere? Qd si nõ inuiti auscultatis enumerabo uobis suæ peregrinationis loca/quo fiat manifestius non Mitylenẽ sed Meletam eam insulam fuisse:in qua & circa quam terra mariq; tanta Paulus ostẽderit miracula.E Damasco abijt Hierosolymã:inde Tarsum:post ad Antiochiã.Rursus Hierosolymã & iterũ in Antiochiã:Illic segregatus in apostolatũ cũ Barnaba puenit usq; Seleuciã: inde ad Cyprũ ubi Paulus cœpit uocari: postea Pergã & Antiochiã Pisidiæ & Iconiũ & Lystrã:& Lycaoniæ Derben:& Pãphyliã:& iterũ Pergã & Attaliã:& itẽ tertio ad Antiochiã Syriæ: & tertio Hierosolymã ꝓpter circũcisionẽ.Rursus q̃rto in Antiochiã: deinde trãsijt Syriã & Ciliciã:accedẽs scd̃o Derbẽ & Lystrã:ubi Timotheũ circũcidit: post intrauit Phrygiã &Galatas & Mysiã & Troiã & Neapolim & Philippos Macedoniæ:Amphipolim:Apolloniã: Thessalonicã:Berœã:Athenas:Corinthũ:Ephesũ:Cæsareã: & secũdo Antiochiã Pisidiæ: & scd̃o Ephesũ: illinc peragrãs Macedoniã redijt secũdo ad Philippẽses:& iterũ ad regionẽ Troianã ubi Eutychũ suscitauit:inde ad Assum uenit & Mitylenẽ:& uersus Chium:& ad Samum:& Miletũ:& Coũ: & Rhodũ:& Patara:& Tyrum: & Ptolomeidem:& Cæsareã: & quarto ad Hierusalẽ:unde missus in Cæsareã & uinctus tandẽ Romã.Hoc modo: A Cæsarea quidem applicuit Sidonem: Inde Myram Lyciæ: hinc ad Cnidum: post tandẽ ad insulam quæ dicta est Meleta ubi serpentem corpori hærentem abiecit impune: A quo loco Syracusas ducit:& Regiũ & Puteolos:& pedestri tandẽ progressu Romã:ut semper lateq; peragrãdo semper illustrior tanti nominis apud uarias nationes fieret cognitio: quippe qd uniuersi cernerent quod in uno hoc ipso uocabulo tanta hominibus rerum admirandarum concessa diuinitus atq; demandata esset potestas.Sic draconem Siluester clausit in capitolio:& Philippus Leuiathan in nomine ihsub fugauit.Ioannes Euangelista superato ueneno dæmonem in Dianæ templo ducentos & quadragintanouem annos cõmoratum: his uerbis loco expulit: Interdico tibi in nomine ihsub christi naçareni: ne ultra hic habites: & confestim decessit Epheso dæmon. Quo factum est ut iussu Domitiani:uir sanctus non sine Procboro sodali suo in Patmon insulã exul deportaret:ubi tam ingentia per nomẽ ihsub confecit miracula: qd sacerdotes Apollinis impatiẽtia simul & futuræ desertionis formidine perculsi: rem omnẽ ad Cynopem magorum facile principem:qui desertum quendam locum iuxta Phoram eius insulæ opidum habitabat: cum stridentibus querelis deferrent.

Cynops ut hac eos moleſtia leuaret: pollicitus eſt angelos malos in Ioannem mittere: qui eum interimāt. Cunq; unum de ſpiritibus malignis Phorā miſiſſet: cui crudele necis munus iniunxerat: & is domui iam Myronis illaberet: ubi erat Ioannes: mox ipſe cauſam præuidens ait dæmoni: Interdico tibi in nomie ihſu chriſti ne loco mouearis quin ante palam profiteare: cuius tu gratia ueneris: ſteteratq; uerbo dicto ſpirit⁹: quaſi catena uinct⁹. Et rurſus Ioannes: Age dic quare hanc domū acceſſeris. Reſpondit ſpiritus: quoniam ſacerdotes Apollinis Cynopem cum planctu conuenere: plurima de te mala prædicantes. Hortātibus autem illis ut ad te necandum in urbem ueniret: Cynops ait multis ſe annis in eo heremo ſediſſe: ac nunq̄ certe ne maiori cauſa motum adiiſſe urbem: Proinde huius bomūcionis gratia ire nunc ſibi non eſſe integrum. Itaq; mihi præcipiens ituro iuſſit ut animā tuam ad ſe ferrem: quā iudicio tradere pararet. At contra Ioannes: Miſſus ne inquit prius etiam quoquā ab eo fuiſti ut alicuius auferres animā? Et reſpōdit ſpiritus: Certe miſſus uero: & ego interfeci quoq; ſed animā nullam abduxi. Tunc ait Ioannes: quare uos illi obeditis? Et ſpiritus ad hæc referens: Omnis inquit poteſtas Satanæ illic inhabitat: & cōiurationem iniit cum uniuerſis principatib⁹ & pariter noſipſi cum eo: & obedit nobis Cynops: & nos uiciſſim obedimus ei. Dixitq; Ioannes: Auſculta maligne ſpiritus. Iubet te Ioannes Apoſtolus filij dei ihſu chriſti nunq̄ deinceps egredi ad inſidias hominis: neq; ab iſto loco recedere. Quia uero ad Magum ille nō redijt: alterū miſit: qui ſimili manſit euentu. Miſit iterum duos ex principibus: quorum alter domū ingrediebatur: alter foris aſtabat: ut quid eſſet futurum ſpectaret. Sed qui introibat pari præcepto manſit: qui uero ad fores ſtabat ut Mago factum annūciaret uelociter redijt. Super quo Cynops furore accenſus / uniuerſam aſſumens cohortem dæmonū abijt in urbem: totaq; ciuitas plaudebat Cynopem uidens: & omnes adorabant illum. Vbi uero accepit Ioannem publice docere: ibi fumo iracundiæ ardenti repletus eſt: populoq; dixit: Viri cæci & errantes: ueritatis uiam auſcultate. Si probus ſit Ioannes: & recta fuerint eius uerba: tam uos q̄ me curabit per ſermonem quem loquar ad eum. Ego quoq; ipſe credam dictis & factis eius: arripienſq; adoleſcentē quēdā: rogauit nū pater ſu⁹ uiueret? Adoleſcēti autem qđ mortuus eſſet reſpōdenti: ait: qua morte? At ille: quia nauta erat & in mari quōdam ui fluctuum ſuffocatus interijt. Tum Cynops ad Ioannem uerſus: Iam inquit oſtēde ſi uera ſint quæ prædicas: & reduc adoleſcentis huius patrem de mari: eumq; puero iſti uniuerſiſq; nobis reſtitue uiuentem. Cui reſpondit Ioannes: Non me chriſtus miſit ut ſuſcitem mortuos: ſed ut doceam aberrātes. Tunc Magus erga plebem iactabūdus hæc uerba fecit: Iam iam cernitis uiri Phorenſes quod ſeductor eſt hic homo qui uos magicis illuſionibus ſeducit: Apprehendite ac tenete eum donec reſtituam adoleſcenti patrem uiuentem. Tenuerunt itaq; Ioannem. Cynops autem expanſis palmis ad litora maris ſupplodens: ſonitum quaſi fragorem ingentem effecit in mari: ſicq; ab oculis illorū diſparuit. Omnes igitur aſtantes eleuata uoce acclamabāt: Magnus es Cynops: & nemo eſt præter te. Mox aſcēdit de aquis Magus habens ut ipſe dicebat parentē pueri: & attoniti ſtupuerunt omnes. Dixitq; puero: Eſt ne hic pater tuus? Qui reſpōdit: Vtiq; domine: ipſe eſt: adorabātq; Cynopē uniuerſi: & cōſtituerunt Ioannē interficere: Quod Magus ꝓhibuit dicens: poſtq̄ multo bis maiora uideritis: tū deniq; peſſime affligite illū. Vocāſq; ad ſe quēdā aliū: quē rogabat: Filiū ne hēs? At ille ait: Certe dñe habui: ſed cæde ac inſidijs necat⁹ ē. Cui Mag⁹ Reuiuiſcet fili⁹ tu⁹: & uoce ꝓclata uocauit ex noie tā homicidā q̄ interēptū: & cōfeſtim aſtiterūt ambo ſil: dixitq; uiro illi Cynops: Hiccine fili⁹ ē tu⁹: & iſte ne eſt

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

qui interficit eum? Respõdebat homo: Quin certe domine: & intuens Ioannẽ magus: quid miraris inquit? Cui ille. Ego ait super bis nequaq̃ miror. Et rursum magus: Maiora bis uidebis & tunc admiraberis. Ad quẽ Ioannes sic locut⁹ est: Profecto signa tua cito dissoluent. Quem sermonẽ audiẽs turba: sanctũ uirum ita compressit ut quasi mortuus caderet. Arbitratus aũt eum Cynops iam mortuũ exclamauit: Nolite ipsũ sub terrã sepelire: quatenus uolucres cæli deuorẽt eum: & uideamus tunc si christus eius resuscitet illum. Firmiter ergo singuli eũ esse mortuum opinati/abierunt unacum Cynope laudantes & eum amplissime glorificantes. Cũ uero Magus audiret qd̃ Ioannes abijsset ad locum in urbe qui dicitur Lithobolus: ut illic prædicaret atq; doceret: accessit rursus cum suis dæmonibus quorũ ministerio Necromantiam agebat/ nõ sine consequẽtium bominũ caterua multa: Inter quos mixti gradiebant quoq; bi tres resuscitati: qui cum dæmones essent: homines putabant. Et dixit ad Ioannẽ Magus: Ecce prohibui te occidi: ut maiori te uerecũdia possim afficere: & ignominia faciẽ tuã replere. Quapropter ueni Sodes ad portũ ut aspicias potentiã meã: & ampli⁹ admiraberis. Igit̃ Ioannes cum uniuersa multitudine redijt: præcipiens tribus illis dæmonibus qui sub imagine bominũ nuper resurgentiũ comitabant̃: ne discederẽt. Cõcussis itaq; manib⁹ & terribili marl sonitu peracto/Cynops se ut antea demisit in mare: atq; sic ex oculis omniũ euanuit: qui clamare nõ cessabant laudando dicentes: Magn⁹ es Cynops & nemo est præter te. Ioannes interim orabat ad dominũ ut Magus ille inter uiuos ultra nequaq̃ cõnumeret̃. Tũ repente uehemẽs est pelagi murmur auditũ: & procellis ingruẽtibus ei loco ubi se præcipitauit: rursq̃ apparuit. Et dæmones qui sub humana figura stabant: quasi iam pridẽ resuscitati a mortuis: adiurabant̃ ab Apostolo dei dicẽte: In noie crucifixi ihũ sub christi banc insulã exite nunq̃ redituri. Statimq; ab uniuersorũ dispareruntoculis expectantiũ Cynopa si forte de freto resurgeret. Cũq; istic triduum atq; trinoctiũ ipsum pmansissent: plurimi eorũ fame/strepitu ac æstu infirmati & cadentes tanq̃ muti iacebant in terra. Ex quibus tres adolescentes mortui sunt: quos Ioannes miseratus tandẽ suscitauit: prædicans populo quæ ad salutẽ conducũt. Illi appropinquãtes christo: baptiçati sunt: relicto Mago quasi altero Pharaone in ꝓfundo maris. Possem ego longe plura uobis de illo sancto Euãgelista recitare: & quales & quãtas uirtutes nostri huius sacratissimi & mirifici nominis ostẽderit & terris & alto: Et quonam modo ex insula defuncto Imperatore Domitiano rediens: suã & sanctorũ bospitã Drusianã uita defunctã a mortuis excitauerit sola uoce bac dicẽs: ihũ sub christus excitet te Drusiana: surge & uade domũ mibi paratura cœnã. Sic & Thomas Apostolus mulierẽ diu mortuã suscitauit. Et in nomine ihũ sub Bartolomæus simulacrũ solis cõminuit & dæmonẽ inde uisibiliter expulit. Sed totus me dies deficiet etiam recens ortus: & uos extam porrecto sermone tedio forsitan afficiemini. Hæc tantũ ꝓposuisse satis sit: ut intelligatis quoniã sicut pater est in filio: & filius in bominib⁹: Ita nomẽ patris clarificatum est per filium: & nomen filij clarificatũ est per bomines: & unum est filij & patris nomen excepta consonante littera: sicut filius & pater unum sunt excepta bumanitatis natura. Quapropter uere dixit: O pater manifestaui nomen tuum bominibus: quia uerba quæ dedisti mibi dedi eis: ut sint unum: sicut & nos unum sumus. Ego in eis & tu in me: ut sint consummati in unum: & notum feci eis nomen tuum: & notum faciam: ut dilectio qua dilexisti me in ipsis sit: & ego in ipsis. Non uos inertes iam estis: quoniam omnis stupendæ operationis & rerum omniũ mirandarum doctrinam perfectam audistis. Hic eius artis locus: boc fundamentũ: bæc disciplina est: bic lapis pbilosopborum: Longe quidem eum exuperans de quo Archimici errantes contendunt. Hæc uox est.

Hi ſunt characteres quibus inuocatur omnipotentia rebus ſupra cõmunem uitæ modum agendis. De quo Zacharias: Ipſe inuocabit nomen meũ: & ego exaudiam eum. Tribus characteribꝰ in tempore naturæ: & quatuor characteribus in tempore legis: & quinq; characteribꝰ in tempore gratiæ: inuocata eſt diuina omnipotentia. Locutus eſt enim dominus ad Moyſen dicens: Ego ſum Tetragrãmus qui apparui Abrahã: Iſhac & Iacob in deo Sadai: & nomẽ meũ Adonai non indicaui eis. Et ſequitur: Et aſſumam uos mihi in populum & ero ueſter deus: & ſcietis quia ſum Adonai. Audiuiſtis Moyſen: audite Euangeliſtam & Apoſtolum dei. Hoc eſt inquit mandatum dei ut credamus in nomine filij eius ihsub chriſti. Iungite uniuerſa hæc: & cognoſcetis facile omniũ potentiſſimam uſq; quaq; apparuiſſe uirtutem & operationem ſemper efficaciſſimam: per nomen auorũ Trigrammaton: & patrum Tetragrãmaton: & filiorum Pentagrãmaton: id eſt in natura. SDI. In lege. ADNI. In charitate. IHSVH. Nunc enim filij dei ſumus: iccirco quinq; litteris utimur: propter eum in quem credimus: & quem inuocamus mediatorem dei & hominis: eundemq; deum & hominẽ: dei ſummi brachiũ & potentiam: quod nobis ſatis ſuperq; de numero quinario beri Baruchias reuelauit. Si uultis igitur ſecure omnia operari/ haud ab re ut Paulus Coloſſenſibus: ita ego uobis conſulo. Quodcunq; facitis in uerbo & in opere ut omne id in nomine domini noſtri ihsub chriſti faciatis. Hoc eſt ſalutiferũ: hoc medicamentũ: quinpotius hæc ſalus noſtra & medela. Sic de ſanitati reſtituto Petrus loquit̃ ad principes populi & ſeniores Iſrael: Notum ſit omnibus uobis & omni plebi Iſrael: quia in nomine domini noſtri ihsub chriſti naçareni: quem uos crucifixiſtis: quem deus ſuſcitauit a mortuis: In hoc iſte aſtat coram uobis ſanus. Nec enim aliud nomen eſt ſub cælo datum hominibus in quo oporteat nos ſaluos fieri. Hoc eſt atrium: hæc porticus: hoc oſtium: hæc prima ianua ad deum: qui præcepit: Sanctificamini: mũdi eſtote. Hoc eſt lauacrum quo mũdamur corã deo a ſordibus. Quod Corinthienſibꝰ Paulus notificat: Abluti eſtis: ſanctificati eſtis: & iuſtificati eſtis in nomine domini noſtri ihsub chriſti. Et diſcipulus ille: Scribo inquit uobis filioli: quoniam remittunt̃ uobis peccata propter nomen eius. Hæc eſt adoptio noſtra: Dedit enim deus facultatem nobis filios dei fieri: qui credimus in nomen ipſius. Sic enim græce ponitur: & nõ ut uulgo legitur: In nomine eius. Hæc eſt retributio noſtra. Nam quiſquis potum aquæ tribuerit in nomine illo: nõ perdet mercedem. Et omnis qui dereliquerit domũ uel fratres: aut ſorores: aut patrem: aut matrẽ: aut uxorem: aut filios: aut agros propter nomẽ illud: centuplum accipiet: & uitam æternam poſſidebit. Hæc eſt expletio uoluntatis noſtræ. Promiſit nanq; chriſtus ſic dicens: Si quid petieritis patrem in nomine meo dabit uobis. Hæc eſt conſolatio noſtra. Paracletꝰ enim id eſt conſolator & hortator ſpiritusſanctus mittitur a patre nobis mortalibꝰ in nomine ihsub. Hæc uita noſtra: quod ſcribit Euangeliſta: Vt ſciatis quoniã uitã æternam habetis in nomie filij eius. Hæc eſt religio: hæc reuerentia noſtra: Vt in nomine ihsub omne genu flectatur/ cæleſtiũ/ terreſtriũ & infernorũ. Hæc eſt ultio & uindicta contra impios: qui actutũ cõdemnati ſunt: quia non credunt in nomẽ unigeniti filij. Hæc eſt pijs lætitia pfecta: Vſq; modo nõ petijſtis quicq̃ in noie illo: Petite ut gaudiũ uſm ſit plenũ. Hæc ẽ adiuratio & exorciſmꝰ uehemẽs atq; fortis: Obſecro uos fratres p nomẽ dñi nri ihsub chriſti. Hæc eſt audacia: hæc fiducia nra. Paulꝰ em̃ in Damaſco cũcta fiducialit̃ egit i noie ihsub: & rediit cũ diſcipulis intrans & exiens in Hieruſalẽ: fiducialiter agens in noie illo. Quid pluribꝰ? Hæc eſt præſentia dei qui ait: Vbicunq; duo uel tres cõgregati ſunt in nomine meo: ibi ſum in medio eorũ. Sed credite mihi non eſt chriſtus ſine cruce. Illius crux noſtra uictoria eſt. Et Moyſes erectis manibus præfigurauit crucẽ

HOF-BIBLIOTHEK KARLSRUHE

& uincebat Amalech: Et apud Ezechielem Tau crucis saluauit cõsignatos. Qq̃ crux apud antiquissimos: ut in quodam Arabum collegio contineri scribit: uetus magorũ character sit: quia tamen absq; ihsub nomine: nullas eius uirtutes efficaces legimus: Iccirco rectissime ihsm cum cruce: & crucem cum ihsu Martini antistitis testimonio & quærimus & inuenimus. Hoc est signum filij hominis quod uidebit in cælo. Hoc est lignũ secũdũ paradisi: lignum uitæ: lignum suaue ad uescendũ: & pulchrũ oculis & aspectu delectabile: non uetitũ sed oblatum: Quocũq; die comederitis ex eo aperiẽtur oculi uestri & eritis sicut dij. Hoc est lignũ mirificũ quod dominus Moysi ostendit: per quod aquas amaras cõuertit in dulcedinem. Sic enim legitur: Et murmurauit populus cõtra Moysen dicẽs: Quid bibemus? At ille clamauit ad dominũ: qui ostendit ei lignum. Quid opus erat in deserto Sur & nemorosa solitudine lignũ ostẽdere / cui tot erãt arbores / rami / trunci / robora / uirgulta præsto & ad manũ? Sed in hebraico uerbũ ponit hoc loco: quod instituere / demõstrare / docere & legem ponere significat: Quo intelligi queat deum secreta quadam doctrina prophetæ suo huius crucis quæ simili uocabulo apud hebræos nominat uirtutẽ reuelasse. Quapropter non dicit scriptura: Sume tibi lignum: Sed ostendit illi deus lignum: quod legi sic posset: Instituit eum dominus de cruce uel demonstrauit illi deus crucem. Hæc est illa facies quã propheta regius desyderat super lilijs seu rosis: hoc hemistichio modulatus: Ostende faciem tuam & salui erimus. Qd̃ si aut philosophorũ Pythagorica: aut hebræorũ Cabalistica non displiceant: inuenietis idem: statuam: lignum: crucem & faciem tuam: fore: super qua Dauid clamantem audistis ad dominũ. Cum cruce igitur & non sine cruce omnis nostra facilis operatio erit. Qui secus agunt: operã perdunt & impensam: frustra laborãt: & periculo sunt proximi: & uanitatis suæ damna patient. Temptauerũt ergo quidã & de circũeuntibus iudæis exorcistis: inuocare super eos qui habebant spiritus malos: nomen domini ihsub dicentes: Adiuro uos per ihsm quem Paulus prædicat. Respondens autẽ spiritus nequam dixit eis: ihsm noui & Paulũ scio: uos autẽ qui estis? Et insiliens homo in eos in quo erat dæmoniũ pessimnũ: & dominat9 amborũ inualuit cõtra eos: ita ut nudi & uulnerati effugerent de domo illa. Hæc in libro secũdo Lucæ scripta sunt. Proinde nõ seruantes modũ crucis: & legem fidelibus conciam: nihil admiratione sed pœna dignũ operabunt. Verbum nãq; uel ratio crucis perditis quidem stultitia est: Saluatis autẽ: id est nobis dei uirtus est. Quale uero sit hoc ipsum uerbum crucis: & quæ sit illa ratio: doctissimi uiri: hoc grande uel poti9 maximũ ẽ uerbi mirifici & secretissimũ mysteriũ. Cui9 Areopagita Dionysi9 i Ecclesiastica hierarchia paucis meminit. Quæ cũ deceat arcana scilicet uelamẽta & secretissima symbola nõ in aurã spargere: sed magis in aurem susurrare: Accedas uelim propi9: Sidoni: ut te afflatu inspirẽ: Tenes? Et ille: Teneo inquit. Tũ CAPNION: Sile: cela: occulta: tege: tace: mussa. Et tu BARVCHIA: præbe aurẽ quoq; nihilomin9. Accepisti in recte? At ille: Ego quidẽ belle satis. Et tibi quoq; CAPNION: uetо ait in uulgus prodere. Nam quicquid hoc modo petieritis: fiet uobis. Nũc igit abibo. Valete bona ualitudine: & uerbum mirificũ perq̃ diuiniter colite.

IOANNIS REVCHLIN PHORCENSIS CAPNION VEL DE VERBO MIRIFICO LIBER TERTIVS FINIT FOELICITER.

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg